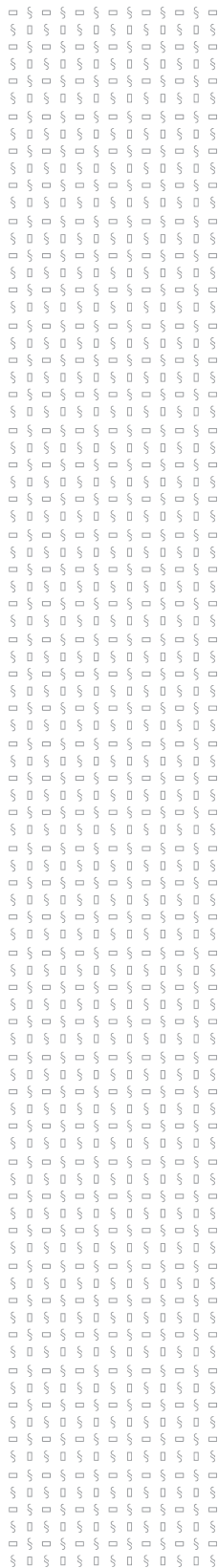

SPISY PRÁVNICKÉ FAKULTY
MASARYKOVY UNIVERZITY

(řada teoretická, Edice S)

č. 415

FIREMNÍ PRÁVO V ČESKÉ REPUBLICCE

**Vývoj a srovnání s Německem
a Slovenskem**

Jarmila Pokorná, Eva Večerková a kol.

Masarykova univerzita
Brno, 2013

Vzor citace:

POKORNÁ, Jarmila ; VEČERKOVÁ, Eva a kol. Firemní právo v České republice : vývoj a srovnání s Německem a Slovenskem. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2013. 332 s. Řada teoretická, Ed. S, č. 415. ISBN 978-80-210-6566-6.

Katalogizace v knize – Národní knihovna ČR

Pokorná, Jarmila

Firemní právo v České republice : vývoj a srovnání s Německem a Slovenskem / Jarmila Pokorná, Eva Večerková a kol. – 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013. – 332 s. (Edice S, řada teoretická Právnické fakulty MU ; č. 415)

ISBN 978-80- 210-6566-6 (brož.)

347.7* 347.72* 340.5* (437.3)* (430)* (437.6)*

- obchodní právo

- obchodní společnosti

- srovnávací právní věda

- Česko

- Německo

- Slovensko

- monografie

347.7 – Obchodní právo. Finanční právo. Právo průmyslového vlastnictví. Patentové právo. Autorské právo [16]

Tato publikace vznikla a byla financována z prostředků specifického výzkumu Masarykovy univerzityč. MUNI/A/0807/2012 „Publikace vědeckých monografií“.

Recenzovala:

JUDr. Kateřina Hornochová

© 2013 Jarmila Pokorná, Eva Večerková, Jaromír Kožíak, Martin Cempírek, Alena Pokorná
© 2013 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-6566-6

Obsah

SEZNAM ZKRATEK.....	9
ÚVODEM	15
I. FIREMNÍ PRÁVO V ČESKÝCH ZEMÍCH A JEHO ÚPRAVA VE VŠEOBECNÉM OBCHODNÍM ZÁKONÍKU Z ROKU 1863	16
1.1 Úvod.....	16
1.2 Firemní právo do poloviny 19. století	17
1.3 Firemní právo ve druhé polovině 19. století do roku 1950.....	20
1.3.1 Zásady firemního práva (Všeobecný zákoník obchodní, zákon č. 1/1863 ř. z.)	21
1.3.2 Pozitivněprávní vymezení firmy ve Všeobecném obchodním zákoníku 1/18633	30
1.3.3 Vybrané právní aspekty firemního práva.....	38
Závěry.....	41
PŘÍLOHA A PŘÍKLADY OZNAČOVÁNÍ KUPCŮ A JEDNOTLIVÝCH OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ – MORAVSKÝ ZEMSKÝ ARCHIV BRNO, I. POL. 20. STOL	43
PŘÍLOHA B PŘÍKLAD REKLAMNÍ TABULE	45
PŘÍLOHA C PŘÍKLADY DOCHOVALÝCH ZBYTKŮ FIREMNÍCH OZNAČENÍ	46
2. OBECNÉ VÝKLADY O OBCHODNÍ FIRMĚ	47
2.1 Vymezení obchodní firmy.....	47
2.1.1 Firma jako identifikační označení.....	51
2.1.2 Firma a její souvislost s průmyslovými právy	62
2.1.3 Firma jako nehmotný statek	64
2.2 Firemní právo a jeho prameny	66
2.3 Zásady firemního práva	69
Závěry.....	79
3. ÚPRAVA OBCHODNÍ FIRMY V SOUČASNÉM ČESKÉM PRÁVU	81
3.1 Obecná charakteristika.....	81
3.2 Vytváření obchodní firmy.....	83
3.2.1 Obchodní firma fyzické osoby.....	85

3.2.2 Obchodní firma právnické osoby	87
3.3 <i>Přechod a převod obchodní firmy</i>	90
3.3.1 Přechod obchodní firmy	92
3.3.2 Převod obchodní firmy.....	93
3.4 <i>Firma právnické osoby, jejíž součástí je jméno bývalého společníka nebo člena</i> ...	95
3.5 <i>Změna obchodní firmy fyzické osoby</i>	96
3.6 <i>Firmy podnikatelů, kteří spolu vytvářejí koncern</i>	97
3.7 <i>Právní ochrana obchodní firmy (absolutní)</i>	98
3.7.1 Žalobní nárok na zdržení se protiprávního jednání.....	100
3.7.2 Žalobní nárok na odstranění protiprávního stavu	101
3.7.3 Žalobní nárok na vydání bezdůvodného obohacení.....	102
3.7.4 Žalobní nárok na přiměřené zadostiučinění.....	102
3.7.5 Žalobní nárok na náhradu škody.....	104
3.7.6 Právo soudu uveřejnit rozsudek	105
3.8 <i>Další právní ochrana obchodní firmy</i>	106
3.8.1 Návrh na nařízení předběžného opatření soudem	106
3.8.2 Právní ochrana podle občanského zákoníku	108
3.8.3 Právní ochrana relativní (nekalosoutěžní)	108
<i>Závěry</i>	109
4. FIRMA V DOSAVADNÍ ČESKÉ JUDIKATUŘE	112
4.1 <i>Úvodem k použitelnosti starší judikatury a strukturu tohoto přehledu</i>	112
4.2 <i>K zásadě priority ve firemním právu</i>	113
4.3 <i>K chybám v identifikaci subjektu pomoci obchodní firmy</i>	113
4.4 <i>Ke zkratkám obchodní firmy</i>	115
4.5 <i>Judikatura ve věcech zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy</i>	116
4.5.1 K věcnému, teritoriálnímu a časovému (včetně promlčení) rozsahu přezkumu obchodní firmy	116
4.5.2 Hledisko, ze kterého dochází ke zkoumání zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy	118
4.5.3 K dominantnímu prvku v obchodní firmě	120
4.5.4 Výběr z kazuistické judikatury k pojmu zaměnitelnost	122
4.5.5 Výběr z kazuistické judikatury k pojmu klamavost	126
4.6 <i>Ke konfliktům práva k obchodní firmě a práva k ochranným známkám</i>	129
4.7 <i>K povaze přezkumu obchodní firmy při zápisu do obchodního rejstříku</i>	130
4.8 <i>K nárokům z porušení práv k obchodní firmě</i>	131
<i>Závěry</i>	131
5. ÚPRAVA FIRMY V NOVÉM OBČANSKÉM ZÁKONÍKU	136
5.1 <i>Vymezení firmy v nové právní úpravě</i>	136

5.2	<i>Prameny nové právní úpravy firemního práva</i>	141
5.3	<i>Zásady firemního práva v nové úpravě</i>	143
5.4	<i>Vytváření firmy</i>	146
5.5	<i>Nakládání s firmou</i>	149
5.5.1	Firma a závod	150
5.5.2	Jiné dispozice s firmou	152
5.6	<i>Ochrana firmy</i>	156
	<i>Závěry</i>	159
6.	ÚPRAVA FIRMY NA SLOVENSKU A V NĚMECKU	161
6.1	<i>Slovensko – úprava obchodního jména</i>	161
6.1.1	Pojem „obchodní jméno“	161
6.1.2	Vytváření obchodního jména.....	163
6.1.2.1	Obchodní jméno fyzické osob.....	163
6.1.2.2	Obchodní jméno právnické osoby.....	164
6.1.3	Zásada výlučnosti obchodního jména a zákazu klamavosti	168
6.1.4	Přechod a převod obchodního jména	171
6.1.4.1	Přechod obchodního jména	173
6.1.4.2	Převod obchodního jména	175
6.1.5	Změna obchodního jména fyzické osoby.....	176
6.1.6	Obchodní jméno právnické osoby, jejíž součástí je jméno bývalého společníka nebo člena.....	176
6.1.7	Právní ochrana obchodního jména (absolutní)	178
6.1.8	Další právní ochrana obchodního jména	187
6.1.8.1	Návrh na nařízení předběžného opatření soudem.....	187
6.1.8.2	Právní ochrana podle občanského zákoníku	188
6.1.8.3	Právní ochrana podle nekalé soutěže (relativní)	189
	<i>Závěry</i>	194
6.2	<i>Firma v německém právu</i>	198
6.2.1	Obecná charakteristika.....	198
6.2.1.1	Prameny právní úpravy	198
6.2.1.2	Definice firmy a pojem podnikatele	199
6.2.1.3	Obchodní označení a ochranné známky.....	202
6.2.2	Vytváření firmy.....	204
6.2.2.1	Úvod	204
6.2.2.2	Označovací funkce a odlišovací způsobilost.....	206
6.2.2.3	Povinný dodatek právní formy	207
6.2.2.4	Zákaz klamavosti a výlučnost firmy.....	211
6.2.3	Zásady firemního práva.....	211
6.2.3.1	Zásada svobodné volby firmy	212

6.2.3.2 Zásada pravdivosti firmy (zákaz klamavosti)	212
6.2.3.3 Zásada odlišitelnosti firmy	225
6.2.3.4 Zásada stálosti firmy	231
6.2.3.5 Zásada jednotnosti firmy	232
6.2.3.6 Zásada veřejnosti firmy	234
6.2.4 Přejchod a převod firmy	235
6.2.5 Zákaz převodu firmy bez podniku	245
6.2.6 Firma, jejíž součástí je jméno bývalého společníka nebo člena	250
6.2.7 Změna jména bez změny v osobě	255
6.2.8 Důsledky neoprávněného užívání firmy.....	257
6.2.8.1 Ochrana firmy podle § 37 HGB	257
6.2.8.2 Ochrana firmy podle jiných právních předpisů	259
<i>Závěry</i>	259
<i>§§ 17 – 37a HGB</i>	262
7. OBCHODNÍ FIRMA A NEKALÁ SOUTĚŽ	269
7.1 <i>Obecná východiska úpravy nekalé soutěže</i>	269
7.2 <i>Generální klauzule nekalé soutěže</i>	274
7.3 <i>Pojmenované skutkové podstaty nekalé soutěže při označování podnikatelů</i>	281
7.4 <i>Právní ochrana proti nekalé soutěži (relativní)</i>	287
7.4.1 Návrh na vydání předběžného opatření	299
7.4.2 Žalobní nárok na zdržení se nekalosoutěžního jednání	300
7.4.3 Žalobní nárok na odstranění závadného stav	301
7.4.4 Žalobní nárok na náhradu škody	302
7.4.5 Žalobní nárok na přiměřené zadostiučinění.....	304
7.4.6 Žalobní nárok na vydání bezdůvodného obohacení.....	306
7.4.7 Právo uveřejnit rozsudek soudu	307
7.5 <i>Několik postřehů k budoucí úpravě nekalé soutěže</i>	308
<i>Závěry</i>	311
LITERATURA A DALŠÍ POUŽITÉ ZDROJE.....	315
<i>Literatura</i>	315
<i>Právní předpisy</i>	322
<i>Legislativní materiály</i>	326
<i>Judikatura</i>	326

Seznam použitých zkratek

Zákony:

- AktG** Aktiengesetz vom 6. 9. 1965 (BGBl. I S. 1089), zuletzt geändert durch Art. 2 Abs. 49 G. vom 22. 12. 2011 (BGBl. I S. 3044).
- BGB** Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. 1. 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), zuletzt geändert durch Art. 7 G. vom 19. 10. 2012 (BGBl. I S. 2182).
- FamFG** Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit vom 17. 12. 2008 (BGBl. I S. 2586, 2587), zuletzt geändert durch Art. 3 G. vom 21. 7. 2012 (BGBl. I S. 1577).
- GenG** Gesetz betreffend die Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften (Genossenschaftsgesetz) in der Fassung der Bekanntmachung vom 16. 10. 2006 (BGBl. I S. 2230), zuletzt geändert durch Art. 10 G. vom 25. 5. 2009 (BGBl. I S. 1102).
- GmbHG** Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4123-1 veröffentlichten bereinigten Fassung, zuletzt geändert durch Art. 7 G. vom 21. 3. 2013 (BGBl. I S. 556).
- HGB** Handelsgesetzbuch in der Fassung vom 10. 5. 1897 (RGBl. S. 219), zuletzt geändert

	durch Art. 8 G. vom vom 1. 3. 2011 (BGBl. I S. 288).
HRefG	Gesetz zur Neuregelung des Kaufmanns- und Firmenrechts und zur Änderung anderer handels- und gesellschaftsrechtlicher Vorschriften (Handelsrechtsreformgesetz), in der Fassung vom 22. 6. 1998 (BGBl. I S. 1474), aufgehoben durch Art. 125 G. vom 19. 4. 2006 (BGBl. I S. 866).
MarkenG	Gesetz über den Schutz von Marken und sonstigen Kennzeichen (Markengesetz) in der Fassung vom 25. 10. 1994 (BGBl. I S. 3082; 1995 I S. 156; 1996 I S. 682), zuletzt geändert durch Art. 17 G. vom 22. 12. 2010 (BGBl. I S. 2248).
PartGG	Gesetz über Partnerschaftsgesellschaften Angehöriger Freier Berufe (Partnerschaftsgesellschaftsgesetz) vom 25. 7. 1994 (BGBl. I S. 1744), zuletzt geändert durch Art. 22 G. vom 23. 10. 2008 (BGBl. I S. 2026).
UWG	Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb in der Fassung der Bekanntmachung vom 3. 3. 2010 (BGBl. I S. 254).
Legislativní materiály:	
BT-Ds. Nr. 13/8444	Bundestagsdrucksache Nr. 13/8444 ze dne 29. 8. 1997.
BT-Ds. Nr. 16/6140	Bundestagsdrucksache Nr. 16/6140 ze dne 23. 5. 2007.
Komentáře:	
Canaris/Habersack/Schäfer 2009	CANARIS, Claus–Wilhelm; HABERSACK, Mathias; SCHÄFER, Carsten (eds.). Handelsgesetzbuch. Großkommentar. Band

1. Einleitung; §§ 1- 47b. 5. vyd. Berlin: De Gruyter Recht, 2009. xxvii, 1096 s. ISBN 978-3-89949-407-5.
- Ebenroth/Boujong/
Joost/Strohn 2007** EBENROTH, Carsten Thomas;
BOUJONG, Karlheinz; JOOST, Detlev;
STROHN, Lutz (eds.). Handelsgesetzbuch.
Kommentar. Band 1. § 1 – 342e. München:
C. H. Beck, Franz Wahlen, 2007. I, 2781
s. ISBN 978-3-8006-3381-4.
- Eisenhardt 2007** EISENHARDT, Ulrich. Gesellschaftsrecht.
13. vyd. München: C. H. Beck, 2007. xxiv,
522. ISBN 978-3-406-55628-9.
- Ensthaler/Füller/Schmidt 2012** ENSTHALER, Jürgen; FÜLLER,
Jens Thomas; SCHMIDT, Burkhard.
Kommentar zum GmbH-Gesetz. 2. vyd.
Köln: Luchterhand, 2010. xviii, 744 s.
ISBN 978-3-472-07509-7.
- Horn 1995** HORN, Norbert (eds.). Heymann
Handelsgesetzbuch (ohne Seerecht).
Kommentar. Band. 1. Erstes Buch.
Einleitung; §§ 1 – 104. 2. vyd. Berlin, New
York: Walter de Gruyter, 1995. xxix, 859 s.
ISBN 3-11-013755-0.
- Hopt/Merkt 2010** HOPT, Klaus J.; MERKT, Hanno.
Handelsgesetzbuch mit GmbH & Co.,
Handelsklauseln, Bank- und Börsenrecht,
Transportrecht (ohne Seerecht). 34. vyd.
München: C.H.Beck, 2010. lix, 2323
s. ISBN 978-3-406-59034-4.
- Koller/Roth/Morck 2011** KOLLER, Ingo; ROTH, Wulf – Henning;
MORCK, Winfried. Handelsgesetzbuch.
Kommentar. 7. vyd. München: C.
H. Beck, 2011. xxxviii, 1012. ISBN
978-3-406-60605-2.

- Röhricht/v. Westphalen 2008** RÖHRICHT, Volker; GRAF VON WESTPHALEN, Friedrich (eds.). Handelsgesetzbuch. Kommentar zu Handelsstand, Handelsgesellschaften, Handelsgeschäften und besonderen Handelsverträgen (ohne Bilanz-, Transport- und Seerecht). 3. vyd. Köln: Schmidt, 2008. xxix, 2812 s. ISBN 978-3-504-45513-2.
- Schmidt 2010** SCHMIDT, Karsten (eds.). Münchener Kommentar. Handelsgesetzbuch. Band 1. Erstes Buch. Handelsstand. §§ 1- 104a. 3. vyd. München: Franz Vahlen, 2010. xxix, 1626 s. ISBN 978-3-406-58376-6.
- Spindler/Stilz 2010** SPINDLER, Gerald; STILZ, Eberhard (eds.). Kommentar zum Aktiengesetz. Band 1. §§ 1 – 149. 2. vyd. München: C. H. Beck, 2010. xl, 2056 s. ISBN 978-3-406-60081-4.
- Monografie:**
- Brox/Henssler 2009** BROX, Hans; HENSSLER, Martin. Handelsrecht. 20. vyd. München: C. H. Beck, 2009. xx, 350 s. ISBN 978-3-406-58658-3.
- Canaris 2000** CANARIS, Claus – Wilhelm. Handelsrecht. 23. vyd. München: C. H. Beck, 2000. xviii, 634 s. ISBN 3-406-44245-5.
- Hübner 2004** HÜBNER, Ulrich. Handelsrecht. 5. vyd. Heidelberg: Müller, 2004. xxvi, 338 s. ISBN 3-8114-1819-X.
- Klunzinger 2011** KLUNZINGER, Eugen. Grundzüge des Handelsrechts. 14. vyd. München: Vahlen, 2011. xxiii, 289 s. ISBN 978-3-8006-3805-5.
- Miras 2008** MIRAS, Antonio. Die neue Unternehmersgesellschaft. 1. vyd. München: C. H. Beck, 2008. xvi, 122 s. ISBN 978-3-406-58018-5.

- Oetker 2010** OETKER, Hartmut. Handelsrecht. 6. vyd. Heidelberg: Springer, 2010. xxvii, 309 s. ISBN 978-3-642-12977-3.
- Schmidt 1999** SCHMIDT, Karsten. Handelsrecht. 5. Köln, Berlin, Bonn, München: Heymanns, 1999. xxxvii, 1072 s. ISBN 3-452-24232-3.
- Steinbeck 2011** STEINBECK, Anja. Handelsrecht. 2. vyd.. Baden-Baden: Nomos, 2011. 256 s. ISBN 978-3-8329-5523-6.

Autoři jednotlivých kapitol:

Martin Cempírek: kap. 1

Jaromír Kožíak: kap. 4

Alena Pokorná: kap. 6.2

Jarmila Pokorná: kap. 2, 5

Eva Večerková: kap. 3, 6.1, 7

Úvodem

Firma a firemní právo nepatří v české nauce obchodního práva k tématům, která by byla obsáhle diskutována a která by se často objevovala v odborné literatuře. Přesto je individualizační role firmy nepochybná a právo k jejímu užívání představuje spolu s právem k ochranné známce základní průmyslová práva na označení. Následující text se proto snaží upozornit na význam firmy a firemního práva, jeho cílem je nalézat ve spojení dosavadních dílčích poznatků nové podněty pro zkoumání a překlenovat oblasti, kterým byla věnována pozornost jen sporadicky. Příklady a judikatura, které jsou součástí výkladu, by měly odpoutat obsah jednotlivých kapitol od pozic čistě akademicky teoretických a demonstrovat praktickou využitelnost právních pravidel i úskalí, která musí v běžném životě překonávat.

Po historické a teoretické úvodní části následuje popis fungování současné platné a účinné právní úpravy a stručný úvod do úpravy, kterou přináší reforma soukromého práva v podobě nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích. Následují kapitoly umožňující porovnat českou úpravu s úpravou slovenskou a německou. Autoři chtěli pomocí jejich zařazení ukázat, jaký je vývoj a současný právní stav ve státě, který si podržel původní úpravu obchodního jména, a současně v kontrastu k této novodobé regulaci naznačit, jakými cestami se ubírá firemní právo založené na dlouhotrvající historické tradici. Závěrečná kapitola konfrontuje úpravu obchodní firmy s regulací nekalé soutěže, neboť v praxi dochází velmi často k prolínání obého, zejména ve sporech o vyvolání nebezpečí záměny, klamavá označení a klamavou reklamu.

Z důvodů odlišnosti citačních zvyklostí v německé nauce je v závěru kapitoly 6 uveden seznam zkratk k pramenům, které byly pro přípravu textu použity jako podkladová literatura.

Text navazuje na řešení úkolu specifického výzkumu „Komparativní studie firemního práva“, kterým se v roce 2011 zabývaly tři autorky tohoto pojednání, a využívá dílčí výstupy, kterých bylo v průběhu řešení dosaženo.

1. Firemní právo v českých zemích a jeho úprava ve Všeobecném obchodním zákoníku z roku 1863

1.1 Úvod

Firemní právo tvoří nedílnou součást obchodního práva. Chceme-li hlouběji zkoumat problematiku obchodních společností a nekalé soutěže, zjistíme, že nutně vstupují do interakce s problematikou označování podnikatelů a jejich obchodními jmény. Seznámíme-li se s pozitivní právní úpravou firemního práva zakotvenou v obchodním zákoníku,¹ setkáme se s jednotlivými zásadami a ucelenou právní úpravou označování podnikatelů a ostatních ekonomických subjektů. Tato oblast obchodního práva se vyznačuje zásadami, systematikou a uceleností s historií téměř stopadesátiletou.

V 18. a v první polovině 19. století se na našem území setkáváme pouze s roztržitěnou právní úpravou, která neměla jednotný ráz. Jednalo se především o různé právní akty a nařízení pramenící z normotvorné pravomoci panovníka. Např. v době vlády Marie Terezie se setkáváme s vydáváním zvláštních privilegií, která opravňovala jejich majitele ve své firmě uvádět písmena c. a k. společně s dvojhlavým habsburským orlem. Tato výsada náležela obchodníkům, kteří se např. v době napoleonských válek významně podíleli na dodávkách a výrobě pro stát. Po ukončení napoleonských válek z těchto, zpočátku drobných, armádních dodavatelů vznikly velké obchodní společnosti, které se v budoucnu orientovaly na oblast dopravy a infrastruktury, kde nalézaly své uplatnění. Možnost uvádění písmen c. a k. společně s dvojhlavým orlem znamenala značnou výhodu oproti konkurenci.

V našem textu předkládáme přehled základních institutů firemního práva tak, jak byly platné v době účinnosti Všeobecného obchodního zákoníku z roku 1863. Není naším cílem popsat veškeré právní instituty firemního práva, ale zaměřit se především na ty, které jsou pro současné právo nadále aktuální a inspirativní. Zkoumáme-li prameny a historickou právní literaturu zabývající se firemním právem, nelze přehlédnout dílo Švambergovo,² které je nám, společně se Všeobecným obchodním

1 Viz. ustanovení §§ 8–12 zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

2 ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní*

zákoníkem, pomyslnou spojnicí vedoucí až k současnému obchodnímu zákoníku.

Záměrem je poukázat na právní kontinuitu a jednotnost firemního práva, které se postupně rozvíjí již od 18. století. Firemní právo můžeme sledovat ve třech epochách:

- 18. století počátky roztržité právní úpravy (nařízení panovníků, udílení různých privilegií),
- sjednocení právní úpravy do obchodněprávního kodexu, zavedení systematiky a jednotlivých zásad firemního práva – Všeobecný obchodní zákoník 1863,
- precizace jednotlivých zásad a právních institutů, přesah firemního práva do oblasti nekalé soutěže a jednotlivých závazkových vztahů (např. kupní smlouva a pacht), přízpusobování se novým ekonomickým vztahům – do roku 1950.

Firemní právo tvoří nedílnou součást obchodního práva, jehož další vývoj je nutné sledovat a neustále konfrontovat s historií. Snadněji tímto prokážeme kontinuitu současných právních předpisů s minulými a na řadu současných právních problémů tak lze aplikovat metodu historického výkladu.³

Na základě systematiky firemního práva, zásad a jednotlivých institutů nemůžeme opomenout ani právní kontinuitu. Naším primárním cílem je čtenáři poskytnout základní přehled historické právní úpravy firemního práva, zakotvené ve Všeobecném obchodním zákoníku. I když náš text není zdaleka vyčerpávající, snažíme se čtenáři poskytnout základní přehled historické problematiky a měl by posloužit jako prostředek v jeho vlastním bádání, pokud by chtěl do této oblasti hlouběji proniknout.

1.2 Firemní právo do poloviny 19. století

V historické a právněhistorické literatuře nacházíme *kupce jednotlivce* a různé *obchodní společnosti*. Jako samozřejmost nám připadá jejich název nebo označení. Nicméně, i tyto mají svoji historii a daná pravidla. Název a označení společnosti je mnohdy to nejdůležitější, co podnikatel nebo obchodní společnost potřebuje ke svému podnikání a činnosti. Na dobrém jménu a pověsti lze dobře vydělat. Naopak, poskytování nekvalitních služeb dobré renomé firmě ani jednotlivci nevytvoří nikdy. Tento fakt vyjádřil již ve svém díle Švamberg:

„Dobré a poctivé jméno je odedávna nejdůležitějším nehmotným lidským statkem ...“⁴ „Vše je ztraceno, jen dobré jméno ne...“⁴ ...Firma stala se tak čestnou věcí ob-

v Praze za školní rok 1916–1917. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 7–137.

3 Srv. WEINBERGER, O., *Norma a instituce (Úvod do teorie práva)*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita v Brně – Právnická fakulta, 1995. s. 164.

4 ŠVAMBERG, G., *Právo firemní*. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 7.

chodního stavu. ... Tím vysvětliti možno snahu pro udržení starých dobré pověsti se těšících firem i po zániku dosavadního majitele závodu. ... Stala se tak firma největší pýchou a ctí obchodníkovou. ... Každý pořádný obchodník dbá téměř zárlivě její dobré pověsti. ... Čest firmy je součástíou cti jeho.⁵

Firma – základ dnešního firemního práva – má velmi dlouhou historii. Počátky označování kupců a řemeslných živností spadají již do starověku.⁶ Domníváme se, že v počátcích se jednalo pouze o označení řemeslné živnosti obchodníka, např. hrnčič nebo šperkař. Posléze byla k názvům, z důvodu rozlišení jednotlivých živností, přiřazována jména obchodníků.

Vzrůstající mezinárodní obchod vyžadoval, mimo jiné, i právní regulaci. Tento požadavek se nejdříve snažila řešit Francie. „Příkladem absolutistického zákonodárství je především proslulá francouzská Ordonance du commerce Ludvíka XIV. z roku 1673, známá též pod názvem Code Savary.“⁷ Jednalo se o Ordonnance du commerce (1673) a Ordonnance touchant de la marine, (1681). Právní vztahy námořního obchodu, které upravovala tato ordonnance, byly bez větších změn převzaty napoleonským Code de commerce.⁸ V této době nacházíme první právní úpravy těchto vztahů. „Podstatnou úlohu tu sehrál obchodník Jacques Savary, autor tehdy známé práce Parfait négociant (Dokonalý obchodník, 1675).“⁹

Od označování jednotlivých živností, příznačných již pro starověk, odlišuje Švamberg vznik obchodní firmy a posléze vznik firemního práva.

S obchodní firmou se setkáváme nejdříve u obchodních společností a teprve později u kupců jednotlivců. „...dospíváme k tomu přesvědčení, že firma společenská je původu staršího než firma kupce jednotlivce.“¹⁰ Ve středověku a novověku se setkáváme s firmou, jako společným jménem, pod níž vstupovali společníci do právních vztahů. Z důvodu vymahatelnosti závazků a předcházení nepravdivým označením byly zaváděny obchodní rejstříky.

„Vývoj směrem k novodobému obchodnímu právu ovlivnila situace v oblastech, kde si kupecký stav udržel vliv již od počátků středověku [např. v hospodářsky

5 ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 7.

6 ŠVAMBERG G., *cit. dílo*, s. 8. Srv. též Oppenheim, L., A. *Starověká Mezopotámie*. 1. vyd. Praha : Academia, 2001. s. 69–70.

7 VLČEK, E., Právní úprava obchodních vztahů na počátku 19. století. In: *Evropa 1805*. Sborník prací V. mezinárodního napoleonského kongresu konaného v budově Veřejného ochránce práv Brno 26. – 28. září 2005. Ed. J. Kotulán, D. Uhlíř, s. 377–388.

8 Viz. ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P. JEŽEK, J. et. al. *Kurs obchodního práva. Obecná část. soutěžní právo.*, s. 23.

9 ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P. JEŽEK, J.: *cit. dílo*. s. 23.

10 ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 8.

a podnikatelsky živé Itálii, popř. tam, kde tento živel postupně získal mocenský význam (např. v oblastech, kde obchodní život kontroloval politicky vlivný spolek hanzovních měst)]. Tam se udržely, popř. vznikaly, a rozvíjely se takové právní instituty, které dnes řadíme do práva obchodních společností nebo do firemního práva (práva a povinnosti spojené s obchodním jménem), apod. dále, např. již ve středověké Itálii, byla známa právní povinnost kupců vést obchodní knihy, značný rozvoj tam doznalo směnečné právo aj.¹¹

V Čechách sahá historie obchodních knih až do roku 1764, zajímavé je dělení na firemní knihy křesťanské a židovské. Pro kupce jednotlivce nebylo dlouho nutné zvláštní označení živnosti, protože často se jeho firma kryla s jeho občanským jménem. „Potřeba zvláštního obchodního jména objevuje se u kupců jednotlivců tehdy, jde-li o zachování dosavadních starých firem a pouze tam, kde přípustná je stará firma.“¹² V našich zemích dochází k hospodářskému rozmachu v období vlády Marie Terezie a Josefa II. Setkáváme se s udělováním tzv. továrních privilegií. „Tovární privilegia, tj. privilegia privativa, měla dva stupně. Prvním z nich byla koncese, tj. svolení panovníka ke zřízení podniku, později bylo toto rozhodování přeneseno na zemské úřady, v roce 1771 bylo však sděleno, že není dovoleno zřizovat nové továrny bez panovnického rozhodnutí. Druhý stupeň tvořilo tzv. formální zemské tovární privilegium, to se udělovalo většinou na rozdíl od koncese na již existující podnik, jehož majitel získal určité zásluhy o národní hospodářství (např. exportem apod.). S tímto privilegiem bylo spojeno zrušení cechovního přímusu, tj., držitel privilegia nemusel být členem cechu, nevztahovalo se na něho omezující cechovní zákonodárství, měl právo používat v označení firmy císařského orla, jeho podnik byl nazván c. k. privilegovaná továrna, měl právo zřizovat v zemských hlavních městech prodejní sklady, mohl vychovávat učně a dávat jim za vyučenou a zaměstnanci podniku nemohli být zpočátku rekrutováni k vojsku.“¹³

Pozadu nezůstávalo ani Prusko, které kodifikovalo své právo v proslulém Landrechtu. „Obchodněprávní předpisy byly obsaženy i v pruském Landrechtu. Netvoří tam však ještě zvláštní obchodní právo a nejsou nikterak formálně odděleny od ostatních občanskoprávních předpisů. Mají rovněž vyhraněně stavovský charakter.“¹⁴ Druhá polovina 18. století je ve Francii a Rakousku ve znamení kodifikačních

11 ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P. JEŽEK, J. et. al.. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo.* Praha, 2004. s. 22.

12 ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917.* Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 9.

13 JANÁK, J., Dějiny Moravy. Díl 3/1 Hospodářský rozmach Moravy 1740–1918. Brno : Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1999. s. 12.

14 VLČEK, E., Právní úprava obchodních vztahů na počátku 19. století. In: *Evropa 1805. Sborník prací V. mezinárodního napoleonského kongresu konaného v budově Věřejného ochránce práv Brno 26. – 28. září 2005.* Ed. J. Kotulán, D. Uhlíř. s. 377–388.

prací a pokusu o unifikaci právní úpravy, jejímž výsledkem byly přelomové kodifikace, které vznikly v první polovině 19. století. V průběhu kodifikačních prací byl zájem na jasně daných institutech, které měly být využívány v obchodních vztazích. Z důvodu posílení principu právní jistoty byly, např. do ABGB, promítnuty ještě historické normy upravující smlouvu trhovou.¹⁵

„Code civil se stal obdivovaným a uctívaným dílem orientujícím celou právní nauku k nekritické exegezi a vedoucím k pozdějšímu zdokonalování jeho obsahu prostřednictvím doplňků a novelizací. Code de commerce naopak postupně ztrácel svůj obsah, nové úpravy byly ponechány mimo kodifikaci ve zvláštních zákonech a do kodifikace se promítaly jenom rušením jeho částí a článků.“¹⁶ I přes tuto výtku můžeme francouzské kodifikace zač. 19. stol. označit za pokrokové a na svoji dobu velmi progresivní. „V době napoleonských válek byla platnost zákoníku rozšířena, jednak na území k Francii přímo připojená (Belgie, Švýcarsko ap.), také byl zákoník převzat zeměmi s napoleonským režimem politicky spřízněnými (západoněmecké monarchie sdružené do Rýnského spolku, velkovévodství varšavské ap.). Od napoleonských válek existoval až do přijetí rakouského obchodního zákoníku (r. 1863) i v samotném podunajském soustátí okruh francouzského práva, kterým se řídily obchodní vztahy v Dalmácii, jižním Tyrolsku a také na území Krakovska (anektováno habsburskou monarchií v r. 1848).“¹⁷

Při srovnání francouzských kodifikací s rakouským ABGB docházíme k závěru, že ABGB nebyl ovlivněn francouzským Code Civil. „Při přípravě ABGB se vycházelo především z práva římského, jímž byly ovlivněny i starší kodifikace, využito bylo i právo kanonické. Objevují se i vlivy, jinak nepřilíš pokrokového, pruského Landrechtu z roku 1794. Naproti tomu přímý vliv Code Civil dohledat nelze. „Tilsch soudil, že při přípravě ABGB bylo „francouzského Code Civil užito asi jen ku srovnání.“ Také Randa konstatuje, že ABGB je ve srovnání s francouzským a pruským občanským zákoníkem „veliký samostatný výkon zákonodárný.“ Patrně největší měrou bylo Rakousko ovlivněno francouzskými kodifikacemi v oblasti obchodního práva. Obsah zákoníku měl tedy velmi zřetelně odpovídat francouzské předloze.“¹⁸

1.3 Firemní právo ve druhé polovině 19. století do roku 1950

V našem textu se blíže zaměříme na právní úpravu, zakotvenou v rakouském obchodním zákoníkuč. **1/1863 ř. z.**, který v našich zemích platil až do poloviny

15 Srv. VLČEK, E., *cit. dílo*. s. 377–388.

16 PELIKÁNOVÁ, I., *Obchodní právo* I. Praha : Aspi, 2005. s. 38.

17 ELIÁŠ, K, BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J.: c. d. s. 25.

18 JANOŠÍKOVÁ, P., KNOLL, V., STARÝ, M. Napoleonská éra a kodifikace. In: *Evropa 1805*. Sborník prací V. mezinárodního napoleonského kongresu konaného v budově Veřejného ochránce práv Brno 26. – 28. září 2005. Ed. J. Kotulán, D. Uhlřík. s. 389–405.

dvacátého století. Jako první právní předpis kodifikoval materii upravující označování jednotlivých živností a podniků. V obchodněprávním předpise se odráží podnikatelský rozmach, který následoval po období napoleonských válek a po vydání živnostenského řádu v roce 1859.¹⁹ V této době byly již běžně známy například jednotlivé zásady firemního práva, ale nebyly ještě kodifikovány. V textu se zaměřujeme na Všeobecný obchodní zákoník z roku 1863 proto, že zakotvoval moderní a nadčasové přístupy, pokrývající téměř všechny oblasti moderního obchodu a právem se tak stal základním stavebním kamenem obchodního práva. Cílem nebylo vyčerpávajícím způsobem popsat veškerá ustanovení Všeobecného obchodního zákoníku upravující problematiku firemního práva, ale poukázat na smysl zákona a právní kontinuitu. V našem textu jsme se dále zaměřili pouze na ty právní instituty firemního práva, které mají přínos pro současnou a připravovanou právní úpravu.

1.3.1 Zásady firemního práva (Všeobecný zákoník obchodní, zákon č. 1/1863 ř. z.)

Legislativu označování živností a „obchodní firmy“ nacházíme již v období vlády Marie Terezie a Josefa II. Jednalo se však o roztráštěné právní předpisy, které nebyly do té doby sjednoceny do uceleného právního předpisu. „Předbřeznová obchodní činnost byla usměrňována množstvím norem, předpisů a zvyklostí, které i přes četné pokusy nebyly nikdy sjednoceny. Do počátku 50. let 19. století v podstatě existovaly dvě kategorie obchodu: svobodný a vázaný. Svobodný obchod mohl být provozován bez vyučení, bez dokladu o nabytí jistého movitého majetku a také bez povolení vrchnosti či udělení licence. Svobodně se obchodovalo a zejména po zhroutilí rakouské měny v roce 1811. Spíše se spekulovalo se základními potravinami a surovinami, tj. především obilím (moukou), vínem, dřevem, železem, lnem a vlnou. Svoboda tohoto obchodu byla motivována prvořadou snahou státu zajistit nejnütnější výživu obyvatel a také základní prvovýrobu. ... Tzv. vázaná obchodní činnost mohla být provozována pouze na základě úředního povolení, které bylo vydáváno zvlášt pro velkoobchod, jenž se začíná výrazněji oddělovat od běžného obchodu, a zvlášt pro maloobchod, stánkový obchod, kramáře a podomní obchodníky. Žadatelé museli vykázat kromě odborných znalostí a mravní bezúhonnosti i jisté finanční prostředky.“²⁰ V rakouském Všeobecném obchodním zákoníkuč. 1/1863 ř. z.²¹ nacházíme právní úpravu označování ob-

19 Viz. Císařský patentč. 227/1859, jímž se vydává řád živnostenský. Dostupné z: Informační systém Aspi, Verze 13/2012.

20 JAKUBEC, I., JINDRA, Z., DUDEK, F. et. al. *Dějiny hospodářství českých zemí od počátku industrializace do konce habsburské monarchie*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2007. s. 274.

21 Zákonč. 1/1863 ř.z.,jímžto se uvádí zákoník obchodní.

chodních společností a jednotlivých živností. Rakouský Všeobecný obchodní zákoník byl převzat na základě tzv. recepční normy z roku 1918.²² Právní úprava obchodních firem, kterou zakotvovaly články 15–27 obchodního zákoníku,²³ byla na svou dobu velmi moderní a můžeme konstatovat, že z dnešního pohledu i nadčasová.

V těchto ustanoveních nalézáme též zásady, z nichž vycházela právní úprava obchodních firem²⁴ a jejichž stručnou charakteristiku podáváme v následujícím textu.

Firemní povinnost

Zásada vyplývající z obchodního zákoníku,²⁵ jejímž účelem bylo označení ekonomického subjektu, který uzavíral různé závazky v běžném právním styku. Zásada měla zabezpečit rozlišení živnostníka/kupce od ostatních živnostníků/kupců. Tito měli za povinnost mít obchodní firmu. Firemní povinnost se týkala všech kupců (jednotlivců), právnických osob (obchodních společností) a hospodářských společenstev.²⁶ Firmu musel mít každý obchodník. „Firma jest obchodním jménem, pod kterým obchodník provozuje živnost a není samostatným právním předmětem vedle něho a mimo něho.“²⁷

Pravidlost a přiměřenost firmy

Účelem zásady byla ochrana ostatních subjektů před klamavou a nepoctivou firmou, která by mohla v obchodních vztazích přivodit omyl. **Z obchodní firmy muse-lo být na první pohled zřejmé, o jaký druh podnikání se jedná.**

Pokud se jednalo o obecně známou firmu, muselo být patrné, např.: že je to skutečně ona obchodní společnost a žádná jiná např. Škoda, Aero, Avia, Letov, Bosch, Tatra, Thun, Moser, Dr. Oetker, Petrof – ze samotného názvu musel být každému znám druh činnosti, i když nebyl ve firmě výslovně obsažen.

Musela být vyloučena všechna zavádějící označení, která by mohla způsobit zá-měnu, např. když živnostník švec zaměstná občana s příjmením Baťa, nemůže jeho

22 Viz. čl. 2 zákona ze dne 28. října 1918, č. 11 Sb. z. a nař.

23 *Obecný zákoník obchodní platný v historických zemích Československé republiky se zákony úvodními, zejména zákonem ze dne 17. prosince 1862 č. 1 ř. z. ex 1863.* Upravili a poznámkami i nálezy nejvyšších soudních stolic opatřili JUDr. Rudolf Dominik a JUDr. Karel Kizlink. Praha : Nákladem Vladimíra Orla, 1927. (dále jen *Obecný obchodní zákoník*).

24 Některé z těchto zásad nacházíme i v současném firemním právu, srv. PELIKÁNOVÁ, I., *Obchodní právo I. 2.* přepracované vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2010. s. 296.

25 Srv. čl. 15 obecného obchodního zákoníku.

26 Viz. ŠVAMBERG, G., *Právo firemní.* In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917.* Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 56.

27 *Obecný zákoník obchodní.* Praha : Nákladem Vladimíra Orla, 1927. s. 46.

příjmení uvést ve své obchodní firmě.²⁸ Podobně se také např. musel zachovat vinař shodného příjmení, jako renomovaný výrobce šampaňského v Belgii.²⁹ Firma nesměla obsahovat přehnaný nebo nepravdivý název.

Zapovězena byla také firma, která byla opatřena nepravdivým sloganem, např. „*Květinářství -naše kytky nikdy neuvadají.*“ Naopak bylo možné zapsat fantazijní firmu – nadsazený název vyjadřující v přenesené podobě předmět výroby, jména hrdinů, bohů nebo bájných zvířat, např. vídeňský výrobce letadel z let 1916–1918, zapsán pod obchodní firmou „*Phoenix.*“

Naopak, zakázána byla taková firma, která mohla vyvolat záměnu s jinou nebo z názvu nebyl zřejmý předmět činnosti. Výše uvedená zásada mohla být prolomena pouze v případech, kdy se jednalo o starou firmu – která byla v obecném povědomí z minulosti. Další výjimku umožňovalo ustanovení čl. 18 obchodního zákoníku, které připouštělo firmy fantazijní.³⁰

Smyslem této zásady byla obrana proti nekalosoutěžnímu jednání ostatních ekonomických subjektů, které by mohlo poškodit ostatní soutěžitele. Obchodní zákoník také zakazoval uvádět do firmy jména osob, které nebyly ručícími společníky.

Zásada dohledatelnosti osob

Navazuje na zásadu pravdivosti a přiměřenosti firmy. Ze jmen osob uvedených v obchodní firmě muselo být zřejmé, o jaké osoby se jedná a že tyto v případě potřeby ručí za závazky obchodní společnosti. Obchodní zákoník zakazoval v obchodní firmě uvádět jména jiných osob, kromě společníků nebo členů družstva.

Zásada jasnosti firmy

Tato zásada měla zamezit zatajení jména skutečného živnostníka/kupce nebo zatajení předmětu podnikání. Například, u veřejné obchodní společnosti se zakazovalo uvádění pouze osobních jmen společníků oddělených od sebe pomlčkou.³¹ Toto označení by mohlo klamat veřejnost, protože nasvědčovalo tomu, že se jedná o označení kupce jednotlivce. Za porušení zásady jasnosti firmy bylo také považováno, pokud se

28 Blíže, ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., et. al. Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo. 4. vyd. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 332.

29 Viz. ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 16–17.

30 „Fantastické slovo může býti pojato do firmy jen k bližšímu označení obchodu, bylo-li ho po dlouhá léta používáno k reklamě nebo jako značky zboží, jež v okruhu zájemníků a odběratelů jest všeobecně známo.“ *Obecný zákoník obchodní*. Praha : Nákladem Vladimíra Orla, 1927. s. 49.

31 Chybné označení: *Kučera – Novák – Minář*. Správné označení: *Kučera – Novák – Minář, výroba sýrů, veřejná obchodní společnost*.

společnost zabývala pouze prodejem jiných výrobků od dodavatelů a ve své obchodní firmě uváděla slovo „výrobní.“ V tomto případě se jednalo o zavádějící název, vzbuzující dojem společnosti výrobní. V názvu obchodní společnosti muselo být uvedeno slovo „prodejní.“³²

Jako příklad lze uvést: „*Výroba rámu a rámování obrazů – Jakub Černý.*“ Takto označený živnostník rámy na obrazy sám vyráběl. Pokud by uváděl do prodeje výrobky jiného kupce, musel by uvést dovětek „prodejní.“ Zásada jasnosti firmy vyžadovala uvádění u ženských jmen následně: „*Anastazie Novotná, Rukavičkářství.*“ V případě nesklonných příjmení bylo zásadou uvádět celé křestní jméno „*Vincencie Krejčí, Kloboučnictví.*“ V německých zemích, kde je tvar příjmení stejný, bylo povinností uvádět také jméno křestní: „*Kurt Hundertwasser, Bäckerei.*“ Jakákoliv nesprávnost uvedená v zápise obchodní firmy byla považována za nesprávné užívání firmy.³³

„Samozřejmě musí být dbáno nejen jasnosti, nýbrž i jazykové správnosti. Tak zajisté jazykově nesprávně utvořena je firma „Husákové pekařství, společnost s r. o.“, třeba že jasně z ní je patrné, že společnost, která dává firmě jméno, jmenuje se Husáková, ježto jazyková správnost vyžaduje, by firma ta zněla: „Pekařství A. Husákové, společnost s r. o.“ Rovněž jazykově nesprávně utvořena byla by firma „A. Vávra-ová.“³⁴

Zásada jednotnosti firmy

Zásada jednotnosti firmy vyjadřovala povinnost pro jednotlivý podnik užívat pouze jeden název. Pouze pod tímto jménem mohly být uzavírány obchodní smlouvy a uskutečňovány obchody. Posilovala se tím **zásada řádného kupce**, který jednal pod svojí obchodní firmou. Zamezovalo se určitým druhům podvodů, kdy obchodník odebral zboží pod smyšlenou firmou a následně je dále prodával. Z tohoto důvodu bylo zakázáno uvádět několik označení současně pro jeden podnik nebo dvě různá jména.³⁵ Jednalo se rovněž o zkracování dlouhých obchodních jmen, když obchodník pro usnadnění ve smlouvách používal jejich zkrácený název. Z pohledu výše zmíněné zásady však podobné jednání bylo protiprávní, vymykalo se zažitým pořádkům. Firemní právo umožňovalo označení obchodního názvu latinkou nebo kurentem, sporné bylo označení firmy azbukou.

Zásada jednotnosti firmy se vztahovala i na označení odštěpného závodu. Zákon tuto problematiku neřešil, a tak nám objasnění poskytuje právníková literatura

32 ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 57.

33 Srv. výklad k čl. 26 *Obecný zákoník obchodní*. Praha : Nákladem Vladimíra Orla, 1927. s. 58–59.

34 ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 57.

35 Blíže ŠVAMBERG, G., *cit. dílo*. s. 57–58.

a judikatura soudů. Pro firmu odštěpného závodu platila tato pravidla: odštěpný závod musel patřit majiteli, který vlastnil závod hlavní, odštěpný závod se musel nacházet v jiném zeměpisném místě, v odštěpném závodu se musela vyvíjet činnost obchodní, která musela být stejná jako v závodu hlavním, obchodní činnost v odštěpném závodu musela být navenek samostatná, ale odštěpný závod byl vnitřně závislý na závodu hlavním.³⁶

Při splnění těchto předpokladů se jednalo o firmu odštěpného závodu, která musela být totožná s firmou hlavního závodu. Naopak se zakazovaly odlišné obchodní firmy pro jednotlivé odštěpné závody. Setkáváme se také s ustanoveními, kdy firma odštěpného závodu měla obsahovat zřetelný dodatek. Jednalo se o případy, kdy se odštěpný závod nacházel v jedné obci nebo místě jako závod hlavní. „Firma závodu odštěpného musí se shodovati s firmou závodu hlavního (zásada jednotnosti firmy). K firmě odštěpného závodu může však býti připojen dodatek, naznačující, že jde o závod odštěpný (filiálka, pobočný závod).“³⁷ Docházelo tím ke střetu zásad jednotnosti a výlučnosti, z nichž byla upřednostněna zásada výlučnosti firmy. Negativní vymezení odštěpného závodu se vyznačovalo existencí závodu ve stejném místě nebo rozdělením závodu, kdy část závodu byla v místě A a druhá část v místě B (v tomto případě se jednalo o závod jediný).

Zásada nedělitelnosti firmy

Byl-li kupec jednou zapsán v obchodním rejstříku pod konkrétní obchodní firmou, nemohl ji měnit. Zakázáno bylo i zkracování jmen nebo dodatků a nepřípustné také vynechání jména společníka. „Znamenaje firmu při uzavírání obchodů i jakkoliv jinak jí užívaje, musí obchodník firmu uvésti věrně, tj. způsobem stejným, jako je zapsána v obchodním rejstříku.“³⁸

Zásada výlučnosti (exkluzivity) firmy

Tato zásada měla zajistit majiteli firmy jedinečnost v dané lokalitě – obci, užívat svoji zapsanou firmu a z užívání vyloučit jinou osobu. Každá nově vzniklá obchodní firma ve stejné lokalitě se musela od již zapsané firmy zřetelně lišit. Výlučnost firmy platila pouze pro „jedno místo,“ v praxi – jednu obec. Tato zásada neplatila pro celý

36 Viz. ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 59.

37 HOSKOVEC, Z., Právo obchodní a směnečné. Praha : vydáno vlastním nákladem autora, 1948. s. 31.

38 Obecný zákoník obchodní platný v historických zemích Československé republiky se zákony úvodními, zejména zákonem ze dne 17. prosince 1862 č. 1 ř. z. ex 1863. Upravili a poznámkami i nálezy nejvyšších soudních stolic opatřili JUDr. Rudolf Dominik a JUDr. Karel Kizlink. Praha : nákladem Vladimíra Orla, 1927. s. 58.

obvod rejstříkového soudu. Zásada výlučnosti firmy se týkala pouze firem zapsaných v souladu s ustanoveními obchodního zákoníku do obchodního rejstříku.

Zásada výlučnosti se vztahovala také na obchodní společnost, která byla v likvidaci a v této době poskytovala ochranu její obchodní firmě, protože i likvidace mohla být zrušena. Obchodní společnost, která nepodlehla likvidaci, tak mohla původní název nadále užívat. Byla tím chráněna před nově vzniklou obchodní firmou s tímž názvem a byla tak chráněna před složitým konkurenčním bojem. Zásada chránila potenciální zákazníky před dvěma stejnými názvy, které mohly působit klamavým dojmem a podnikatele před nekalou soutěží a parazitováním na dobrém jménu původní obchodní firmy.

Švamberg poukazuje také na spojování obcí s městy, kdy obchodní firmy musely ustoupit dříve zapsaným obchodní firmám ve městě nebo obci, se kterým se obec spojovala – např., vinohradská nebo smíchovská firma musela ustoupit před dříve zapsanou obchodní firmou na území Prahy, když se Smíchov nebo Vinohrady staly její součástí.³⁹ Výlučnost firmy a zákaz uvádění stejných firem ve stejném obvodu, platila pouze pro tento obvod. V celostátním a mezinárodním obchodě mohly existovat dvě stejné firmy.

Zásada výlučnosti se týkala pouze firem zapsaných do obchodního rejstříku. Ochrana, kterou tato zásada poskytovala obchodní firmě, se nevztahovala na firmy fiktivní. Pokud někdo nepodnikal pod obchodní firmou zapsanou v obchodním rejstříku, nevztahovala se na něj ochrana. Zásada výlučnosti dopadala pouze na obchodní firmy skutečně existující a měla přesah do soutěžního práva. Chránila společnost před klamavými, od sebe těžko rozeznatelnými firmami.

Zásada rozeznatelnosti firmy

Tato zásada navazuje na předchozí zásadu výlučnosti firmy. Každá obchodní firma se musela od jiné odlišovat. Zřetelná rozeznatelnost se vztahovala pouze pro místní oblast – obec nebo určité místo. Stejně firmy v jedné obci musely být od sebe rozeznatelné.

Judikatura stanovovala **podmínku zřetelné rozeznatelnosti**. Mohlo se jednat i o graficky jedinečný zápis firmy, například ČKD, Pislner Urqell, *Moser Karlovy Vary, Avia, Odeon*, rozdíl musel být na první pohled patrný. Zásada se promítala také u různých znělek – tenkrát se mohlo jednat o reklamu v rozhlase nebo o živou produkci při veřejných oslavách. K odlišení různých obchodních firem, které byly zapsány pod podobným názvem, se vyžadovalo uvedení předmětu podnikání.⁴⁰

39 Viz. ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 66–67.

40 Srv. výklad k čl. 27 *Obecný zákoník obchodního*. Praha : Nákladem Vladimíra Orla, 1927. s. 60.

Zásada veřejnosti firmy

Vedení obchodní živnosti, případně společnosti, muselo být veřejně známo.⁴¹ Bylo tak činěno z důvodu zachování důvěry v obchodním jednání. Subjekty vstupující do obchodního styku měly mít možnost informovat se o vedení společnosti. Tato zásada se projevovala v písemném styku se správními úřady a obchodními soudy v Praze, Vídní a Terstu.⁴² Obchodní společnosti musely pod svou obchodní firmou jednat a před správními úřady nezkracovat, ani jinak uvádět název svojí firmy. Obchodní rejstříky byly veřejně přístupné. Změny zapsaných firem se musely uvádět ve vybraném veřejném tisku. Dále byla stanovena povinnost založit notářsky nebo soudně ověřené listiny do obchodního rejstříku.

Aplikace zásad firemního práva při tvoření obchodní firmy

Pro novou obchodní firmu byly rozhodující – zásady pravdivosti a jasnosti. Obchodní zákoník stanovoval přesná pravidla při tvoření obchodní firmy. Také stanovoval pravidla, jak se od sebe mají lišit jednotlivé ekonomické subjekty.

- **Živnostník/kupec** měl za povinnost uvést své příjmení jako obchodní firmu. K příjmení mohlo být přidáno i křestní jméno.⁴³ Obchodní firmu však muselo tvořit především příjmení. Uvedení křestního jména bylo dobrovolné, sloužící především k odlišení kupce od ostatních subjektů. Křestní jméno nemohlo tvořit společně s příjmením základ obchodní firmy. Pokud bylo v obchodní firmě uvedeno např. jméno tichého společníka, ručil tento v souladu se zásadou dohledatelnosti osob, osobně a solidárně.
- **Veřejná obchodní společnost** musela ve svém názvu obsahovat jména všech společníků nebo alespoň jména jednoho společníka s obligatorním dodatkem. Dodatek musel vyjadřovat existenci obchodní společnosti. Do obchodní firmy veřejné obchodní společnosti se nesměla vpisovat jména jiných, než osobně

41 ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 72.

42 „Dle prosincové ústavy 1867 byla vytvořena soustava okresních soudů (ve Vídní, Praze a Terstu existovaly i zvláštní okresní obchodní soudy), nad nimi byly soudy krajské či (v případech menších zemí) zemské, v další úrovni vrchní zemské soudy a nad nimi pak Nejvyšší soudní a kasační dvůr. Ten plnil funkci srovnatelnou s nejvyšším soudem a představoval nejvyšší instanci pro občanské a trestní právo.“ BALÍK, S., HLOUŠEK, V., HOLZER, J., et al. *Politický systém českých zemí 1848–1989*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2004. s. 33.

43 Srv. výklad k čl. 27 a čl. 250–251 *Obecný zákoník obchodní*. Praha : nákladem Vladimíra Orla, 1927. s. 45 a 196.

ručících společníků.⁴⁴ Tato povinnost byla dána z důvodu ochrany před nekalou soutěží, kdy byly často zaměstnávány osoby „zvučných“ jmen, které měly dodat světovost a známost celému podniku.

- **Komanditní společnost** musela obsahovat příjmení ručícího společníka – komplementáře s dodatkem vyjadřujícím existenci obchodní společnosti. Dřívější obchodní právo umožňovalo existenci komanditní společnosti, jejíž kapitál mohl být obsažen v akcích. V tomto případě musela obchodní firma obsahovat v názvu „komanditní společnost na akcie.“ V opačném případě, komanditní společnost, jejíž majetek byl tvořen akciemi, vyvolávala klamnou představu, že se jedná o akciovou společnost. V obchodní firmě měla být uvedena pouze jména komplementářů. V opačném případě by komandisté, uvedení v obchodní firmě, ručili za závazky komanditní společnosti.⁴⁵
- **Obchodní firma** akciové společnosti musela obsahovat věcný název z předmětu činnosti obchodní společnosti. Určitou výjimku tvořily názvy symbolické, historické nebo fantazijní. Dodatek akciová společnost byl fakultativní. Obchodní firmu netvořila jména společníků. Jejich uvedení bylo přípustné pouze v případě odlišení akciové společnosti od ostatních subjektů nebo z důvodu dlouhé historické tradice akciové společnosti. Např. *„Jan Kružík, výroba oceli, Plzeň, akciová společnost.“*
- **Obchodní společnost s ručením omezeným** mohla do svého pojmenování použít **věcný** název ze svého předmětu podnikání nebo použít název **osobní**, v němž byli uvedeni všichni společníci nebo pouze společník jediný. Věcná obchodní firma musela dostatečně jasně, výstižně a pravdivě vypovídat o předmětu podnikání obchodní společnosti. Osobní i věcná firma musela vždy obsahovat dodatek *„společnost s ručením omezeným.“* Slovo *„společnost“* nesmělo být, vyjma ostatních slov dodatku, zkráceno. Bylo to z důvodu možné záměny za hospodářské společenstvo.
- **Výrobní a hospodářská společenstva** – ekonomické subjekty, jejichž historie spadá až do poloviny 19. století, kdy v důsledku rušení a vyvazování z roboty vznikají „singulární společenstva,“ jimž např. velkostatky odstupovaly do vlastnictví lesní celky.⁴⁶ Obchodní firma těchto subjektů musela být věcná a dále

44 Srv. HOSKOVEC, Z., *Právo obchodní a směnečné*. Praha : vydáno vlastním nákladem autora, 1948. s. 27

45 Viz. výklad k čl. 15–16 *Obecný zákoník obchodní*. Praha : Nákladem Vladimíra Orla, 1927. s. 50.

46 Blíže DAŇHA, J., HORNA, F., MINISTR, J., *Komentář lesních zákonů a nařízení platných na celém území Československé republiky*. 1. vyd. Praha : Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1937. s. 776–777.

měla povinně obsahovat dva obligatorní dodatky „*zapsané společenstvo*“ a formu ručení „*s neomezeným ručením*“ nebo „*s omezeným ručením*.“

Po roce 1945 se setkáváme se zestátněnými hospodářskými subjekty. Jednalo se o majetek, který byl konfiskován na základě dekretů Prezidenta republiky. Podniky byly přebírány státem a do jejich vedení byli dosazováni národní správci. Obchodní společnosti převzaté státem užívaly stávající obchodní firmu, ale s povinným dodatkem „*národní podnik*.“⁴⁷

Po roce 1948 zanikají soukromé obchodních společnosti z důvodu znárodnění. V Moravském zemském archivu v Brně nalzáme ve fondu C jednotlivé obchodní společnosti, především dopravní. Jako příklad můžeme uvést *Rudolf Schnirch, autodo-prava a pískové hmoty* nebo Šaratica, a.s., Brno, zasilatelství přírodní minerální hořké vody.⁴⁸

V padesátých letech 20. století dochází k převzetí těchto drobných dopravních společností, dopravním podnikem ČSAD, s. p., Brno.⁴⁹ Po roce 1989, v důsledku politických změn, dochází opět ke vzniku soukromých dopravních společností, které se vydělují z ČSAD, s. p. Některé z nově vzniklých dopravních společností si ve své firmě ponechávají část názvu ČSAD, jako příklad můžeme uvést ČSAD Hodonín, a.s. nebo ČSAD Blansko, a.s., jiné naopak zvolily zcela odlišnou firmu, např. *ZDAR, a.s., Žďár nad Sázavou*.

V souladu s aplikací zásad firemního práva můžeme odvodit nejběžnější označování jednotlivých hospodářských subjektů: povinnost osobní obchodní firmy byla zakotvena pro

- živnostníky, obchodníky – podle obchodního zákoníku byli označováni jako kupci,
- veřejné obchodní společnosti – běžně byla uváděna jména všech nebo alespoň jednoho ze společníků,
- komanditní společnosti – firma musela obsahovat jméno ručícího společníka (komplementáře). Byl-li do názvu společnosti zapsán komandista, ručil za závazky společnosti,
- komanditní společnosti na akcie, tzv. akciové komandity – obchodní firma musela obsahovat příjmení ručícího společníka nebo společníků, se stejnými pravidly jako komanditní společnost.

47 Viz. HOSKOVEC, Z., *Právo obchodní a směnečné*. Praha : Vydáno vlastním nákladem autora, 1948. s. 27.

48 Moravský zemský archiv v Brně, fond H94 Šaratica, a.s., Brno, zasilatelství přírodní minerální hořké vody, zřídla, expedice, kanceláře, Sokolnice, časový rozsah 1889–1956.

49 Moravský zemský archiv v Brně, fond K396 ČSAD, s.p., Brno, časový rozsah 1947–1991.

Věcná nebo osobní obchodní firma byla povolena pro společnosti s ručením omezeným, ale užívaly jí i akciové společnosti. Nalézáme však i výjimky, kdy akciová společnost byla tvořena částečně osobní firmou. Výlučně věcná obchodní firma byla výlučně předepsána pro výrobní a hospodářská společenstva.⁵⁰

Všeobecný obchodní zákoníkč. 1/1863, který se zrodil v 19. století, podal základní zásady, které ovládaly firemní právo po celou dobu jeho platnosti. Pro jednotlivé živnosti a obchodní společnosti, které vznikaly po období napoleonských válek, byl rázem vyžadován právní rámec, který v zákonné podobě stanovil jednotné označování drobných živnostníků nebo obchodních společností. Dlouhá doba účinnosti Všeobecného obchodního zákoníku musela reagovat na nové druhy podnikání, např. v dopravě nebo v rozvíjejících se průmyslových oborech. V postupně měnící se době však zásady, díky své „nadčasovosti“, přetrvaly v téměř nezměněné podobě a jsou pro nás nadále přínosné v současném právu.

1.3.2 Pozitivněprávní vymezení firmy ve Všeobecném obchodním zákoníku 1/1863

Všeobecný obchodní zákoník zakotvoval v čl. 15 pojem firmy. „Firma obchodníka je jméno, pod nímž obchodník v obchodě obchody své provozuje a jímž se podpisuje.“⁵¹

V dikci Všeobecného obchodního zákoníku sloužila firma k označování a rozeznávání právních subjektů. Firma však nebyla samostatným právním subjektem. „Firmou se určitý právní subjekt pouze označuje za tím účelem, aby se od ostatních právních subjektů mohl rozeznati.“⁵² Firma byla charakterizována jako nehmotný statek, který nebyl samostatně převoditelný, nicméně často zvyšoval celkovou hodnotu živnosti nebo obchodní společnosti.⁵³ „Dosavadnímu majiteli dostává se tu vedení podniku, kterému vtiskl svůj ráz a v němž postavil si svůj pomník. Nový nabyvatel, máje hmotné užítky z dobrého zvuku zavedené firmy, rád slušně zaplatí právo vésti dosavadní jméno nadále. Představuje tedy firma velice cenný, třebaže ne samostatný statek hospodářský.“⁵⁴

50 Např. HOSKOVEC, Z., *cit. dílo*. s. 28–29.

51 Čl. 15 *Všeobecný zákoník obchodní a zákony i nařízení jej měnící a doplňující zejména výtah dopravního řádu železničního*. Poznámkami a rozhodnutími nejvyššího soudu opatřil JUDr. Pravoslav Bělský. Písek : Jaroslav Burian, knihkupec, 1924. s. 30–31.

52 ŠVAMBERG, G., *Právo firemní*. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 13.

53 Srv. RANDA, A., *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Podle spisů a přednášek Antonína Randa zpracoval dr. Heřman Šikl. Praha: Tiskem a nákladem J. Otty v Praze, 1890. Reprint původního vydání. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008. s. 98.

54 ŠVAMBERG, G., *Právo firemní*. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii*

Firma

Pod pojmem *firma* se uvádělo obchodní jméno kupce, obchodní společnosti a jiných hospodářských subjektů.⁵⁵ Označení subjektu muselo být uváděno v souladu s protokolační povinností, kterou jednotlivým hospodářským subjektům prikazovaly právní předpisy. „Firma v širším slova smyslu pak je obchodní jméno každého kupce jednotlivce, jakož i jméno všech obchodních společností, družstev a jiných právních útvarů ji majících.“⁵⁶

Firemní právo

Právní teorie na základě pozitivního vymezení firmy, zakotveného ve Všeobecném obchodním zákoníku znala, jako pedagogickou a vědní disciplínu, *firemní právo*. Předmětem firemního práva je firma – skutečné obchodní jméno vedené a používané v souladu s právními předpisy. Firemní právo se zařazovalo v době platnosti a účinnosti Všeobecného obchodního zákoníku do oblasti práva soukromého. Setkáváme se v něm s celou řadou veřejnoprávních prvků⁵⁷ z důvodu ochrany veřejného zájmu. Ochrana spočívala především v zájmu pravdivého označení hospodářských subjektů⁵⁸ a měla ochránit před nekalou soutěží.⁵⁹

„V soustavě soukromého práva dlužno pak je zařaditi dle jeho obsahu mezi absolutní práva na nehmotných statcích...čili mezi soukromá práva nehmotná.“⁶⁰ Firemní právo se dále rozlišovalo na:

-
- obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 16.
- 55 Srv.čl. 15 *Všeobecný zákoník obchodní a zákony i nařízení jej měnící a doplňující zejména výtah dopravního řádu železničního*. Poznámkami a rozhodnutími nejvyššího soudu opatřil JUDr. Pravoslav Bělský. Písek : Jaroslav Burian, knihkupec, 1924. s. 30–31.
- 56 ŠVAMBERG, G., *Právo firemní*. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 24.
- 57 ŠVAMBERG, G., *cit. dílo*. s. 53–54.
- 58 „Obchodní zákoník stojí na stanovisku kompromisu mezi zásadou přímé pravdy, dle které obchodník, resp. obchodní společnost musí vésti firmu odpovídající skutečným poměrům a mezi zásadou úplné volnosti, dle níž si může firmu libovolně změnit. Bezpodmínečně pravdivou musí býti firma nová, tj. firma, kterou si strana zvolí ku provozování nově založené živnosti naproti tomu může býti firma – pokud závod sám se nezmění – dále vedena, třeba se stala nepravdivou změnou jména neb změnou osoby majitele závodu, tj. tzv. firma stará.“ *Všeobecný zákoník obchodní a zákony i nařízení jej měnící a doplňující zejména výtah dopravního řádu železničního*. Poznámkami a rozhodnutími nejvyššího soudu opatřil JUDr. Pravoslav Bělský. Písek : Jaroslav Burian, knihkupec, 1924. s. 30.
- 59 Blíže SKÁLA, K., *Nekalá soutěž; Firma*. Stanovisko ze dne 1. 1. 1927. Dostupné z: Informační systém ASPI, LIT112CZ. ASPI Verze 13/2012.
- 60 ŠVAMBERG, G., *Právo firemní*. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 54.

- *Objektivní firemní právo*⁶¹ „Objektivní právo firemní je souhrn právních předpisů, upravujících zařízení firmy. Sem náležejí zejména předpisy obchodního zákona...“⁶² Především se jednalo o čl. 15–27. Materie firemního práva byla dále obsažena v čl. 44, 45, 111 nebo čl. 150 Všeobecného obchodního zákoníku.
- *Subjektivní firemní právo* „...je oprávnění určitého subjektu k užívání, do jisté míry dokonce k výhradnému užívání určité firmy...“⁶³ Zkoumá především užívání určité firmy nebo výhradní užívání firmy ve stejné obci. Rozhodujícím byl vlastník firmy „V prvé řadě tedy plnoprávný kupec jednotlivce, dále akciová společnost, společnost s r. o., družstvo, spolek provozující obchody a platící vyšší daň výdělkovou, stát, země, obec stran svých obchodních podniků, jež pravidelně budou rozsáhlejší. ... Subjektem firemního práva jest vždy podnikatel, při závodu provozovaném, tedy pachtýř a nikoliv propachtovatel a při závodu provozovaném správou konkursní podstaty úpadce, v jehož jméně se závod provozuje.“⁶⁴

Firma kupce – jednotlivce

Kupec jednotlivce – právní úprava označování kupců byla zakotvena čl. 16 Všeobecného obchodního zákoníku. Kupec byl povinen užívat firmu, kterou tvořilo jeho příjmení. Příjmení bylo podstatnou firemní součástí.⁶⁵ Uvedení jména bylo dobrovolné, zpravidla se však často uvádělo. Kupec mohl provozovat obchody sám nebo s tichým společníkem. Kromě jména a příjmení se setkáváme s uváděním různých dodatků. *Dodatky sloužily k bezpečnému odlišení od jiné osoby*. Např. šlechtic byl oprávněn ve své firmě uvést dodatek naznačující jeho šlechtický stav.⁶⁶ Dodatky se rozlišovaly na osobní a věcné. Firma kupce jednotlivce se mohla skládat až ze čtyř firemních součástí: příjmení, jména, dodatku osobního a dodatku věcného.

Jiné dodatky, než věcné a osobní, byly nepřípustné. Nepřípustný dodatek mohl být například takový, kterým se kupec snažil nalákat zákazníky např. *Josef Novotný „Nejlepší pekař.“* Uváděním přípustných a nepřípustných dodatků se zabýval již Švamberg, který

61 Viz. Čl. 15–27 *Všeobecný zákoník obchodní a zákony i nařízení jej měnící a doplňující zejména výtah dopravního řádu železničního*. Poznámkami a rozhodnutími nejvyššího soudu opatřil JUDr. Pravoslav Bělský. Písek : Jaroslav Burian, knihkupec, 1924.

62 ŠVAMBERG, G., *Právo firemní*. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 53.

63 ŠVAMBERG, G., *cit. dílo*. s. 54.

64 Tamtéž, s. 53–54.

65 Např. ROUČEK, F., *Československé právo obchodní I. Obecná část*. Praha : Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1938. s. 74–75.

66 Uvedení tohoto druhu dodatku bylo možné pouze do vzniku Československého státu, srv. zákon o zrušení šlechtických titulů zákonč. 61/1918 Sb., jímž se zrušují šlechtictví, řády a tituly.

poukazoval na běžnou praxi, kdy měly být užívány jako reklama kupce, a polemizoval tak s názory ostatních právníků. „Názor Staub-Piska..., že jest přípustný jakýkoli libovolný dodatek, třeba i k reklamě sloužící, neobsahuje-li jen žádného klamání, v této všeobecnosti je nesprávný, poněvadž přípustný dle zákona je pouze tehdy, slouží-li k bližšímu pravdivému označení osoby neb pravdivému označení závodu. Stejně jest výstřední názor Cohna, že každá reklama slouží ke klamání.“⁶⁷ Dodatky se často využívaly jako využití dobré pověsti staré firmy při vzniku nové kupecké živnosti. K dosavadní firmě mohl být připojen dodatek označující nástupnický poměr ke staré firmě, s uvedením jména nového majitele. Další možností bylo uvádění jména majitele nově vzniklé firmy s dodatkem staré firmy, např. Martin Zelinka „dříve Zel-Ovoc.“⁶⁸

Firma veřejné obchodní společnosti

Právní úpravu označování veřejné obchodní společnosti obsahovalo ustanovení čl. 17 Všeobecného obchodního zákoníku. V názvu obchodní společnosti musela být uvedena jména všech společníků nebo alespoň jednoho z nich.

Uváděním jmen všech společníků se rozuměla příjmení všech společníků, uvedení křestních jmen nebylo povinné. „Má-li několik společníků táž rodová jména, musí býti ve firmě opakována. Správně např. utvořena firma „Taussig & Taussig“, jejímiž veřejnými obchodními společníky jsou dva jmenovci Taussigové, naproti tomu nesprávně utvořena firma: „Oesinger, Lepetit, Dolfuss & Ganser“, ... jejímiž veřejnými obchodními společníky kromě Gansera a Dollfusse jsou dva Oesingerové a tři Lepetitové.“⁶⁹ Švamberg tímto poukazuje na skutečnost, že i v případě rodinných firem musí být důsledně uváděna všechna jména, i když docházelo k opakování příjmení. Za jmény společníků měl být uveden dodatek, označující formu obchodní společnosti. Jiné osoby, než ručící společníci, se nesměly udávat do firmy. Osobní nebo věcné dodatky, pro veřejnou obchodní společnost, nebyly v zákoně výslovně upraveny. Pro užívání dodatků u veřejných obchodních společností platila stejná pravidla jako pro dodatky kupců jednotlivců.

Firma mohla obsahovat jména několika společníků nebo pouze jednoho. V souladu se zákonem postačovalo, když se k příjmení jednoho společníka uvedl dodatek označující formu obchodní společnosti. Správné a nejobvyklejší uvádění dodatků nacházíme opět ve Švambergovi: „Nejobvyklejší dodatky poměr společenský vyznačující jsou ... „a společník“, „a společníci“, „a spol.“, „et. Companie“, „et consortes“, „&

67 ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha: JUDr. František Košťál, 1917. s. 94.

68 Srv. ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. et. al. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. Praha, 2004. s. 118.

69 ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha: JUDr. František Košťál, 1917. s. 102–103.

Co“ a pod.⁷⁰ Zákon neuváděl znění dodatku, a tak se setkáváme s různým uváděním jednotlivých dodatků, které mnohdy působily zavádějícím dojmem. Ve firmě veřejné obchodní společnosti byl často uveden dodatek, který vzbuzoval dojem, že se jedná o akciovou společnost. Jednalo se o firmy veřejných obchodních společností, které měly uvedeny v dodatku písmena „a.s.“ Uvedením těchto písmen se obcházel zákon kdy, podle názoru společníků, se jednalo pouze o zkratku slova „a společníci“ nikoli o vyvolání zdání, že se jedná o akciovou společnost.

Firma komanditní společnosti

Právní úprava označování tohoto druhu obchodní společnosti byla upravena v čl. 17. odst. 2 a 3 Všeobecného obchodního zákoníku a byla společná, jak pro komanditní společnost, tak pro akciovou komanditu. Ve firmě komanditní společnosti muselo být uvedeno alespoň jedno jméno osobně ručícího společníka – komplementáře. Jména jiných společníků – komandistů nesměla být uváděna. Akciová komandita nesměla být označena jako akciová společnost.

Podstatnou součástí firmy komanditní společnosti tvořilo příjmení osobně ručícího společníka – komplementáře a dodatek označující formu obchodní společnosti. V praxi se vyskytovaly firmy obsahující jména všech komplementářů, jen několika z nich nebo pouze jednoho.

Všeobecný obchodní zákoník nestanovoval speciální úpravu pro označování tzv. akciových komandit. Tyto se však často odlišovaly dodatkem „a komand“ nebo „& command.“⁷¹ Nebyly dovoleny dodatky, které mohly vyvolat zdání, že se jedná o akciovou společnost.⁷²

Pro zajímavost uvádíme tvrzení Švamberg, který v této souvislosti poukazuje na nesprávné rozhodnutí Nejvyššího soudu: „Dodatku „a komand.“ možno tudíž užití pouze tehdy, když jsou ve firmě uvedena jména všech komplementářů, kdežto dodatku „a spol.“ vždy, ať jsou či nejsou jména všech komplementářů ve firmě uvedena. Nesprávné je tudíž rozhodnutí Nejvyššího soudu z 20. května 1873č. 5.140 AC 435, dle něhož může dodatek „& Comp.“ pojat býti do firmy pouze tehdy, když je více komplementářů.“⁷³

70 ŠVAMBERG, *cit. dílo*. s. 103.

71 Srv. ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 108.

72 Srv. *Obecný zákoník obchodní platný v historických zemích Československé republiky se zákony úvodními, zejména zákonem ze dne 17. prosince 1862č. 1 ř. z. ex 1863*. Upravili a poznámkami i nálezy nejvyšších soudních stolic opatřili JUDr. Rudolf Dominik a JUDr. Karel Kizlink. Praha : Nákladem Vladimíra Orla, 1927. s. 50.

73 ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 71.

Firma akciové společnosti

Označování akciové společnosti bylo upraveno ustanovením čl. 18 Všeobecného obchodního zákoníku.⁷⁴ Podle zákona musel být název odvozen z předmětu podnikání a platil zde výslovný zákaz uvádění jmen společníků. Věcný název firmy vyplýval z dikce zákona, který uváděl, že „...musí firma akciové společnosti býti vzata pravidelně z předmětu podniku a nesmí do ní býti pojato ani jméno společníka ani jména jiných osob.“⁷⁵ Ve firmě musely být dodrženy jednotlivé zásady užívané při označování, jednalo se především o zásadu pravdivosti a přiměřenosti. „Jedině správný, dle našeho mínění je požadavek, by věcná firma byla přiměřena skutečnému podnikání a aby v ní byl hlavně předmět závodu význačně charakterisován.“⁷⁶ Švamberg poukazuje na slovo pravidelně a je toho názoru, že „...normální typ firmy naší akciové společnosti je firma věcná, odvozená z předmětu podniku. Nicméně budou, jak plyne ze slova „pravidelně“, výjimečně přípustny i jiné typy firmy akciové společnosti. Tak bude přes výslovný zákaz pojetí jmen do firmy výjimečně přípustna i firma osobní, ovšem pouze jako firma stará, převzatá od dosavadního majitele závodu při jeho akcionování.“⁷⁷ Osobní firmu akciové společnosti bylo možné užívat pouze jako firmu starou a tato nemusela být opatřena dodatkem akciová společnost. Ustanovení čl. 18 Všeobecného obchodního zákoníku uvádělo věcnou firmu akciové společnosti jako pravidelnou. Nicméně, jazykový výklad slova pravidelný umožňoval výjimečně také firmu fantazijní.⁷⁸

74 Viz. Čl. 18 „Firma společnosti akciové musí zpravidla označena býti dle předmětu svého podniku. Jména společníků neb jiných osob nesmí do firmy této býti pojata“ *Všeobecný zákoník obchodní a zákony i nařízení jej měnící a doplňující zejména výtah dopravního řádu železničního*. Poznámkami a rozhodnutími nejvyššího soudu opatřil JUDr. Pravo-
slav Bělský. Písek : Jaroslav Burian, knihkupec, 1924.

75 ŠVAMBERG, G., *Právo firemní*. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 73.

76 ŠVAMBERG, G., *cit. dílo*. s. 112.

77 Tamtéž, s. 111.

78 „Fantastické slovo může býti pojato do firmy jen k bližšímu označení obchodu, bylo-li ho po dlouhá léta používáno k reklamě nebo jako značky zboží, jež v okruhu zájemníků a odběratelů jest všeobecně známo...“ *Obecný zákoník obchodní platný v historických zemích Československé republiky se zákony úvodními, zejména zákonem ze dne 17. prosince 1862č. 1 ř. z. ex 1863*. Upravili a poznámkami i nálezy nejvyšších soudních stolic opatřili JUDr. Rudolf Dominik a JUDr. Karel Kizlink. Praha : nákladem Vladimíra Orla, 1927, s. 49. Např. vídeňský výrobce letadel, jehož firmu tvořilo fantazijní jméno „Phoenix“ nebo v Rakousko-Uhersku licenčně vyráběná letadla značka „Albatros.“

Firma společnosti s ručením omezeným

Právní úprava *společnosti s ručením omezeným* byla zakotvena v zákoně o společnostech s ručením omezeným.⁷⁹ Název obchodní společnosti měl být tvořen věcnou firmou nebo obsahovat jména alespoň jednoho nebo všech společníků. Zákon stanovoval používání povinného dodatku, označujícího formu obchodní společnosti. V dodatku nesmělo být jakkoliv zkráceno slovo „společnost,“ ostatní slova bylo možné uvádět ve zkrácené formě. Dále nesměla být ve firmě uvedena jména osob, které nebyly společníky.

„Společnost s ručením obmezeným je míšenec mezi sdružením kapitálu a osobním. Tato obojetná její právní povaha odráží se i v její firmě. Firma její může být buď:

- a) věčná, odvozená z předmětu podniku, obvyklá při asociacích kapitálových, aneb
- b) osobní, odvozená z jmen všech neb aspoň jednoho společníka, obvyklá při asociaci osob, aneb konečně
- c) smíšená, vzatá jak z předmětu podnikání, tak z jmen společníků, vyhovující úplně obojetné povaze tohoto právního útvaru.“⁸⁰

Firma společnosti s ručením omezeným mohla obsahovat fantazijní označení. Fantazijní označení muselo vždy doplňovat věcný název. Požadavek věcné firmy byl silnější.

„Nestačilo by tudíž k označení předmětu závodu pouhé mýtické historické neb umělé jméno, třebaš by předmět závodu poněkud napovídalo; naproti tomu však nebylo by námitek proti jeho přijetí do firmy vedle vyznačení předmětu podniku, když by jméno to sloužilo k lepšímu rozeznávání od jiných podniků stejného druhu.“⁸¹

Zákon dále umožňoval použití smíšené firmy, pokud byl v názvu obsažen předmět podnikání, jména všech nebo alespoň jednoho společníka nebo povinný dodatek označující formu obchodní společnosti.

Společenstva a družstva

V době platnosti a účinnosti Všeobecného obchodního zákoníku nalézáme v právním řádu jako další subjekt hospodářských vztahů společenstva a družstva. Existence

79 Zákonč. 58/1906 ř. z., o společnostech s ručením obmezeným. Dostupné z: Informační systém ASPI, Verze 13/2012.

80 ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 114–115.

81 ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 115.

těchto ekonomických subjektů však spadá hluboko do doby před vydáním Všeobecného obchodního zákoníku. „Družstva či tzv. kupecké družstevnictví byla součástí maloobchodu s cílem vyloučit velkoobchod a zprostředkovaný obchod. Vznik nákupních družstev byl motivován snahou malořemeslníků nákupu kvalitní suroviny, polovýrobnků, nástrojů, náradí, strojů za přijatelnou cenu, tedy nákupu ve velkém. Obdobně vznikala zemědělská nákupní družstva a dokonce před první světovou válkou i nákupní družstva maloobchodníků (nákup koloniálního zboží, víno atd.).“⁸²

Jako příklad můžeme uvést lesní družstva. Jednalo se například o subjekty hospodařící v zemědělství, vlastníci lesní majetky nebo drobná výrobní a hospodářská družstva. Velmi dlouhou tradici mají v našem právním řádu např. lesní družstva. Jedním z důvodů vzniku jednotlivých lesních družstev byl právní zánik a vyvázání z lesních služebností. Za tímto účelem byl vydán císařský patentč. 130 z roku 1853 ř. z., o vyvázání a výkupu ze služebností. „Podle tohoto patentu lesy zatížené tzv. lesními služebnostmi, k nimž patřilo právo kácení dřevin či právo pastvy dobytka, mohly být ze služebnostního vztahu vyvázány mimo jiné i odstoupením do vlastnictví osob oprávněných k výkonu lesních služebností. To ale podle § 31 patentu nemohlo mít formu odstoupení do jejich individuálního vlastnictví, nýbrž do vlastnictví obcí a veškerenstva oprávněných.“⁸³ Na základě této skutečnosti vznikají v oblasti lesního hospodářství nové ekonomické subjekty, které se stávají postupem času rovnocenným partnery v právních vztazích.

Kromě výše uvedených lesních družstev se také setkáváme zejména s úvěrovými, spotřebními nebo stavebními družstvy. Firma společenstva nebo družstva se musela odvozovat od předmětu činnosti. „Firma družstevní musí býti vzata z předmětu podniku a obsahovati označení „zapsané společenstvo“ a dle jakosti ručení členů dodatek „s neobmezeným ručením“ nebo s obmezeným ručením.“⁸⁴ Platil zákaz vepisování

82 JAKUBEC, I., JINDRA, Z., DUDEK, F. et. al. *Dějiny hospodářství českých zemí od počátku industrializace do konce habsburské monarchie*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2007. s. 287.

83 FLORA, M., *Sdružování vlastníků lesů* [online]. Pracovní metodika pro privátní poradce v lesnictví. Brandýs nad Labem : Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, 2007. s. 3. [cit. 2011-11-30]. Dostupné z: <<http://www.uhul.cz/poradenstvi/metodiky/SVL.pdf>>.

„Veškerenstvo oprávněných bylo označením pro singulární společenstva, existující jako reziduum dřívějšího občinového vlastnictví. Důvodem, pro který zákonodárce nepřikročil přímo k použití pojmu „singularisté“, s nímž se lze ostatně setkat dodnes, byla pravděpodobně skutečnost, že právní poměry singularistů ani v té době nebyly upraveny žádným psaným pramenem práva, nýbrž normami zvykovými a singulární majetek byl proto podle právní nauky útvaru právně mrtvým.“ FLORA, M., *cit. dílo*. d., s. 3. [cit. 2011-11-30]. Dostupné z: <<http://www.uhul.cz/poradenstvi/metodiky/SVL.pdf>>.

84 ŠVAMBERG, G., *Právo firemní*. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii*

jmen členů družstva do firmy. Nalézáme zde také promítnutí zásady výlučnosti a rozeznatelnosti, kdy se firma musela odlišovat od ostatních zapsaných firem ve stejné obci nebo dané lokalitě. Zapsané označení družstva muselo být uvedeno ve stanovách.

Družstevní firma musela vždy obsahovat předmět činnosti družstva a povinný dodatek „zapsané společenstvo“ a formu ručení.

Zajímavostí je uvádění jmen „otců“ zakladatelů do družstevní firmy. Zákaz uvádění osobních jmen ve firmě se vztahoval na členy družstva. Nevztahoval se však na tzv. jména historická, zakladatelů nebo citujeme-li Švambergu „duševních původců.“ Výše uvedený zákaz se vztahoval pouze na společníky družstva a osoby, které neměly s družstvem a předmětem jeho činnosti nikdy nic společného. „K vystižení předmětu podniku může však sloužit nejen přímo vyznačení předmětu podniku ve firmě, nýbrž i nepřímou proslulá jména historická, pokud mají určitý vztah k předmětu závodu; vyznačujíc jména těchto osob ve firmě často výmluvněji nejen předmět podniku, nýbrž celou hospodářskou a právní konstrukci dotyčného právního útvaru než sáhodlouhé označení věcné. Tak např. je označení „Raiffeisenova záložna...“ jistě daleko pregnantnější než „Spořitelna a záložní spolek pro.“ Nikomu jistě ani ve snu nenapadne, že majitelem této záložny je Raiffeisen, každý ví, že jde tu o záložnu určitého typu.”⁸⁵

1.3.3 Vybrané právní aspekty firemního práva

Vznik firmy a existence firmy

Právní teorie rozlišovala vznik firmy z pohledu materiálněprávního a formálněprávního. Vznik nového názvu, např. kupecké živnosti, veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti, měl materiálněprávní aspekt. Zápis této firmy do obchodního rejstříku již měl formálněprávní ráz a deklaratorní účinek. U akciové společnosti, akciové komandity, společnosti s ručením omezením a družstva tyto dvě skutečnosti splývaly v jednu, kdy zápis firmy do obchodního rejstříku byl podmínkou jejího vzniku a existence.

Odlišování těchto dvou právních skutečností – vzniku a existence – firmy mělo rozhodující význam při převodu firmy. Běžnými byly převody firem s podnikem, které sice vznikly, ale nebyly ještě zapsány v obchodním rejstříku. „Význam vzniku firmy záleží v tom, že okamžikem vzniku jejího vzniká též kladné (positivní) firemní právo tj. právo užívati firmy přijaté a zákonným předpisům odpovídající. Toto právo může majitel firmy, ovšem s podnikem na jinou osobu převést, třebaš by firma jeho dosud ani protokolována nebyla. Čl. 22 Všeobecného obchodního

obchodní v Praze za školní rok 1916–1917. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 118
85 ŠVAMBERG, *cit. dílo.* s. 119–120.

zákoníku neklade také za podmínku přípustnosti převodu firmy její protokolaci.⁸⁶

Převoditelnost firmy

Možnost převodu firmy byla zakotvena v čl. 22 až 24 Všeobecného obchodního zákoníku. Článek 23 Všeobecného obchodního zákoníku explicitně zakazoval převod samostatné firmy, oddělené od živnosti nebo obchodního závodu.⁸⁷ V tomto ustanovení se odrážel všeobecně uznávaný právní názor, že firma je umělé jméno a tímto se odlišuje od jména občanského, které je nepřevoditelné. V právní literatuře se vyskytuje několik názorů, které poukazují na problém možného převedení firmy kupce-jednotlivce „...převod firmy je pojmově nemožný. Nemůže prý býti firma oddělena od osoby, kterou označuje...“⁸⁸

Ve firemním právu platila obecná zásada „nepřevoditelnosti firmy.“ Tato právní zásada vycházela ze skutečnosti, že firma je pevně spojena se jménem obchodníka a je vázána na jeho občanské jméno.⁸⁹ Pokud kupec převzal firmu od jiného obchodníka, nikdy tato firma nebude stejnou – původní firmou. Bude se jednat o novou firmu.

„Firma, kterou jiný obchodník, jenž v tento okruh činnosti vstupuje, převezme, může prý sice znít stejně jako firma odstupujícího obchodníka, přes to však není touž. Ustanovení zákona, že obchodník, který nabývá obchodu, může přijmouti se svolením předchůdcovým jeho firmu pro obchod nabytý, vzbuzuje zdání převoditelnosti firmy a dociluje hospodářsky převedení prospěchů s užíváním firmy spojených. Právníky však to není převedení firmy, nýbrž zánik firmy dosavadní.“⁹⁰

Prolomit zásadu „nepřevoditelnosti firmy“ bylo možné za splnění následujících podmínek:

- **převedení závodu (podniku):** firmu nebylo možné převést samotnou, ale pouze jako součást převodu podniku (závodu). Tento postup byl možný v souladu s ustanovením čl. 22 a 23 Všeobecného obchodního zákoníku. Nástupce byl povinen nadále zachovat obchodní činnost, která byla stejná nebo alespoň

86 ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 30.

87 Viz. čl. 23 „Zřízení firmy jako takové, oddělené od obchodního závodu, pro který dosud byla vedena, není přípustné.“ *Všeobecný zákoník obchodní a zákony i nařízení jej měnící a doplňující zejména výtah dopravního řádu železničního*. Poznámkami a rozhodnutími nejvyššího soudu opatřil JUDr. Pravoslav Bělský. Písek : Jaroslav Burian, knihkupec, 1924.

88 ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 42.

89 Srv. ROUČEK, F., Československé právo obchodní I. Obecná část. Praha : Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1938, s. 74.

90 ŠVAMBERG, G., Právo firemní. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 42.

navazující na dosavadní. Nový živnostník (popř. nová obchodní společnost) by měl být právním pokračovatelem předešlého. Nebylo nutné výslovné předání majetkových aktiv nebo pasiv, ale provozovny, popřípadě jejího vybavení, které umožňovalo pokračování v obchodní činnosti. Převod závodu se mohl uskutečnit na základě kupní nebo darovací smlouvy. Převod podniku společně s firmou bylo možné také na základě pachtovní smlouvy.

Běžnost těchto převodů dokládá též Sedláček, který za tímto účelem zmiňuje tzv. „*pacht dopravní koncese*.“ Rozvíjející se ekonomické vztahy potřebovaly řešit nové situace, jakými nebyl pouze nájem dopravního prostředku za účelem přepravy věci, ale objevovaly se i případy, kdy byl propachtován celý dopravní podnik. Tento právní vztah sice upravovala smlouva nájemní, ale nazýváme ho pachtem dopravní koncese. Jedná se o situaci, kdy je věc propachtována kvůli „plodům a užitkům,“ tzn. u dopravního podniku kvůli zisku. Od smlouvy nájemní, aplikované na přepravněprávní vztahy, se odlišovala smlouva upravující pacht automobilu. Pacht automobilu se aplikoval na případy, když majitel povoznické koncese propachtoval svůj podnik se všemi dopravními prostředky a nemovitostmi. „Pacht automobilu, dá-li majitel garáže autodrožku k dispozici druhému podnikateli v rámci své koncese povoznické, mluvívá se zde též o pachtu koncese...“⁹¹ Sedláček poukazuje na skutečnost, že se jedná spíše o propachtování živnosti, než samotný pacht automobilu. Pachtýř však musel být zapísán jako uživatel propachtovaného podniku.

- **Svolení majitele firmy (majitele podniku):** bylo další podmínkou, bez které by byl převod neúčinný. Často se mohlo jednat i o dvě osoby, z nich jedna byla oprávněná dát souhlas k převodu podniku a druhá k převodu firmy. Svolení muselo být výslovné a zřejmé. Po ukončení pachtu se automaticky obnovila veškerá práva majitelů firmy a podniku i propachtované živnosti.

Zajímavostí může být otázka možnosti **podržení si dosavadní firmy majitelem**, který prodává svůj podnik jiné osobě. Majitel tak převedl pouze prosperující podnik (živnost nebo obchodní společnost) bez firmy. Nabyvatel tak musel pro svůj nově nabytý podnik zvolit jiný název. Původní majitel však nemohl dosavadní firmu nijak využít: „Starou firmu však nemůže dosavadní majitel pro svůj podnik podržeti, poněvadž pouze nabyvatel podniku firmou tou označeného může ji se svolením dosavadního dále vésti“ „Správně je tedy tvrzení Hermanovo..., že stará firma je s podnikem ve svazku mnohem těsnějším než firma nová, poněvadž nemůže býti jako tato od něho libovolně odloučena a připojena k podniku novému...“⁹² Původ-

91 SEDLÁČEK, J., *Obligacní právo II*. Brno : Čsl. Akademický spolek »Právník« v Brně, 1946. s. 82.

92 ŠVAMBERG, G., *Právo firemní*. In *XLV. Roční zpráva o Československé akademii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha : JUDr. František Košťál, 1917. s. 47.

ní majitel tak mohl svoji firmu převést pouze s podnikem nebo ji nechat zaniknout.⁹³

Další právní názor zabývající se možností převoditelnosti firmy uvádí Randa: „Zvláštní třídu práv tvoří tzv. individuální práva, jako výhradná živnostenská práva, právo autorské, právo výsadní (patentní), výhradné právo k jisté firmě, známce, vzoru jež vesměs držbu připouštějí.“⁹⁴ Firmu a podnik lze převést pouze společně, nikoliv firmu samotnou. Od převodu je však možné odlišit využívání cizí věci na základě služebností. ... „...výkon práva se děje když někdo věci jinému patřící s jeho svolením k svému užítku upotřebí...“⁹⁵ Randa poukazuje na využití tzv. afirmativních služebností, na jejichž základě je možné umožnit užívání cizí firmy. „Práva záležející v užívání cizí věci; vzorem jsou afirmativní služebnosti ... Podle obdoby jich musíme posuzovati také držbu tak zvaných individuálních práv (autorského, k firmě atd.) ...vyjímajíc živnostní monopoly.“⁹⁶ Randův právní názor je jistě velmi zajímavý, kdy nemožnost převodu obchodního jména bez podniku je suplována užíváním firmy na základě právního institutu tzv. *afirmativní služebnosti*. Je však otázkou, jak často byl v praxi využíván. Pro oprávněného uživatele bylo možné, z pohledu trvalosti užívání firmy, využít smluvního převodu firmy s podnikem např. na základě kupní nebo pachtovní smlouvy.

Všeobecný obchodní zákoník umožňoval pouze převedení firmy s podnikem (živností nebo závodem). Sporné bylo převedení firmy znějící na kupce jednotlivce. Převod narážel na zákaz převodu osobních jmen. Pokud však bylo změněno jméno kupce, jednalo se o vznik nové firmy, nikoliv převod firmy.

Závěry

Počátky firemního práva lze zaznamenat již v 18. století, avšak z dnešního pohledu moderní firemní právo a jeho kodifikaci nalézáme ve Všeobecném obchodním zákoníku z roku 1863. Tento přinesl velmi srozumitelnou a propracovanou právní úpravu označování živností a jednotlivých obchodních společností. I když byl pro Všeobecný obchodní zákoník inspirací do jisté míry francouzský Code de commerce, sjednotil a nově podal zásady označování hospodářských subjektů, běžně užívané již v 18. století. Nacházíme v něm ucelenou právní úpravu oblasti firemního práva založenou na soustavě obecných zásad. Právní úprava řeší problematiku označování kupců jednotlivců, přes obchodní společnosti, až po družstva. Pro ekonomické subjekty byl obchodní zákoník obecným předpisem, pokud nebyla vydána speciální právní úprava, jak to bylo např. v případě společností s omezeným ručením.

93 Srv. ŠVAMBERG, G., *cit. dílo*. s. 46–47.

94 RANDA, A., *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Podle spisů a přednášek Antonína Randy zpracoval dr. Heřman Šíkl. Praha: Tiskem a nákladem J. Otty v Praze, 1890. Reprint původního vydání. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008. s. 98.

95 RANDA, A. *cit. dílo*. s. 109.

96 Tamtéž, s. 108.

V období I. Československé republiky byly jednotlivé instituty firemního práva zkoumány hlouběji, aby je bylo možné přizpůsobit moderním ekonomickým poměrům. Především v oblasti dopravy se setkáváme s pachtem dopravní koncese, kdy byla pronajata celá dopravní společnost i s firmou. Firemní právo tímto začíná přesahovat své hranice, kdy kromě „pouhých“ pravidel označování obchodních jmen se dostává do interakce s problematikou nekalé soutěže a závazkového práva snažícího se postihnout možnost převodu firmy.

Právní úprava, obsažená ve Všeobecném obchodním zákoníku, zůstala v platnosti i po rozpadu habsburské monarchie a stala se tak součástí československého právního řádu až do roku 1950. Od devadesátých let 20. století můžeme sledovat pomyslný návrat k meziválečné právní vědě. Je samozřejmé, že řada právních institutů je již zastaralá a není možné je v současném právu použít. Nicméně, náš text může být inspirací a potvrzením právní kontinuity, na kterou by měly navázat budoucí právní předpisy.

Příloha A

Příklady označování kupců a jednotlivých obchodních společností - Moravský zemský archiv Brno, 1. pol. 20. stol

Zdroj:

Civilní soudy - I. Československá republika (Brno, Jihlava).

- Krajský soud Jihlava – fond C, značka C 137, časový rozsah 1920–1949.
- Krajský soud Brno – fond C, značka C 136, časový rozsah 1936–1949.
- Pojišťovací soud Brno – fond C, značka C 129, časový rozsah 1911–1924.

Příklady:

Dopravní společnosti – I. Československá republika (okres Brno, Brno-venkov).

- Dopravní skupina III Ústředního svazu československé dopravy – úřadovna Brno, fond G, značka 516, časový rozsah, 1936–1949.
- Zlínská dopravní, a.s., Zlín – fond H, značka H 1152, časový rozsah 1909–1946.
- Šaratica, a.s., Brno, zasilatelství přírodní minerální hořké vody, zřídla, expedice, kanceláře, Sokolnice – fond H, značka H 94, časový rozsah 1889–1956.
- Ignaz Storek, v.o.s., Brno, doprava ocelových konstrukcí – fond H, značka H 512, časový rozsah 1877–1945.
- Rudolf Schnirch, autodoprava a pískové hmoty – fond H, značka H 917, časový rozsah 1942–1950.
- Václav Peřina, podnikatelství silničních staveb, Brno – fond H, značka H 920, časový rozsah 1937–1948.
- Exico – export a import zboží, a.s. Zlín – fond H, značka H 1190, časový rozsah 1932–1951.
- Rapid, mezinárodní zasilatelská společnost, s.r.o. Zlín – fond H, H 1158, časový rozsah 1935–1948.

Zdroj:

Fyzické a právnické osoby - doprava a zasilatelství, Krajský soud civilní v Brně.

Příklady:

- Hofmann u. Co., Speditions und Kommissinongeschaft in Brunn časový rozsah 1894 –1910, fond C11 Krajský soud civilní v Brně, firemní agenda 1863–1949, rejstřík firem.
- Eliška Šancová, koncesovaná nepravidelná doprava nákladů, Veverská Bitýška, časový rozsah 1944–1949 – fond C11 Krajský soud civilní v Brně, firemní agenda 1863– 1949, rejstřík firem.
- Šaumanová A. a Staníček K., vývozní společnost, Blansko časový rozsah 1920–1924 – fond C11 Krajský soud civilní v Brně, firemní agenda 1863– 1949, rejstřík firem.
- F. H. Šilhan, prodej koksu a uhlí a povoznictví, Brno Severní nádraží, časový rozsah 1919 – 1947 – fond C11 Krajský soud civilní v Brně, firemní agenda 1863– 1949, rejstřík firem.
- Šmerda a Linhart, zasilatelství, Brno, Palackého ul. Časový rozsah 1921–1931 – fond C11 Krajský soud civilní v Brně, firemní agenda 1863– 1949, rejstřík firem.
- Josef Šrámek, zasilatelství, Brno, časový rozsah 1910–1952 – fond C11 Krajský soud civilní v Brně, firemní agenda 1863– 1949, rejstřík firem.

Příloha B

Příklad reklamní tabule

Reklamní tabule Jarošovského pivovaru po roce 1900. Zdroj: Janák, J. Hospodářský rozmach Moravy 1740-1918. Dějiny Moravy. Díl 3/1. Brno, 1999

Příloha C

Příklady dochovalých zbytků firemních označení

2. Obecné výklady o obchodní firmě

2.1 Vymezení obchodní firmy

Termín “obchodní firma” se objevuje v textu obchodního zákoníku jako základního právního předpisu regulujícího oblast podnikatelských vztahů až s účinností z.č. 370/2000 Sb., jímž se novelizoval obchodní zákoník. Předchozí právní úprava používala termín “obchodní jméno”, avšak v poněkud odlišném smyslu. Obchodním jménem se rozuměl podle dřívějšího pravidla zakotveného v § 8 obchodního zákoníku název, pod kterým podnikatel činil právní úkony při své podnikatelské činnosti. Obchodní jméno podle této úpravy sloužilo všem podnikatelům jako jejich identifikační označení a nebylo vázáno na žádné formální požadavky jako např. zápis do obchodního rejstříku.

Konstrukce spojená s obchodním jménem, jakkoli byla pro podnikatele praktická a logická, opustila historické tradice firemního práva. Jak uvádí I. Pelikánová, česká právní úprava se dopustila terminologické nepřesnosti, neboť přestala rozlišovat označení rezervované pro podepisování podnikatelů zapsaných v obchodním rejstříku (obchodní firma) od označení užívaného jako název podniku v jeho předmětovém pojetí (obchodní jméno). Jestliže tedy novela obnovila pojem obchodní firmy jako jména sloužícího k podepisování, umožnila tak opětovné odlišení obchodního jména jako názvu podniku od jména subjektu. Termín obchodní jméno by tak pro budoucno zůstal vyhrazen pro označení podniku jako předmětu právních vztahů, označení, které je odlišné od firmy, je neformální a chráněné právem nekalé soutěže.⁹⁷

Příčiny těchto problémů lze hledat ve ztrátě vývojové kontinuity českého práva po roce 1948, která způsobila, že přesný právní obsah pojmu firma upadl v zapomnutí, nestačil se v přechodné právní úpravě po roce 1989 obnovit a posléze nebyl v roce 1991 nově vzniklým obchodním zákoníkem převzat.⁹⁸

Navazování přerušného vývoje a znovunalézání již zapomenutých obsahů tradičních pojmů však neprobíhalo přímočaře a přinášelo různorodost názorů, v jejichž střetech se teprve utvářela podoba novodobého českého obchodního práva, a tedy i pojetí

97 Problém jasně vysvětluje PELIKÁNOVÁ, I. ve stati *Obnova firemního práva v obchodním zákoníku*, *Právní zpravodaj 2000*, č. 2, str. 4

98 PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 1. část, § 1 – 55. Třetí aktualizované a doplněné vydání, Praha: Linde, 2003, ISBN 80-7201-420-X, str. 104

firmy. K dokumentaci složitosti vývoje uvádíme stanoviska publikovaná k otázkám obchodního jména a firmy v odborném tisku na přelomu tisíciletí. Velmi výstižná je charakteristika používané terminologie ve stati K. Eliáše věnované obchodnímu jménu akciových společností.⁹⁹ Autor upozorňuje na to, že ke speciálnímu pojmenování názvu podnikajících subjektů zvolil obchodní zákoník termín “obchodní jméno”. Vedle toho se lze setkat ještě s pojmem firmy, který však není institutem českého pozitivního práva. Pojmu firma se nesprávně používá též v nesprávném smyslu slova jako synonyma pro “podnik” nebo dokonce “podnikající subjekt”. Firma však právním subjektem není, jde o označení, které má podnikatele individualizovat při provozování jeho podnikatelské činnosti. Autor proto ve své stati užívá pojmy “název”, “obchodní jméno” a “firma” jako synonyma ve smyslu rozlišovacího označení právnických osob.

S názorem, že termíny “firma” a “obchodní jméno” jsou synonyma, se lze setkat též u autorů zaměřených na oblast průmyslových práv. M. Růžička charakterizuje obchodní jméno jako název (označení) určitého hospodářského subjektu, pod nímž provozuje svou podnikatelskou činnost, při níž je ve vztahu k jiným subjektům tímto názvem individualizován a rozlišen. Autor dále uvádí, že v předválečném československém právu stejně jako v právu německém a rakouském se setkáváme s pojmem firma. Firmu lze podle něho považovat za synonymum obchodního jména potud, pokud jsou vzaty v úvahu rozdíly v právní úpravě, neboť pozitivní úprava firmy má výraznější veřejnoprávní rysy. Je stanovena povinnost mít firmu, zapsat ji a užívat v podobě, v jaké je zaprotokolována. Obchodník může mít pouze jednu firmu pro jeden podnik, znění firmy musí odpovídat skutečnosti a nelze v ní užívat údaje nepravdivé.¹⁰⁰

Když se české pozitivní právo vrátilo ve svém vývoji opět k tradičnímu termínu “firma”, ukázalo se, že terminologické tápání a hledání shod a rozdílů jednotlivých institutů bylo svým způsobem užitečné, protože zvýraznilo jejich určující znaky. U firmy se zdá být nesporným, že jde o označení sloužící především k individualizaci podnikatelského subjektu v jeho styku s třetími osobami. Jde tedy o významný nástroj právní jistoty v obchodním styku, neboť zabezpečuje, aby osoby, které navazují právní vztahy, byly přesně identifikovány a nedocházelo k jejich záměnám a zpochybňování jejich identity. Jako taková je proto firma spojena s osobou podnikatele, ať jde o jednotlivce – fyzické osoby nebo osoby právnické, především obchodní společnosti a družstva, a její základní funkcí je identifikace podnikatele v právních jednáních a navazování právních vztahů. I když firma může být využita i k dalším účelům (např. reklama a propagace) vedle jiných označení, pro případy jednání podnikatele se třetími osobami je nezastupitelná.

99 ELIÁŠ, K., Některé otázky spojené s právní úpravou obchodního jména akciových společností, *Obchodní právo*, 1999, č. 6, str. 2

100 RŮŽIČKA, M., Právo k obchodnímu jménu (firmě), *Průmyslové vlastnictví*, 1994, č. 6, str. 174 – 175

Uvedené znaky zmiňuje zákonný text v ust. § 8 odst. 1, když vymezuje firmu jako název, pod nímž je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. Podnikateli potom stanoví povinnost činit právní úkony pod touto firmou. Při charakteristice firmy vychází nauka z toho, že se jedná o název (označení) určitého hospodářského subjektu, pod nímž provozuje svoji podnikatelskou činnost, při níž je ve vztahu k jiným subjektům tímto názvem individualizován a rozlišen.¹⁰¹ Firma není právním subjektem, jde o označení, které má podnikatele individualizovat při provozování podnikatelské činnosti¹⁰², je to jméno sloužící pro podpisování podnikatelů zapsaných v obchodním rejstříku¹⁰³.

V tomto pohledu se odráží primární funkce, kterou musí firma naplňovat, a to **funkce identifikační**. Firma je výhradním označením, které v obchodněprávním vztahu určuje jeho účastníka. Umožňuje přiřazení práv a povinností k aktuálnímu majiteli podniku, je jedinečným označením příslušného nositele práv, ten může vystupovat toliko pod firmou. Pro podnikatele – fyzické osoby to znamená, že v obchodním styku nesmí vystupovat pod svým občanským jménem, ale pouze pod svou firmou.¹⁰⁴ Identifikační funkce zde slouží jednomu z obecných principů, na nichž spočívají soukromoprávní vztahy, principu právní jistoty, neboť nutí účastníky vztahů, aby jednali otevřeně a nezastírali vlastní identitu. Brání tak závažným poruchám v právních jednáních, jejichž následkem by mohla být i absolutní neplatnost těchto jednání. Obdobný význam má identifikační funkce firmy i ve vztahu k nepodnikatelům, kterým usnadňuje uplatňování jejich práv a činí pro ně trh srozumitelnějším a přehlednějším. Zatímco se u nositele firmy bude identifikační funkce realizovat především souborem povinností, které právní regulace spojuje s vytvářením a užíváním firmy, ve vztazích k třetím osobám, ať se jedná o podnikatele nebo nepodnikatele, zejména spotřebitele, bude převažovat ochranné působení pravidel o firmě. Můžeme zde proto hovořit o **ochranné funkci** firmy.

V nauce se setkáváme s dalšími funkcemi firmy, které již souvisejí s firmou jako označením užívaným i k propagačním účelům, k označování zboží a provozoven podnikatele, v reklamě apod. Nauka zde zmiňuje **garanční funkci** firmy, neboť firma se jako označení

101 RŮŽIČKA, M. in KNAP, K., OPLTOVÁ, M., KŘÍŽ, J., RŮŽIČKA, M., *Práva k nehmotným statkům*. Praha: CODEX, Nakladatelství Hugo Grotia, a. s., 1994, ISBN 80-901185-3-4, str. 185, autor vychází z právní úpravy před rokem 2000 a užívá termínů firma a obchodní jméno jako synonym.

102 ELIÁŠ, K., Některé otázky spojené s právní úpravou obchodního jména akciových společností, *Obchodní právo*, 1999, č. 6, str. 2

103 PELIKÁNOVÁ, I., Obnova firemního práva v obchodním zákoníku, *Právní zpravodaj 2000*, č. 2, str. 4

104 ZIMMER, D. in JOOST, D., STROHN, L., *Handelsgesetzbuch, Band 1, §§ 1 – 342e*, München: Verlag C. H. Beck/Verlag Franz Vahlen, 2008, ISBN 978-3-8006-3381-4, str. 284 (Rn. 2 k § 17)

užívané při podnikatelské činnosti dostává v závislosti na kvalitě, dostupnosti, ceně a dalších charakteristikách zboží a služeb do povědomí spotřebitelů a odběratelů a vyvolává jeho prostřednictvím ve veřejnosti představu o vlastnostech samotného subjektu.¹⁰⁵ V širším kontextu je možno vnímat toto působení firmy i jako **soutěžní funkci**, neboť firma zde informuje o původci zboží nebo služeb nabízených na trhu a její proslulost pomáhá podnikateli uplatnit vlastní produkty v konkurenci zboží či služeb jiných soutěžitelů.

S firmou je též nerozlučně spjata pověst podnikatele a jeho podniku. Dobrá pověst podniku (goodwill) je termín zahrnující nehmotné a samostatně nevyčísitelné hodnoty spojené s určitým podnikatelským subjektem. Spočívá zejména v oblíbenosti podniku, jeho produkce, v rozsahu a stálosti obchodních kontaktů, v objektivně existujících předpokladech pro odbyt zboží, tradiční klientele apod. Tyto hodnoty nejsou navenek samostatně zpeněžitelné, promítají se však podstatnou měrou do celkové hodnoty podniku.¹⁰⁶ Pro zachycení této stránky firmy jsme zvolili termín **funkce investiční**, i když jsme si vědomi, že není ideální. Chceme však naznačit, že obchodní firma je velmi důležitou majetkovou hodnotou, jejíž význam stoupá úměrně její stabilitě, délce a frekvenci užívání a aktivnímu úsilí podnikatele o celkovou dobrou pověst jeho produktů i jeho vlastní osoby u zákazníků i obchodních partnerů. Obchodní firma v této funkci je majetkovou hodnotou, která náleží k podniku podnikatele, a tvoří jako nemateriální prvek nehmotnou složku podniku.

Funkce, které firma plní,¹⁰⁷ napovídají, že se v její povaze spojují tři odlišné stránky:¹⁰⁸

- 1) obchodní firma je jménem podnikatele zapsaného v obchodním rejstříku a jako taková slouží jeho identifikaci v podnikatelských vztazích, firma určuje osobu

105 RŮŽIČKA, M. in KNAP, K., OPLTOVÁ, M., KŘÍŽ, J., RŮŽIČKA, M., *Práva k nehmotným statkům*. Praha: CODEX, Nakladatelství Hugo Grotia, a. s., 1994, ISBN 80-901185-3-4, str. 186

106 Tamtéž, str. 187

107 Autorka této kapitoly se funkcemi firmy zabývala poprvé společně s E. Večerkovou v příspěvku Commercial name in the draft of the Civil Code publikovaném v časopise *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis* 2012, č. 2, ISSN 1211-8516, str. 271

108 Mnohotvárnost pojmu firma zmiňují v nauce např. ELIÁŠ, K. ve stati Některé otázky spojené s právní úpravou obchodního jména akciových společností, *Obchodní právo*, 1999, č. 6, str. 8; MACEK, J. ve stati Obchodní jméno a jeho ochrana, *Průmyslové vlastnictví*, 1994, č. 6, str. 161; BARTOŠÍKOVÁ, M., ve stati Právní úprava firmy v návrhu novely obchodního zákoníku, *Právní praxe v podnikání*, 2000, č. 3, str. 31; HAJN, P., POKORNÁ, J., ve stati Jméno společníka jako součást obchodního jména, *Právní rozhledy* 2000, č. 4, str. 135; KULHÁNEK, M., ve stati Pojetí a základní znaky firemního práva, *Právní rozhledy* 2000, č. 7, str. 295. Znak uvedený v našem výčtu pod bodem 2) uvádí I. PELIKÁNOVÁ v komentáři *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 1. část, § 1 – 55. Třetí aktualizované a doplněné vydání, Praha: Linde, 2003, ISBN 80-7201-420-X, str. 105

podnikatele v právních vztazích jako jejich konkrétní subjekt, výhradně takto označený podnikatel může činit právní úkony, zejména vystupovat jako smluvní strana, uplatňovat práva a brát na sebe povinnosti,

- 2) obchodní firma je nehmotným statkem a právo k ní se řadí mezi tzv. průmyslová práva jako jedno z práv na označení,
- 3) obchodní firma je tzv. jinou majetkovou hodnotou. Její nemateriální povaha ji vylučuje z okruhu statků, které současná nauka občanského práva označuje jako věci v právním smyslu, podle občanského zákoníku účinného v současné době ji proto začleňujeme k tzv. jiným majetkovým hodnotám (§ 118 odst. 1 obč. zák.), nehmotným hodnotám vyjádřitelným v penězích jako je např. know-how.¹⁰⁹ Podnikatel získává ve firmě významnou hospodářskou hodnotu, která vstupuje do celkové hodnoty jeho podniku jako jedna z jeho částí a může ji významně ovlivnit.

Oddělení jednotlivých složek využíváme z čistě analytických důvodů, abychom mohli o každé z uvedených složek podrobněji pojednat a přiblížit tak povahu obchodní firmy v jejím právním i ekonomickém významu. Je samozřejmé, že v denní praxi používání firmy se všechny složky spojují a působí ve své syntéze, v níž však může podle konkrétní situace některá ze složek nabýt pro přechodnou dobu i dominantního postavení.

2.1.1 Firma jako identifikační označení

Naplnění identifikační funkce firmy vyžaduje, aby firemní označení bylo spojeno s určitými formálními postupy, které zajistí jeho stabilitu a veřejnou publicitu, a aby šlo o označení výlučné.

Formální znaky firmy

Formální požadavek naplňuje zápis firmy do obchodního rejstříku, přesněji řečeno firmu mají pouze podnikatelé, kteří jsou zapsáni v obchodním rejstříku. Podnikatelé, kteří se do obchodního rejstříku nezapisují, firemní označení nemají a podnikají buď pod svým jménem a příjmením, pokud jde o podnikatele – fyzické osoby, nebo pod svým názvem, pokud by se jednalo o osoby právnické. Firmu tedy mají podle současné právní úpravy vždy obchodní společnosti a družstva, povinně zapisované fyzické osoby a osoby, u nichž stanoví povinnost jejich zápisu zvláštní právní předpis (např. státní podnik). Firmu mohou získat i podnikatelé – fyzické osoby, kteří o zápis do obchodního rejstříku dobrovolně požádají.

V historickém kontextu měli firmu pouze tzv. kupci plného práva. Kategorie kupce totiž nebyla sama o sobě homogenní, nýbrž se ještě vnitřně dělila na kupce plného

109 ŠVESTKA, J. in ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, O., ŠKÁROVÁ, M., SPÁČIL, J., *Občanský zákoník. Komentář*. 10. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, ISBN 80-7179-486-4, str. 456

a neúplného práva. Dělení bralo v úvahu, že se některá pravidla obchodního zákoníku nehodí pro menší podnikatele, protože předpokládají buď širší rozhled a větší obchodnickou zkušenost nebo počítají se zařízeními, kterých se v menších podnicích neužívá. Všechny předpisy obchodního práva se proto uplatňovaly jen pro kategorii plnoprávných kupců, pro kupce neúplného práva se neuplatňovala pravidla o firmě, obchodních knihách a prokuře.

Toto dělení nesmělo být zaměňováno s dělením na kupce protokolované, tj. zapsané do obchodního rejstříku, a neprotokolované, kteří v obchodním rejstříku zapsáni nebyli. Ve většině případů byli sice plnoprávní kupci současně i kupci zapsanými do obchodního rejstříku, avšak zápis nebyl rozhodujícím kritériem pro kategorii kupců úplného práva. Příslušnost k této kategorii kupců byla dána naplněním předepsaného daňového základu (čistý zisk 50 000 Kč), plnoprávným kupcem byl tedy i ten, který, ač splňoval daňový základ, nesplnil povinnost dát se zapsat do obchodního rejstříku. Kupec, který daného daňového základu nedosahoval, se stejně tak nemohl stát plnoprávným kupcem jen na základě zápisu do obchodního rejstříku. Zápis měl právní význam v tom smyslu, že některé zákony spojovaly se zápisem kupce do obchodního rejstříku určité právní účinky, které postihovaly i zapsané kupce neúplného práva, nikoliv však nezapsané kupce plnoprávné.¹¹⁰ V současném právu je tedy situace poněkud odlišná, neboť firma je vázána jednoznačně na rejstříkový zápis. Získá ji proto každý zapsaný podnikatel, i když návrh na zápis podal nikoli na základě zákonné povinnosti, ale zcela dobrovolně.

Obchodní rejstřík jako veřejně přístupný seznam, do něhož se zapisují zákonem stanovené údaje o podnikatelích, dává všem zájemcům možnost, aby věrohodně a spolehlivě zjistili, pod jakým označením jejich partner do obchodního vztahu vstupuje, resp. má vstoupit, a zda se skutečně jedná o danou konkrétní osobu. Principy, na nichž je fungování obchodního rejstříku založeno, dovolují seznamovat se bez překážek se zapsanými skutečnostmi a chrání osoby, které se v dobré víře řídí informacemi uvedenými v rejstříkovém zápisu. Zápis firmy má konstitutivní účinky, firmou se tedy označení podnikatele stává až zápisem do rejstříku. Bez zápisu do rejstříku o firmě nelze hovořit, firma vzniká pojmově právě zápisem do rejstříku.¹¹¹ Pro zapsaného podnikatele to znamená dbát na aktuálnost zápisu zejména v situacích, kdy dochází ke změně firmy ve společenské smlouvě nebo stanovách obchodních společností nebo družstev, protože ochrana nezapsaného označení, byť by bylo uvedeno v zakladatelských dokumentech jako firma, je možná pouze pomocí práva nekalé soutěže. Užívání nové firmy před jejím zápisem do rejstříku obsahuje též riziko, že toto označení bude chápáno jako

110 Třetí kapitola díla MALOVSKÝ-WENIG, A., *Příručka obchodního práva*, první vydání. Praha: Československý kompas, 1947, str. 59–62

111 PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 1. část, § 1 – 55. Třetí aktualizované a doplněné vydání, Praha: Linde, 2003, ISBN 80-7201-420-X, str. 110

označení subjektu, který neexistuje, a proto s ním nemůže být platně uzavřena smlouva.¹¹² I kdybychom takový závěr chápali jako výklad vyhocený do určité krajnosti, nelze popírat, že s užíváním nového firemního označení, které je zatím uvedeno jen v zakladatelských dokumentech obchodní společnosti či družstva, aniž by bylo zapsáno do obchodního rejstříku, mohou být spojeny pochybnosti o tom, kdo je vlastně subjektem, který jedná pod takovým označením, a tato elementární otázka může být zdrojem nejistoty v navazovaném vztahu. Naplnění identifikační funkce firmy proto vyžaduje, aby změna firmy nebyla provedena pouze ve společenských smlouvách či stanovách, ale promítla se bezodkladně též v rejstříkovém zápise.

Pro třetí osoby znamená naopak konstitutivní účinek zápisu firmy naprostou jistotu, pokud jde o označení podnikatele. I když jde o řešení svou povahou nerovnovážné, je zde zásada rovnosti stran soukromoprávních vztahů porušena ve prospěch jejich právní jistoty.

Samostatným problémem je v této souvislosti firemní označení uvedené v zakladatelských dokumentech před zápisem nově vznikající společnosti nebo družstva. Podle ust. § 64 Obch. zák. může kdokoli jednat jménem společnosti před jejím vznikem s tím, že toto jednání může být do tří měsíců od vzniku společnosti schváleno společníky nebo příslušným orgánem společnosti. Uplatní se potom právní fikce, že z takových jednání byla zavázána společnost od začátku. Výslovnou úpravu pravidel pro používání názvu uvedeného v zakladatelských dokumentech jako budoucí firma společnosti zákon nemá. V nauce se setkáváme s názorem, že je nutno uplatnit analogicky pravidla totožná s pravidly pro jednání jménem vznikající společnosti a označení, které se při tomto jednání používá, je nutno považovat za firmu.¹¹³ Platilo by potom, že po schválení jednání je označení, pod nímž budoucí společnost vystupovala, firmou. Jde patrně o nejlogičtější řešení této otázky, při němž nebudou vznikat pochybnosti, pokud bude totožný název uvedený v zakladatelských dokumentech, použitý při jednání a posléze zapsaný do rejstříku. Pokud však dojde k tomu, že se ještě v průběhu zakladatelské fáze označení zakládaného subjektu změní, popř. vzniknou rozdíly v označení uvedeném v zakladatelských dokumentech, při jednání a v rejstříkovém zápise, bude nutno přesvědčit se, že jde skutečně o tutéž vznikající společnost. I v tomto případě však konstrukce uvedená v ust. § 64 odst. 1 Obch. zák. vede k závěru, že firmou je i označení posléze do rejstříku nezapsané, jestliže pod ním bylo jednáno jménem budoucí společnosti a toto jednání bylo po vzniku společnosti jejími společníky nebo příslušným orgánem schváleno.

112 Na toto nebezpečí upozorňuje M. TOMSA ve stati K obchodnímu jménu a jeho ochraně, *Obchodní právo, 1995, č. 7–8*, str. 16. I když se stať týká obchodního jména, problém by byl u firmy totožný.

113 PELIKÁNOVÁ, I. v publikaci *Komentář k obchodnímu zákoníku (s přihlédnutím k evropskému právu)*. 1. díl, 4. aktualizované vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004, ISBN 80-7357-009-2, str. 110

Výlučnost firmy

Požadavek výlučnosti se v rejstříkovém řízení objevuje jako zkoumání, zda firma navrhovaná k zápisu není zaměnitelná. Rejstříkové soudy jsou povinny zkoumat návrhy na zápis firemních označení a vyloučit taková, která jsou totožná s již zapsanými firmami nebo se jim natolik podobají, že firmy nejsou výlučné a identifikace podnikatelů by nebyla jednoznačná.

Formální znak firmy spočívající v jejím zápise v obchodním rejstříku znamená též, že firemní označení může být pouze slovní. Denní praxe vyžadující užívat toto označení nikoli jen na listinách ani jinou podobu firmy nepředpokládá, protože spojení slovního označení a případného obrázku by nevyhovovalo při projevech vůle, které nejsou písemné. Závěr, že firmu lze tvořit jen slovy, je však jen dílčí. Vedle upozornění na to, že společnost nelze pojmenovat nesrozumitelným shlukem písmen,¹¹⁴ je dále nutno zdůraznit, že není chráněno ani grafické provedení slovní firmy, např. její ztvárnění určitým typem písma, ozdobné iniciály či prostorové umístění prvků tvořících firmu. Firma zde již neslouží především jako identifikační označení podnikatele, ale slouží spíše jeho propagaci v hospodářské soutěži. Přesahuje tedy ochranné a informační poslání obchodního rejstříku a ochrana takové podoby firmy náleží právu nekalé soutěže. Samostatným problémem je potom užívání velkých a malých písmen. Zde by se měla uplatnit pravidla českého pravopisu, není však vyloučeno, že se originalita firmy bude zakládat právě na střídání či specifickém užití velkých a malých písmen. V tomto případě bude nositel označení i jeho obchodní partneři a třetí osoby muset velmi pečlivě respektovat obecně platný požavek užívat firmu v takovém tvaru, jak je zapsána v obchodním rejstříku, aby se předešlo pochybnostem o identitě zapsané osoby. V praxi se tak často neděje, ani zapsaná společnost sama nezřídká nedodrhuje užití velkých a malých písmen tak, jak jsou uvedena v zápisu v obchodním rejstříku.¹¹⁵ Prevencí vzniku pochybností o identitě zapsaného subjektu je však skutečně pouze plné respektování rejstříkové podoby firmy. Vyžadování přesné podoby firmy však nemůže nést znaky šikanózního jednání.¹¹⁶

114 ELIÁŠ, K. ve stati Některé otázky spojené s právní úpravou obchodního jména akciových společností, *Obchodní právo*, 1999, č. 6, str. 4

115 O problému se zmiňuje v souvislosti s obchodním jménem TOMSA, M. ve stati Ke správnému užívání obchodního jména obchodních společností, *Obchodní právo*, 1997, č. 4, str. 18. Citujeme jeho poznatky z praxe a domníváme se, že problém přetrvává i v současném firemním právu.

116 Jeden z případů takové šikany popisuje PELIKÁNOVÁ, I. v publikaci *Komentář k obchodnímu zákoníku (s přihlédnutím k evropskému právu)*. 1. díl, 4. aktualizované vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004, ISBN 80-7357-009-2, str. 112. Případ se týkal podnikatele, který vyžadoval na fakturách uvedení svého obchodního jména (dnes firma) velkými písmeny tak, jak bylo zapsáno v obchodním rejstříku. Pokud tomu tak nebylo, faktury neproplácel.

Požadavek výlučnosti je u formálního znaku firmy spojen se zákazem zaměnitelnosti a klamavosti firmy (§ 10 odst. 1 Obch. zák.), povinností rejstříkového soudu tyto charakteristiky zkoumat a ze zápisu vylučovat navrhované firmy, které jsou zaměnitelné nebo působí klamavě. Z hlediska podstaty firmy jde o charakteristiky, které vyjadřují výlučnost firmy a v nichž je soustředěna její identifikační funkce.

Zaměnitelnost je v obecnějším smyslu situace, v níž se ztrácí individualita osob i věcí. Přestává záležet na konkrétním jedinečném subjektu či objektu, neboť je vnímáme jako totožné, nebo sice odlišné, avšak odlišnost není z hlediska jejich povahy nebo funkce významná. Zaměnitelnost nemusí být jako taková negativní, v některých situacích přináší naopak rozšíření výběru, je však zcela nežádoucí tam, kde je nutná přesná individualizace. U firemního označení podnikatelů vede zaměnitelnost k tomu, že nejsme jednotlivé podnikatele schopni rozlišit, můžeme různé podnikatele mylně ztotožňovat ať již tím, že osobu “a” považujeme za osobu “b” nebo se domíváme, že jde o osoby nějakým způsobem propojené, i když tomu tak ve skutečnosti není. Zaměnitelnost firem je nepochybně dána, pokud jsou totožné, k zaměnitelnosti však může vést i podobnost firmy, tedy užívání totožných nebo příbuzných prvků, které vedou k tomu, že takto označené subjekty nerozlišujeme nebo je navzájem spojujeme. I když je zaměnitelnost do značné míry subjektivní, neboť závisí na zkušenostech a pozornosti účastníků obchodního styku, zda budou určité podnikatele zaměňovat, nedomníváme se, že posouzení zaměnitelnosti závisí na čistě subjektivním uvážení podnikatelů, veřejnosti či soudů. Zaměnitelnost proto považujeme za objektivně danou a nežádoucí charakteristiku firmy, neboť lze z psané podoby firmy či z její podoby akustické dovodit poměrně přesně, ve kterých případech nastává nebezpečí zaměnitelnosti. V právu nekalé soutěže se pro posuzování skutkových podstat směřujících k vyvolání nebezpečí záměny používá kriteria “průměrného spotřebitele”¹¹⁷, u firemního práva vyvinula obdobné kritérium judikatura: “zaměnitelnost obchodních jmen soud posuzuje především z pohledu průměrného zákazníka účastníků.... Zásada výlučnosti obchodního jména znamená, že obchodní jméno podnikatele nesmí být shodné nebo zaměnitelné s obchodním jménem jiného podnikatele. I když úplné znění obchodních jmen účastníků se liší, je v přirozenosti zákazníků, že jim utkví v paměti povětšinou pouze určitá výrazná, dominující část takového obchodního jména”.¹¹⁸ Nauka dovozuje z judikatury, že u firem složených z více prvků mají

117 Viz např. HAJN, P. v publikaci HORÁČEK, R., ČADA, K., HAJN, P. *Práva k průmyslovému vlastnictví*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, ISBN 80-7179-879-7, str. 405

118 Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 371/1995, citace převzata z textu judikátu otištěného v komentáři POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, ISBN 978-80-7357-491-8, str. 46. Rozhodnutí se zabývá obchodním jménem, avšak závěry soudu jsou podle našeho názoru obecné a aplikovatelné i na firmu.

pro posouzení zaměnitelnosti nejdůležitější význam ty prvky, které jsou pro celkový dojem určující, tzv. silné prvky. Ostatní prvky a dodatky jsou tzv. slabými prvky, které nemají dostatečnou rozlišovací schopnost.¹¹⁹ Uvedený závěr byl vtělen i do textu § 10 odst. 1 Obch. zák., jehož druhá věta jednoznačně určuje, že dodatky označující právní formu podnikatelů – obchodních společností a družstev nejsou dostatečně silnými prvky a k rozlišení jinak totožných firem nestačí.

Zda je nutno obchodní firmy posuzovat jako zaměnitelné, závisí též na konkrétních okolnostech každého jednotlivého případu. Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp. zn. 32 Odo 1125/2006 sice potvrzuje jako základní kritérium pro posuzování zaměnitelnosti pohled průměrného zákazníka. Současně však upozorňuje, že za určitý „faktor“, který by mohl ovlivnit rozhodování průměrného zákazníka, je třeba v daném případě považovat skutečnost, že provozovna žalované společnosti se nyní nachází v lokalitě, kde se dříve po dobu několika let nacházela provozovna žalobkyně, dále že současný jednatel žalované společnosti byl dříve zaměstnancem společnosti žalobkyně v uvedené lokalitě. Z toho vyplývá, že průměrný zákazník mohl firmy obou společností skutečně zaměnit, neboť dominantním prvkem obou firem bylo totožné slovo. V posuzovaném případě žalovaná, která byla nově založenou společností, ale s totožným předmětem podnikání jako žalobkyně, s jednatelem, který byl dřívějším vedoucím provozovny žalobkyně v dané lokalitě, a se sídlem v téže lokalitě, použila ve firmě slovo totožné s firmou žalobkyně, ale doplnila jako rozlišující znaky jméno onoho jednatele a označení místa provozovny. I když tedy došlo k odlišení firem obou společností, označil Nejvyšší soud firmu žalované jako zaměnitelnou. V posuzovaném případě žalovaná nejen neučinila nic pro to, aby svou firmu dostatečným způsobem odlišila od firmy žalobkyně, ale tím, že ke shodnému výrazu připojila jméno osoby a lokalitu spojené s dřívějším podnikáním žalobkyně, mohla u průměrného zákazníka vzbuzovat dojem, že na daném trhu působí jediný subjekt, a to žalobkyně. Jednání žalované posoudil Nejvyšší soud jako nekalosoutěžní, když převzetí totožného obecného pojmu a přidání jména jednatele a společníka žalované a místa provozovny, tedy spojení totožného pojmu s dalšími dvěma pojmy, s nimiž se zákazníci běžně setkávali již dříve při jednání s žalobkyní, klasifikoval jako porušení dobrých mravů soutěže. Nutno dodat, že za jiných konkrétních okolností by samo o sobě převzetí obecného pojmu do firmy jiného soutěžitele, k němuž by byly přidány další dostatečně odlišující výrazy, nebylo možno za jednání v rozporu s dobrými mravy soutěže považovat.

Na rozdíl od zaměnitelnosti vyžaduje **klamavost** způsoblost vyvolat mylnou domněnku o vlastnostech, které jsou příznačné pro daného podnikatele a jeho podnikání. Jedná se tedy o charakteristiku subjektivní závislou na postojích, vlastnostech,

119 VEČERKOVÁ, E. v komentáři POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář* I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, ISBN 978-80-7357-491-8, str. 44

odborné přípravě a zkušenostech posuzovatele. Právní úprava firmy tímto požadavkem překračuje rámec pouhé přesné identifikace podnikatele a snaží se zabránit dezinformaci obchodních partnerů a zákazníků podnikatele, u nichž by klamavá firma mohla vést ke zkreslené představě o rozsahu, zaměření a významu podnikání nositele klamavé firmy. Firma zde má ochrannou funkci, zejména pokud je odvozena z předmětu podnikání a upozorňuje tak na specializaci podnikatele. Jako klamavá by proto musela být chápána např. firma “Zelená farma, a. s.”, která navozuje dojem, že podnikatel provozuje biologické zemědělství, pokud by se podnikatel ve skutečnosti zabýval běžnou zemědělskou činností využívající umělá hnojiva a chemické přípravky. Z povahy věci vyplývá, že obchodní rejstříky nebudou ve většině případů schopny posoudit klamavost firmy navrhované k zápisu, takže se jako nejefektivnější způsob obrany proti klamavosti firem jeví využití pravidel o nekalé soutěži.

Pokud charakterizujeme zaměnitelnost jako subjektivní kategorii, pohlížíme na ni očima zákazníků a jejich možností a schopností klamavost posoudit. Z hlediska podnikatele, který klamavou firmu užívá, však nelze klamavost omlouvat neznalostí či nevědomostí. Porušení právní povinnosti nevytvářet a neužívat klamavou firmu je nutno posuzovat jako objektivní jev a nelze přihlížet k tomu, zda subjekt porušující firemní právo toto porušení zavinil (ať vědomě záměrně klamavou firmu vytvořil nebo věděl, že firma může být klamavá, ale neudělal nic pro odstranění tohoto stavu) nebo z nedbalosti (o klamavosti firmy nevěděl, ačkoli podle okolností vědět měl a mohl, nevnaložil tedy žádné úsilí, aby porušení své povinnosti zabránil) – odpovědnost za porušení firemního práva je v tomto případě objektivní.

Zákonný zákaz zaměnitelnosti a klamavosti neřeší obecnější problém zasahující i firmu, který se týká objektivní možnosti rozlišení subjektů, a tím je rozlišovací způsobilost obchodní firmy. Právní úprava zmiňuje výslovně schopnost odlišovat v z.č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, v němž v ust. § 1 uvádí, že ochrannou známkou může být jakékoliv označení schopné grafického znázornění, pokud je toto označení **způsobilé odlišit** výrobky nebo služby jedné osoby od výrobků nebo služeb jiné osoby. V ust. § 4 potom upravuje překážky pro zápis určitého označení do rejstříku ochranných známek, k nimž Úřad průmyslového vlastnictví přihlíží z úřední povinnosti. Do rejstříku nelze mimo jiné zapsat označení, které nemá rozlišovací způsobilost. Přihlašovateli však zákon v ust. § 5 povoluje prokázat, že označení získalo rozlišovací způsobilost užíváním v obchodním styku, a to ve vztahu k výrobkům nebo službám přihlašovatele, pro které je zápis označení jako ochranné známky požadován.

Obchodněprávní úprava firmy taková podrobná pravidla postrádá a o rozlišovací způsobilosti firemního označení se výslovně nezmiňuje. Je však zřejmé, že jde o základní znak firmy, na který se váže její identifikační funkce. Firmou se proto nemohou stát obecné výrazy označující druhy provozoven (knihupectví, pekárna, restaurace), činností (stolařství, zámečnictví, poradenství), produktů (knihy, nábytek)

nebo profesí (tiskař, účetní¹²⁰). Neznamená to však, že obecné údaje jsou z firemních označení zcela vyloučeny. Je přípustné jich využít, pouze nemohou být firmou samy o sobě. Představují tak slabé prvky firmy, které zpravidla doplňují prvky se silnou individualizační schopností (např. Rybářství u líného kapra, s. r. o.).

Pravidla vytváření firmy

S individualizační funkcí firmy a požadavkem dostatečné rozlišovací síly firemního označení souvisejí i zákonná pravidla vytváření firmy, která jsou kogentní povahy a předepisují, jaké součásti má mít firma podnikatele – fyzické osoby i podnikatele – právnické osoby. Na jedné straně tak sice omezují autonomii vůle podnikatelů a jejich volnou úvahu, pokud jde o volbu podnikatelského označení, pod nímž mají vstupovat do právních vztahů, na straně druhé však umožňují třetím osobám určit na první pohled povahu podnikatele, popř. i obor jeho podnikání. Značný význam mají kogentní pravidla pro tvorbu firmy u specializovaných podnikatelských činností (banky, kolektivní investování), kde má firemní označení i ochranný význam, neboť signalizuje, že jde o subjekt podnikající s příslušným povolením, a tedy podrobený příslušnému dohledu.

Pokud jde o tvorbu firmy samotnou, rozeznává nauka tzv. firemní kmen a firemní dodatky. Firemním kmenem se rozumí část firmy, kterou lze považovat za základní, podstatnou a určující a podle níž lze zásadně podnikatele identifikovat. Zpravidla pouze tuto část používá podnikatel i tehdy, pokud sleduje v běžném provozování podnikatelské činnosti reklamní či informační cíle. Firemní dodatek slouží k odlišení shodných či podobných firem, a to zejména u podnikatelů – fyzických osob, neboť obchodní společnosti a družstva musí povinně užívat dodatek označující jejich právní formu (to ovšem neznamená, že by takový dodatek nemohl být doplněn o další rozlišující údaje).¹²¹ Jak u kmene, tak u dodatku rozlišuje teorie jejich různé druhy. Kmen i dodatek mohou být

- **osobní:** v kmeni podnikatelů – fyzických osob musí být jejich jméno a příjmení, zákon jinou možnost nepřipouští, preferuje právní jistotu třetích osob před vůlí podnikatelů samotných. U podnikatelů – právnických osob není předepsán obsah kmene, pokud je tedy kmen osobní, objevují se v něm pravidelně jména společníků nebo členů. Osobní dodatky u podnikatelů – fyzických osob poukazují zpravidla na jejich osobní stav (otec – syn, junior, mladší) nebo

120 U firem fyzických osob slouží názvy činností či profesí jako věcné dodatky, neboť základní rozlišovací funkcí zde plní jméno a příjmení osoby. V těchto případech mají naopak věcné dodatky zásadní význam, pokud odlišují osoby totožných jmen setkávající se na jednom trhu. Je tak naplněn požadavek § 10 odst. 1 poslední věta příkazující připojit k totožným jmenům podnikatelů působících v tomtéž místě dostatečně odlišující dodatek.

121 VEČERKOVÁ, E. in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, ISBN 978-80-7357-491-8, str. 38

uvádějí nějakou význačnou osobní charakteristiku (nejčastěji vysokoškolský titul). Osobní dodatek u podnikatelů – právnických osob není z důvodu povinného dodatku označujícího právní formu praktický.

- **věcný:** v kmeni i dodatku se objevují odkazy na jejich předmět podnikání. S věcným kmenem se setkáváme u podnikatelů – právnických osob, zatímco podnikatelé – fyzické osoby budou užívat věcné výrazy v dodatcích s ohledem na povinně osobní firemní kmen. Nelze u nich proto hovořit o věcné firmě v pravém smyslu, firma jako celek bude mít vždy smíšený charakter, např. Tomáš Rumcajs, švec; Pekař Jan Marhoul. Čistě věcné firmy nalézáme proto jen u podnikatelů, kteří jsou právníky osobami – např. Vlnařské závody, a. s.; Domov, bytové družstvo. Ze speciálních právních předpisů vyplývá potom pro některé podnikatele povinnost uvádět ve firmě výraz, který bude přesně specifikovat jejich podnikatelskou činnost (banky, pojišťovny, investiční společnosti, investiční fondy, penzijní fondy). Právní úprava zde opět sleduje zásadu právní jistoty, neboť takové firemní označení signalizuje nejen předmět podnikání, ale též skutečnost, že danému subjektu bylo uděleno příslušné oprávnění a další údaje o něm lze nalézt kromě obchodního rejstříku i ve speciálních registrech vedených orgánem dohledu.
- **fantazijní:** jde o libovolně vytvořený kmen nebo dodatek, jehož podoba závisí na fantazii a vůli podnikatele. Musí mít rozlišovací způsobilost, avšak žádné další informace pro třetí osoby od něj nelze očekávat. Fantazijní výrazy se objevují především u podnikatelů – právnických osob jako firemní kmeny, nežřídka jde o zkratky slov charakterizujících předmět podnikání – TONAK (továrna na kloubouky), TOS (továrna obráběcích strojů), ADAŠT (adamovské strojírny). U podnikatelů – fyzických osob se fantazijní slova mohou objevit jako dodatky, které individualizují podnikatele zejména v těch případech, kdy jeho jméno a příjmení nemá dostatečnou rozlišovací sílu, např. Jan Novák, Travela. Fantazijní dodatky u podnikatelů – fyzických osob byly za dřívější úpravy u obchodního jména sporné.¹²² Rozhodující musí být schopnost podnikatele odlišit. Lze si proto představit např. situaci, kdy podnikatel podnikal pod svým jménem a příjmením a své

122 I. PELIKÁNOVÁ uvádí v komentáři k § 9 odst. 1 dřívější úpravy následující stanovisko: Neměl by tedy rejstříkový soud ani jiný registrující orgán připustit jiné obchodní jméno fyzické osoby, než takové, jehož kmen je tvořen příjmením a křestním jménem podnikatele. Jenom jako dodatek zákon připouští výraz odlišující osobu podnikatele nebo druh podnikání. Pokud by podnikatel připojil dodatek jiného druhu, neměl by příslušný orgán takové obchodní jméno připustit, i když rozhodovací praxe se přiklání k volnému výkladu a chápání výčtu dodatků jenom jako příkladného. Opora v zákonném textu pro toto pojetí však chybí. PELIKÁNOVÁ, I., KOBLIHA, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. I. část. § 1 – 55*. Praha: Linde, 1994, ISBN 80-85647-52-4, str. 51–52

provozovny označoval fantazijním názvem, který se pro něj posléze stal příznačným. Pokud by takový podnikatel požádal o svůj zápis do obchodního rejstříku s tím, že jako dodatek firmy bude užívat příznačný fantazijní název svých provozoven, nebude o rozlišovací schopnosti takového dodatku pochyb.

- **Smíšený** kmen nebo dodatek obsahuje osobní i věcné prvky. Jako kmen se může vyskytovat především u podnikatelů – právnických osob a zdůrazňuje spojení konkrétních osob a předmětu podnikání (např. Vydavatelství Václava Matěje Krameria, spol. s r. o.). U podnikatelů – fyzických osob se s ohledem na povinný osobní firemní kmen setkáme nejčastěji s kombinací tohoto kmene a věcného dodatku, jak již bylo uvedeno shora.

Součástí kmene i dodatku mohou být názvy míst, v nichž mají podnikatelé svoje sídlo, pokud jde o právnické osoby, nebo místo podnikání (fyzické osoby). I tyto údaje mohou mít značný rozlišovací význam a mohou se stát silnými prvky firmy – např. První brněnská strojárna, a. s.; ČKD Blansko, a. s.; Mars Svratka, a. s.

Zajímavý vývoj nastal u firem, které k pojmenování právnické osoby, obchodní společnosti, použily jméno jejího zakladatele. Teorie v tomto případě hovoří o tzv. **patronymu** – jedná se o firmy s osobními kmeny obsahujícími většinou jen zakladatelovo příjmení. Historických příkladů takového postupu je mnoho: Škoda¹²³,

123 Historie firmy Škoda začala roku 1859, kdy hrabě Valdštejn založil v Plzni pobočku své slévárny a strojírny. Roku 1869 továrnu odkoupil její hlavní inženýr (od roku 1866) Emil Škoda, jehož jméno továrna později nesla (jako tzv. Škodovy závody). V roce 1899 došlo k její transformaci na akciovou společnost, která se orientovala na výrobu zbraní. V té době byla největším průmyslovým podnikem Rakousko-Uherska. Po vzniku Československa v roce 1918 společnost rozšířila svůj záběr např. o výrobu lokomotiv, automobilů, letadel, lodí atd. V roce 1925 do ní byla začleněna dosavadní společnost Laurin&Klement (viz Škoda Auto). Za druhé světové války byly závody součástí nacistické vojenské výroby a při náletu spojeneckých bombardérů v dubnu 1945 bylo zničeno přes 70% továrny. Po válce byl koncern zestátněn a byly od něj odděleny některé části (např. automobilka v Mladé Boleslavi, letecká továrna v Praze). Podnik se zaměřoval hlavně na těžké strojírenství, především pro trhy zemí východního bloku. V letech 1951 – 1953 dokonce nesl jméno Závody V. I. Lenina, ale zahraniční zákazníci se pak od takových výrobků začali odvracet, takže se zvláště pro export podnik vrátil k označení Škoda. Po roce 1989 proběhla privatizace, v dubnu 2000 byla založena akciová společnost Škoda Holding, která jednotlivé oborové dceřiné společnosti zastřešovala. V roce 2003 získala stoprocentní podíl v holdingu nizozemská skupina Appian Group, která zahájila další restrukturalizaci s cílem zaměřit se pouze na dva hlavní výrobní obory – klasickou energetiku a dopravní strojírenství. (pramen: www.skoda.cz/holding/zakladni-informace/historie-spolecnosti)

Siemens¹²⁴, Opel¹²⁵ za všechny další.¹²⁶ Ve zmiňovaných příkladech již dnes nespojujeme uvedená jména s jejich původními nositeli, nýbrž pod nimi rozumíme především výrobce určitých produktů, popř. tyto produkty samotné. Dříve osobní jméno ve firmě takto ztratilo svůj vztah k původnímu nositeli a zcela převážila identifikační funkce firmy, která náleží dané obchodní společnosti jako podnikateli. Vývojem byla zvýrazněna právní samostatnost společnosti, její nezávislost a oddělenost od osobností jejích jednotlivých společníků. Kdybychom poměřovali firmy takových společností kritériem klamavosti, museli bychom dospět k názoru, že firmy jsou klamavé, protože Emil Škoda, Werner von Siemens nebo Adam Opel jako zakladatelé společností již dávno nežijí. Jejich jména však opustila své původní nositele a v podobě firem nabyla zcela nového významu, v němž již neslouží k individualizaci fyzických osob, ale k identifikaci podnikatelů – obchodních společností při jejich podnikatelské činnosti. O jejich rozlišovací způsobilosti již dnes nikdo nepochybuje, naopak v jejich historických kořenech, stabilitě a všeobecné známosti jsou spatřovány nemalé soutěžní výhody. Některá z nich jsou spojena současně s ochrannými známkami. Jako příklad uvádíme společnost Lacoste, jejímž zakladatelem byl francouzský tenista René Lacoste a jejíž ochranná známka vznikla z jeho přezdívky “krokodýl” nebo “aligátor” pro jeho houževnatost na tenisovém kurtu.¹²⁷

124 Siemens byl založen Wernerem von Siemensem v Berlíně 1. října 1847. Jeho činnost spočívala na jeho vynálezu telegrafu, který používal střelku k ukazování písmen místo Morseovy abecedy, Společnost tehdy nazvaná Telegraphen-Bauanstalt von Siemens&Halske převzala jeho továrnu 12. října. Dnes zaměstnává celosvětově Siemens a jeho dceřiné společnosti 472 000 lidí (údaj z roku 2006) ve 190 zemích a zaznamenala tržby za 75,4 miliard euro za fiskální rok 2005. Česká dceřiná společnost, Siemens, s. r. o., sídlí v Praze. (pramen: http://cs.wikipedia.org/wiki/Siemens_AG)

125 Psal se rok 1862, když Adam Opel položil základy budoucího průmyslového koncernu. Šicí stroje i jízdní kola byly tehdy něčím zcela novým a to byl důvod, proč se Adam Opel rozhodl vyrábět tyto na svoji dobu převratné stroje. Koncem 19. století se objevil ještě jeden stroj, který způsobil doslova revoluci – automobil. V roce 1899, tedy ještě před začátkem 20. století, Opel získává automobilovou továrnu, která stála v německém Anhaltsku a původně ji vlastnil jistý Friderich Lutzmann. Bratři Opelové (synové Adama Opela) uzavřeli v Lutzmannem kontrakt, na jehož základě v Rüsselsheimu zahájili výrobu prvních automobilů. Bratři Opelové se vždy snažili přiblížit motorová vozidla co nejširší veřejnosti, učinit je co nejdostupnějšími. Jedním z konkrétních kroků v tomto snažení byl rok 1901, kdy Opel rozšířil svoji nabídku o motocykly. Ještě dříve, už v roce 1899, Opel zahájil výrobu prvních užitkových automobilů. Už v roce 1906 se výroba automobilky Opel dostala přes hranici tisíce automobilů a expanze se nadále zrychlovala. (pramen: <http://dedictvi.opel.cz/story/index.html>)

126 Následující text vychází ze stati POKORNÁ, J., VEČERKOVÁ, E.: Jméno společníka – fyzické osoby jako součást firmy, *Právní fórum*. 11/2008, str. 460 – 463

127 Podrobnosti viz <http://www.biography.com/people/rené-lacoste-40186>, citováno

2.1.2 Firma a její souvislost s průmyslovými právy

Jak již bylo uvedeno shora, obchodní firma je nehmotným statkem a právo k ní se řadí mezi tzv. průmyslová práva. V systému těchto práv je právo k firmě řazeno spolu s právem k ochranné známce a právem k označení původu výrobků do skupiny práv na označení.¹²⁸ Jejich společným znakem je identifikační funkce, která se ovšem vztahuje k různým předmětům – firma slouží k individualizaci podnikatelů, ochranné známky rozlišují výrobky a služby a označení původu zvýrazňuje zvláštní znaky výrobků s ohledem na místo jejich vzniku. Obchodní firma i ochranné známky a chráněná označení původu opírají svoji ochranu o veřejnoprávní registry, které však nemají totožnou povahu. Obchodní firma je zapsána do obchodního rejstříku a svázána tak úzce se systémem soudní ochrany, ochranné známky a označení původu jsou registrovány v rejstřících vedených správním úřadem a rozhoduje se o nich ve správním řízení. Odlišná je i možnost dispozice s nimi – volně převoditelná je jen ochranná známka, převody firmy jsou vázány na převody podniků nebo jejich částí, převody chráněných označení původu jsou nerealizovatelné z důvodu vlastní povahy těchto označení.

27. 11. 2012

128 KNAP, K. in KNAP, K., OPLTOVÁ, M., KRÍŽ, J., RŮŽIČKA, M., *Práva k nehmotným statkům*. Praha: CODEX, Nakladatelství Hugo Grotia, a. s., 1994, ISBN 80-901185-3-4, str. 21 – 22, autoři používají původní terminologie obchodního zákoníku a hovoří o obchodním jménem, které chápou jako synonymum pro firmu

Pokud se budeme zabývat znaky, pomocí nichž bývají charakterizovány chráněné nehmotné statky (novost, veřejnost, priorita)¹²⁹, zjistíme, že povaha firmy vyžaduje zabývat se především otázkou priority (předstihu).

Nauka rozlišuje různé druhy priority: priorita vytvoření, priorita užívání, priorita přihlášení, priorita výstavní a priorita národní a mezinárodní. V praxi nejzávažnější význam má priorita přihlášení k právní ochraně, která je základní podmínkou pro vznik práva na udělení právní ochrany v případech ochrany spočívající na rozhodnutí příslušného orgánu o právní ochraně. Priorita užívání má závažný význam u firmy i ostatních práv na označení, pokud jim právní řád přiznává ochranu neformální, nepodmíněnou udělením právní ochrany příslušným orgánem.¹³⁰

Pokud bychom chtěli vést paralelu mezi firmou a ochrannou známkou jako nejvýznamnějším právem na označení, je pro obě práva na označení priorita významná právě proto, že umožňuje vyloučit z práva na užívání příslušného označení ty, kteří byli předstihem prvním uživatelem. Obdobně jako je u ochranných známek určující okamžik podání přihlášky u Úřadu průmyslového vlastnictví, neboť podáním přihlášky vzniká přihlašovatel právo priority vůči každé jiné osobě, která by později podala přihlášku totožné nebo podobné známky pro totožné nebo podobné výrobky nebo služby, vznikne u firemního označení právo přednosti tomu, jehož firma byla zapsána do obchodního rejstříku jako první, a navrhovatel je chráněn zákazem zaměnitelnosti firmy vůči později podaným návrhům na zápis totožného nebo obdobného firemního. Zápis firmy do obchodního rejstříku však nesleduje v prvé řadě ochranu práv k firmě jako je tomu u ochranných známek, neslouží tedy ochraně zájmů podnikatele, nýbrž je zaměřen na ochranu právní jistoty třetích osob, jimž poskytuje nejdůležitější informace o podnikatelích, mimo jiné i informaci o tom, pod jakým označením podnikatel vystupuje v právních vztazích.

Zajímavou otázkou ve srovnání s ochrannými známkami je i problém poskytování licence k firemnímu označení. Názory vyslovené v nauce se shodují v tom, že identifikační funkce obchodní firmy brání tomu, aby dva odlišné subjekty používaly tutéž firmu ke své identifikaci. Dovozejí z toho buď nepřipustnost skutečné licence k obchodní firmě,¹³¹ popř. vážou možnost licence na podmínku, že nabyvatel licence bude užívat firemní označení s dostatečně rozlišujícím dodatkem. I v těchto případech by však mělo být poskytování licence omezeno na případy, v nichž se zřetelem ke všem okolnostem případu nehrozí nebezpečí rozměňování ochrany poskytnutého označení, a tím i zpětného ohrožení základních funkcí firmy.¹³² Vzhledem k identifikační

129 Tamtéž, str. 23 a násl.

130 Tamtéž, str. 25

131 PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku (s přihlédnutím k evropskému právu)*. 1. díl, 4. aktualizované vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004, ISBN 80-7357-009-2, str. 137.

132 RŮŽIČKA, M. in KNAP, K., OPLTOVÁ, M., KŘÍŽ, J., RŮŽIČKA, M., *Práva k*

mu významu firmy se přikláníme spíše k názoru, že licence k firmě je v platné právní úpravě vyloučena, resp. bylo by nutno řešit tuto možnost ve vazbě na podnik nebo část podniku, na něž je firma vázána.

2.1.3 Firma jako nehmotný statek

Dosavadní vymezení věci v právním smyslu jako ovladatelných hmotných předmětů nebo přírodních sil, které obojí slouží potřebám lidí,¹³³ vylučuje zařazování obchodní firmy do kategorie věcí vzhledem k její nemateriální povaze. Neznamená to však, že by firma byla neocenitelná a nebylo by možno charakterizovat ji jako majetkovou hodnotu. Firma je úzce spjata s podnikem náležejícím podnikateli, tvoří jednu z nehmotných složek podniku a představuje pro podnikatele důležitou hodnotu, neboť je významným prostředkem individualizace, na který je vázána klientela podniku,¹³⁴ při ekonomické prosperitě podniku se zvyšuje i význam firmy a její proslulost, která může vzbuzovat zájem jiných podnikatelů o koupi podniku. Firma nebo její zjednodušená nebo zkrácená verze může být využívána pro propagační a reklamní účely, může se stát součástí zvláštních označení podniku, v nichž se do firmy promítá dobrá pověst podnikatele a jeho výrobků či služeb, a získává mu tím konkurenční výhodu oproti podnikatelům, jejichž firmy nejsou spojovány se známými a uznávanými produkty. Historický příklad ukazuje, že tato výhoda může podnítit i jednání, která nejsou právě v souladu s dobrými mravy v soutěži. Dobový autor pojednání o firmě upozorňuje v souvislosti s firmou jako důležitým a cenným hospodářským statkem na to, že dobrý zvuk osobní firmy určitého podnikatele může vést ke snaze najít osobu téhož jména, aby s ní byla vytvořena společnost, v níž by dobré jméno podnikatele bylo nastrčeno ve firmě a klamalo tak obecnstvo.¹³⁵

Pokud podnikatel promítá svoji firmu i do jiných označení, nemohou tato označení sloužit pro jeho identifikaci při právních jednáních a nepoživají též výhradní ochrany firmy, neboť mohou být chráněna pouze pomocí pravidel nekalé soutěže. V jejich užívání a v případném užívání firmy pro propagační a reklamní účely se

-
- nehmotným statkům*. Praha: CODEX, Nakladatelství Hugo Grotia, a. s., 1994, ISBN 80-901185-3-4, str. 192, autor opět používá původní terminologii obchodního zákoníku a hovoří o obchodním jménu, jeho závěry jsou však použitelné i pro obchodní firmu
- 133 ŠVESTKA, J. in ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, O., ŠKÁROVÁ, M., SPÁČIL, J. a kol., *Občanský zákoník. Komentář*. 10. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, ISBN 80-7179-486-4, str. 453
- 134 Blíže PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku, 1. část, § 1–55*, 3. aktualizované a doplněné vydání podle právního stavu k 1.4.2003, Praha, Linde, a. s., 2003, ISBN 80-7201-420-X, s. 142
- 135 ŠTĚPINA, J., *Obchodníci a obchodní společnosti se zvláštním zřetelem k právu firemnímu*. Praha: nakladatel Josef Svoboda, 1935, str. 13

střetávají různé zájmy podnikatele – zájem být nesporně identifikován, pokud vstupuje do obchodního právního vztahu, i zájem využít svého dobrého jména v konkurenčním podnikatelském prostředí. Obchodní firma zde získává další, bezprostředně soutěžní poslání.

Ekonomický význam firmy je kvantifikovatelný především ve vztahu k hodnotě podnikatelova podniku. I když tedy firma primárně slouží k identifikaci podnikatele, je jako nehmotný statek spjata i s jeho podnikem a je součástí jeho majetkové podstaty. Ukazuje se tedy, že pro charakteristiku obchodní firmy je nutno vymezit nejen její vztah k podnikateli, ale též k jeho podniku.

Česká nauka se ohledně této otázky spokojuje s konstatováním, že obchodní firma je významnou složkou podniku, je statkem, který vzniká v závislosti na konstituování nového subjektu a jeho podniku a tvoří určitý mezičlánek mezi podnikem a jeho majitelem.¹³⁶ Jako nehmotná složka podniku je jedním z určujících faktorů jeho ceny, protože zákazníci identifikují podnik právě podle firmy.¹³⁷ Firma se tak z identifikačního označení mění na hodnotu, která spojena s podnikem představuje pro podnikatele důležitou část jeho majetku.

Právní subjekt, který je identifikován firmou, však není podnik, ale podnikatel, který podnik provozuje. Firma představuje spojení podnikatele a jeho podniku a signalizuje, že právní úkony, které činí firmou označený subjekt, jsou úkony obchodněprávními, jejichž prostřednictvím podnikatel provozuje svůj podnik.¹³⁸ Firma a podnik jsou tak chápány jako sice vzájemně odlišné, přesto však vzájemně související, jejichž vztah je vyjádřen principem firemní jednoty: “jeden podnik – jedna firma”.¹³⁹

Z uvedené zásady však nelze dovodit, zda vyjadřuje možnost, aby podnikatel vlastnil více podniků a označoval je odlišnými firmami, nebo zda vede k závěru, že každý podnikatel může mít pouze jeden podnik a ke svému označení užívat pouze jednu firmu.

Německá nauka odlišuje, pokud jde o tuto otázku, postavení podnikatele – jednotlivce, u něhož připouští existenci více podniků a jejich vedení pod odlišnými firmami, a postavení podnikatele – obchodní společnosti, která je jako podnikatelský subjekt pevněji spojena se svým podnikem považovaným za jedinou majetkovou i podnikatelskou jednotku.¹⁴⁰ Česká nauka ponechává tento problém otevřený, zastoupena

136 VEČERKOVÁ, E. in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, ISBN 978-80-7357-491-8, str. 33.

137 PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 1. část, 3. aktualizované vydání. Praha: Linde, a. s., 2003, ISBN 80-7201-420-X, str. 105

138 SCHMIDT, K., *Handelsrecht*. 5. völlig neu bearbeitete Auflage. Köln, Berlin, Bonn, München: Heymanns, 1999, ISBN 3-452-24232-3, str. 339

139 Tamtéž, str. 355

140 Tamtéž str. 355–358

jsou stanoviska preferující názor, že podnikatel má pouze jeden podnik,¹⁴¹ i názory, že může mít podniků více.¹⁴² K užívání firmy při větším počtu podniků se však nevyjadřují. Vzhledem ke kogentní úpravě vytváření firmy v ust. § 9 Obch. zák. se domníváme, že u fyzických osob umožňuje zákonná úprava odlišnost firemního označení pro různé podniky jednoho podnikatele pouze dodatkem, firemní kmen musí být vždy tvořen jménem a příjmením podnikatele. I kdybychom však připustili možnost různých dodatků, nebylo by možno taková firemní označení pro jednoho podnikatele do rejstříku zapsat, neboť by to vedlo k nepřipustné pluralitě obchodních firem zapsaných pro jednoho podnikatele.¹⁴³

U obchodních společností, družstev, popř. dalších právnických osob zapisovaných do obchodního rejstříku, nedává právní úprava žádný prostor pro označování případného většího množství podniků odlišnými firmami. Firma je zde tvořena názvem zapsaným do obchodního rejstříku a dodatkem označujícím právní formu, přičemž rejstříkový zápis může obsahovat vždy pouze jednu obchodní firmu pro daný subjekt.

Z ekonomického významu firmy vyplývá pro podnikatele požadavek, který sice nemá podobu právní povinnosti, podmiňuje však efektivitu soutěžního působení firmy. Podnikatel, který má zájem na tom, aby se udržoval stále v povědomí svých zákazníků a obchodních partnerů, by měl pečovat o to, aby jeho firma byla stabilní, vytvářet její tradici, snažit se spojit ji v myslích klientely s pozitivními a veřejností preferovanými hodnotami. Nežádoucí jsou proto časté změny firemního označení, i když pro podnikatele může být složitě najít vhodné řešení např. při fúzích, prodeji podniku nebo jeho částí či při změnách společnického složení společnosti.

2.2 Firemní právo a jeho prameny

Nauka z období mezi dvěma světovými válkami se zabývala firmou velmi podrobně a rozeznávala subjektivní firemní právo, jímž rozuměla právo obchodníka používat zvolené firmy v obchodním styku, a objektivní firemní právo jako soubor předpisů upravujících právní poměry firem.¹⁴⁴

141 PLÍVA, S. in ŠTENGLIOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M., *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, ISBN 978-80-7400-055-3, str. 14

142 HORÁČEK, T. in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, ISBN 978-80-7357-491-8, str. 21, obdobně DĚDIČ, J. in DĚDIČ, J. a kol., *Obchodní zákoník. Komentář*. Díl I., 1. vydání. Praha: POLYGON, 2002, ISBN 80-7273-071-1, str. 58

143 Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu Rc 47/96, v němž soud vyslovil tento závěr pro zápis zkráceného obchodního jména (dnes firmy) podnikatele.

144 ŠTĚPINA, J., *Obchodníci a obchodní společnosti se zvláštním zřetelem k právu firemnímu*. Praha: nakladatel Josef Svoboda, 1935, str. 17 a 21; obdobně MALOVSKÝ-WENIG, A., *Příručka obchodního práva*. Praha: Československý kompas, 1947, str. 97

Účel objektivního firemního práva spatřovala historická nauka v ochraně zájmů několika skupin subjektů, které se mohly dostat při užívání firmy do konfliktu. Především mělo firemní právo chránit majitele firmy, aby nebyl zaměňován s jinými podnikateli. Druhou skupinou byli konkurující kupci a majitelé dalších práv, zejména práv průmyslových, kteří mohli být poškozeni zneužitím firmy. Ochrana měla být poskytnuta i obecnstvu, jež zná kupce namnoze jen podle firmy a mohlo by být zneužitím firmy klamáno a poškozováno. Vedle toho má právní úprava firmy chránit i veřejný zájem, např. pro živnostenské nebo daňové účely.¹⁴⁵

Objektivní firemní právo je v tomto pohledu vnímáno jako regulace řešící konflikty zájmů a vnášející určitý řád do označování podnikatelů, jejich produktů, podniků i provozované činnosti. Pravidla jsou vytvářena a přijímána z důvodu posílení právní jistoty všech účastníků obchodního styku. Pro podnikatele představují určitý organizovaný prostor, v jehož rámci mohou využívat svého subjektivního práva zvolit si firmu, užívat ji a bránit se proti porušování vlastních práv.

Rozhodnutí, pod jakým označením bude podnikatel vstupovat do obchodních vztahů, by mělo být projevem jeho svébytné vůle, protože je to pouze podnikatel sám, který bude zvažovat, nakolik je označení praktické nejen pro jeho identifikaci, ale i pro propagaci jeho výrobků a služeb. Právní regulace zde musí spíše napomáhat nalezení nejvhodnějšího řešení, metoda regulace využívající pouze kogentních zákazů by mohla být chápána jako nadbytečná limitace autonomie vůle, jako nežádoucí zásah do sféry, která je především ovládána principy svobodné hospodářské soutěže.

I když předpokládáme, že by si měl podnikatel vytvářet svoje označení s uvážením především ekonomických a soutěžních faktorů, domníváme se, že při jeho rozhodování mohou právní pravidla hrát velmi efektivní roli. Jestliže chápeme právo jako systém společenských příkazů, zákazů a dovolení, který je závazný a vynutitelný státní mocí a který sleduje určitý účel,¹⁴⁶ nemůžeme pomíjet jeho význam jako nástroje, jež zjednodušuje lidské vztahy, vnáší do nich určitý řád a přispívá k úspoře časových i finančních nákladů i ke snížení informačních deficitů. Tato funkce práva je důležitá pro společenský systém obecně, v hospodářském styku je však nepostradatelná.

Pro právní regulaci označování podnikatelů, soubor pravidel tvořících objektivní firemní právo, platí výše uvedená charakteristika v plné míře. Bude-li závazně předepisovat, jak označení vytvářet a užívat, vznikne soustava unifikovaných pravidel, v níž bude možné již podle označení zařadit každý podnikatelský subjekt do určité kategorie charakterizované společnými znaky. Zúží se tak sice manévrovací prostor pro demonstraci kreativních schopností jednotlivých podnikatelů, na druhé straně se však sníží nejistota třetích osob, pokud jde o informace o právně organizační formě podnikání

145 MALOVSKÝ-WENIG, A., *Příručka obchodního práva*. Praha: Československý kompas, 1947, str. 98

146 KNAPP, V., *Teorie práva*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 1995, ISBN 80-7179-028-1, str. 46

jejich partnera. Zakáže-li právní regulace používání shodných či podobných označení, opět tím omezí množinu těch označení, která mohou být jako "volná" využita, bude tím ale bránit záměnám subjektů, omylům v jejich identifikaci a vytvoří též překážku pro záměrné zneužívání cizí identity. Jestliže budou právní pravidla zapovídat užívání klamavých označení, dojde sice k dalšímu omezení svobodné volby označení, pro třetí osoby však vzroste informační význam označení jako zdroje primárního poznání, o jakého podnikatele jde a jakými aktivitami se zabývá. S určitou mírou nadsázky bychom též mohli poukázat na to, že hranice, kterými právní regulace omezuje tvořivost podnikatelů při volbě jejich označení, jsou jim vlastně k prospěchu, neboť je nutí postupovat při volbě označení racionálně a střízlivě.

V novodobém českém právu obsahuje základní pravidla firemního práva obchodní zákoník ve třetím dílu první hlavy své první části. Navazují na ně ustanovení o požadavcích na firmu jednotlivých typů obchodních společností a družstva ve druhé části obchodního zákoníku.

Speciální skupinu právních předpisů, které obsahují pravidla firemního práva, představují předpisy upravující postavení subjektů působících na kapitálovém trhu (banky, pojišťovny, investiční společnosti, investiční fondy, penzijní společnosti). Označení svědčící o podnikatelském zaměření těchto subjektů tvoří povinnou součást jejich firmy, ale současně je zapovězeno všem ostatním podnikatelům, kteří se danou činností nezabývají a nemají k ní potřebné povolení dozorového úřadu. Ustanovení tohoto typu nalzáme např. v § 3 z.č. 21/1992 Sb., o bankách: slovo „banka“ nebo „spořitelna“, jeho překlady nebo slova od nich odvozená smí užívat v obchodní firmě pouze právnická osoba, které byla udělena licence. Obdobně v zákoně 189/2004 Sb., o kolektivním investování, určuje ust. § 4, že obchodní firma investičního fondu obsahuje označení „uzavřený investiční fond“ a osoba, která nemá povolení k činnosti investičního fondu, nesmí používat označení „investiční fond“. Totéž určuje § 14 pro investiční společnosti: obchodní firma investiční společnosti obsahuje označení „investiční společnost“, osoba, která nemá povolení k činnosti investiční společnosti, nesmí používat označení „investiční společnost“.

Další skupina speciálních pravidel platí pro firemní označení evropských společenstevních útvarů, které jsou regulovány evropskými nařízeními. Článek 11 nařízení 2157/2001 o statutu evropské společnosti (SE) určuje, že před firmou nebo za firmou této společnosti musí být uváděna zkratka SE a pouze evropská společnost smí uvádět ve firmě tuto zkratku. Nařízením 1435/2003 o statutu evropské družstevní společnosti (SCE) obsahuje obdobné pravidlo pro evropská družstva v čl. 10. Poněkud jiné řešení nalzáme v čl. 5 nařízením 2137/1985 o evropském hospodářském zájmovém sdružení. I zde se předpokládá, že název evropské hospodářské zájmové sdružení nebo zkratku EHZS budou používat pouze entity vytvořené podle citovaného nařízení, avšak příslušné označení je zde upraveno jen jako požadavek na obsah zakládací smlouvy, v níž musí být název sdružení doplněn charakteristikou "evropské hospodářské zájmové sdružení" nebo zkratka EHZS.

Obecná východiska tvoří pro firemní právo ustanovení občanského zákoníku o výkonu práv, který nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných osob a nesmí být v rozporu s dobrými mravy (§ 3), a o názvu právnických osob, který musí být určen při jejich zřízení (§ 19b odst. 1).

S firmou úzce souvisejí ustanovení obchodního zákoníku o nekalé soutěži a speciální úpravy průmyslových práv, zejména z.č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách.

S účinností od 1. 1. 2014 budou pravidla náležející objektivnímu firemnímu právu, obecná pravidla pro označování právnických osob i pravidla nekalé soutěže obsažena v novém občanském zákoníku (z.č. 89/2012 Sb.). Speciální úprava pro firmu obchodních společností a družstev bude součástí zákona o obchodních korporacích (z.č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, zákon o obchodních korporacích). Výklad pravidel tvoří obsah páté kapitoly tohoto pojednání.

I když je české právo právem psaným, má pro realizaci jeho pravidel značný význam judikatura vyšších soudů. Při rozhodování konkrétních sporů aplikují soudy právní normy obsahující otevřené pojmy (klamavost, zaměnitelnost) a naznačují, jakým způsobem je nutno s nimi pracovat. Jejich rozhodnutí mají proto především význam interpretační. Nezastupitelná je rovněž úloha judikatury při řešení konfliktů různých práv na označení. Je zcela běžnou praxí, že spory, které se týkají zásahů do firemního označení, mohou být současně též spory nekalosoutěžními, popř. se mohou týkat i kolizí s ochrannými známkami. Soudní rozhodnutí zde analyzují situaci a určují, která práva byla porušena. Upřesňují tak oblast působnosti jednotlivých práv na označení, blíže specifikují jejich účel a účinek. Napomáhají tak poznání těchto práv a jejich přesnějšímu využití v praxi. Přehled judikatury ve věcech firmy zařazujeme proto jako čtvrtou kapitolu.

2.3 Zásady firemního práva

Význam působení právní regulace při vytváření, užívání a ochraně podnikatelských označení vyjadřují zásady, z nichž v jednotlivých právních řádech právní úprava označování podnikatelů vychází. Zásady vyjadřují právní povahu označení i funkce, které má v obchodních vztazích plnit. V zákonných textech však nejsou vždy obsaženy výslovně, v některých případech představují především interpretační pravidla, s jejichž pomocí jsou právní normy aplikovány na reálný skutkový stav. Vymezení jednotlivých zásad je ponecháváno nauce, není proto v jednotlivých národních jurisdikcích totožné, lišit se může i u různých autorů téhož státu.

Pokud bychom měli náš výklad o zásadách firemního práva začít drobným srovnáním, nabízí se především pohled do německého a rakouského práva, neboť oba zmíněné právní řády byly významnou inspirací pro novodobé české obchodní právo. Podrobnější výklad o právní úpravě obchodní firmy v Německu je obsažen v šesté kapitole tohoto díla (viz 6.2).

V německé nauce¹⁴⁷ je za základní zásadu firemního práva považována **zásada firemní pravdivosti**, podle níž musí firemní označení vycházet z povahy podnikatelského subjektu a činnosti, kterou převážně vykonává. Tato zásada nacházela do roku 1998 svůj výraz ve velmi přísných pravidlech upravujících tvorbu firmy (pro akciové společnosti byla např. přípustná jen věcná firma, u podnikatelů – fyzických osob muselo být ve firmě uvedeno jméno i příjmení, firma osobních společností musela obsahovat jméno alespoň jednoho společníka a pro společnosti s ručením omezeným nebylo možno tvořit firmu jen fantazijním označením), od nichž se však po reformě v roce 1998 upustilo a zásada byla vtělena do požadavku označovací a rozlišovací způsobilosti firmy a zákazu klamavosti.

Vedle zásady firemní pravdivosti vymezuje dále německá teorie obchodního práva **zásadu stability firmy**, podle níž firemní označení nemusí být vždy závislé na konkrétním podnikateli a zachycovat veškeré změny v osobě majitele podniku, nýbrž má zachovávat určitou kontinuitu, která podmiňuje právní jistotu třetích osob, pokud jde o identifikaci podniku a jeho produktů. Zásada stability je vnímána jako průlom do zásady pravdivosti, neboť preferuje zachování dosavadního stavu, i když se poměry majitele podniku, resp. sám majitel, mění.

Výlučnost firmy jako další zásada firemního práva je spatřována ve výslovné způsobilosti firmy odlišovat podnikatele od ostatních podnikatelů (v Německu svázáno s místem, v němž podnikatel působí). Zásada zachycuje ochranný význam firmy pro třetí osoby – používáním totožné nebo obdobné firmy je poškozen právní styk, nejde tedy pouze o úzký obchodní zájem podnikatele nedopustit, aby zaměnitelností firem došlo ke zneužití jeho vlastní identity a ke vzniku pochybností o jeho serióznosti, ale dotčen je i veřejný zájem na právní jistotě v obchodních vztazích.

Shodně s německou teorií nalézáme zásadu firemní pravdivosti, výlučnosti a stability i u rakouských autorů.¹⁴⁸ Mimo to zmiňuje rakouská i německá¹⁴⁹ nauka zásadu firemní jednoty (požadavek, aby jedna organizační jednotka vedená jako podnik měla vždy jen jedno firemní označení) a veřejnosti firmy (firma tvoří součást zápisu podnikatele do obchodního rejstříku, jako taková je veřejně publikována a představuje prvek právní jistoty v obchodním styku).

Obdobu rakouské zásady veřejnosti bychom mohli nalézat i v anglických omezeních svobody zakladatelů společností a společníků při vytváření korporačních jmen.¹⁵⁰ Po-

147 Pro účely tohoto příspěvku vycházíme z publikace SCHMIDT, K., *Handelsrecht*. 5. völlig neu bearbeitete Auflage. Köln, Berlin, Bonn, München: Heymanns, 1999, ISBN 3-452-24232-3, od str. 361

148 Např. učebnice KREJCI, H., *Handelsrecht*, 3. neu bearbeitete Auflage. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2005. ISBN 3-214-14674-2, od str. 95

149 Viz blíže kapitoly 6.2.5.5 a 6.2.5.6

150 DAVIES, P. L., *Principles of Modern Company Law*, eighth edition. London: Thomson Reuters (Legal) Limited, 2008. ISBN 9780421949003, str. 83

kud společníci společnosti neručí za její závazky neomezeně, musí název společnosti obsahovat označení “limited” uváděné na konci firmy. Označení může být zachyceno i ve zkrácené formě (Ltd, Plc) a jeho účelem je varovat osoby vstupující se společností do právního vztahu. Zásada platí i v opačném významu – společnosti, které jsou fakticky unlimited, nesmí shora uvedené označení používat. Požadavek výlučnosti řeší nová úprava účinná od 1. října 2008, podle níž může dotčená osoba namítat, že zapsaná firma určité společnosti je totožná s firmou navrhovatele, s níž se navrhovatel těší dobré pověsti, nebo že je jí ve značné míře podobná, takže její užívání ve Spojeném Království by bylo ve spojení s navrhovatelem a uživatelem klamavé. Zkoumá se potom, která z firem byla registrována dříve, popř. zda byla skutečně užívána, protože jen skutečné užívání je obranou proti požadavku na změnu firmy. Posouzena musí být i případná dobrá víra odpůrce nebo skutečnost, že zájmy navrhovatele nebyly dotčeny v dostatečné intenzitě. Problém může být řešen i tím, že odpůrce prodá firmu navrhovateli za přiměřenou cenu. Je tedy zřejmé, že zásada není chápána absolutně, nýbrž jen jako východisko při zvažování optimálního řešení respektujícího konkrétní skutkové okolnosti.

I když nalézáme v pojetí zásad rozdílnosti, domníváme se, že je spojuje společný účel reagující na dvojí tvář obchodní firmy, na její úkol identifikovat subjekt obchodního vztahu na straně jedné a na její povahu jako významného nehmotného statku na straně druhé. Právní úprava potom může preferovat jednu či druhou stránku, může v ní převažovat zásada pravdivosti nebo naopak mohou převažovat hlediska majetková. Volba určitého právního řešení může být podle našeho názoru ovlivněna mnoha faktory, jako jsou např. hospodářská situace daného státu, struktura podnikatelských subjektů, ale i právní tradice a kultura.

Česká právní nauka mohla v mnohém navázat na historické tradice.¹⁵¹ I když jsou z dnešního pohledu některé zásady již překonány, protože jsou příliš svazující a nevyhovují dynamice soudobé podnikatelské činnosti, zásady firemní pravdivosti, jednotnosti a výlučnosti se plně uplatní i v moderním obchodním právu současnosti. Historická zásada veřejnosti byla obnovena v užším pojetí obchodní firmy jako označení zapsaného do obchodního rejstříku oproti obchodnímu jménu jako označení pro všechny podnikatele. Tradiční chápání zásad nám poskytuje též inspiraci využitelnou pro vytváření a užití firmy v prostoru, který je právní úpravou ponechán rozhodovací autonomii podnikatelských subjektů. Pokud např. zásada jasnosti firmy vyžadovala i jazykovou správnost, je takový požadavek aktuální i v současnosti.

Soudobá nauka zformulovala soustavu zásad firemního práva, která je do značné míry variabilní a v níž se u jednotlivých autorů můžeme setkat s různými přístupy. V podstatě však panuje shoda o tom, že firemní právo je ovládáno systémem těchto zásad.¹⁵²

151 Bližší pohled na zásady firemního práva v minulosti uvádíme v druhé kapitole.

152 Soustava zásad převzata z článku KULHÁNEK, M., Pojetí a základní zásady firemního

Zásada nezaměnitelnosti (výlučnosti) firmy

V obchodním zákoníku je tato zásada výslovně uvedena v ust. § 10 odst. 1, které zakazuje klamavost firmy, aniž by však blíže vymezovalo kriteria pro posuzování klamavosti. Nauka proto uvádí, že zásada výlučnosti znamená, že obchodní firma nesmí být shodná nebo zaměnitelná s firmou jiného podnikatele.¹⁵³ Tento požadavek není teritoriálně omezen na rozdíl od historické zásady výlučnosti, která ji chápala jako exkluzivitu firmy v jedné lokalitě, zpravidla obcí, a proto platí pro území celé ČR. U fyzických osob jej zákon poněkud zmírňuje, když dovoluje, aby podnikatelé byli rozlišení údajem o odlišném místě podnikání, který tvoří součást firmy. Současně řeší i možnou shodu jmen fyzických osob podnikajících ve stejném místě a ukládá povinnost doplnit firmu o dostatečně odlišující dodatek. U právnických osob se musí firmy lišit ve svém kmeni, požadavek odlišnosti není naplněn jen odlišností v dodatku, který uvádí právní formu podnikatele. Judikatura upřesnila rozlišením silných a slabých prvků ve firemním kmeni právnických osob rozlišovací význam jednotlivých součástí, z nichž se firemní kmen skládá. Nositelem výlučnosti jsou prvky, které jsou pro celkový dojem určující (tzv. silné prvky), ostatní prvky jsou tzv. slabými prvky, které samy o sobě výlučnost firmy nezajistí.¹⁵⁴

Zásada výlučnosti souvisí s obecnou zásadou právní jistoty, neboť slouží zájmům obchodního styku, který potřebuje firmu jako identifikační znak podnikatele. Současně však naplňuje i soutěžní zájem podnikatele směřující k tomu, aby byli z užívání jeho označení vyloučeni všichni konkurenti, resp. aby v hospodářské soutěži nedocházelo pomocí totožného nebo podobného firemního označení k parazitování na dobré pověsti podnikatele nebo též ohrožování jeho pověsti, pokud by firemní označení zneužívaly subjekty, jejichž produkty nedosahují kvalit originálního původce.

Obchodní zákoník se nevyjadřuje k otázce souhlasu podnikatele s tím, aby jiný podnikatel užíval jeho firmu, resp. silné prvky jeho firmy. Pokud bychom však posuzovali tuto otázku z hlediska obecné zásady “co není zakázáno, je dovoleno”, prolomili bychom ve značném rozsahu zásadu firemní výlučnosti. Německá nauka upozorňuje na to, že požadavek výlučnosti má i svou veřejnoprávní stránku, která uvedenému postupu brání.¹⁵⁵

práva. *Právní rozhledy* 2000, č. 7, str. 296 – 299

153 PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 1. část, 3. aktualizované vydání. Praha: Linde, a. s., 2003, ISBN 80-7201-420-X, str. 136

154 VEČERKOVÁ, E. in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, ISBN 978-80-7357-491-8, str. 44 a rozhodnutí Vrchního soudu v Praze 3 Cmo 52/1998 a Nejvyššího soudu ČR 1 Odon 108/1997

155 SCHMIDT, K., *Handelsrecht*. 5. völlig neu bearbeitete Auflage. Köln, Berlin, Bonn, München: Heymanns, 1999, ISBN 3-452-24232-3, str. 371

Zásada nezaměnitelnosti se nejzřetelněji projevuje při zakládání nových obchodních společností, kdy jejich budoucí společníci musí zvolit firmu dostatečně originální, aby nebyl odmítnut její zápis do obchodního rejstříku z důvodu zaměnitelnosti. Celostátní databáze subjektů zapsaných do obchodního rejstříku dosažitelná na adrese or.justice.cz dovoluje provést rešerši již zapsaných firem a vyloučit volbu totožných nebo podobných firemních označení. Rejstříkové soudy prověřují dostatečnou míru odlišnosti při zápisu nově založených společností (§ 200da odst. 1 o. s. ř.) a návrhy na zápis zaměnitelných firem zamítají.

I přes zákonný požadavek výlučnosti a povinnosti rejstříkových soudů nepovolovat zápis zaměnitelných firem, nalezneme celou řadu příkladů, kdy bylo toto pravidlo porušeno. Pro ukázkou uvádíme několik z nich:

Název subjektu	Spisová značka	Den zápisu	Sídlo
BREN s.r.o.	C 707 vedená u Krajského soudu v Brně	20.02.1991	Brno, Komárovská 17, PSČ 617 00
Bren, s.r.o.	C 13706 vedená u Krajského soudu v Brně	18.01. 1994	Zlín, K Pasekám 4440, PSČ 760 01
BREN spol. s r.o.	C 15425 vedená u Krajského soudu v Plzni	01.11.1994	Bošov čp. 15, PSČ 364 53 Chýše
BREN Corp s.r.o.	C 119517 vedená u Městského soudu v Praze	04.09.2006	Praha 6 -Hradčany, Milady Horákové 116/109, PSČ 160 00
BRENN, a.s.	B 7022 vedená u Městského soudu v Praze	17.01.2001	Praha 10, Nupacká 880/3, PSČ 100 00

Název subjektu	Spisová značka	Den zápisu	Sídlo
NOVÁK a spol. v.o.s.	A 3047 vedená u Krajského soudu v Hradci Králové	04.06.1992	Hradec Králové, Jižní 870, PSČ 500 03

Název subjektu	Spisová značka	Den zápisu	Sídlo
Novák a spol.	A 4645 vedená u Městského soudu v Praze	17.09.1991	Praha 9 - Kyje, Osická 167, PSČ 190 00

Název subjektu	Spisová značka	Den zápisu	Sídlo
JASMÍN spol. s r.o.	C 1914 vedená u Městského soudu v Praze	02.05.1991	Praha 6 - Bubeneč, Podbabská 1112/13, PSČ 160 00
JASMÍN, spol. s r.o.	C 6263 vedená u Městského soudu v Praze	20.12.1991	Praha 9, U Kloubových domů 516, PSČ 190 00
Jasmin, spol. s r.o.	C 53879 vedená u Městského soudu v Praze	14.08.1997	Praha 8, Nad Rokoskou 12, PSČ 182 00
JASMINE, s.r.o.	C 37628 vedená u Městského soudu v Praze	23.05.1995	Praha 10, Žitomířská 36, PSČ 101 00
JASMINE s. r. o.	C 17453 vedená u Městského soudu v Praze	10.02.1993	Praha 9, Vašátkova 1028, PSČ 190 00
JASMINI spol. s r.o.	C 127307 vedená u Městského soudu v Praze	25.07.2007	Praha - Vysočany, Na břehu 897/1c, PSČ 190 00

Název subjektu	Spisová značka	Den zápisu	Sídlo
INVEST spol. s r.o.	C 2567 vedená u Krajského soudu v Ústí nad Labem	10.06.1992	Liberec 1, Tovaryšský vrch 1358/3, PSČ 460 01
INVEST v.o.s.	AXVII 282 vedená u Krajského soudu v Hradci Králové	06.06.1991	Hradec Králové, Benešova 1556 PSČ 500 12
INVEST, spol. s r.o.	C 4620 vedená u Městského soudu v Praze	23.10.1991	Praha 5, Štefánikova 18/25, PSČ 150 00
INVEST s.r.o.	C 40988 vedená u Krajského soudu v Brně	31.10.2001	Brno, Lidická 717/75, PSČ 602 00
INV. EST s.r.o.	C 26772 vedená u Městského soudu v Praze	17.02.1994	Praha 2, Sokolská 39, PSČ 120 00

Při bližším zkoumání uvedených subjektů bychom patrně zjistili, že jejich kontakt na trhu není soutěžní, popř. nositelé těchto firem byli zapsáni do obchodního rejstříku ještě před schválením obchodního zákoníku. Tyto skutečnosti nemohou být důvodem, který by měl ospravedlnit nedodržení zákonných pravidel, demonstrují však obtíže spojené s jejich praktickou aplikací i postupný vývoj názorů na zákaz zaměnitelnosti.

Zásada pravdivosti firmy

Se zásadou výlučnosti souvisí i požadavek, aby firemní označení nevyvolávalo klamavou představu, že se jedná o jiného podnikatele, popř. zkrácené představy o produktech či velikosti podniku. Princip pravdivosti spočívá v tom, že firma by neměla přinášet do obchodního styku nepravdivé informace a vyvolávat mylné domněnky o znacích charakterizujících daného podnikatele a jeho podnikání. V rozporu s uvedenou zásadou by např. bylo, kdyby firma fyzické osoby vyvolávala dojem, že jde

o obchodní společnost, dokonce třeba zahraniční.¹⁵⁶ Obchodní zákoník vyjadřuje tuto zásadu v zákazu klamavosti, nepromítá ji však do zásad pro vytváření firemního označení. Není proto nutno, aby se ve firmě odrážel účel podniku, jeho zaměření, popř. orientace na určité trhy nebo jeho velikost. Firemní kmen právnické osoby může být konstruován zcela abstraktně, nemusí poskytovat třetím osobám žádnou konkrétní představu o tom, jaký předmět podnikání podnikatel v podniku provozuje. Jak jsme již uvedli výše při výkladu o povaze obchodní firmy, je zřejmé, že dodržování zákazu klamavosti firmy nemohou zkoumat rejstříkové soudy při zápisech údajů o podnikatelích, ačkoli jim takové zkoumání zákon předepisuje (§ 200 da odst. 1 in fine o. s. ř.), resp. mohou zachytit jen některé případy zjevně klamavých firem. Je pravděpodobné, že klamání firmou bude odhaleno samotnými podnikateli při hospodářském styku nebo přímo v soutěžním střetu na trhu. Je potom záležitostí každého podnikatele, aby se respektování zákazu klamavosti dovolal sám.

Náš příklad (viz tabulka pod tímto odstavcem) uvádí společnost, jejíž obchodní firma vzbuzuje dojem společnosti, která se v mezinárodním měřítku zabývá blíže neurčenou investiční činností. S tím je však v rozporu zapsaný předmět podnikání i výše základního kapitálu, kterou společníci ponechávají stále v původní výši, kterou požadoval obchodní zákoník před svou novelizací provedenou zák.č. 370/2000 Sb. Obchodní firma uvedené společnosti působila podle našeho názoru klamavě již v okamžiku zápisu společnosti do obchodního rejstříku, v současné době jde však patrně o společnost, která nevyvíjí žádnou činnost, neboť v rejstříkovém zápise není uvedeno ani jméno jednatele. Tato skutečnost již sama o sobě upozorňuje veřejnost na nejistotu spojenou s navazováním případných obchodních vztahů.

Zapisované skutečnosti	
Datum zápisu:	13. ledna 1998
Spisová značka:	C 56931 vedená u Městského soudu v Praze
Obchodní firma:	Invest Capital World s.r.o.
Sídlo:	Praha 3, Husitská 11, PSČ 130 00
Identifikační číslo:	25 637 649

156 KULHÁNEK, M., Pojetí a základní zásady firemního práva. *Právní rozhledy 2000, č. 7*, str. 208 a příklady ve stati uvedené

Zapisované skutečnosti	
Právní forma:	Společnost s ručením omezeným
Předmět podnikání:	koupě zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodej
Způsob jednání:	Jednatel zastupuje společnost, jedná za ni a podepisuje jejím jménem samostatně. Podepisování za společnost se děje tak, že k obchodnímu jménu společnosti připojí jednatel svůj podpis.
Společníci:	Věra Cvrčková, dat. nar. 3. ledna 1952 Praha 3, Korunní 107/1065 Vklad: 80 000,- Kč Splaceno: 100 % Tomáš Sudlík, dat. nar. 4. března 1974 Praha 5-Radotín, Pod Klapicí 3/113 Vklad: 20 000,- Kč Splaceno: 100 %
Základní kapitál:	100 000,- Kč

Zásada jednotnosti

Vyjadřuje vázanost firmy na podnik a připouští pro jeden podnik pouze jedno firmní označení. Podnikatel však může mít v obchodním rejstříku zapsanu jen jednu obchodní firmu, nepřipustný je např. zápis zkratkou používané firmy, protože zkratka je považována za další obchodní firmu.¹⁵⁷ Z právní úpravy a judikatury, která se týká zápisů do obchodního rejstříku, lze tak dovodit, že podnikatel může mít jen jednu obchodní firmu, i když podniká v několika odlišných oborech, z nichž každý by z hlediska organizačního mohl být provozován v samostatném podniku.

Zásada firemní volnosti a vázanosti (zásada firemní přísnosti)

Není uplatňována ve všech právních úpravách a znamená, že si podnikatel nemůže zvolit svoje firemní označení zcela volně, ale že je vázán kogentními požadavky zákona. Mohlo by např. být předepsáno, že fyzická osoba může mít jen osobní firmu, obchodní společnosti jen věcnou firmu v závislosti na předmětu podnikání. Česká právní regulace (obchodní zákoník) volí kompromisní řešení: u fyzické osoby – podnikatele požaduje povinně osobní firmu, pokud však firma obsahuje dodatky, není

157 Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR Rc 47/96

pro ně žádné závazné pravidlo stanoveno. U právnických osob – podnikatelů je naopak předepsána povinnost mít dodatek, z něhož je patrna právní forma právnické osoby. Pro obchodní společnosti není podoba dodatku libovolná, nýbrž si musí zvolit jednu z variant, které nabízí obchodní zákoník. Znění firemního kmene záleží potom zcela na rozhodnutí právnické osoby samé.

Zdálo by se, že právní úprava, i když volí kompromisní přístup, podnikatele omezuje a nedovoluje jim uplatnit v plné míře svobodu rozhodování o jejich firemním označení. Jen obtížně se z množiny všech v úvahu přicházejících řešení vybírá to optimální, přesto se domníváme, že určitá míra přísnosti je zcela odůvodněná, protože dovoluje již v označení rozlišovat podnikatele – fyzické osoby od obchodních společností, umožňuje určit formu obchodní společnosti a může být i skrytým varováním, pokud firma nevzbuzuje důvěru. Existence kogentních pravidel upravujících vytváření firem posiluje právní jistotu obchodního styku a působí prevenčně, pokud jde o budoucí spory o identitu obchodních partnerů a právní závaznost jejich jednání.

Zásada jasnosti¹⁵⁸

Souvisí úzce se zásadou pravdivosti a vyjadřuje požadavek, aby firma nezastírala osobu podnikatele nebo předmět jeho podnikání. Firma má být jasná také po stránce jazykové, zejména by nemělo být nadměrně užíváno cizojazyčných slov – má se tak zabezpečit přirozený zájem spotřebitelů, porozumět označení podnikatelských subjektů. Obchodní zákoník neobsahuje výslovná pravidla požadující jasnost firmy, nezakazuje proto ani cizojazyčné výrazy. V některých situacích může mít naopak cizojazyčné slovo značný rozlišovací význam, je však nutno zabraňovat extrémům. Souhlasíme v této otázce s M. Kulhánkem, který uvádí,¹⁵⁹ že výlučně česky by měla být uvedena česká jména osob, názvy právnických osob zřízených zákonem, dodatky označující sídla nebo místa podnikání a dodatky o právní formě právnických osob. Zahraniční osoby podnikající na našem území mají právo užívat firmu utvořenou podle práva státu, jehož jsou příslušníky, resp. práva, podle něhož byly založeny.

Česká nauka nezmiňuje zásadu **stability firmy**,¹⁶⁰ která vyjadřuje požadavek kontinuity firmy a brání nutnosti měnit firmu s každou změnou majitele podniku nebo majitelova jména či názvu. Zvláště aktuální je u podnikatelů – fyzických osob, u nichž může v různých životních situacích dojít ke změně jména a příjmení (uzavření

158 Výklad zásady převzat ze stati KULHÁNEK, M., Pojetí a základní zásady firemního práva. *Právní rozhledy* 2000, č. 7, str. 298

159 Tamtéž

160 Výklad zásady je převzat z díla SCHMIDT, K., *Handelsrecht*. 5. völlig neu bearbeitete Auflage. Köln, Berlin, Bonn, München: Heymanns, 1999, ISBN 3-452-24232-3, str. 366

manželství, pokračování v podnikání po smrti původního podnikatele). Takto poji-
maná zásada stability stojí v konkurenčním postavení k zásadě firemní pravdivosti, je
však zdůvodněna snahou uchovat hodnoty, které jsou v hospodářském styku spojeny
s původní firmou.

Obchodní zákoník obsahuje v § 11 pravidla pro užívání tzv. staré firmy, která při
zachování určitých požadavků dovolují pokračovat v podnikání pod původní firmou.
Základním pravidlem je zde sepětí firmy a podniku – převody firmy nejsou vylouče-
ny, avšak pouze se současným převodem podniku nebo části podniku. Zákon dále
zavazuje nové nabyvatele, kteří získali podnik děděním či smlouvou, k doplnění firmy
o nástupnický dodatek a k užívání původní firmy nabyvatelem vyžaduje souhlas zů-
stavitele, dědiců nebo právních předchůdců. Pokud došlo ke změně jména u fyzické
osoby, je možno setrvat u původní firmy, pokud v dodatku bude obsaženo jméno
nové. Převzetí původní firmy je přípustné i při přeměnách obchodních společností,
dodatek však musí vždy vyjadřovat pravdivě právní formu společnosti.

Zatímco některá z těchto pravidel nezbuzují pochybnosti (např. přechod firmy
mezi právníckými osobami upravený ve třetím odstavci nebo změna jména podnika-
tele – fyzické osoby ve druhém odstavci), pravidla pro převody firmy či užívání jmen
fyzických osob ve firmách jsou stále předmětem diskusí.¹⁶¹

Závěry

Pokud bychom se měli pokusit o stručné shrnutí prvků charakterizujících firmu
a její právní úpravu, museli bychom uvést, že obchodní firma je označení podnika-
tele, které se zapisuje do obchodního rejstříku a slouží k identifikaci podnikatele při
jeho právním jednání. Jako nehmotný statek je součástí majetku tvořícího podnik
a právo k němu náleží do skupiny průmyslových práv na označení. Firma musí být
výlučná a mít schopnost individualizovat daného podnikatele a odlišit jej od jiných
podnikatelů (rozlišovací způsobilost). Podnikatel může mít jen jednu firmu, pro sou-
těžní účely však může využívat i jiných označení, do nichž může začlenit i firmu, popř.
prvky, z nichž se firemní označení skládá. Firma plní v prvé řadě funkci identifikač-
ní, ve vztahu ke třetím osobám však i funkci ochrannou a garanční. Pro podnikatele
může mít značný význam v hospodářské soutěži, má tedy i funkci soutěžní a jako
majetková hodnota náležející podnikateli má i funkci investiční.

Soubor předpisů upravujících právní poměry firem tvoří objektivní firemní prá-
vo, v jehož limitech realizují podnikatelé svoje subjektivní právo k užívání firmy. Ob-
jektivní firemní právo vytváří regulační rámec s ochranným i iniciačním působením

161 Viz např. HAJN, P., POKORNÁ, J., Jméno společníka jako součást obchodního jména. *Právní rozhledy 2000, č. 4*, str. 135 – 138, POKORNÁ, J., VEČERKOVÁ, E., Jméno společníka – fyzické osoby jako součást firmy. *Právní fórum 2008, č. 11*

zabezpečujícím potřebný stupeň právní jistoty. Právní úpravu obsaženou v obchodním zákoníku a speciálních předpisech doplňuje judikatura poskytující interpretační vodítka pro výklad jednotlivých pojmů i řešení kolizí firemního práva s dalšími právy na označení.

Zásady firemního práva představují základní principy, z nichž vychází právní úprava firmy. Ve vztahu k obecným zásadám soukromého práva¹⁶² vyjadřují sepětí zásady svobody (autonomie vůle) a zásady právní jistoty. Úprava pravidel pro označování podnikatelů firmou by neměla bránit svobodné volbě označení, pod nímž bude podnikatel vstupovat do právních vztahů, současně by se však měly tyto vztahy utvářet ve stabilním prostředí, v němž jejich účastníci nebudou ohrožováni nepředvídatelnými nejistotami. Řešení přísnosti či naopak volnosti konkrétních právních pravidel, převaha zásad firemní volnosti či naopak firemní přísnosti závisí potom na konkrétních hospodářských podmínkách a historických tradicích každého státu a může se ve vývoji legislativních řešení měnit. Tyto změny by však měly vždy respektovat zásadu výlučnosti firemního označení, kterou považujeme za základní myšlenkové východiště celého systému firemního práva.

162 Viz např. struktura zásad uvedená v publikaci HURDÍK, J., LAVICKÝ, P., *Systém zásad soukromého práva*, Brno: Masarykova univerzita, 2010, ISBN 978-80-210-5063-1

3. Úprava obchodní firmy v současném českém právu

3.1 Obecná charakteristika

Firemní právo je v českém právním řádu regulováno zejména ustanoveními § 8 až 12 obch. zák.¹⁶³ Podle této právní úpravy se obchodní firmou (firmou) rozumí název, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku. Současné pojetí obchodní firmy je svým obsahem užší než dřívější pojetí obchodního jména a již u něho není dána souvislost s pojmem podnikatel podle ustanovení § 2 odst. 2 obch. zák. Obchodní firmu ve smyslu § 8 odst. 1 obch. zák. má pouze ten podnikatel, který je zapsán v obchodním rejstříku, zatímco nezapsaní podnikatelé firmu vůbec nemají. Není přitom rozhodující, zda má podnikatel ze zákona uloženu povinnost nechat se zapsat do obchodního rejstříku (např. obchodní společnosti, družstva, státní podniky) nebo zda sám dobrovolně požádá o zápis, pokud mu obchodní zákoník nebo jiný právní předpis tuto povinnost neukládá (např. podnikatel-fyzická osoba podnikající podle živnostenského oprávnění). Důležité je zapsání podnikatele do obchodního rejstříku k určitému datu, od něhož pak lze nahlížet na podnikatele jako na podnikatele s obchodní firmou (formální znak firmy).

Z definice obchodní firmy (§ 8) vyplývá, že obchodní zákoník rozlišuje dvě základní skupiny podnikatelů, a to podnikatele, kteří mají obchodní firmu, neboť jsou zapsáni v obchodním rejstříku, a jsou povinni činit právní úkony pod svou firmou (§ 8 odst. 1), a podnikatele, kteří nemají obchodní firmu, protože nejsou zapsáni v obchodním rejstříku, a jsou tedy povinni činit právní úkony pod svým jménem a příjmením, jsou-li fyzickými osobami, nebo pod svým názvem, jsou-li právnickými osobami (§ 8 odst. 2).¹⁶⁴

163 Vedle této základní právní úpravy obchodní firmy lze některé otázky související s obchodní firmou řešit v rámci tzv. relativní ochrany obchodní firmy, tj. podle ustanovení o nekalé soutěži (§ 44 a násl. obch. zák.), případně také podle speciální právní úpravy (např. zákon o ochranných známkách).

164 Novelizací obchodního zákoníku, provedenou zákonem č. 501/2001 Sb., s účinností od 31. 12. 2001 (tzv. technická novela obchodního zákoníku), byl druhý odstavec § 8 doplněn o další větu (druhou), již se zákonodárce snažil uklidnit pobouřenou podnikatelskou veřejnost, která chápala pojem obchodní firma nad rámec pouhého podpisování

Podnikateli zapsanému v obchodním rejstříku je výslovně uložena povinnost firmu užívat (podnikatel je povinen činit právní úkony pod svou firmou).¹⁶⁵ Pro podnikatele nezapsaného v obchodním rejstříku platí, pokud jde o jeho jméno či název, pod nimiž podniká, že se na něj nevztahují ustanovení o firmě. Nezapsanému podnikateli obchodní zákoník dovoluje používat při podnikání odlišující dodatek nebo další označení,¹⁶⁶ pokud však nepůsobí klamavě a je užíván v souladu s právními předpisy i dobrými mravy soutěže; takový dodatek nebo označení však není firmou a oboje je chráněno právem proti nekalé soutěži¹⁶⁷.

Podnikatelé – fyzické osoby¹⁶⁸ by měli v počátcích své podnikatelské činnosti dobře uvážit, zda zápisem do obchodního rejstříku získají určité výhody, případně pokud o zápis do obchodního rejstříku nepožádají a budou podnikat pouze pod svým jménem, zda naopak nebudou v něčem omezeni. Podnikatel – fyzická osoba po zapsání do obchodního rejstříku získá obchodní firmu, k níž mu náleží tzv. absolutní ochrana, dále si může v rámci svého podniku např. zřídit odštěpný závod či jinou organizační složku podniku (dle § 7 obch. zák.), může mít svého prokuristu (dle § 14 obch. zák.) apod.

Pro zápis podnikatele – fyzické osoby včetně jeho obchodní firmy do obchodního rejstříku hovoří zejména tyto ekonomické aspekty:

- firma je významným prostředkem individualizace, na který je vázána klientela podniku,¹⁶⁹

právních úkonů a ztotožňovala ji s obchodním jménem v jeho původním významu, tedy s označením, které obecně slouží k označování podniku a je využíváno zejména v reklamě apod.

- 165 Obchodní praxe, ani obchodní zákoník však nevyklučuje, aby podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku běžně užíval i jakékoliv jiné názvy – např. k označení podniku, v reklamě, při propagaci, na vývěsním štítu, v logu apod. Tyto názvy ale nejsou jeho obchodní firmou a podnikatel pod nimi nesmí uskutečňovat právní úkony.
- 166 Podnikatel nezapsaný v obchodním rejstříku by si sám mohl ke svému jménu či názvu připojit libovolný dodatek nebo další označení, i kdyby druhá věta v § 8 odst. 2 obch. zák. obsažena nebyla.
- 167 Ochrany proti nekalé soutěži se může domáhat každý soutěžitel, jímž je nejen podnikatel, ale také jiné právnické a fyzické osoby, které se účastní hospodářské soutěže, i když nejsou podnikateli.
- 168 Bude-li dále v výkladem obchodní firmy pojednáno o podnikateli – fyzické osobě, máme na mysli pouze podnikatele, který se zapisuje či je zapsán (dobrovolně či povinně) do obchodního rejstříku; nejde tedy o podnikatele bez zápisu do obchodního rejstříku.
- 169 Blíže PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku, 1. část, § 1–55*, 3. aktualizované a doplněné vydání podle právního stavu k 1.4.2003. Praha: Linde, a. s., 2003, s. 142.

- firma podnikatele se stává důležitou ekonomickou hodnotou,
- podnikatel má možnost převést obchodní firmu na jinou osobu současně s podnikem,¹⁷⁰
- firma je zásadně úzce spjata s podnikem podnikatele (podle § 5 je obchodní firma považována za nehmotnou složku podnikání), proto by při ekonomické prosperitě podniku mohl vzrůstat zájem jiných podnikatelů (fyzických i právnických osob) o koupi podniku, a to včetně jeho významné firmy. Obchodní firma jako nedílná složka podniku podnikatele je statkem, který vzniká v závislosti na konstituování podnikatelského subjektu a jeho podniku a tvoří určitý mezičlánek mezi podnikem a jeho vlastníkem,
- právo k obchodní firmě je právem spojeným s individualizací podnikatele, proto zásadně nepřečchází děděním, avšak při nabytí podniku děděním, smlouvou nebo univerzální sukcesí má nabyvatel možnost za zákonem stanovených podmínek podnikat pod tzv. starou firmou,¹⁷¹
- firma je chráněna ustanoveními obchodního zákoníku dvojím způsobem, a to v rámci tzv. absolutní ochrany a relativní ochrany firmy.¹⁷²

3.2 Vytváření obchodní firmy

Obchodní zákoník (§ 9) poskytuje pravidla, jimiž se musí podnikatel (fyzická a právnická osoba) řídit při vytváření své obchodní firmy před začátkem podnikání, příp. dále pak při změně (dobrovolné nebo soudně nařízené) již existující firmy. Je vhodné, aby si každý podnikatel ještě před svým zápisem do obchodního rejstříku zvolil co nevhodnější firmu pro své podnikání nebo pro svou jinou činnost, pokud nepodniká ve smyslu § 2 odst. 1 obch. zák.

Podnikatel může prostřednictvím správně vytvořené firmy upozornit ostatní na svůj předmět činnosti nebo na jednotlivé osoby (společníky), příp. i obojí současně. Musí

170 v souladu se zásadou tzv. vázaného převodu firmy, vyjádřenou v ustanovení § 11 odst. 4 obch. zák.

171 Jde o jistý průlom do zásady pravdivosti firmy – blíže in PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. část. § 1–55*, 3. aktualizované a doplněné vydání podle právního stavu k 1.4.2003. Praha: Linde, a. s., 2003, s. 142.

172 Vůči podnikateli zapsanému v obchodním rejstříku nelze úspěšně využít žalobu na zdržení se užívání obchodní firmy, protože tento podnikatel je povinen činit právní úkony pod svojí firmou – viz rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 808/93 z r. 1994; blíže in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 31 – 34.

zejména dbát na to, že každému podnikateli je povoleno mít pouze jednu obchodní firmu (zásada jednotnosti firmy) a současně nemohou vedle sebe existovat dvě stejné nebo zaměnitelné firmy (zásada výlučnosti firmy).

Z hlediska vytváření firmy je nejdůležitější **firemní kmen** jako ta část firmy, kterou lze považovat za základní, podstatnou a určující a na níž závisí naplňování identifikační funkce firmy. Zpravidla pouze tuto část firmy používá podnikatel v obchodním styku, tj. při běžném provozování jeho podnikatelské či jiné činnosti. Firemní kmen, jak jsme již uvedli v předchozí kapitole, může být různého druhu a volba mezi kmenem osobním (např. „Jan Horký“, „Anna Němcová, s. r. o.“,

„Baťa, a. s.“), věcným (např. „Prádelny a čistírny, kom. spol.“, „První banka, a. s.“), smíšeným (např. „Palacký a synové – nakladatelství, v. o. s.“, „František Zabloudil, cestovní kancelář, s. r. o.“) nebo fantazijním (např. „Mickey, spol. s r. o.“, „Voňavá fialka, veřejná obchodní společnost“) závisí na individualitě podnikatele, zaměření jeho podnikatelské činnosti a velmi často má i reklamní a propagační cíle.

Rovněž **firemní dodatky** mohou být členěny na osobní (např. *starší, mladší, otec, vnučka, vdova, ing., JUDr.*), věcné (např. *zámečník, spisovatel, detektiv, pekařství, autoservis, cukrářka*), smíšené (např. *syn – Restaurace U dvou koček*) a fantazijní (např. *U Tří tygrů, Superstar*). Dodatky mohou dále odlišovat místo podnikání či sídlo (např. *Praha, Brno, Vysoké Mýto*) nebo označovat právní formu právnických osob (např. *v. o. s., spol. s r. o., akciová společnost*).

Z hlediska zákonem stanovené povinnosti či pouhé možnosti použít dodatek v obchodní firmě podnikatele lze dodatky třídit na

- a) **obligatorní** dodatky – dodatky označující právní formu právnické osoby¹⁷³ (např. „Chytrá banka, akciová společnost“, „Jeník a Vašek, s. r. o.“, „Plemenářství, státní podnik“) anebo dodatek dostatečně odlišující fyzickou osobu, má-li stejné jméno s jiným podnikatelem působícím v témže místě (např. „JUDr. Petr Paleček ml., advokát, Třebíč“);
- b) **fakultativní** dodatky – jde-li o fyzické osoby, může to být osobní dodatek (např. „Karel Čtvrtý, vnučka“), věcný dodatek (např. „Jana Petříková, kadeřnice“), smíšený dodatek (např. „Jean Mareš mladší, uzenář“), fantazijní dodatek (např. „Hana Bílá, Night Club“), dodatek označující odlišné místo podnikání (např. „Anna Růžičková, cukrářka v Nedvědicích“); jde-li o právnické osoby¹⁷⁴, může

173 Firemní dodatek označující právní formu právnických osob musí být součástí firmy u obchodních společností, družstev a jiných právnických osob, které se zapisují do obchodního rejstříku (např. státní podnik). Není vyloučeno, že si právnické osoby mohou zvolit vedle obligatorního dodatku (označení své právní formy) kterýkoli z dalších možných firemních dodatků.

174 Obchodní zákoník se sice nezmiňuje o možnosti fakultativního dodatku jako součástí

to být třeba další dodatek odlišující sídlo podnikání (např. „Zdeněk Buchta, veř. obch. spol., *Lovosice*“), nebo další dodatek věcný (např. „Ivánek, Brázdil a spol., *nakladatelství*“), nebo další dodatek osobní (např. „Kromepy, s. r. o., *Kroupa, Meluzín a Pysný*“).

Obchodní zákoník upravuje tvoření obchodní firmy zvlášť pro podnikatele – fyzické osoby (§ 9 odst. 1) a pro podnikatele – právnické osoby (§ 9 odst. 2).

3.2.1 Obchodní firma fyzické osoby

Podnikatelé – fyzické osoby mají obligatorně **osobní firemní kmen**. Firmou fyzické osoby je vždy její jméno a příjmení (§ 9 odst. 1). Firmu je třeba zapsat i používat v zákonem stanoveném pořadí, tedy nejprve jméno a pak příjmení (např. *Jan Marek*) a nikoli opačně (např. Marková Petra).

Pro zápis firmy do obchodního rejstříku musí podnikatel – fyzická osoba uvést své **jméno a příjmení** pouze v úřední podobě (podle zápisu v matrice), jedině tak jeho obchodní firma může splňovat požadavek pravdivosti. Novou firmu nelze tvořit ani pseudonymy (Anna K., Lucie Bílá, Radůza), ani zdrobnělinami křestních jmen (Josífek, Terezka), ani domácími tvary křestních jmen (Tonda, Barča), ani přezdívkami (Bublinka, Pusinka, Míšan), ani zkratkami nebo iniciály jmen (J. K. Týč, Karel Č., E. K.), ani jinými podobnými výrazy a tvary, které nejsou úřední podobou jména fyzické osoby.

Podnikatelé – fyzické osoby nemusí mít zásadně žádný dodatek jako součást své firmy, pokud není zaměnitelná s firmou jiného podnikatele. Půjde-li o případnou zaměnitelnost firem, odliší fyzické osoby svou firmu **fakultativním dodatkem**, přičemž mohou použít dodatek osobní, věcný, smíšený nebo fantazijní (druhá věta odst. 1 § 9). Firma podnikatele – fyzické osoby se může fakultativním dodatkem odlišit od firmy jiného podnikatele – fyzické osoby, zejména mají-li podnikatelé stejná jména a příjmení (např. *Jan Novák*). Prostřednictvím dodatku (**věcného** či **smíšeného**) může podnikatel účelně zvýraznit také svůj předmět činnosti.¹⁷⁵ Podle soudního rozhodnutí jako dodatek nesmí podnikatel použít pro svoji firmu kmen firmy jiného podnikatele.¹⁷⁶

firmy právnické osoby, přesto se lze domnívat, že právnické osoby jej mohou použít (zejména z důvodu nezaměnitelnosti dvou firem). V praxi si však právnická osoba zvolí spíše takovou firmu, která bude odlišná od firem jiných podnikatelů svým firemním kmenem, v němž budou tzv. silné prvky (např. „Brněnské mrazírný Horňák a Slepíčka, akc. spol.“) a nebude spoléhat na slabé prvky v případném dalším odlišujícím dodatku.

175 Má-li fyzická osoba podnikatelské oprávnění na určitou konkrétní činnost (např. jen zedník), nemůže si jako dodatek zvolit nesprávně jiný obor či jinou činnost (např. „Jan Špáta, instalatér, elektrikář a zedník“).

176 Z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 254/97: „Soutěžitel, jenž použil jako dodatek pro své obchodní jméno kmen obchodního jména druhého soutěžitele,

Osobním dodatkem se mohou odlišit např. otec a syn, kteří mají stejná jména a příjmení (Jiří Horák), působí v jedné obci (Lhotka) a v jednom předmětu podnikání (pekař). V takovém případě lze doporučit, aby použili k odlišení svých firem některý z možných osobních dodatků, např. takto: pro otce „Jiří Horák, pekař, Lhotka“ a pro syna „Jiří Horák, *junior*, pekař ve Lhotce“. Za osobní dodatek je tradičně považován také získaný akademický titul (např. „*JUDr.* Karel Blažek“).¹⁷⁷

Má-li podnikatel – fyzická osoba stejné jméno s jiným podnikatelem působícím v jiném místě, uvede ke svému jménu **dodatek odlišující místo podnikání** (třetí věta odst. 1 § 10: „postačí zpravidla k odlišení“). Např. pokud v ČR působí podnikatel Pavel Hladký, příp. je-li jeho firma již zapsána v obchodním rejstříku („Pavel Hladký, *Praha – Vinohrady*“), druhý podnikatel jménem Pavel Hladký si má zvolit pro svoji firmu odlišující dodatek s jiným místem podnikání (např. takto: „Pavel Hladký, *Bzenec*“).

Ve firmě podnikatelů – fyzických osob je nutno uvést **obligatorní dodatek** pouze tehdy, má-li podnikatel stejné jméno s jiným podnikatelem působícím v téže místě. Potom je povinen doplnit ve firmě údaj o jménu **dostatečně odlišujícím dodatkem ve smyslu § 9 odst. 1**. Podnikatel se shodným jménem svoji firmu odliší jakýmkoliv vhodným dodatkem např. takto: „Marie Vlasatá, *kadeřnice* v Ústí u Jihlavy“, „Josef Lotrando *mladší, komíník*, Chlumec nad Cidlinou“, „*MVDr.* Karel Zajíček, *veterinární praxe*“.

Nesprávně (příp. i nepravdivě) utvořenou firmu podnikatele – fyzické osoby není možno zapsat do obchodního rejstříku. Podnikatel – fyzická osoba je povinen činit právní úkony pouze pod svou obchodní firmou (tj. pod svým jménem a příjmením s případným odlišujícím dodatkem), nemůže tedy ani on sám ani ostatní osoby

vyvolal tak možnost, že oba účastníci řízení budou zaměňováni či bude vzbuzován dojem o existenci určitého propojení účastníků, ač tady takové propojení není a naopak jde o vztah konkurence. Neobstojí námitka, že již pojmově je vyloučena možnost záměny soutěžitelů, z nichž jeden je osobou právnickou a druhý osobou fyzickou. Tato námitka by byla na místě za předpokladu, že by oba účastníci byli povinni používat své obchodní jméno v plném rozsahu, tj. nezkrácené, za všech okolností. Tak tomu však není, tuto povinnost má podnikatel pouze v případech, kdy činí právní úkony (§ 8 obch. zák.), v ostatní své činnosti (např. při propagaci své činnosti) nic nebrání tomu, aby podnikatel použil jen část svého obchodního jména.“ (Společnost „AZ Reklama, spol. s r. o.“, proti fyzické osobě – podnikateli Janu Novákovi s obchodním jménem „Jan Novák AZ reklama“) Blíže in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 186.

177 Dodatek k jménu fyzické osoby musí být pravdivý. Je-li osoba nositelem akademického titulu, musí jej uvádět pravdivě. Např. absolvent právnické fakulty Mgr. Jan Toufar si může zvolit firmu „Mgr. Jan Toufar“ a nikoliv „*JUDr.* Jan Toufar“ (ani v případě, že se již o nový akademický titul uchází v zahájeném rigorózním řízení).

používat při právních úkonech označení, která nejsou jeho firmou (vyloučena jsou např. fantazijní označení „Blesk“, věcná označení „Topenářství“, smíšená označení „Horák – okna, dveře, žaluzie“ apod., která mohou být úspěšně použita jako obchodní firmy pouze u podnikatelů – právnických osob).

3.2.2 Obchodní firma právnické osoby

Firmou obchodní společnosti nebo družstva a dalších právnických osob, které vznikají zápisem do obchodního rejstříku, je **název, pod kterým jsou zapsány v obchodním rejstříku** (§ 9 odst. 2, první věta). Firmou právnické osoby, která se zapisuje do obchodního rejstříku na základě zvláštního právního předpisu a která vznikla před tímto zápisem, je její název (§ 9 odst. 2, druhá věta).

Obchodní zákoník blíže nestanoví pravidla, jak má obchodní firma právnických osob vypadat, proto si zakladatelé právnických osob mohou zvolit **libovolný firemní kmen**, včetně fantazijního názvu. Jediným zákonným omezením při tvoření obchodní firmy je předpoklad, že firma nebude zaměnitelná nebo klamavá (§ 10 odst. 1, první věta). Právnická osoba má pravdivě svou firmou, resp. firemním kmenem vyjádřit, jaké osoby sdružuje (osobní firmou), jaký má předmět činnosti (věcnou firmou), příp. obojí zároveň (smíšenou firmou).

Podnikatelé – právnické osoby mohou ve svých firmách použít **osobní firemní kmen**, avšak pravdivě se jmény zakladatelů, resp. budoucích společníků nebo jen některého z nich (např. „*Klusáček – Tichý, s. r. o.*“), a to tak, aby firmy nebyly klamavé nebo zaměnitelné. Při volbě osobního kmene musí zakládající se právnické osoby současně brát v úvahu existující firmy nejen právnických osob, ale také fyzických osob. Osobní firmou právnická osoba zdůrazňuje, jaké významné osoby jsou jejími zakladateli (v daném oboru).

Věcný firemní kmen lze doporučit podnikatelům – právnickým osobám, kteří chtějí svojí firmou zdůraznit předmět činnosti (podnikání) – např. „*Jihomoravský pivovar, a. s.*“, a odlišit se tím od ostatních podnikatelů s jiným předmětem činnosti (podnikání), kteří působí např. ve stejné obci a kteří také mají zapsanu věcnou firmu.¹⁷⁸

Smíšený firemní kmen je vytvářen zpravidla kombinací osobního a věcného kmene, příp. i jinou kombinací, a používá jej podnikatel – právnická osoba v takových případech, pokud hodlá informovat o konkrétních osobách (zpravidla nejdůležitějších zakladatelích právnické osoby), které jsou spjaty s jeho předmětem činnosti (podnikání) – např. „*Jana Zoufalá – zabradnictví, kom. spol.*“

178 Z ustanovení obch. zák. a zvláštních právních předpisů upravujících blíže některé podnikatele – právnické osoby vyplývá povinnost pro podnikatele, aby uvedl ve své firmě určitý výraz, příp. výrazy. Např. označení „*družstvo*“ podle § 221 odst. 3 obch. zák., označení „*banka*“ nebo „*spořitelna*“ podle § 3 odst. 1 zákona o bankách, apod.

Fantazijní firemní kmen si zvolí právnická osoba, pokud nepotřebuje zdůrazňovat ani určité osoby, ani předmět své činnosti. Jde o libovolně zvolený název abstraktního charakteru, který využívá širokou škálu slov nejen českého jazyka (např. „Zvoneček, s. r. o.“), ale také cizích jazyků (např. „Quick – pneuservis, s. r. o.“). Za fantazijní firemní kmen lze považovat také názvy písmen určité abecedy (např. „Alfa, v. o. s.“) a různé zkratky (např. „ČSAD Brno, a. s.“. Obchodní zákoník fantazijní firmu nezakazuje, avšak nelze z ní zjistit jakoukoliv konkrétní informaci o právnické osobě.

Nevhodné jsou pro právnické osoby takové firmy, jejichž základ je tvořen buď obecnými označeními bez rozlišovacích vlastností (např. Pekařství, Kadeřnictví, Restaurace, Čalounictví), nebo příp. zkratkami či iniciálami společníků, které jsou obecně nesrozumitelné (např. JaMeTý, OKFP, KaMaJoBe), pokud však nejsou veřejností vnímány jako označení příznačná pro určitého podnikatele (viz např. TOS, BVV, ČSA, ČKD).¹⁷⁹

Podnikatel – právnická osoba nemůže ve své firmě použít označení, které by sice mohlo mít dostatečnou rozlišovací schopnost (např. „Bílý slon“), ale hrozilo by nebezpečí záměny s již existující zapsanou obchodní firmou, příp. s existujícím jménem (názevem, označením, značkou apod.), které se již stalo pro určitý subjekt příznačným. Svoboda vytváření firmy je limitována překážkou staršího práva. Pokud již existuje zákonem chráněná obchodní firma, není přípustné vytvořit firmu s touto firmou shodnou nebo zaměnitelnou (zásada výlučnosti firmy). Součástí firmy nemohou být označení, která by mohla působit klamavě (zákaz klamavosti firmy).

Povinnou součástí firmy obchodních společností, družstev a jiných právnických osob zapisujících se do obchodního rejstříku je i **dodatek označující jejich právní formu** (§ 9 odst. 2, poslední věta). Zakladatelé obchodních společností si tedy musí zvolit jedno označení z více variant označení, uvedených alternativně v ustanoveních obchodního zákoníku upravujících obchodní společnosti (§ 77, § 95, § 107, § 154 odst. 2), a přidat je k vybranému firemnímu kmeni jako povinný dodatek označující právní formu obchodní společnosti. Tento **obligatorní dodatek** lze zapsat do obchodního rejstříku pouze v takové podobě, jakou dovolují ustanovení příslušného právního předpisu.¹⁸⁰ Firma veřejné obchodní společnosti musí obsahovat označení

179 Z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 87/92: „Zkratka obchodního jména (složená např. z počátečních písmen slov, jež tvoří kmen obchodního jména) není chráněna podle § 12 obch. zák.“ (Navrhovatelka arbitrážní žádostí „VPP, a. s. P.“ proti odpůrkyni „Výroba počítačových programů, a. s. se sídlem v Z.“, používající obchodního označení VPP) Blíže in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 30.

180 Některé zvláštní právní předpisy zakotvují povinnost pro podnikatele – právnické osoby, aby ve svých firmách používali obligatorní dodatek. Např. k libovolně zvolenému názvu pro státní podnik musí být připojen dodatek „*státní podnik*“, který může být nahrazen zkratkou „s. p.“ (dle § 4 odst. 3 písm. b/ zákona o státním podniku).

(tj. dodatek) „*veřejná obchodní společnost*“, nebo „*veř. obch. spol.*“, nebo „*v. o. s.*“. Obsahuje-li firma jméno alespoň jednoho ze společníků, postačí dodatek „*a spol.*“ (§ 77). Firma komanditní společnosti musí obsahovat označení (tj. dodatek) „*komanditní společnost*“, nebo „*kom. spol.*“, nebo „*k. s.*“. Obsahuje-li firma komanditní společnosti jméno komanditisty, ručí tento komanditista za závazky společnosti jako kompletář (§ 95). Firma společnosti s ručením omezeným musí obsahovat označení (tj. dodatek) „*společnost s ručením omezeným*“, nebo „*spol. s r. o.*“, nebo „*s. r. o.*“ (§ 107). Firma akciové společnosti musí obsahovat označení (tj. dodatek) „*akciová společnost*“, nebo „*akc. spol.*“, nebo „*a. s.*“ (§ 154 odst. 2). Firma družstva musí obsahovat označení „*družstvo*“, a to v dodatku, nebo také přímo v kmeni (§ 221 odst. 3).

Povinným firemním dodatkem podnikatel – právnická osoba pravdivě informuje veřejnost o své právní formě. Nejsou přípustné takové tvary obchodních firem právnických osob, z nichž by nebyla jednoznačně zřejmá právní forma dané osoby (jako např. označení „Kozák a spol., s. r. o.“, v němž stojí vedle sebe dva neslučitelné dodatky, používané pro různé právní formy obchodních společností).

Má-li podnikatel podnik, který se člení na odštěpné závody nebo jiné organizační složky zapisující se do obchodního rejstříku (dle § 7), musí se při provozování každého odštěpného závodu používat obchodní firma podnikatele (§ 8) **s obligatorním dodatkem**, že jde o **odštěpný závod** či o jinou **organizační složku podniku**. V § 7 je sice zakotvena povinnost „používat obchodní firmu podnikatele při provozování odštěpného závodu“, jde však především o povinnost zapsat odštěpný závod do obchodního rejstříku pod firmou podnikatele s dodatkem, že jde o odštěpný závod, a takto zapsanou firmu používat při provozování odštěpného závodu. Totéž platí i pro jinou organizační složku podniku, pokud se povinně zapisuje do obchodního rejstříku.¹⁸¹

Firma právnických osob může obsahovat vedle obligatorního dodatku ještě také **další dodatek**. Fakultativní dodatek (libovolný, volitelný, nepovinný) může odlišovat název, resp. firemní kmen od názvu jiného podnikatele – právnické osoby, příp. také od jména podnikatele – fyzické osoby, pokud právnická osoba použila osobní firemní kmen, s nímž by mohl být zaměnitelný.

Vzhledem k tomu, že k odlišení firmy nestačí rozdílný dodatek označující právní formu právnické osoby (§ 10 odst. 1, druhá věta), podnikatelé – právnické osoby

181 Jiné postavení má **provozovna** (prostor, v němž se uskutečňuje určitá podnikatelská činnost), která se nezapisuje do obchodního rejstříku (§ 7 odst. 3). V právní úpravě názvu provozovny lze objevit fakultativní dodatek svého druhu. Podle obch. zák. musí být provozovna označena obchodní firmou podnikatele (příp. jménem a příjmením či názvem podnikatele), k níž může být připojen název provozovny nebo jiné rozlišující označení. Z uvedeného vyplývá, že se každá provozovna povinně označuje firmou (nebo jménem nebo názvem) podnikatele a že k tomuto označení je možno připojit jakékoli rozlišující označení (např. název provozovny), z něhož bude zřejmé, že jde o provozovnu.

nejlépe odliší svoji firmu od firem jiných podnikatelů správně vytvořeným firemním kmenem (např. „Černá kočka – Z. Koutná, a. s.“). Lze využít i variantu, že právnické osoby k obligatornímu dodatku, označujícímu jejich právní formu, doplní některý nebo některé z fakultativních odlišujících dodatků (osobní, věcný, smíšený, fantazijní či dodatek označující jejich sídlo), pokud by jejich firma měla být zaměnitelná s firmou jiného podnikatele (např. „Bílý slon, prodej porcelánu, s. r. o.“).

Rejstříkový soud zapíše do obchodního rejstříku jako obchodní firmu podnikatelem – právnickou osobou vybraný firemní kmen včetně příslušného obligatorního dodatku (příp. i dalšího fakultativního dodatku). Zápis provede na návrh zakladatelů obchodní společnosti nebo družstva nebo jiných právnických osob, které vznikají zápisem do obchodního rejstříku. Při zápisu prověřuje rejstříkový soud, zda firma vyhovuje požadavku nezaměnitelnosti a zákazu klamavosti. Pokud však zápis provede, neznamená to, že zapsaná firma není zaměnitelná či nepůsobí klamavě.¹⁸² Podnikatel je povinen činit právní úkony pod svou obchodní firmou, a to v podobě, v níž byla firma zapsána, včetně dodatků.¹⁸³ Také ostatní subjekty musí respektovat zapsaný stav obchodní firmy při označování každého podnikatele, který je zapsán v obchodním rejstříku.

3.3 Přechod a převod obchodní firmy

Obchodní zákoník upravuje možnost využívat **tzv. starou firmu** (§ 11 odst. 1: „může podnikat pod dosavadní firmou“). V případech, kdy dojde ke změně vlastníka podniku převodem nebo přechodem podniku, v němž má obchodní firma vysokou

182 Z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 238/96: „Je nerozhodné, že rejstříkový soud povolil žalovanému zápis jeho obchodního jména, jehož zaměnitelnost s již dříve zapsaným obchodním jménem žalobce byla nyní v řízení zjištěna. Rozhodnutím o zápisu totiž nebylo rozhodnuto tak, že zapisované jméno je nezaměnitelné s již dříve zapsanými obchodními jmény.“ (Společnost „REKIS – Praha, spol. s r. o.“, proti společnosti „REKIS – rekonstrukce, inženýrské sítě spol. s r. o.“). Blíže in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 38.

183 Z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 426/95: „Pokud je osvědčeno, že žalovaný běžně užívá nikoli své plné obchodní jméno, ale jeho zkratku, jež je však totožná s obchodním jménem žalobce, pak při posuzování podmínek pro vydání předběžného opatření, pokud jím má být uložena povinnost zdržet se tohoto užívání, je možno dovodit, že je zde dána značná pravděpodobnost odůvodnění tvrzení žalobce, že jednání žalovaného narušuje jeho výlučná práva k obchodnímu jménu.“ (Společnost „SOREA, spol. s r. o.“, proti společnosti „Soukromá reklamní agentura, s. r. o.“, která užívala obchodní jméno Sorea, s. r. o. na plakátovacích a reklamních plochách a dále na navštívenkách a firemním razítku a pod tímto jménem prováděla inzerci, reklamu a další činnost dle jejího podnikatelského oprávnění) Blíže in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 3.

ekonomickou hodnotu, nabyvatel podniku bude mít zpravidla velký zájem podnikat dále pod dosavadní prosperující firmou. Tendence nabyvatele podniku používat tzv. starou firmu souvisí s tím, že firma se v průběhu existence podniku postupně stává významnou hospodářskou hodnotou, důležitou složkou podniku, která plní zejména individualizační a identifikační funkci. Zachování tzv. staré firmy (firmy původního vlastníka podniku) při převodu nebo přechodu podniku na jiného vlastníka je do jisté míry v rozporu s principem pravdivosti firmy (k tomu viz dále o zákonných podmínkách k uskutečnění převodu či přechodu firmy na nového nabyvatele), avšak v některých případech podnikatelé považují za důležité, aby jim bylo umožněno podnikat pod dosavadní firmou v obchodních kruzích známou či proslulou. V této souvislosti lze hovořit pouze o možnosti podnikat pod dosavadní firmou za podmínek stanovených v obchodním zákoníku, nikoli o povinnosti. Dojde-li ke změně vlastníka podniku převodem nebo přechodem podniku, v němž má obchodní firma vysokou ekonomickou hodnotu (např. „Baťa, a. s.“), nabyvatel podniku bude mít zpravidla velký zájem podnikat dále pod dosavadní prosperující firmou.

Současná právní úprava nedovoluje samostatný převod (smlouvou) či přechod (děděním nebo univerzální sukcesí) obchodní firmy, tedy bez současného převodu či přechodu podniku.¹⁸⁴ Tzv. stará obchodní firma může následovat podnik do rukou jeho nabyvatele, a to bez ohledu na to, zda jde o nabytí děděním, smlouvou nebo univerzální sukcesí. Nemá-li však při transakci s podnikem nabyvatel zájem podnikat pod dosavadní firmou (v případech, kdy má dojít k přechodu či převodu podniku bez obchodní firmy), zůstane tato firma dále nevyužita.

Obchodní zákoník se výslovně nezmiňuje ani o možnosti, zda lze připustit licenci

184 Teoreticky lze uvažovat o možnosti, že by firma mohla být samostatně převoditelná na jiného podnikatele (za předpokladu jiné právní úpravy). Počátky změněných tendencí a názorů k předmětům průmyslového vlastnictví jsou patrné z nové úpravy ochranných známek zákonem č. 441/2003 Sb. Podle § 15 odst. 1 známkového zákona může být ochranná známka převedena nezávisle na podniku, a to pro všechny výrobky nebo služby, pro které je zapsána, nebo jen pro některé z nich. Převod ochranné známky musí být učiněn písemnou smlouvou. Nicméně v případě ochranné známky je dána úzká souvislost s určitým objektem, tj. zbožím nebo službou, pro něž byla zapsána, zatímco obchodní firma je označením subjektu – podnikatele a souvisí s jeho podnikem. Dalším nehmotným statkem s nezřetelnou úpravou, pokud jde o jeho samostatnou či nesamostatnou existenci, je obchodní tajemství (§ 17 – 20 obch. zák.), které je stále úzce svazováno s podnikem (podle extenzivního výkladu může existovat i bez podniku a může se také samostatně převádět, restriktivní výklad však tomu brání). Na příkladu know-how (samo o sobě nepatří k předmětům průmyslového vlastnictví) lze názorně předvést, že pokud zákonná úprava určitý postup nezakazuje, vše může být dovoleno – je možný jeho samostatný i bezúplatný převod, nezávislý na převodu podniku, k němuž know-how patří.

na obchodní firmu (dle § 508 a násl. obch. zák.). Vzhledem k tomu, že firma je označením subjektu práva (podnikatele) a slouží k jeho identifikaci a každý podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku je povinen činit právní úkony pod svou firmou, zřejmě nemůžeme uvažovat o licenci, která by se týkala právních úkonů podnikatele (tj. licenci na užívání obchodní firmy k podpisování právních úkonů podnikatele). Případně bychom mohli připustit úvahu o licenci k užívání obchodní firmy v širším slova smyslu, tedy jako jiného označení. To by v určitých případech mohlo fungovat obdobně jako licence k ochranné známce, zejména tehdy, zní-li firma podnikatele stejně či obdobně jako jeho ochranná známka.

3.3.1 Přechod obchodní firmy

Přechod tzv. staré firmy je vázán na dědění podniku v případě smrti podnikatele – fyzické osoby nebo na přechod podniku na nástupnickou právnickou osobu při zrušení podnikatele – právnické osoby bez likvidace (případ univerzální sukcese).

Nabyvatel (fyzická nebo právnická osoba, aniž by musela být podnikatelem – viz § 11 odst. 1: „kdo zdědí podnik...“), který zdědil podnik, může podnikat pod dosavadní firmou (tzv. starou firmou) s nástupnickým dodatkem, pokud k tomu má výslovný souhlas zůstavitele nebo jeho dědiců. Z citovaného ustanovení vyplývá, že právo k obchodní firmě zásadně nepřechází bez dalšího dědění. Tzv. stará obchodní firma může patřit nabyvateli podniku (dědici) **společně s podnikem** jen tehdy, projeví-li o ni zájem a jsou-li současně splněny všechny zákonem stanovené předpoklady pro přechod firmy.

Nabyvatel podniku může podnikat pod dosavadní firmou (starou firmou), pokud splní kumulativně dvě podmínky: nabyvatel obdrží k podnikání pod dosavadní firmou **výslovný souhlas** zůstavitele nebo jeho dědiců¹⁸⁵ a k dosavadní firmě nabyvatel doplní **nástupnický dodatek** (např. „nabyvatel“, „nástupce“, „dědicové“, apod.).

Případy univerzálního nástupnictví, pokud jde o dosavadní firmu právnické osoby (§ 11 odst. 3), jsou vyřešeny následovně: tzv. stará firma právnické osoby přechází na nástupnickou právnickou osobu s podnikem, pokud původní právnická osoba zaniká po zrušení bez likvidace a pokud nástupnická osoba tuto starou firmu převezme.

185 Pokud zůstavitel nezanechal výslovný souhlas, že dědic podniku může (dědicové podniku mohou) provozovat podnik pod starou firmou, lze očekávat, vzhledem k použitému plurálu („nebo dědiců“), i takovou situaci, kdy jeden z více dědiců nesouhlasí s pokračováním staré firmy zemělého vlastníka podniku. Tím ovšem i jeden nesouhlasící dědic znemožní zájemci (zájemcům) – dědici podniku (dědicům podniku) podnikat pod tzv. starou firmou. Naopak zase v případech, kdy zůstavitel předem vyjádřil svůj výslovný nesouhlas s přechodem staré firmy na dědice – nabyvatele podniku (jednoho či více), nelze tento projev vůle (nesouhlas zůstavitele) nahradit jednomyslným souhlasem všech dědiců (viz text „jen má-li k tomu souhlas zůstavitele nebo dědiců“).

Má-li nástupnická právnická osoba jinou právní formu, musí si **změnit dodatek v souladu se svou právní formou**. (Dojde-li např. v obchodní společnosti s firmou „Školní potřeby, v. o. s.“ k přeměně fúzí formou sloučení s nástupnickou komanditní společností „Papírnictví, kom. spol.“ a tato komanditní společnost hodlá podnikat pod tzv. starou firmou „Školní potřeby“, dosavadní firma musí být změněna, pokud jde o její dodatek, a to takto: „Školní potřeby, kom. spol.“, nebo „Školní potřeby, k. s.“, nebo „Školní potřeby, komanditní společnost“.)

3.3.2 Převod obchodní firmy

Převod firmy bez současného převodu podniku je nepřijatelný. Tzv. stará firma podnikatele (fyzické nebo právnické osoby), je-li na ní zájem nabyvatele, se vždy převede **výhradně současně s podnikem**. Je tedy vázána na smluvní nabytí podniku, příp. části podniku, pokud zbývající část zanikne likvidací nebo ji podnikatel bude provozovat pod jinou firmou (§ 11 odst. 4). Souvislost podniku s firmou je potvrzena právě tímto principem tzv. vázaného převodu firmy. Pro smluvní převod podniku, příp. části podniku tvořící samostatnou organizační složku, se použijí ustanovení § 476 a násl. obch. zák. (smlouva o prodeji podniku).¹⁸⁶

Pro úspěšný převod obchodní firmy platí, že musí být rovněž splněny dvě podmínky, které jsou nutné pro přechod firmy děděním (§ 11 odst. 1 a odst. 4): nabyvatel obdrží k podnikání pod dosavadní firmou **výslovný souhlas právního předchůdce (převodce)** a k dosavadní firmě nabyvatel doplní **nástupnický dodatek** (např. „nabyvatel“, „nástupce“).

Nabyvatel (fyzická nebo právnická osoba), pokud hodlá využít možnosti podnikat pod tzv. starou firmou, si posléze musí nechat zapsat tuto starou obchodní firmu i s povinným nástupnickým dodatkem do obchodního rejstříku. Z dosavadní firmy zaniklého subjektu (zemřelého podnikatele – fyzické osoby, převodce – fyzické nebo právnické osoby, po zrušení obchodní společnosti bez likvidace apod.), rozšířeně o nástupnický dodatek, teprve až po zápisu do obchodního rejstříku se stane **obchodní firma nabyvatele**, pod níž je povinen činit své právní úkony. Rovněž až od okamžiku zápisu obchodní firmy do obchodního rejstříku (s konstitutivním účinkem) jsou chráněna nabyvatelova práva k této firmě a převodce svá dřívější práva k firmě pozbývá.

Pouze podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku bude moci využít všech výhod

186 Smlouva o prodeji podniku patří do tzv. typových obchodů, které se vždy (obligatorně) řídí obchodním zákoníkem (bez ohledu na povahu účastníků závazkových vztahů – viz § 261 odst. 3 obch. zák.). Prodávající podniku musí být podnikatelem (ve smyslu § 2 odst. 2), neboť podnik patří jen podnikateli; naopak kupujícím může být v podstatě kdokoli (i nepodnikatel), ale následně po nabytí podniku se musí stát podnikatelem (dle § 5 podnik patří podnikateli) a pokud hodlá podnikat pod tzv. starou firmou, musí požádat o zápis do obchodního rejstříku, pokud dosud nebyl zapsán.

spojených s možností (nikoli však povinností) podnikat pod dosavadní firmou. Současná právní úprava již explicitně nevyžaduje, aby nástupnický dodatek obsahoval také jméno nástupce (např. takto: „nabyvatel Jiří Koutný“, „dědička Zlataše Kozová“). Z komentářů obchodního zákoníku, které se k této otázce vyjadřují¹⁸⁷, celkem jednoznačně vyplývá, že podnikatel – fyzická osoba má možnost podnikat pod tzv. starou firmou s nástupnickým dodatkem, aniž by k němu uvedl své jméno a příjmení. Podle našeho názoru takto nedostatečně doplněná stará firma, přestože bude obsahovat zákonem předepsaný nástupnický dodatek (např. takto: „Jan Pavlík – řezník, *nástupce*“, „Františka Medunová, květinářství, *dědička*“), již nemůže splňovat požadavek pravdivosti firmy.¹⁸⁸ Je známo, že firmou fyzické osoby je vždy její jméno a příjmení (§ 9 odst. 1), avšak poněkud v rozporu s touto kogentní úpravou se zdá být právě současná úprava nástupnického dodatku při přechodu či převodu tzv. staré firmy na nabyvatele fyzickou osobu (§ 11 odst. 1).¹⁸⁹ Podle našeho názoru vyplývá již z kontextu ustanovení obchodního zákoníku upravujících tvoření nové firmy a dále možnost využít starou firmu, že nabyvatel fyzická osoba musí ke staré firmě, pod níž zamýšlí podnikat, k nástupnickému dodatku uvést ještě i své jméno a příjmení (např. takto: „Jan Vlach, *nabyvatel Petr Mladý*“, „Květa Buková, *dědic Lukáš Fiala*“, nebo „Josef Mrož, *dříve MRAŽÍRNÝ, s. r. o.*“). Domníváme se, že zejména aby mohly být dodrženy základní zásady firemního práva (zásada individualizace a identifikace podnikatele, pravdivosti firmy, příp. také zásada zákazu klamání), bude třeba, aby podnikatel-fyzická osoba – ačkoliv to zákon nyní výslovně neukládá – pravdivě uvedl svou osobní firmu k nástupnickému dodatku tzv. staré firmy, kterou nabyt.

De lege ferenda lze doporučit (s ohledem na dvojí možný výklad zákonné úpravy), aby fyzické osoby, které hodlají podnikat pod tzv. starou firmou, měly zákonem stanoveno, že obchodní firma musí obsahovat (po převodu či přechodu podniku včetně firmy) také jejich jméno a příjmení (např. jako součást nástupnického dodatku).

187 BARTOŠÍKOVÁ, M. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M., a kol., *Obchodní zákoník. Komentář*. 7.vydání. Praha: C.H.Beck, 2002, str. 32. PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. část. § 1–55*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle právního stavu k 1.4.2003. Praha: Linde, a. s., 2003, s.142.

188 K tomu jinak BARTOŠÍKOVÁ, M., „...a zároveň zajišťuje, aby firma byla pravdivá, tím, že ukládá uvést nástupnický dodatek (nikoliv však jméno a příjmení nástupce).“ Blíže in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.: *Obchodní zákoník. Komentář*. 7.vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, str. 32.

189 Obchodní zákoník v § 11 výslovně nepojednává o nutnosti k nástupnickému dodatku uvést také jméno a příjmení nabyvatele firmy. Otázkou je, zda by se nejednalo např. o parazitování na pověsti jiného, pokud by nabyvatel fyzická osoba používal tzv. starou firmu bez uvedení svého jména za nástupnickým dodatkem (např. u firmy „František Janík, syn“ nelze rozpoznat, zda jde o původní firmu syna Fr. Janíka, anebo zda na syna přešla či byla převedena firma jeho otce Fr. Janíka).

3.4 Firma právnické osoby, jejíž součástí je jméno bývalého společníka nebo člena

Variantou tzv. staré firmy je firma právnické osoby (podnikatele), jejíž součástí je jméno společníka nebo člena, který přestal být jejím společníkem nebo členem (např. zemřel, vystoupil, byl vyloučen, převedl smluvně svůj podíl na jinou osobu apod.). Tato situace je upravena (§ 11 odst. 5) tak, že právnická osoba **může dále užívat jméno** bývalého společníka nebo člena, ale **pouze s jeho souhlasem**.¹⁹⁰ Uvedený text je třeba vykládat jako zákonné oprávnění, že právnická osoba může užívat původní firmu, jejíž součástí je jméno nebo název jejího bývalého společníka nebo člena, pokud on s tím souhlasí.

Obchodní zákoník zde řeší osud zejména tzv. osobní firmy právnické osoby (tj. firmy tvořené osobním firemním kmenem, který se skládá ze jmen společníků nebo členů právnické osoby, příp. jen jednoho z nich (např. takto: „*Bílý, Fiala, Králík*, s. r. o.“, „*Zemědělské družstvo Klementa Svobody* ve Zlíně“), pokud vztah společníka nebo člena právnické osoby k ní z jakýchkoli důvodů zanikne.¹⁹¹ Lze se domnívat, že tuto

190 Text „může užívat dále jeho jméno“ (§ 11 odst. 5) je z určité části nepřesný pro použití zužující pojem „jeho jméno“, neboť v případě bývalého společníka nebo člena, je-li právnickou osobou, se jedná o „jeho název“ a nikoli o jméno (k tomu viz § 9 odst. 2 obch. zák.). Navíc se nabízí extenzivní výklad slovního spojení „užívat dále jeho jméno“ – právnická osoba by podle takového výkladu mohla užívat dále jméno či název bývalého společníka nebo člena k zcela jinému účelu (např. v propagaci, aniž by toto jméno či název byly zapsány jako součást firmy v obchodním rejstříku) a nikoli jako neoddělitelnou součást firmy k činění právních úkonů, k čemuž měla právní úprava zřejmě směřovat.

191 Obchodní zákoník by měl výslovně řešit také případy, kdy součástí firmy právnické osoby je název jejího bývalého společníka nebo člena, který je právnickou osobou. Součástí tohoto názvu může být jméno fyzické osoby – společníka nebo člena té právnické osoby, která je společníkem nebo členem právnické osoby podnikající pod starou firmou, ale také může být název tvořen jinak.

Konkrétní situace může vypadat takto: Firma komanditní společnosti „*Blecha, Hvězda, Tikalová, k. s.*“ byla utvořena kombinací dvou jmen a části názvu jednoho ze společníků. Komanditní společnost tvořili tito společníci: komanditista – fyzická osoba Jan Blecha, komplementář – právnická osoba „*K. Hvězda, Zelená Lhota, v.o.s.*“ a komplementářka – fyzická osoba Jana Tikalová. Již při založení této komanditní společnosti Karel Hvězda vyjádřil nesouhlas s použitím svého jména ve firmě, pokud by nebyl společníkem této společnosti. Po úmrtí K. Hvězdy zanikla veřejná obchodní společnost „*K. Hvězda, Zelená Lhota, v.o.s.*“ také jako společník komanditní společnosti „*Blecha, Hvězda, Tikalová, k. s.*“. Podnikatel – komanditní společnost nemohl již dále podnikat pod tzv. starou firmou „*Blecha, Hvězda, Tikalová, k. s.*“, ale musel si nechat zapsat do obchodního rejstříku změnu své firmy tak, aby již neobsahovala jméno Karla Hvězdy (např. takto: „*Blecha a Tikalová, k. s.*“, „*Blechova komanditní společnost*“, „*Truhlářství B&T v Mladé Boleslavi, k. s.*“ apod.).

úpravu (§ 11 odst. 5) lze vztáhnout i na tzv. věcné, smíšené nebo fantazijní firmy právnické osoby (tj. firmy, jejichž firemní kmen tvoří libovolný název, slovo, slovní spojení, apod. – např. takto: „*Zajímavé bydlení*, a. s.“, „*Červená karkulka a Vlci*, s. r. o.“), neboť společník či člen právnické osoby není zákonem nijak blíže určen, tudíž bývalým společníkem nebo členem právnické osoby může být fyzická osoba i právnická osoba (viz text „v případě smrti nebo zániku společníka nebo člena“).

V případě smrti společníka nebo člena (fyzické osoby) je nutný **jeho předchozí souhlas** (tj. souhlas zůstavitele) **anebo souhlas dědice** (uvedenou podmínku by snad mohl splnit pouze souhlas jediného dědice z více dědiců, neboť zákonodárce zde použil singulár), aby právnická osoba mohla dále užívat původní firmu, jejíž součástí je jméno (tj. jméno a příjmení, příp. jen příjmení) tohoto zemřelého společníka nebo člena.

V případě zániku společníka nebo člena (právnické osoby) je nutný **jeho předchozí souhlas** (tj. souhlas bývalého společníka nebo člena, pokud zanikla jeho účast v právnické osobě, ale nezanikl sám) **anebo souhlas právního nástupce** (tj. souhlas právnické osoby, jež je právním nástupcem zaniklé právnické osoby, jež byla společníkem nebo členem předmětné právnické osoby), aby právnická osoba mohla dále užívat původní firmu, jejíž součástí je název právnické osoby, která přestala být jejím společníkem nebo členem.

3.5 Změna obchodní firmy fyzické osoby

Podnikatel – fyzická osoba může po změně svého jména **používat ve firmě i své původní (dřívější) jméno**, pokud k němu připojí **dodatek obsahující nové jméno** (§ 11 odst. 2). Uvedená úprava se dotýká zvláště českých žen – podnikatelek, neboť častěji mění svá jména, resp. příjmení, než muži – podnikatelé (lze si např. představit změnu firmy několikrát provdané podnikatelky: „Marie Šťastná, Smutná, Chudá, *nyiní Kuchařová*“; tato podnikatelka by zřejmě netrvala na možnosti používat svoji původní firmu a podnikala by pod svým novým jménem, tj. pod firmou „Marie Kuchařová“).

Podnikatel – fyzická osoba (muž i žena) může **záměrně změnit celé své jméno**, tj. křestní jméno i příjmení (např. český občan John Black přijme úředně celé nové jméno Jan Vlček). Má pak možnost podnikat buď pod původní firmou s nástupnickým dodatkem (např. „John Black, nyní Jan Vlček“, což by ale s ohledem na takto neurčitě zvolený dodatek mohlo vzbuzovat klamavý dojem, že došlo k přechodu či převodu staré firmy „John Black“ současně s podnikem na nabyvatele Jana Vlčka) anebo pod novou firmou, resp. svým novým jménem (např. „Jan Vlček“).¹⁹²

192 V daném případě považuji možnost uvádět ve firmě dřívější jméno s dodatkem obsahujícím nové jméno za nepraktické řešení, které by navíc mohlo působit klamavě. Obch. zák. neuvádí nic bližšího o tom, jakými slovy má být dodatek k původní firmě připojen (viz

3.6 Firmy podnikatelů, kteří spolu vytvářejí koncern

Obchodní zákoník zakotvuje, že firmy podnikatelů, jejichž podniky patří k témuž koncernu (§ 66a odst. 7), **mohou obsahovat shodné prvky**, bude-li jejich součástí dodatek o příslušnosti ke koncernu a budou-li navzájem dostatečně rozlišitelné (§ 11 odst. 6). Ustanovení o koncernových firmách je součástí úpravy soukromého koncernového práva (viz zejména § 66a, § 66b, §190a až 190d), která byla začleněna do obchodního zákoníku harmonizační novelou (z.č. 370/2000 Sb.). Uvedená právní úprava reaguje na zcela běžnou praxi uskutečňovanou podnikatelskými seskupeními již dříve, zejména na finančním kapitálovém a peněžním trhu, v průmyslových odvětvích apod., kde jsou společné prvky firem jednotlivých subjektů koncernu obvyklé.

Podnikatelé náležející ke koncernu mohou svými firmami se shodnými prvky vyjádřit příslušnost k jednomu organizačnímu nebo ekonomickému propojení a využít tak společnou dobrou pověst koncernu. Musí přitom splnit současně dvě zákonné podmínky, a to povinnost uvést ve své firmě **dodatek o příslušnosti ke koncernu** a svoji firmu vytvořit tak, aby firmy jednotlivých podnikatelů byly **dostatečně rozlišitelné** (např. takto: firma řídící osoby koncernu zní „Jihlavská holding, a. s.“, pak firmy jejich dceřinných společností mohou znít „Jihlavská –teplárna, a. s.“, „Jihlavská – služby, a. s.“; nebo např. má-li řídící rakouská společnost firmu „Volksbank, AG“, firma její české dceřiné společnosti může být např. „Volksbank – CZ, a. s.“).

Firma podnikatele – subjektu koncernu může mít s firmami dalších subjektů téhož koncernu **shodné pouze některé prvky** (jeden či více), nikdy však nesmí být s nimi úplně shodná (viz text „jsou-li dostatečně navzájem rozlišitelné“). Podobné firmy podnikatelů – subjektů koncernu jsou určitým průlomem do zásady nezaměnitelnosti firmy (§ 10 odst. 1). Jednotlivé subjekty koncernu však musí být zcela bezpečně identifikovatelné a jejich firmy nesmí být ani klamavé.

závěr „své dřívější jméno s dodatkem obsahujícím nové jméno“) a ani neuvádí, či nové jméno má být obsaženo v dodatku (z celkového kontextu však vyplývá, že se jedná stále o jednoho a téhož podnikatele; správně by mělo být uvedeno „s dodatkem obsahujícím její nové jméno“). Připojí-li se dodatek k původní firmě bez jakéhokoli slovního spojení (např. „Jiří Poláček, Bedřich Hrabal“), následují pak za sebou dvě různá jména, působící např. jako název právnické osoby, která se nezapisuje do obchodního rejstříku, nebo jako společné jméno sdružení apod. Pokud se dodatek připojí s určitým označením, z něhož bude vyplývat, že jedno z jmen je novým jménem téhož podnikatele, pak může jakkoli citlivě zvolená varianta firmy působit i úsměvně (např. „Josef Bednář, přejmenován jako Oldřich Nový“, „Rudolf Preiss, nyní občanským jménem Jan Bohouš“, „Eliška Přinesdomů, novým jménem Alžběta Home“, a v případě změny pohlaví podnikatele např. „Pavel Kročinský dříve, Pavla Kočí nyní“).

3.7 Právní ochrana obchodní firmy (absolutní)

Při řešení problematiky právní ochrany obchodní firmy je důležité správně rozhodnout, od kterého okamžiku ochrana nastupuje, tj. zda se jedná o ochranu formální nebo neformální. V období před tzv. harmonizační novelou obchodního zákoníku¹⁹³ se vznik ochrany pojil se zápisem těchto osob do obchodního nebo jiného rejstříku u podnikatelů – právnických osob a již s faktickým užitím obchodního jména při podnikatelské činnosti podnikatelů – fyzických osob. Právní praxe ještě před uvedenou novelou obchodního zákoníku existenci a ochranu obchodního jména spojovala s registrací. V současné době, kdy můžeme o obchodní firmě mluvit jen tehdy, je-li zapsána v obchodním rejstříku, je **formální pojetí ochrany firmy** určitě ještě posíleno.

Pro podnikatele (fyzické a právnické osoby), kteří jsou zapsáni v obchodním rejstříku a mají tedy svoji firmu, se uplatní **tzv. absolutní ochrana jejich firmy**, která působí proti všem – erga omnes (podle § 12 obch. zák.) a vedle ní také tzv. relativní ochrana firmy (podle § 44 a násl. obch. zák.). Není při tom vyloučena ani relativní ochrana jejich dalších zvláštních označení, názvů, značek apod. používaných např. v propagaci, v reklamě, na štítech.

Podnikatel, pro kterého je firma zapsána, má absolutní právo ke své obchodní firmě (a z tohoto práva vyplývající také absolutní ochranu firmy) a současně má povinnost užívat firmu v takové podobě, jak je zapsána v obchodním rejstříku. Obchodní zákoník svými ustanoveními o obchodní firmě nemůže poskytovat ochranu grafického řešení obchodní firmy, ale pouze ochranu slovního vyjádření. Má-li např. podnikatel v obchodním rejstříku firmu zapsanu ve tvaru se všemi velkými tiskacími písmeny (BRNĚNSKÉ PAPIŘNY, a. s.), může být samozřejmě označován i jinak, např. kombinací velkých a malých písmen (Brněnské PAPIŘNY, a. s.), příp. jen malými písmeny s počátečním velkým písmenem (Brněnské papírny, a. s.) apod. Grafická podoba obchodní firmy může být chráněna jako tzv. označení pouze právem nekalé soutěže,¹⁹⁴ nebo také zákonem o ochranných známkách např. jako kombinovaná ochranná známka.¹⁹⁵

Na podnikatele (fyzické i právnické osoby), kteří nejsou zapsáni v obchodním rejstříku, a stejně tak na jiné osoby – nepodnikatele, se ustanovení obchodního zákoníku o obchodní firmě nevztahují (§ 8 odst. 2). Uplatní se pro ně tedy pouze ochrana jejich jména nebo názvu, pod nimiž podnikají a činí právní úkony (podle občanského

193 Tj. od počátku roku 1992 až do roku 2000

194 Ustanovení § 44 a násl. obchodního zákoníku – blíže k tomu v kapitole 7.

195 Ochranné známky jsou regulovány zákonem č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, v novelizovaném znění. Kombinovaná ochranná známka je označení, v němž je spojen prvek slovní s prvkem obrazovým, příp. prostorovým v jeden celek. Obrázek i slovo by na sebe měly smyslově navazovat, není to však podmínkou. Kombinované ochranné známky v současné době převažují.

zákoníku)¹⁹⁶ a tzv. relativní ochrana (nekalosoutěžní) jejich jména, názvu, příp. také dalších zvláštních označení, názvů, značek apod. používaných např. v propagaci, v reklamě, na štítech (podle § 44 a násl. obch. zák.).

Každý subjekt, do jehož práv k firmě bylo neoprávněně zasazeno (jehož práva k firmě byla porušena nebo i jen ohrožena), může se proti neoprávněnému uživateli, aby se takového jednání zdržel a odstranil závadný stav. Dále může požadovat vydání bezdůvodného obohacení a přiměřené zadostiučinění, které může být poskytnuto i v penězích. Pokud byla neoprávněným užíváním firmy způsobena škoda, může se poškozená osoba domáhat její náhrady podle obchodního zákoníku (§ 373 a násl.).

Aktivně legitimovanou osobou je podle obchodního zákoníku ten, „kdo byl dotčen na svých právech neoprávněným užíváním firmy“. Obchodní zákoník (§ 12) umožňuje každému, kdo byl dotčen na svých právech neoprávněným užíváním firmy, domáhat se u soudu ochrany proti těm, kteří se takového jednání dopustili. Zpravidla a nejčastěji touto osobou bude podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku. Absolutní ochranu firmy může využít zásadně ten podnikatel, který má právo priority k firmě, tedy začal firmu oprávněně užívat jako první.¹⁹⁷ V některých případech se absolutní ochrany firmy (dle § 12) může domáhat i podnikatel nezapsaný v obchodním rejst-

196 Fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy (§ 11 obč. zák.). Právní prostředky ochrany proti zásahům do práva na ochranu osobnosti jsou fyzickým osobám poskytnuty v § 13 až 16 obč. zák.: Dojde-li k neoprávněným zásahům do práva na ochranu její osobnosti, má fyzická osoba právo se zejména domáhat, aby od nich bylo upuštěno, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Fyzická osoba má též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích, pokud by se nejevilo postačujícím přiměřené zadostiučinění. Proti tomu, kdo neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti způsobí škodu, může se fyzická osoba domáhat náhrady škody podle ustanovení občanského zákoníku (§ 16 obč. zák.). Právnícké osoby nezapsané v obchodním rejstříku jsou chráněny obecným předpisem, tj. ustanovením § 19b obč. zák.

197 Přestože není v obchodním zákoníku (§ 12) výslovně zmíněno, že aktivně legitimován je pouze ten subjekt, který byl dotčen „na svých právech k obchodní firmě“ neoprávněným užíváním firmy, výše uvedenému výkladu svědčí zejména skutečnost, že v ustanoveních § 8 až 12 obch. zák. je upraveno tzv. firemní právo, včetně právní ochrany obchodní firmy (viz též název dílu III hlavy I části první obch. zák. „Obchodní firma“). Podle našeho názoru nelze v této souvislosti použít rozšiřující výklad, podle něhož právní ochranu obchodní firmy (dle § 12) mohou využít různé podnikatelské a nepodnikatelské subjekty, které byly dotčeny „na svých právech“, tedy na jakýchkoli svých právech, např. na právech k ochranné známce, právech ke svému jménu (jsou-li fyzickými osobami) nebo názvu (jsou-li právníckými osobami), na autorských právech, apod. Opačného názoru je H. Heroldová. Blíže HEROLDOVÁ, H. in DĚDIČ, J. a kol., *Obchodní zákoník. Komentář*. Díl I. § 1 – § 92e, 1. vydání. Praha : Polygon, 2002, s. 89 – 90.

říku, případně i nepodnikatel. V dalších zákonem stanovených případech (např. při přechodu a převodu firmy dědicové, právní předchůdci aj.) svědčí absolutní ochrana firmy také i jiným osobám, než podnikatelům s firmou.

Absolutní ochranu firmy může využít oprávněná osoba proti podnikateli, který sice má svoji firmu, ale užívá ji nepřesně, ve zkreslené podobě, a může-li tím vyvolat zaměnitelnost s firmou jiné osoby. Absolutní ochrany firmy se může domáhat také podnikatel – majitel firmy proti jakékoli osobě, která nemá svou vlastní firmu, ale užívá své jméno, název nebo jiné označení nesprávně takovým způsobem, že tím může vyvolat zaměnitelnost s firmou dotčeného podnikatele.

Oprávněná osoba se může domáhat svých práv k firmě konkrétním žalobním nárokem (jedním i několika současně), který si zvolí z více nároků, upravených ustanovením § 12, a to v závislosti na různosti povahy protiprávního užívání firmy.

Pasivně legitimovanou osobou, tj. neoprávněným uživatelem firmy může být v podstatě kdokoli – podnikatel (majitel firmy), podnikatel (bez firmy), nepodnikatel či jakákoli jiná osoba, která neoprávněně zasáhla do práv podnikatele k firmě. Za „neoprávněně užívání firmy“ je třeba považovat nejen případ, kdy si uživatel neoprávněně přisvojil cizí firmu a užívá ji, ale také případ, kdy si podnikatel sám pro sebe nechá zapsat firmu zaměnitelnou s cizí firmou, již zapsanou v obchodním rejstříku pro jiného podnikatele (oprávněného majitele této firmy), příp. i případ, kdy uživatel užívá svoji firmu zkresleně a nepřesně a tím vyvolává zaměnitelnost s firmou jiného podnikatele.

Při porušení nebo ohrožení práv k firmě vůbec nemusí být porušena nebo ohrožena jiná práva vyplývající ze zvláštních předpisů (např. právo k ochranné známce, k chráněnému označení původu, autorské právo apod.), ani nemusí dojít k jednání nekalé soutěže (resp. vůbec k soutěžnímu záměru). Pokud však bude podnikatel nebo jiný subjekt při porušení nebo ohrožení práv k firmě současně dotčen i na jiných svých právech, má možnost uplatňovat vedle tzv. absolutní ochrany práv k firmě (dle § 12) také ochranu těchto jiných práv podle příslušných ustanovení zvláštních zákonů.

Pokud neoprávněným užíváním firmy došlo současně k činu nekalé soutěže, může dotčená osoba využít právních prostředků ochrany proti nekalé soutěži podle ustanovení § 53 a 54 obch. zák. (tzv. relativní ochrany obchodní firmy). V rámci relativní ochrany firmy jsou upraveny zcela shodně právní prostředky ochrany jako u absolutní ochrany (srov. § 53 a § 12 obch. zák.). K problematice nekalé soutěže blíže v kapitole 7.

3.7.1 Žalobní nárok na zdržení se protiprávního jednání

Kdo byl dotčen na svých právech k firmě jejím neoprávněným užíváním, může se žalobou se zdržovacím nárokem domáhat u soudu, aby se neoprávněný uživatel (tj. ten, kdo do jeho práv nedovoleným způsobem zasáhl) takového jednání zdržel, tedy aby upustil od neoprávněných zásahů do jeho práv k firmě.

Žaloba se zdržovacím nárokem (žaloba zápůrčí – negatorní) ovšem nemůže

směřovat proti podnikateli zapsanému v obchodním rejstříku, který svým jednáním zasáhl do práv jiného podnikatele k firmě; nelze po něm požadovat, aby fakticky upustil od užívání obchodní firmy a tím i od své podnikatelské činnosti, je-li ze zákona povinen činit právní úkony pod svojí firmou. Není možné požadovat ani předběžné opatření tohoto druhu. Z několika již dříve vydaných soudních rozhodnutí¹⁹⁸ vyplynulo, že nelze požadovat zdržení se užívání obchodní firmy (dříve jména) tam, kde je neoprávněným uživatelem, byť zaměnitelné obchodní firmy, podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku. Nápravy lze dosáhnout pouze odstraněním závadného stavu.

Žalobu na uložení povinnosti žalovanému zdržet se neoprávněného užívání obchodní firmy lze dobře využít zejména v těch případech, kdy si podnikatel (žalovaný) dal zapsat obchodní firmu nezávadnou (nezaměnitelnou), ale fakticky užívá obchodní firmu zapsanou pro jiného podnikatele (žalobce), a to např. v reklamě, propagaci, na obalech výrobků, a dále také v případech užívání zkomolené či zkrácené obchodní firmy (nebo jiného označení), která se stane zaměnitelnou se zapsanou firmou jiného podnikatele apod.

3.7.2 Žalobní nárok na odstranění protiprávního stavu

Žalobou s odstraňovacím nárokem (žaloba restituční) může dotčená osoba úspěšně vyřešit závadný stav, který vznikl zápisem dvou shodných nebo zaměnitelných obchodních firem. Žalobce odstraňovacím nárokem směřuje k tomu, aby soud žalovanému uložil povinnost změnit firmu (např. je-li obchodní společností nebo družstvem, nejprve musí provést změnu firmy ve společenské smlouvě či stanovách – viz

198 Rozhodnutí jsou z období právní úpravy obchodního jména, tj. ještě před harmonizační novelou obchodního zákoníku z r. 2000, která přinesla úpravu obchodní firmy. Současnému pojmu „obchodní firma“ odpovídá pojem „v obchodním rejstříku zapsané obchodní jméno“. Z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 234/93: „Není v souladu s charakterem předběžného opatření a jeho podmínkami uložení povinnosti zdržet se (být jen dočasně) užívání v obchodním rejstříku zapsaného obchodního jména.“ Blíže in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2000, s. 1 – 3; Z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 808/93: „Proti obchodní společnosti, jež užívá v obchodním rejstříku později zapsané obchodní jméno zaměnitelné s obchodním jménem žalobce (§ 10 odst. 1 obch. zák.), lze dosáhnout odstranění závadného stavu návrhem na uložení povinnosti, aby změnila obchodní jméno v základních dokumentech o založení společnosti a v návaznosti na tuto změnu požádala rejstříkový soud o zápis takové změny. Nárok na zdržení se užívání je na místě tam, kde obchodní jméno oprávněného je používáno jinou osobou zcela či zčásti neoprávněně (např. je zvoleno k označení provozovny podnikatele), a tato osoba užívané obchodní jméno nemá v této podobě v obchodním rejstříku zapsáno.“ Blíže in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2000, s. 31 – 34.

ustanovení § 79 odst. 1, § 97 odst. 4, § 125 odst. 1 písm. d/ nebo § 141, § 187 odst. 1 písm. a/, § 239 odst. 4 písm. a/ obch. zák.) a posléze podat návrh na zápis změny firmy v obchodním rejstříku, a to ve lhůtě bez zbytečného odkladu.

Odstraňovací žalobou se žalobce domáhá obnovení stavu, který existoval před neoprávněným zásahem do jeho práv k firmě. Způsob odstranění následků porušení těchto práv musí odpovídat obsahu, rozsahu a formě neoprávněného zásahu.

3.7.3 Žalobní nárok na vydání bezdůvodného obohacení

Nárok na vydání bezdůvodného obohacení byl do textu ustanovení o absolutní ochraně firmy přidán harmonizační novelou obchodního zákoníku. Došlo tak od r. 2001 ke sjednocení žalobních nároků podle § 12 s nároky z titulu nekalé soutěže (dle § 53), jakož i s právními prostředky ochrany obchodního tajemství (dle § 20).

Institut bezdůvodného obohacení je obecným občanskoprávním institutem (§ 451 až 459 obč. zák.) a je v současné právní úpravě používán i ve vztazích obchodněprávních, neboť obchodní zákoník neobsahuje vlastní (speciální) úpravu bezdůvodného obohacení. Bezdůvodným obohacením se rozumí majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů (§ 451 odst. 2 obč. zák.).¹⁹⁹

Z titulu majitele obchodní firmy by mohla dotčená osoba využít tento nárok pouze v případě, kdy by neoprávněný uživatel obchodní firmy získal svým neoprávněným jednáním jakýkoliv majetkový prospěch.

3.7.4 Žalobní nárok na přiměřené zadostiučinění

Žalobní nárok na přiměřené zadostiučinění (žaloba satisfakční), má vést především k odstranění nehmotné újmy, kterou způsobil neoprávněný uživatel firmy jinému (podnikateli apod.) na jeho právech k firmě. Lze jej však využít také k vyrovnání újmy, která má materiální důsledky, tedy v případě, kdy zásah do nemateriální sféry dotčené osoby (podnikatele apod.) může způsobit ztráty také v jeho majetkové sféře a nelze předpokládat, že nepeněžitá satisfakce tuto ztrátu vyrovná.

199 Výkladem se dospívá k závěru, že *zdroje*, z nichž může být získán majetkový prospěch při neoprávněných zásazích do práv k firmě (stejně jako při nekalosoutěžním jednání) mohou být „objektivně nepoctivé“. V nové občanskoprávní úpravě bezdůvodného obohacení by mělo být toto „*contradictio in adiecto*“ nahrazeno příhodnějším výrazem. Zřejmě by postačilo, kdyby se mluvilo o *obohacení, jež bylo získáno právu odporujícím způsobem*. Blíže in HAJN, P., K dřívějším, současným a budoucím prostředkům ochrany proti nekalé soutěži, Časopis pro právní vědu a praxi, 2001, č. 4, s. 402 – 403.

Přiměřené zadostiučinění se poskytuje v penězích nebo v jiné formě, kterou obchodní zákoník blíže neoznačuje. Přiměřené zadostiučinění v penězích bude nejčastěji přicházet v úvahu v případech, kdy zásah do nemateriální sféry dotčené osoby může způsobit ztráty také v její majetkové sféře a nelze předpokládat, že nepeněžitá satisfakce tuto ztrátu vyrovná. **Nepeněžitá forma** přiměřeného zadostiučinění má povahu tzv. morálního plnění. Jde o odčinění způsobené nemajetkové újmy týmiž nebo podobnými prostředky, jakými byla tato újma vyvolána – např. uveřejnění opravného sdělení nebo doplňující informace, sdělení nebo uveřejnění omluvy v tisku, rozhlase, televizi, na webových stránkách internetu, elektronickou poštou apod., a to případně i opakovaně. Není vyloučeno ani současné uplatnění **obou forem** satisfakce.

V případě peněžité formy přiměřeného zadostiučinění je často obtížné stanovit jeho výši. Obchodní zákoník nestanoví žádná konkrétní pravidla pro určení výše satisfakčního plnění, hovoří pouze o „přiměřenosti“. Soud vychází z částky požadované žalobcem v žalobním návrhu a podle svého volného uvážení určí výši náhrady nemajetkové újmy v penězích, která nesmí přesáhnout částku požadovanou, může však být i výrazně nižší, příp. nemusí být přiznána vůbec. Soud přitom přihlíží k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení nebo ohrožení práv k firmě došlo (obdobně jako při neoprávněném zásahu do práva na ochranu osobnosti, resp. jména fyzické osoby podle § 13 obč. zák., při neoprávněném použití názvu právnické osoby nebo při neoprávněném zásahu do dobré pověsti právnické osoby podle § 19b obč. zák.).

Zásadně je nutno rozlišovat oblast materiální újmy a imateriální újmy. Není přípustné, aby vzniklá materiální újma byla nahrazena z titulu přiměřeného zadostiučinění poskytnutého v penězích a je nutno trvat na tom, že má být vypořádána z titulu náhrady škody, popř. bezdůvodného obohacení. Je na soudu, aby trval na řádném zdůvodnění návrhu na zaplacení přiměřeného zadostiučinění v penězích oprávněnou osobou. Tuto otázku posuzoval Vrchní soud v Praze.²⁰⁰

200 Z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 684/95: „Pokud oprávněnému vznikla hmotná újma, prostředkem nápravy může být pouze náhrada škody, eventuálně vydání bezdůvodného obohacení. Nelze připustit, aby (např. z důvodů obtížného prokázání výše škody) si cestou požadavku na zaplacení přiměřeného zadostiučinění oprávněný řešil jemu vzniklou újmu hmotnou.

Imateriální újma může být reparována zadostiučiněním i v jiné podobě než jako úhrada peněžní částky. Ze znění právního předpisu (§ 12, 53 obč. zák.) vyplývá, že přiměřené zadostiučinění v penězích má být poskytnuto v případech, ve kterých by nepeněžitá forma neposkytovala přiměřené zadostiučinění. Lze-li shledat nepeněžitě zadostiučinění za odpovídající, je třeba dát mu přednost. Uvedená formulace však nevylučuje kombinaci peněžité a nepeněžité formy zadostiučinění tak, aby v úhrnu bylo dosaženo přiměřeného zadostiučinění. Volba formy zadostiučinění je sice na žalobci, spočívá však na něm i břemeno tvrzení a důkazní břemeno k odůvodnění a oprávněnosti jeho volby.

Při posuzování odůvodnění nároku na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění

Text zákona dává přednost (jak systematickým uspořádáním, tak slovním vyjádřením) přiměřenému zadostiučinění (satisfakci) v nehmotné podobě (tj. omluva, opravné sdělení, odvolání určitých výroků apod.) před satisfakcí v penězích. To je řešení spíš idealistické než ideální. Rozhodně pak nebere v úvahu některé problémy, které takový postup může v životě přinášet.²⁰¹

3.7.5 Žalobní nárok na náhradu škody

Nárok na náhradu škody náleží mezi tradiční²⁰² prostředky ochrany proti neoprávněným zásahům do práv k firmě. Jeho úkolem je reparovat vzniklou materiální újmu podnikatele, příp. jiné dotčené osoby. Bez ohledu na právní postavení rušitele se v případech způsobené škody při zásahu do práv k obchodní firmě použije obchodněprávní úprava náhrady škody (viz § 12 odst. 2: „lze se její náhrady domáhat podle tohoto zákona“).

Obchodní zákoník upravuje v třetí části odpovědnost za kontraktní škodu, tj. škodu způsobenou porušením povinnosti ze závazkového vztahu (§ 373 a násl.). Ustanovení § 757 rozšiřuje působnost této úpravy („ustanovení § 373 a násl. obch. zák. platí obdobně“) i na případy odpovědnosti za škodu deliktní, tj. škodu způsobenou porušením povinností stanovených obchodním zákoníkem (např. neoprávněným užíváním firmy, zásahem do práva k obchodnímu tajemství a nekalým soutěžním jednáním).

Deliktní, mimozávazková odpovědnost za škodu v režimu obchodního zákoníku se řídí stejnými pravidly jako obchodněprávní odpovědnost kontraktní, závazková. Znamená to, že při porušení nebo ohrožení práv k firmě se uplatní **princip objektivní odpovědnosti** (neoprávněný uživatel cizí firmy nemá možnost se z odpovědnosti exkullovat, vyvinit, neboť se vůbec nepřihlíží k zavinění).²⁰³

v penězích je třeba vzít v úvahu, že na jedné straně jde o vyrovnání újmy postiženého, ale z druhé strany také o určitou soukromoprávní sankci postihující toho, kdo závažně jednal.“ In MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 255 – 260.

201 HAJN, P., K přiměřenému zadostiučinění ve sporech o ochranu osobnosti, *Bulletin advokacie*, 2003, č. 4, s. 7.

202 Podle článku 27 obecného zákoníku obchodního z r. 1863 „Kdo byl zkrácen nedovoleným užíváním firmy ve svých právech, může domáhati se na neoprávněném, aby za nechal dalšího vedení firmy a nahradil škodu. O tom, zdali tu jest škoda, i o její výši rozhoduje obchodní soud podle svého volného uvážení.“ In DOMINIK, R., KIZLINK, K., *Obecný zákoník obchodní platný v historických zemích Československé republiky se zákony úvodními, zejména zákonem ze dne 17.12.1962č. 1 ř. z. ex 1863*, Praha: nákladem Vladimíra Orla, 1927, s. 59 – 60.

203 Za předpoklady vzniku objektivní obchodněprávní odpovědnosti za škodu (kontraktní i deliktní) je možno podle obchodního zákoníku považovat (§ 373 a násl.): 1)

Z tzv. absolutní ochrany firmy jednoznačně vyplývá, že poškozený subjekt (podnikatel či jiná osoba) může požadovat náhradu škody na osobě, která neoprávněně zasáhla do jeho práv k firmě a tím mu způsobila škodu. Úkolem nároku na náhradu škody je reparovat materiální újmu, která vznikla podnikateli či jiné oprávněné osobě, a to podle § 373 a násl. obch. zák. o náhradě škody (§ 12 odst. 2).

Poškozený subjekt musí ve své žalobě specifikovat protiprávní zásah do svých práv k firmě, vyčíslit rozsah utrpěné škody, prokázat její výši, dále musí prokázat příčinnou souvislost mezi protiprávním jednáním neoprávněného uživatele jeho firmy a vznikem škody, příp. i neexistenci okolností vylučujících odpovědnost. U deliktních škod se neuplatní prvek tzv. předvídatelnosti vzniku škody jako u kontraktních škod (viz § 374). Zavinění není třeba prokazovat, protože obchodněprávní úprava odpovědnosti za škodu je konstruována na objektivním principu (s možností liberace).

Odpovědnost za škodu ve firemním právu se zásadně liší, pokud jde o dvě základní kategorie podnikatelů podle současné obchodněprávní úpravy firmy, a to podnikatelů, kteří jsou zapsáni v obchodním rejstříku a mají tedy svou firmu, a podnikatelů, kteří nejsou zapsáni v obchodním rejstříku a proto žádnou firmu nemají.²⁰⁴

Podnikatelé zapsaní v obchodním rejstříku mají obchodněprávně chráněnou svou firmu dvojitým způsobem, a to jednak tzv. absolutně – tj. ustanoveními § 8 až 12 obch. zák. a jednak tzv. relativně – tj. ustanoveními o nekalé soutěži (§ 44 a násl. obch. zák.). V obou případech ochrany může podnikatel, do jehož práv k firmě bylo zasazeno, využít možnosti domáhat se soudní žalobou náhrady škody, která se bude řídit ustanoveními obchodního zákoníku o náhradě škody, jež jsou zakotvena v § 373 a násl.

3.7.6 Právo soudu uveřejnit rozsudek

Účastníku řízení, jehož návrhu bylo vyhověno (který ve sporu uspěl), může soud přiznat v rozsudku právo uveřejnit rozsudek na náklady účastníka, který ve sporu nespěl (§ 12 odst. 3).²⁰⁵ Soud může podle okolností určit i rozsah, formu a způsob uveřejnění. Přiznání práva uveřejnit rozsudek je plně v dispozici soudu, nejde o povin-

protiprávnost (porušení právní povinnosti, protiprávní jednání, protiprávní stav), 2) vznik škody, 3) příčinnou souvislost mezi protiprávností a vzniklou škodou, 4) neexistenci okolností vylučujících odpovědnost (tzv. liberačních důvodů – např. povodeň, oheň, stávka, válka apod.) a u kontraktní odpovědnosti za škodu ještě také 5) předvídatelnost škody.

204 K tomu blíže v kap. 3.7

205 Ustanovení je svou povahou procesním ustanovením, ale i přes změny provedené novelou občanského soudního řádu (zákonem č. 151/2002 Sb., s účinností od 1. 1. 2003) zůstalo v rámci úpravy obchodní firmy (§ 12 odst. 3), na rozdíl od (tehdy) stejně znějícího ustanovení § 55 obch. zák., které však bylo z úpravy nekalé soutěže vyjmuto a přesunuto do občanského soudního řádu (viz § 155 odst. 4).

nost, pouze o možnost. Soud může přiznat právo uveřejnit rozsudek také účastníku, který ve sporu uspěl jen částečně, ale v převažující části. Jde vlastně o jakési vedlejší právo, neboť soud nemůže nikdy přiznat právo uveřejnit rozsudek, pokud účastníku řízení vůbec nevyhověl (ani v jednom z uplatněných nároků). Tento způsob ochrany firmy je z hlediska významu dobré pověsti podnikatele velmi účinným prostředkem. Uveřejněním rozsudku lze rozumět jakoukoli formu uveřejnění (v určitých novinách, v časopise, na internetu apod.), nevyžaduje se zveřejnění v Obchodním věstníku podle § 769 obč. zák. (i když je samozřejmě také v tomto případě možné).

3.8 Další právní ochrana obchodní firmy

Vedle prostředků tzv. absolutní ochrany firmy, taxativně uvedených v § 12, může dotčená osoba využít ještě i další prostředky právní ochrany proti zásahům do svých práv k firmě, a to: návrh na nařízení předběžného opatření soudem upravený v občanském soudním řádu (§ 74 a násl.), právní prostředky ochrany upravené v občanském zákoníku (např. § 3 odst. 2, § 5, § 6, § 13 až 16, § 19b) a právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži upravené v obchodním zákoníku (§ 53 a násl.).

3.8.1 Návrh na nařízení předběžného opatření soudem

Často je oprávněnou osobou využíván návrh na nařízení předběžného opatření soudem (podle § 74 a násl. o. s. ř.), a to v takových případech dotčení na jejich právech k firmě, v nichž má rychle dojít k ukončení protiprávních zásahů.

Nařízení předběžného opatření soudem na návrh dotčené osoby (podnikatele či jiné osoby) je specifickým, časově limitovaným prostředkem, jenž se využívá k okamžité zábrance dalšího pokračování závadného jednání ve sporech (event. ještě i před jejich zahájením) týkajících se práv k firmě. Řízení o návrhu na vydání předběžného opatření nelze ztotožňovat s rozhodnutím soudu ve věci samé a řízením, které mu předchází (jehož neopominutelnou částí je např. dokazování). Osoba dotčená na svých právech k firmě má možnost navrhnout vydání předběžného opatření ještě i před zahájením řízení ve věci podáním žaloby. Vzhledem k tomu, že se k tomuto návrhu neprovádí důkazní řízení a účastníci nemusí být ani vyslechnuti, umožňuje prostředek předběžného opatření dosáhnout rychle a bez průtahů dočasného řešení neoprávněným zásahem vyvolaného (či hrozícího) závadného stavu.²⁰⁶

206 K podmínkám pro nařízení předběžného opatření se vyjadřuje Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí sp. zn. 3 Cmo 207/98 takto: „Podmínkou pro nařízení předběžného opatření i ve věcech ochrany obchodního jména je nezbytnost navržené úpravy poměrů účastníků.“

(Navrhovatelka požadovala, aby odpůrcům byla uložena povinnost zdržet se ve své obchodní činnosti do pravomocného rozhodnutí ve věci samé užívání označení „E.“

Jde o prostředek mimořádný s mnohdy závažnými dopady, proto je na místě přísně a pečlivě posuzovat podmínky pro vydání předběžného opatření. Požadavek, aby neoprávněným zásahům do práv k firmě bylo včas zamezeno, je uskutečňován především opatřeními předběžného charakteru. Platí to zejména tehdy, když je navrhováno, aby se neoprávněný uživatel firmy zdržel určitého jednání. V některých případech však nemůže soud uložit povinnost žalovanému zdržet se neoprávněného jednání, a to ani vydáním předběžného opatření.²⁰⁷ Petit předběžného opatření se zpravidla kryje

v reklamě i v jakékoliv jiné formě propagace a komerční informace, povinnost upravit svá obchodní jména, povinnost odstranit označení „E.“ ve všech podobách jeho užití a povinnost rozeslat rozsudek všem odběratelům a dodavatelům.)

Podle odůvodnění usnesení soudu I. stupně soud dospěl k závěru, že uplatněný nárok přesahuje rámec řízení o předběžném opatření, kdy teprve na základě řádně provedeného dokazování ve věci samé bude nárok žalobkyně postaven najisto. Není zde dále splněna podmínka naléhavosti zatímní úpravy. Žalobkyně sama uvádí, že žalování se vytykáneho jednání dopouštějí již několik let.

Z právních závěrů odvolacího soudu vyplývá, že nutným předpokladem pro vydání předběžného opatření ve smyslu § 102 o.s.ř. a § 74 a násl. o.s.ř. kromě osvědčení neoprávněnosti zásahu do práv oprávněného je i osvědčení nezbytnosti této úpravy poměrů účastníků k zamezení vzniku újmy oprávněného, popř. k jejímu zvětšování. Bližší posouzení charakteru jednání i odůvodněnosti nároků oprávněného je pak věcí řízení ve věci samé. Blíže in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*, 1. vydání, Praha. C. H. Beck: 2000, s. 48 – 50.

- 207 Z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 234/93 vyplývá následující: „Není v souladu s charakterem předběžného opatření a jeho podmínkami uložení povinnosti zdržet se (byť jen dočasně) užívání v obchodním rejstříku zapsaného obchodního jména.“ V návrhu na nařízení předběžného opatření soudem navrhovatel „F. P., spol. s r. o.“, odpůrce „F. – import a export květin, s. r. o., Č.“, který při své obchodní činnosti používá název „F.“ v obchodním jménu. Právní závěry tohoto rozhodnutí zní: „Podle ustanovení § 74 a násl. o.s.ř. může soud využít prostředku předběžného opatření, je-li třeba, aby zatímně byly upraveny poměry účastníků. Tohoto prostředku může soud využít v těch případech, kdy hrozí nebezpečí z prodlení (tedy úprava poměrů účastníků pro dobu, než bude rozhodnuto ve věci, musí být naléhavá), zejména k zamezení vzniku škody či jiné újmy, popř. k jejímu rozšiřování. Zda jde o takový případ, přenechává zákon k úvaze soudu. Pokud se však soud rozhodne použít uvedeného prostředku, musí mít rozhodně skutečnosti osvědčeny. K charakteru předběžného opatření tedy náleží mj. i jeho dočasnost, zásah do práv předběžným opatřením dotčeného účastníka musí být přiměřený navrhovatelem prokazovanému porušení jeho práv a právem chráněných zájmů, stejně tak musí být přiměřená i event. Újma, vzniklá z předběžného opatření dotčenému účastníkovi. V úvahu musí soud při rozhodování o předběžném opatření vzít i možnost uvedení poměrů účastníků ve stav, který tu byl před vydáním předběžného opatření.“ Blíže in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 1 – 3.

s petitem rozsudku soudu, neboť předběžné opatření je navrhováno proto, aby neoprávněný uživatel firmy nemohl určité jednání, jímž zasahuje do práv jiného podnikatele k firmě, opakovat anebo v něm pokračovat.

3.8.2 Právní ochrana podle občanského zákoníku

Právní ochranu podle občanského zákoníku mohou využít **všechny osoby** (podnikatelé i nepodnikatelé), do jejichž práva k firmě nebo jménu nebo názvu bylo neoprávněně zasazeno. Může jít např. o odstranění rozporů dohodou mezi dotčenou osobou a rušitelem (§ 3 odst. 2 obč. zák.), o mimosoudní ochranu (§ 5 obč. zák.), tzv. svépomoc (§ 6 obč. zák.), dále o ochranu osobnosti, vč. jména fyzické osoby (§ 13 až 16 obč. zák.), o ochranu názvu právnické osoby (§ 19b obč. zák.).

Podnikatelé nezapsaní v obchodním rejstříku, kteří nemají firmu (dle § 8 odst. 2 obch. zák.), mají podle občanskoprávní úpravy **tzv. absolutně chráněno** buď **jméno**, jde-li o podnikatele – fyzické osoby (§ 11 obč. zák.), nebo název, jde-li o podnikatele – právnické osoby (§ 19b obč. zák.).

Pokud vznikla neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti **fyzické osoby** této osobě vedle nemajetkové újmy navíc v příčinné souvislosti také škoda (tj. majetková újma vyjádřitelná v penězích), má postižená fyzická osoba vedle nároků na ochranu své osobnosti rovněž **nárok na náhradu** takto vzniklé škody (příčemž nerozhoduje, zda jde o škodu skutečnou či o ušlý zisk). Podle § 16 obč. zák. je odpovědnost toho, kdo neoprávněně zasáhl do práva na ochranu osobnosti fyzické osoby, v případě vzniku škody založena na principu předpokládaného zavinění (§ 420 odst. 3 obč. zák.). Vzhledem k tomu, že jde o majetkové právo, přechází jako každé majetkové právo na dědice a nikoliv na osoby taxativně uvedené v § 15 obč. zák. Právo na náhradu škody vzniklé neoprávněným zásahem do osobnostních práv fyzické osoby se promlčuje, a to ve zvláštní promlčecí lhůtě podle § 106 obč. zák.

Z ustanovení § 19b obč. zák., jímž je chráněn název **právnické osoby** a současně i dobrá pověst právnické osoby před neoprávněným zásahem, přímo nevyplývá **nárok na náhradu škody**. Jsou-li však dány obecné předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu podle § 420 obč. zák., nic nebrání tomu, aby i tento nárok byl uplatněn tehdy, pokud existuje souvislost mezi vznikem škody a neoprávněným použitím názvu právnické osoby. Odpovědnost osoby, která neoprávněně zasáhla do práva k názvu právnické osoby, je v případě vzniku škody založena na principu předpokládaného zavinění (§ 420 odst. 3 obč. zák.).

3.8.3 Právní ochrana relativní (nekalosoutěžní)

Tzv. relativní ochranu obchodní firmy mohou využít **všechny osoby**, které byly dotčeny na svých právech (k firmě, názvu, jménu, označení apod.) nekalou soutěží rušitele. Dotčené osoby mohou využít nekalosoutěžní ochranu buď samostatně anebo

vedle tzv. absolutní ochrany firmy (pokud jim ovšem náleží), naplňuje-li jednání neoprávněné osoby, která zasáhla do jejich práv k firmě, současně podmínky jednání nekalé soutěže (dle § 44 a násl. obch. zák.).

Podnikatelé nezapsaní v obchodním rejstříku, kteří nemají firmu (dle § 8 odst. 2 obch. zák.), mají tzv. relativně (nekalosoutěžně) **chráněno** buď **jméno**, jde-li o podnikatele – fyzické osoby, nebo název, jde-li o podnikatele – právnické osoby (kromě toho mohou mít takto chráněna i jiná svá označení).

O nekalé soutěži a jednotlivých nárocích z titulu nekalé soutěže pojednává kapitola 7 (zde pouze související poznámka k nároku na náhradu škody).

V rámci tzv. relativní ochrany může poškozený soutěžitel (v souladu s nekalosoutěžními ustanoveními § 53 a 54 obch. zák.) požadovat soudní žalobou **náhradu škody**, která se řídí § 757 obch. zák. ve spojení s § 373 a násl. obch. zák. Kromě všech podmínek vzniku odpovědnosti za škodu, jejichž splnění musí tento soutěžitel ve své žalobě prokázat (tj. protiprávní zásah do svých práv k firmě nebo jménu, názvu aj., výši utrpěné škody, příčinnou souvislost mezi protiprávním jednáním neoprávněného uživatele jeho firmy nebo jména, názvu aj. a vznikem škody, příp. i neexistencí okolností vylučujících odpovědnost), musí prokázat také splnění tří základních podmínek nekalé soutěže (dle § 44 odst. 1 obch. zák. – generální klauzule).

Závěry

Právo k obchodní firmě nemůže podnikateli vzniknout bez zápisu do obchodního rejstříku. Právo k firmě získává automaticky každý podnikatel, který se povinně zapisuje do obchodního rejstříku (typicky obchodní společnosti a družstva), a to okamžikem splnění registrační povinnosti. Podnikateli, který se dobrovolně nechá zapsat do obchodního rejstříku, tímto zápisem rovněž vzniká právo k obchodní firmě.²⁰⁸

Obchodní zákoník předepisuje pravidla pro tvorbu firmy: pro fyzické osoby musí být firemním kmenem jejich jméno a příjmení, dodatky jsou zásadně fakultativní, pro právnické osoby není tvar firemního kmene předepsán, ale dodatek je povinný a obsahuje právní formu právnické osoby. Volba firemního označení je věcí podnikatele, který při ní musí dbát zásady výlučnosti firmy a nesmí volit firemní označení, které by bylo zaměnitelné či klamavé.

Firma může být převáděna a může přecházet na právní nástupce podnikatele. Pro tyto účely upravuje obchodní zákoník pravidla pro používání tzv. staré firmy, v nichž respektuje zájem původního majitele firmy (nutnost souhlasu zůstavitele nebo dědiců)

208 Souhlasně s terminologií předválečného obchodního práva je možno i dnes rozlišovat tzv. plnoprávného a poloprávného podnikatele, nebo také protokolovaného a neprotokolovaného podnikatele, přičemž první podléhá režimu obchodního zákoníku v plném rozsahu, zatímco ten druhý pouze zčásti.

i zásadu pravdivosti firmy (povinnost nástupnických dodatků). Přejít může i firma právnické osoby za kumulativního splnění tří podmínek: firma přechází s podnikem, původní právnická osoba zaniká po zrušení bez likvidace a nástupnická osoba tuto starou firmu převezme. Má-li nástupnická právnická osoba jinou právní formu, musí si změnit dodatek v souladu se svou právní formou. Převod firmy je vázán na současný převod podniku nebo části podniku a k užívání staré firmy musí být rovněž splněna podmínka výslovného souhlasu právního předchůdce (převodce). Nabyvatel potom užívá starou firmu s nástupnickým dodatkem. Nabyvatel je povinen nechat si změnu firmy zapsat do obchodního rejstříku, zápis má konstitutivní účinky.

Obdobou tzv. staré firmy je firma právnické osoby (podnikatele), jejíž součástí je jméno společníka nebo člena, který přestal být jejím společníkem nebo členem (např. zemřel, vystoupil, byl vyloučen, převedl smluvně svůj podíl na jinou osobu apod.). V tomto případě může právnická osoba dále užívat jméno bývalého společníka nebo člena, ale pouze s jeho souhlasem. V případě smrti společníka nebo člena – fyzické osoby je nutný jeho předchozí souhlas anebo souhlas dědice. V případě zániku společníka nebo člena – právnické osoby je nutný jeho předchozí souhlas anebo souhlas právního nástupce.

Změní-li fyzická osoba svoje jméno, může i nadále užívat firmu, v níž je obsaženo původní jméno, musí však připojit dodatek obsahující nové jméno.

Zásada výlučnosti je prolomena v případě podnikatelských seskupení, u nichž zákon respektuje jejich hospodářské sepětí a dovoluje, aby firmy podnikatelů, jejichž podniky patří k témuž koncernu, obsahovaly shodné prvky, bude-li jejich součástí dodatek o příslušnosti ke koncernu a budou-li navzájem dostatečně rozlišitelné.

Pro podnikatele zapsané v obchodním rejstříku, kteří mají svoji firmu, se uplatní tzv. absolutní ochrana jejich firmy, která působí proti všem. Vedle ní působí také tzv. relativní ochrana firmy podle pravidel o nekalé soutěži. Není při tom vyloučena ani relativní ochrana jejich dalších zvláštních označení, názvů, značek apod. používaných např. v propagaci, v reklamě, na štítech. Každý subjekt, do jehož práv k firmě bylo neoprávněně zasazeno, se může domáhat proti neoprávněnému uživateli, aby se takového jednání zdržel a odstranil závadný stav. Dále může požadovat vydání bezdůvodného obohacení a přiměřeně zadostiučinění, které může být poskytnuto i v penězích. Pokud byla neoprávněným užíváním firmy způsobena škoda, může se poškozená osoba domáhat její náhrady podle obchodního zákoníku (§ 373 a násl.). Aktivně legitimovanou osobou je ten, kdo byl dotčen na svých právech neoprávněným užíváním firmy. Pasivně legitimovanou osobou, tj. neoprávněným uživatelem firmy, může být v podstatě kdokoli.

Žaloba se zdržovacím nárokem ovšem nemůže směřovat proti podnikateli, který svým jednáním zasáhl do práv jiného podnikatele k firmě; nelze po něm požadovat, aby fakticky upustil od užívání obchodní firmy a tím i od své podnikatelské činnosti. Nápravy lze dosáhnout pouze odstraněním závadného stavu. Žalobou s odstraňovacím

nárokem může dotčená osoba úspěšně vyřešit závadný stav, který vznikl zápisem dvou shodných nebo zaměnitelných obchodních firem. Žalobce odstraňovacím nárokem směřuje k tomu, aby soud žalovanému uložil povinnost změnit firmu. Nárok na vydání bezdůvodného obohacení by z titulu majitele obchodní firmy mohla dotčená osoba využít pouze v případě, kdy by neoprávněný uživatel obchodní firmy získal svým neoprávněným jednáním jakýkoliv majetkový prospěch. Žalobní nárok na přiměřené zadostiučinění má vést především k odstranění nehmotné újmy, kterou způsobil neoprávněný uživatel firmy jinému podnikateli na jeho právech k firmě. Bez ohledu na právní postavení rušitele se v případech způsobené škody při zásahu do práv k obchodní firmě použije obchodněprávní úprava náhrady škody. Uplatní se princip objektivní odpovědnosti (neoprávněný uživatel cizí firmy nemá možnost se z odpovědnosti exkulpat, vyvinít, neboť se vůbec nepřihlíží k zavinění). Úkolem nároku na náhradu škody je reparovat materiální újmu, která vznikla podnikateli či jiné oprávněné osobě. Poškozený subjekt musí ve své žalobě specifikovat protiprávní zásah do svých práv k firmě, vyčíslit rozsah utrpěné škody, prokázat její výši, dále musí prokázat příčinnou souvislost mezi protiprávním jednáním neoprávněného uživatele jeho firmy a vznikem škody, příp. i neexistenci okolností vylučujících odpovědnost. U deliktních škod se neuplatní prvek tzv. předvídatelnosti vzniku škody.

Účastníku řízení, jehož návrhu bylo vyhověno (který ve sporu uspěl), může soud přiznat v rozsudku právo uveřejnit rozsudek na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl. Soud může podle okolností určit i rozsah, formu a způsob uveřejnění. Přiznání práva uveřejnit rozsudek je plně v dispozici soudu, nejde o povinnost, pouze o možnost.

Vedle prostředků tzv. absolutní ochrany firmy, taxativně uvedených v § 12 obchodního zákoníku, může dotčená osoba využít ještě i další prostředky právní ochrany proti zásahům do svých práv k firmě, a to: návrh na nařízení předběžného opatření soudem upravený v občanském soudním řádu, právní prostředky ochrany upravené v občanském zákoníku a právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži upravené v obchodním zákoníku

4. Firma v dosavadní české judikatuře

4.1 Úvodem k použitelnosti starší judikatury a struktuře tohoto přehledu

Tento text vzniká v době, kdy české soukromé právo prochází největší změnou od svého vzniku (a vzhledem k tomu, že samostatné české právo vzniklo převážně recipováním a novelizací předpisů práva československého, tak ani vznik českého práva možná není srovnatelnou změnou právního prostředí). Změny se dotkly jak normativních textů relevantních právních předpisů, tak i právních zásad v textu přímo nevyjádřených a úmyslem autorů bylo, aby reforma změnila i právní myšlení nás všech – tedy i tam, kde došlo k doslovnému převzetí dříve platné právní úpravy, je nutné hledět na přijaté předpisy jako na „nové právo“.

Byť tedy z těchto důvodů nelze starší soudní rozhodnutí přejímat automaticky, dvě desetiletí soudní činnosti tím samozřejmě nepřicházejí vniveč – kvalitní rozhodnutí obsahují myšlenky a argumentaci, které změnou právní úpravy nepozbývají platnost. Dokonce i v případě, že výrok rozhodnutí nebude nadále aktuální, může odůvodnění obsahovat stále platné myšlenky – vyřčené například obiter dictum.

V této knize hojně čerpáme z dosavadní judikatury českých soudů (především Nejvyššího soudu) vycházející z předchozí právní úpravy – považují ovšem za nutné ji vždy podrobit kritickému zhodnocení, do jaké míry lze tato rozhodnutí považovat za aplikovatelná v rámci nové úpravy. Po přezkoumání několika desítek nejdůležitějších rozhodnutí se kloním k závěru, že judikatura v oblasti obchodní firmy je i nadále zpravidla použitelná. V této souvislosti připomínám ještě, že v některých citovaných rozhodnutích můžeme najít starší terminologii, především používání pojmu obchodní jméno, namísto později zavedeného termínu obchodní firma.

Oproti tomu judikatura ještě starší – československá poválečná nebo prvorepubliková nabízí relativně málo rozhodnutí, která jsou z dnešního pohledu přínosná a stále aplikovatelná – těchto „skutečně starých“ rozhodnutí tedy používám zcela výjimečně.

Rozhodnutí v tomto přehledu jsou strukturována podle oblasti, které se týkají, a snažím se je uspořádat do na sebe navazujících posloupností, aby tak čtenář mohl vnímat, po jaké argumentační linii se judikatura postupně ubírala a jak novější rozhodnutí doplňují ta starší. Nemá se tedy jednat o pouhý souhrn dostupné judikatury, a v souladu s tím jsou některá rozhodnutí podrobena také kritickým komentářům autora. Chronologický přehled použitých rozhodnutí je k dispozici na konci kapitoly.

4.2 K zásadě priority ve firemním právu

Zásadu priority formulovalo v českém firemním právu poměrně záhy rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 233/1992²⁰⁹:

„V případě, kdy dva podnikatelé užívají shodné, či zaměnitelné obchodní jméno, právo na jeho ochranu má ten, v jehož prospěch svědčí časová priorita. Je přitom nerozhodné, zda jde o fyzickou či právnickou osobu.“

Tuto linii rozhodnutí potvrdil také Nejvyšší soud, z poslední doby nabízím usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.5.2012, sp. zn. 23 Cdo 775/2012:

Z odůvodnění: „Odvolací soud posoudil rovněž v souladu s právem a i dosavadní judikaturou otázku, komu svědčí právo priority užití firmy DYTRON, s.r.o. Ze skutkových zjištění, která účastnice ani nezpochybnily, vyplynulo, že žalobkyně od svého vzniku 17. dubna 1992 užívala firmu – DYTRON s.r.o., zatímco žalovaná, která zvolila firmu s tímž označením DYTRON s.r.o., vznikla zápisem do obchodního rejstříku až k 18.11.1992. Nejvyšší soud v této souvislosti poukazuje na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 233/1992, v němž uvedený soud dospěl k závěru, že v případě, kdy dva podnikatelé užívají shodné či zaměnitelné obchodní jméno, má právo na jeho ochranu ten, v jehož prospěch svědčí časová priorita. Rozhodnutí odvolacího soudu je tedy v souladu s dosavadní judikaturou.“

4.3 K chybám v identifikaci subjektu pomocí obchodní firmy

Chybovat je lidské, a tak judikatura byla nucena se zabývat otázkami důsledků nesprávného označování podnikatelů. Prvním významným rozhodnutím, které se této problematice věnovalo, je usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.8.1995, sp. zn. Odon 3/1995/Fa:

„I když žalobce v návrhu na zahájení řízení uvede obchodní jméno žalovaného nepřesně, nicméně je nepochybné, kdo v dané věci žalovaným je, postačí, když v dalším řízení žalobce označení opraví; jinak soud zvolí postup podle § 43 OSŘ.“

Shora uvedené rozhodnutí se zabývá nesprávnou identifikací žalovaného v soudním řízení, nezabývá se ovšem následky nepřesného uvedení obchodní firmy v písemných smlouvách, popřípadě jiných právních úkonech. Zkoumáním, zda taková chyba způsobuje neplatnost smlouvy, se zabývá rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.1.2001, sp. zn. 22 Cdo 2480/2000:

209 Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 233/1992. In: POKORNÁ, J., KOVARÍK, Z., ČÁP, Z., a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. I. Díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2009, str. 45

„Pokud je právnická osoba v právním úkonu označena nepřesně obchodním jménem nebo názvem, který nenáleží jiné právnické osobě, avšak v tomto úkonu je uvedeno správné identifikační číslo této právnické osoby, není právní úkon neplatný, jestliže je možné z celého obsahu právního úkonu jeho výkladem zjistit, kdo byl účastníkem smlouvy.“

Dále tuto linii judikatury rozvíjí rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.1.2002, sp. zn. 21 Cdo 315/2001:

„Uvede-li obchodní společnost nebo jiný podnikatel v písemném právním úkonu své obchodní jméno (nyní svou obchodní firmu) nepřesně nebo neúplně, nelze z toho důvodně dovozovat, že by právní úkon učinil někdo jiný (od něj odlišná osoba). Jde o vadu projevu vůle, která způsobuje, nelze-li ji odstranit pomocí výkladu, neplatnost právního úkonu.“

Dalším praktickým problémem, který Nejvyšší soud řešil, byly následky drobných nepřesností v označení podnikatele, především volbu nesprávné podoby povinného dodatku označujícího právní formu daného podnikatele. Nejvyšší soud se zde podle svého názoru velmi správně postavil proti přílišnému formalismu a v rozsudku ze dne 26.3.1998, sp. zn. 2 Cdo 600/1997 uvedl:

„Není důvodem k postupu podle ustanovení § 104 odst. 1 o.s.ř. nebo podle § 43 odst. 2 o.s.ř., označil-li žalobce v žalobě účastníka řízení (společnost s ručením omezeným) tak, že v názvu, pod kterým je zapsán v obchodním rejstříku, uvedl místo malých velkých písmena, a užil-li k označení jeho právní formy jinou zkratku, než která byla zapsána do obchodního rejstříku, jestliže jde o zkratku, kterou zákon jako ekvivalent pro označení společnosti s ručením omezeným výslovně připouští (§ 107 obch. zák.).“

Obdobné rozhodnutí z pozdější doby vyjadřující se k absenci dodatku označujícího právní formu – usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.5.2003, sp. zn. 29 Odo 186/2002:

„Jestliže obchodní jméno (nyní obchodní firma) žalovaného obsahovalo označení družstvo, pak skutečnost, že k obchodnímu jménu (obchodní firmě) nebyl připojen dodatek označující právní formu žalovaného (družstvo), nepřekážela řádné identifikaci žalovaného jako družstva; nešlo o vadu žaloby, která bránila pokračování v řízení.“

K dispozici je také rozhodnutí věnující se situaci, kdy v obchodní firmě je povinný dodatek nahrazen obdobným dodatkem v cizím jazyce, který se používá dle některého zahraničního právního řádu – usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.7.1998, sp. zn. 1 Odo 47/97:

„Za nepřesnost v obchodním jménu právnické osoby na směnce, která nemůže vzbuzovat pochybnosti o identitě této osoby, nelze považovat nahrazení zkratky spol. s r. o. zkratkou Ltd.“

Z odůvodnění: „Dovolací soud se ztotožnil s právním závěrem odvolacího soudu o neplatnosti indosamentů, kterými měla být na žalobkyni převedena práva z předmětných směnek. I když je třeba přisvědčit tvrzení dovolatelky, že současná judikatura připouští drobné nepřesnosti v obchodním jménu právnické osoby spočívající v tom, že namísto úplného označení právní formy obchodní společnosti zapsané v obchodním rejstříku, se použije některá ze zkratk přípuštěných obchodním zákoníkem pro označení příslušné právní formy, která však v posuzovaném případě v obchodním rejstříku není zapsána, popřípadě i jiná obecně známá zkratka, v posuzované věci o takový případ nejde. Použitá zkratka Ltd. není v českém jazyce obvyklou zkratkou pro označení právní formy společnosti s ručením omezeným, může vzbuzovat pochybnosti o totožnosti osoby indosanta, a proto nelze přisvědčit názoru dovolatelky, že uvedeným označením je indosant dostatečně identifikován. Indosamenty tedy nelze považovat za řádné, nemohlo jimi dojít k převodu předmětných směnek a žalobkyně proto není v posuzované věci aktivně legitimována. Proto dovolací soud dovolání zamítl.“

Shora uvedené rozhodnutí podle mého názoru v dané věci lze obhájit zásadou směnečné přísnosti a skutečností, že v indosamentu byl subjekt identifikován pouze obchodní firmou. Nelze ovšem paušalizovat, že každé uvedení zahraničního dodatku označujícího právní formu u české obchodní společnosti by mělo za následek neplatnost takového právního úkonu. V případě běžných smluv, kde bude subjekt identifikován např. ještě sídlem nebo identifikačním číslem (IČ), se přikláním ke stanovisku, že v tomto případě „není právní úkon neplatný, jestliže je možné z celého obsahu právního úkonu jeho výkladem zjistit, kdo byl účastníkem smlouvy“.²¹⁰ Navíc poté, co nabude účinnosti nový občanský zákoník, je třeba respektovat zásadu, že „na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné“.²¹¹

4.4 Ke zkratkám obchodní firmy

V obchodním styku podnikatelé často používají zkratky svých obchodních firem nebo jiných označení, pokud celé označení je příliš dlouhé (a tedy se nehodí například na logo) nebo zkratka utkví zákazníkům v paměti. Podnikatelé jsou však povinni činit právní úkony pod svou obchodní firmou, nikoli její zkratkou. V reakci na to se v devadesátých letech musela judikatura vypořádat s otázkou, zda je možné zkratku obchodní firmy zapsat do obchodního rejstříku, což učinil Krajský soud v Ostravě v rozsudku ze dne 24. 6. 1995, sp. zn. 15 Co 318/95, ve kterém došel k závěru, že:

„...návrh na zápis zkráceného znění obchodního jména společnosti v obchodním rejstříku (vedle již zapsaného obchodního jména) je nutno ve smyslu ustanovení § 28

210 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.1.2001, sp. zn. 22 Cdo 2480/2000.

211 § 574 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

odst. 1 písm. a) a odst. 5 Obch. zák. posuzovat jako změnu zapisovaných skutečností, týkajících se obchodního jména společnosti. Vyhovění takovému návrhu by ve svých důsledcích vedlo k pluralitě obchodních jmen jedné a téže společnosti.“

K otázce, zda zkratka obchodní firmy požívá ochrany, se vyslovilo nejprve usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 87/1992²¹², spor byl veden o zaměnitelnost firmy prvku „VPP“ a obchodní firmy „Výroba počítačových programů, a. s.“:

„Zkratka obchodního jména (složená např. z počátečních písmen slov, jež tvoří kmen obchodního jména) není chráněna podle § 12 obch. zák.“

Ze shora uvedeného rozhodnutí ještě nelze dovozovat, že takováto zkratka nepožívá žádnou ochranu, pouze to, že ji nechrání právo firemní – může však být chráněna právem proti nekalé soutěži.

Tuto linii judikatury dále precizovalo usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 426/1995²¹³, které popisuje situaci opačnou – tedy porušení práv cizí k obchodní firmě používáním zkratky vlastní obchodní firmy (v daném případě společnost Soukromá reklamní agentura, s.r.o. používala zkratku SOREA, která se podobala firmě společnosti SOREA, spol. s r.o.:

„Pokud je osvědčeno, že žalovaný běžně užívá nikoli své plné jméno, ale jeho zkratku, jež je totožná s obchodním jménem žalobce, pak při posuzování podmínek pro vydání předběžného opatření, pokud jím má být uložena povinnost zdržet se tohoto užívání, je možno dovodit, že je zde dána značná pravděpodobnost odůvodněnosti tvrzení žalobce, že jednání žalovaného narušuje jeho výlučná práva k obchodnímu jménu.“

4.5 Judikatura ve věcech zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy

4.5.1 K věcnému, teritoriálnímu a časovému (včetně promlčení) rozsahu přezkumu obchodní firmy

Z hlediska věcného rozsahu přezkumu platí, že je třeba firmu porovnávat se všemi obchodními firmami zapsanými v obchodním rejstříku. Není přitom rozhodné, zda se jedná o firmy právnických osob nebo podnikajících fyzických osob zapsaných v obchodním rejstříku, jak správně uvedl již Vrchní soud v Praze²¹⁴. K teritoriálnímu

212 Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 87/1992. In: MACEK, I., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. Praha: C.H.Beck, 2000, str. 30–31.

213 Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 426/1995. In: MACEK, I., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. Praha: C.H.Beck, 2000, str. 3–4.

214 Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 233/1992. In: POKORNÁ, J.,

rozsahu zkoumání zaměnitelnosti obchodní firmy se vyjadřuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.1.2008, sp. zn. 32 Odo 1729/2006:

„Jak vyplývá z podaného dovolání, dovolatelka zpochybňuje právní posouzení věci odvolacím soudem. Z obsahu spisu, zejména z odůvodnění napadeného rozsudku odvolacího soudu, se však podává, že oběma soudy bylo konstatováno, že jednáním žalované došlo k porušení práva žalobkyně k obchodní firmě podle § 10 odst. 1 obch. zák. Podle citovaného ustanovení nesmí být obchodní firma zaměnitelná s firmou jiného podnikatele a nesmí působit klamavě. Firma musí být výlučná (nezaměnitelná) na území celé České republiky.“

Otázku časového rozsahu přezkumu obchodní firmy a současně také otázku možnosti promlčení práv z porušení firemního práva, které nadále trvá, řeší usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.5.2012, sp. zn. 23 Cdo 775/2012:

Z odůvodnění: „Nejvyšší soud dospěl k závěru, že odvolací soud posoudil správně též otázku trvání protiprávního stavu spočívajícího v užívání v rejstříku zapsané obchodní firmy zaměnitelné s obchodní firmou oprávněného a otázky nemožnosti promlčení práva na odstranění tohoto závadného stavu, neboť doba ochrany obchodní firmy je časově neomezená, resp. je spojená s existencí podnikatelského subjektu, který je po právu užívá. Jestliže protiprávní stav trval i v době podání žaloby v roce 2008, není důvod, jak správně dovodil odvolací soud, aby žaloba na ochranu obchodní firmy byla posuzována podle obchodního zákoníku ve znění účinném do 31.12.2000, jak se nesprávně dovolatelka domnívá, zakládaje svůj právní závěr též na nesprávném názoru, že právo žalobkyně na ochranu obchodní firmy je promlčeno, nebylo-li dosaženo nápravy protiprávního stavu ve dvouleté lhůtě od 1.1.2001 podle přechodných ustanovení zákonač. 370/2000 Sb., kterým se měnil zákonč. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, mimo jiné i v § 8 a násl., týkající se obchodní firmy.“

K promlčení práv z neoprávněného užívání obchodní firmy se vyjádřil v jiné věci výstižně Vrchní soud v Praze – Rozsudek ze dne 31.3.2010, sp. zn. 3 Cmo 346/2009²¹⁵:

„Právo na ochranu znění obchodní firmy spolu s právem na ochranu názvu právnické osoby podle § 19b odst. 2 občanského zákoníku nelze považovat za právo majtkové, jež podléhá promlčení, a závěr soudu prvního stupně, že nárok na uložení povinnosti odstranit závadný stav, vzniklý neoprávněným užíváním obchodní firmy a nekalosoutěžním jednáním, je nárokem, jenž se během času promlčí, je závěr

KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z., a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. I. Díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2009, str. 45.

215 Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31.3.2010, sp. zn. 3 Cmo 346/2009. In: MAČEK, I., *Rozhodnutí ve věcech nekalé soutěže a obchodní firmy (2000–2010)*. II. díl, Praha: C.H.Beck, 2011, str. 53–57.

nesprávný. Rozhodné zde je, zda tento závadný stav v okamžiku rozhodování trvá a je třeba jej způsobem požadovaným žalobcem odstranit či nikoli.“

Pozn. autora – domnívám se, že tento závěr je správný, ale nelze jej paušalizovat na všechny nároky z porušení firemního práva – například právo na náhradu škody bych i v tomto případě považoval za právo majetkové a respektoval příslušnou úpravu jeho promlčení.

4.5.2 Hledisko, ze kterého dochází ke zkoumání zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy

Prvním rozhodnutím, které zformovalo princip nahlížení na zaměnitelnost a klamavost obchodní firmy z pohledu dojmu, který vzniká u průměrného zákazníka, byl rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7.11.1994, sp. zn. 3 Cmo 813/93²¹⁶:

„Při posouzení zaměnitelnosti není výlučně rozhodující jen úplné slovní znění obou obchodních jmen (a obdobně též obchodního jména žalovaného a ochranné známky žalobkyně), ale je nutno přihlížet k dojmu, který vzniká u průměrného zákazníka. Tomu utkví v paměti celkový dojem, který na něj obchodní název a ochranná známka učinily. I když plné znění obchodních jmen se liší, je v přirozenosti zákazníků, že z delšího znění obchodního jména jim utkví jako příznačná jen určitá výrazná a rozlišující část.“

Shora uvedené rozhodnutí Vrchního soudu posléze převzala další judikatura včetně rozhodovací praxe Nejvyššího soudu a v současné době existuje ustálený proud judikatury, který toto respektuje, což shrnuje i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3580/2009:

„K námitkám dovolatele týkajícím se zaměnitelnosti obchodní firmy Nejvyšší soud připomíná, že závěr, podle něhož při posouzení zaměnitelnosti obchodní firmy je nutno přihlížet k dojmu, který vzniká u průměrného zákazníka, je judikaturou dlouhodobě zastáván srov. např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. listopadu 1994, č. j. 3 Cmo 813/93, uveřejněný v časopise Právní rozhledy číslo 4, ročník 1995, na straně 146, s jehož závěry se Nejvyšší soud ztotožňuje.“

Shodně rozhodoval i Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 23. 4. 1997, sp. zn. 371/95, potvrzeným posléze v usnesení Nejvyššího soudu vydaném pod sp. zn. 1 Odon 108/97²¹⁷. Dále viz také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2012, sp. zn. 23 Cdo 3607/2010:

216 Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7.11.1994, sp. zn. 3 Cmo 813/93. In: Právní Rozhledy 4/1995, s. 146.

217 Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Odon 108/97 In: MACEK, I., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. Praha: C.H.Beck, 2000, str. 20–23.

„Správně oba soudy při posouzení zaměnitelnosti obchodních firem ve smyslu § 10 obch. zák. vycházely z celkového dojmu průměrného zákazníka, jenž utkví v jeho paměti (viz např. rozhodnutí NS ČR sp. zn. 32 Odo 840/2004).“

Tuto linii rozhodnutí precizuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2007, sp. zn. 29 Cdo 904/2007, které pro případ, kdy byla posuzována zaměnitelnost obchodní firmy dodávající veterinární léčiva, dovedl, že průměrným zákazníkem bude veterinární lékař, který se v oboru relativně dobře orientuje, a že je tedy na místě zaměnitelnost posuzovat benevolentnějším pohledem, neboť průměrný zákazník má vysokou rozlišovací schopnost. Toto rozhodnutí lze zobecnit a formulovat z něj pravidlo, že úroveň rozlišovací schopnosti průměrného zákazníka se může výrazně lišit podle toho, zda se jedná o spotřebitele nebo naopak profesionála (podnikatele):

„...závěr odvolacího soudu je v souladu se závěrem, k němuž Nejvyšší soud dospěl již v rozsudku ze dne 26. října 2004, sp. zn. 32 Odo 840/2004, podle něhož při posouzení zaměnitelnosti obchodních firem ve smyslu § 10 obch. zák. je třeba vycházet z celkového dojmu průměrného zákazníka, jak utkví v jeho paměti. V situaci, kdy žalovaná má jako předmět podnikání zapsanu obchodní činnost v oblasti veterinárních přípravků a premixů pro výživu zvířat a žalobkyně obchodní živnost – koupě zboží za účelem jeho dalšího prodeje a prodej a prakticky, podle svého tvrzení, se zabývá výhradně obchodováním s veterinárními přípravky a léčivy, pak průměrným zákazníkem žalobkyně i žalované je zákazník zabývající se užitím veterinárních přípravků a léčiv, jemuž utkví v paměti nejen první slovo obchodní firmy žalované, ale i další část kmene obchodní firmy žalované, jež je natolik jednoznačná, že žalovanou spolehlivě odlišuje od žalobkyně.“

K problematice hlediska průměrného zákazníka považuji za potřebné zmínit rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 9. 2010, sp. zn. 23 Cmo 55/2010, který by mohl být špatně pochopen a vést ke ztotožňování průměrného zákazníka a průměrného spotřebitele: „Při posuzování kolize znění obchodní firmy žalovaného je třeba zohlednit hledisko průměrného spotřebitele.²¹⁸“ To však jistě nebylo v dané věci úmyslem Vrchního soudu a jedná se spíše o terminologickou nedůslednost způsobenou tím, že v daném případě opravdu průměrným zákazníkem byl zpravidla spotřebitel. Citované rozhodnutí také dále hovoří o pohledu „spotřebitelské, zákaznické a další veřejnosti“. Rozhodnutí tak podle mého názoru trpí nešťastným výběrem právní věty, kterou bylo uvedeno při publikaci, a která neodpovídá jeho obsahu. Podobných rozhodnutí je bohužel více a mohla by vést k omylu.

Judikatura dále formuje závěr, že porušení práva spočívající v zaměnitelnosti nebo klamavosti obchodní firmy je třeba zkoumat jako objektivní jev a není rozhodné, zda

218 Právní věta pod kterou je rozhodnutí publikováno v MACEK, I., *Rozhodnutí ve věcech nekalé soutěže a obchodní firmy (2000–2010)*. II. díl, Praha: C.H.Beck, 2011 str. 63–79.

subjekt porušující firemní právo toto porušení zavinil, či nikoli, popř. zda o zaměnitelnosti mohl vědět – odpovědnost za porušení firemního práva je v tomto případě objektivní. K této problematice se vyjadřuje shora již jednou citovaný rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7.11.1994, sp. zn. 3 Cmo 813/93 (věnuje se kromě obchodní firmy i nebezpečí záměny z pohledu nekalé soutěže, proto hovoří také o soutěžitelích a zvláštním označení podniku nebo výrobků, jeho závěry jsou ovšem podle mého názoru plně použitelné také pro oblast zaměnitelnosti obchodní firmy):

„Možným předmětem záměny (a naopak z hlediska oprávněného předmětem ochrany) je podle § 47 písm. a), b) Obch. zák. obchodní jméno či zvláštní označení podniku, obě již právem užívané jiným soutěžitelem, zvláštní označení podniku nebo zvláštní označení či úprava výrobků, výkonů nebo obchodních materiálů podniku, jež se stalo u zákazníků příznačné pro určitý podnik nebo závod soutěžitele. Zaměnitelnost uvedených předmětů je přitom třeba chápat v poloze objektivní, není nutno zkoumat úmysl soutěžitele event. okolnost, zda věděl, či mohl vědět o tom, že zde existují tyto předměty chráněné ve prospěch jiného soutěžitele.“

4.5.3 K dominantnímu prvku v obchodní firmě

Soudy dovodily, že pouhé uvedení shodného výrazu ve dvou obchodních firmách nevede samo o sobě k závěru o zaměnitelnosti těchto firem, označení je vždy nutné přezkoumávat jako celek, nestačí zabývat se pouze jeho částí (například jádrem firemního kmene) – k tomu viz rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22.4.2002, sp.zn. 3 Cmo 568/2000. Současně ale judikatura dovodila, že většina obchodní firem má určitý dominantní prvek, který je při posouzení zaměnitelnosti a klamavosti zvláště významný, a to v usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 197/96²¹⁹:

„I když úplné znění obchodních jmen účastníků se liší, je v přirozenosti zákazníků, že jim utkví v paměti povětšinou pouze určitá výrazná, dominující část takového obchodního jména. Touto částí je v obou obchodních jménech účastníků slovo „Regia“. Rozlišení obchodních jmen žalobce a žalovaného slovy „Invest“ a „pojišťovací“ ... nepokládá odvolací soud za dostatečné, a to i vzhledem ke skutečnosti, že jde o účastníky tak specifického trhu, jako je trh kapitálový.“

Obdobný princip formuluje také rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Odon 108/97²²⁰:

219 Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 197/96. In: MACEK, I., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*, Praha: C.H.Beck, 2000, str. 23–29.

220 Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Odon 108/97 In: MACEK, I., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*, Praha: C.H.Beck, 2000, str. 20–23.

„Slovní spojení „Pozemní stavby“ je dominantním prvkem obchodních jmen žalobce a žalovaných, které utkví v paměti průměrného zákazníka, resp. spotřebitele. Dodatková slova „Bohemia“, popř. „Divize 1“, popř. právní forma („spol. s r.o.“ na rozdíl od „a.s.“) nemají dostatečně výraznou rozlišovací schopnost.“

Dominantní prvek v rámci obchodní firmy zmiňují také některá další rozhodnutí citovaná níže v následujícím oddíle – např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1.3.2004, sp. zn. 3 Cmo 72/2003²²¹, toto rozhodnutí naopak řeší situaci, kdy dominantním prvkem obchodní firmy je ta část, která není shodná pro obě přezkoumávaná označení:

„Byť ze znění obou obchodních firem vyplývá shoda ve významově obecných (a tedy jinak nezpůsobilých k rozlišení) slovech, z pohledu třetích osob, i blíže neinformovaných je pro svou neobvyklost a originalitu však další část kmene firmy natolik dominantním, na první pohled upoutávajícím prvkem, že potlačuje význam ostatních částí kmene firmy žalovaného. To vede k závěru, že znění obou firem v jejich kmenech se odlišuje natolik výrazně, aby k záměnám účastníků objektivně dojít nemohlo.“

Za evoluci doktríny dominantního prvku považují rozhodnutí věci „Arcibiskupské sklepy Kroměříž“, které kromě dominantních prvků firmy rozlišuje i prvky slabé, které naopak průměrnému zákazníkovi v paměti neutkví a mají nízkou rozlišovací schopnost – viz *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2004, sp. zn. 32 Odo 840/2004*:

„Dovolací soud se zcela ztotožnil se závěrem odvolacího soudu, jenž při posouzení, zda je dána objektivní zaměnitelnost, vycházel z celkového dojmu průměrného zákazníka, jak zakotví v jeho paměti. Není rozhodující úplné slovní znění obou firem účastníků, ale je nutné přihlížet k dojmu, který vzniká u takového průměrného (potencionálního) zákazníka. Byť se plné znění firem liší, zákazníkovi utkví z takového delšího znění firmy jako příznačná jen určitá její výrazná a (oproti všem ostatním firmám) rozlišující část.“

„Jde-li tedy, jak je tomu právě v tomto případě, o názvy, které se skládají z více prvků (slov), i když téhož druhu, mají pro posouzení nezaměnitelnosti nejdůležitější význam ty prvky, které jsou pro celkový dojem určující (tzv. silné prvky). Takovým silným prvkem ve znění kmene firmy žalovaného jsou slova arcibiskupské a sklepy, jež obsahuje však i kmen firmy žalobce. Již totožností těchto silných prvků je založena objektivně zaměnitelnost znění obou firem účastníků. Zaměnitelnost přitom ovšem

221 Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1.3.2004, sp. zn. 3 Cmo 72/2003. In: MAČEK, I., *Rozhodnutí ve věcech nekalé soutěže a obchodní firmy (2000–2010)*, II. díl, Praha: C.H.Beck, 2011, 28–32.

zvýrazňuje i v obou firmách obsažený název Kroměříž, jenž lze rovněž podřadit mezi prvky pro dojem průměrného zákazníka určující. Ostatní prvky (slova), ve firmách žalobce a žalovaného již odlišné (adjektiva vinné u žalobce a zámecké u žalovaného), jsou tzv. slabými prvky, které nemají dostatečnou rozlišovací schopnost, nejsou samy o sobě s to zaměnitelnost vyloučit. Jde sice o plnohodnotnou část kmene firmy (nikoli jak odvolací soud uvedl rozlišující dodatky), avšak jak uvedeno nezpůsobilou znění obou firem u zákazníků rozlišit. Takovou rozlišující způsobilost nemají ani různě uváděné dodatky o druhu společnosti účastníků, jenž je ostatně také shodný (spol. s r.o. u žalobce, s.r.o. u žalovaného).“

4.5.4 Výběr z kazuistické judikatury k pojmu zaměnitelnost

K významu geografickým dodatků v rámci obchodní firmy se vyjádřil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 22. prosince 2005, sp. zn. 29 Odo 844/2003, který zpochybňuje rozlišovací způsobilost těchto dodatků:

„V tomto zákonném rámci Nejvyšší soud sdílí závěr odvolacího soudu, že geografický údaj „P.“ připojený ke slovu „P.“ sám o sobě nemůže dostatečně odlišit firmu žalovaného od firmy žalobce. Je totiž současně i označením města, kde žalovaný sídlí a ve kterém má sídlo i žalobce. Uvedení geografického místa v kmeni firmy jako údaje totožného se sídlem firmy nemůže proto zajistit výlučnost a jedinečnost právnických osob, majících v kmeni firmy stejné označení (slovo), kterým je v daném případě slovo „P.“ či „P.“. Tento závěr koresponduje i s novelou obchodního zákoníku provedenou zákonem č. 370/2000 Sb., která vypustila druhou větu z původního znění § 10 odst. 1 obch. zák., takže s účinností od 1. 1. 2001 nelze odlišit sídlem dvě firmy právnických osob nepodnikajících v tomtéž oboru nebo v oborech zaměřených v hospodářské soutěži. Tím spíše to proto platí o firmách právnických osob podnikajících v tomtéž nebo obdobném oboru (v daném případě v oblasti sdělovací techniky).“

Toto rozhodnutí považuji za poněkud nešťastně formulované, a proto bývá často vykládáno jako úplný zákaz odlišení firem pouze geografickým dodatkem. Tohoto názoru se chopily především Krajské soudu v zápisových řízeních (preventivní kontrola obchodní firmy před zápisem do obchodního rejstříku). Takový výklad je ovšem podle mého názoru zcela špatný – vždy je nutné přezkoumávat zaměnitelnost obchodní firmy jako celku z pohledu průměrného zákazníka, shora uvedené rozhodnutí může být pouze výkladovým vodítkem (ukazuje poměrně nízkou rozlišovací schopnost geografických dodatků), nikoli však bezvýjimečným pravidlem! Například v případě firmy Kamenolom Jakubčovice s.r.o. bude mít geografický dodatek vysokou rozlišovací schopnost! Přesnější než názor Nejvyššího soudu v dané kauze bylo podle

mě stanovisko odvolacího soudu²²², který nešel tak daleko a konstatoval pouze, že geografický údaj uvedení sídla sám o sobě nemůže dostatečně odlišit obchodní firmu za situace, kdy obě posuzované společnosti mají sídlo v tomto místě.

Jedním z případů, který pro nás může být argumentačně zajímavý, je věc, kdy se měl soud vyjádřit k zaměnitelnosti obchodní firmy, ve které vystupuje jako rozlišující prvek jedno písmeno předřazené před obchodní firmu – tedy např. srovnání ABC s.r.o. a A-ABC s.r.o. Soud zde konstatoval, že „pouhé předřazení jediného písmene není dostatečným odlišujícím znakem, neboť se při běžném používání takového označení vytrácí rozlišovací schopnost tohoto jediného znaku“²²³ (a to zvláště v případech, kdy se jedná o stejné písmeno jako to, kterým začíná zbytek označení)²²⁴.

Problematicke koncernových dodatku se věnuje Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.3.2005, sp. zn. 32 Odo 873/2004:

„Argumentace dovolatelky ustanovením § 11 odst. 6 obch. zák. rovněž neobstojí. Z jeho znění je nepochybné, že toto ustanovení umožňuje (neukládá však povinnost) užívání shodných prvků ve firmách podnikatelů příslušejících do téhož koncernu za situace, kdy obsahují dodatek o příslušnosti ke koncernu a jsou-li navenek dostatečně navzájem rozlišitelné. To znamená, že příslušnost k určitému koncernu dávají podnikatelé najevo dodatkem k obchodní firmě, jenž je uveden za (před) kmenem obchodní firmy. Tento dodatek má stejnou povahu jako dodatek odlišující osobu podnikatele nebo druh podnikání u firmy fyzické osoby (srov. § 9 odst. 1 větu druhou obch. zák.) nebo dodatek označující právní formu právnických osob (např. a.s., s.r.o., atd.) u jejich firmy (srov. § 9 odst. 2 větu třetí obch. zák.). Za situace, kdy obchodní firmy účastníků neobsahují dodatek o příslušnosti k určitému koncernu, není ani důvod takovou příslušnost k určitému koncernu dovozovat ze znění kmene obchodní firmy a ze shodnosti jednoho prvku z víceslovných kmenů obchodních firem účastníků, jak činí dovolatelka. Pokud tedy odvolací soud svým rozhodnutím připustil, aby si žalovaná v kmenu své obchodní firmy slovo S. ponechala, nelze mu vytýkat, že by postupoval s ustanovením § 11 odst. 6 obch. zák. v rozporu, jelikož z tohoto slova, jak bylo shora vysvětleno, příslušnost žalované ke koncernu, do něhož patří žalobkyně, vysledovat nelze.“

V jiné věci Nejvyšší soud řešil situaci, kdy v obchodní firmě jednoho podnikatele je obsažena celá obchodní firma jiného podnikatele. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.10.2004, sp. zn. 8 Tdo 1120/2004, je však dobré chápat spíše jako interpretační

222 Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22.4.2002, sp. zn. 3 Cmo 568/2000.

223 Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5.5.2009, sp. zn. 8 Cmo 106/2009.

224 Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. června 2005, sp. zn. 7 Cmo 72/2005 potvrzené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.8.2006, sp. zn. 29 Odo 1221/2005.

vodítko nežli bezvýjimečné pravidlo a je třeba si také uvědomit, že se v tomto případě jedná o rozhodnutí trestního senátu, a obchodněprávní argumentace, byť klíčová pro posouzení sporu byla pouze součástí řešeného právního problému:

„Nejvyšší soud se ztotožnil též s názorem soudu druhého stupně vyjádřeným v odůvodnění jeho rozhodnutí ohledně zaměnitelnosti označení obchodního jména firmy A. s. K., s. r. o., jak jsou jako znaky obsaženy ve skutkové podstatě trestného činu porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu podle § 150 odst. 2 tr. zák., s obchodním jménem firmy A. v. s. K., spol. s r. o. Za dostatečné lze proto považovat, že obchodní jméno A. s. K. je vlastně celé obsaženo v obchodním jménu firmy A. v. s., což již samo o sobě vyvolává předpoklad o zaměnitelnosti těchto dvou firem.“

Konstatování, že zapsaní podnikatelé nejsou vzájemně v soutěžním vztahu, tedy že se nesetkávají na relevantním trhu, není dostatečné pro posouzení, zda je obchodní firma zaměnitelná a klamavá. Zatímco v případě zkoumání klamavosti existence soutěžního vztahu může mít vliv na hodnocení klamavosti, pokud nás zajímá zaměnitelnost obchodní firmy, musíme konstatovat, že je zde námitka neexistence soutěžního vztahu většinou prakticky irelevantní. Přesto se tento argument pravidelně před soudy objevuje a díky tomu máme k dispozici judikaturu, která jej popírá – například rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22.4.2002, sp.zn. 3 Cmo 568/2000.

Pro demonstraci rozhodovací praxe vyšších soudů vybíráme z další judikatury následující rozhodnutí:

1) Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.5.2012, sp. zn. 23 Cdo 3607/2010:

Z odůvodnění: „První námitce dovolatelky, že obchodní firma první žalované ve znění Portál práce KARIERA.CZ s. r. o. není dostatečně odlišitelná od obchodní firmy žalobkyně Kariéra spol. s r. o., je neoprávněná. Soudy správně po právní stránce vyložily, že sousloví „portál práce“ lze považovat za dominantní část obchodní firmy první žalované vedle obecného slova „kariéra“, resp. „kariera“. Firma první žalované není zaměnitelná s firmou žalobkyně, a to ani z hlediska vizuálního, jak tvrdí dovolatelka, ani fonetického.“

„Pokud obchodní firma první žalované obsahuje ve firemním kmeni čtyři samostatné výrazy (tři slova a jednu zkratku: portál, práce, kariera, cz), nelze v žádném případě usuzovat na zaměnitelnost této obchodní firmy první žalované s obchodní firmou žalobkyně, jejíž firemní kmen tvoří pouze jediné slovo (kariéra), a to zejména vzhledem ke shodě pouze v obecném označení „kariéra“, které je běžně používáno ve firmách různých podnikatelů a které v tomto případě není prvkem dominantním, nýbrž tzv. prvkem slabším. Výraz „kariéra“ nemůže být individuálním označením výrobků,

služeb či jiné činnosti konkrétního soutěžitele (zde žalobkyně), jde-li o obecný pojem, s nímž si jiní soutěžitelé ani zákazníci nespojují konkrétní subjekt.“

„Obchodní firma první žalované zcela a plně vystihuje jí zvolený předmět a způsob podnikání a její obchodní firma tak není firmou klamavou, naopak velmi přílehlavou (první žalovaná nabízí pouze inzerci a informace o nabídkách zaměstnání, zatímco žalobkyně nabízí služby agentury práce). Pro závěr soudu o zaměnitelnosti či nezaměnitelnosti obchodních firem je posuzování „atraktivnosti“ jakékoliv firmy zcela irelevantní. Chtěla – li se žalobkyně odlišit svojí firmou od jiných soutěžitelů působících ve shodném či podobném předmětu podnikání, rozhodně měla možnost v době svého vzniku (v r. 1994), příp. i kdykoli později zvolit takovou obchodní firmu, jíž by se dostatečně individualizovala a identifikovala a kterou by vytvořila ve shodě se svým předmětem podnikání a v souladu s dalšími zásadami firemního práva (pravdivosti, přiměřenosti, nezaměnitelnosti, zákazu klamavosti aj.).“

2) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 9. 2010, sp. zn. 3 Cmo 55/2010:

„Z hlediska posouzení splnění požadavku nezaměnitelnosti znění dvou obchodních firem není až tak rozhodné, zda výrazy, jež tvoří kmen obchodní firmy, jsou povahy fantazijní, či jde o slova obecně užívaná.“

3) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1.3.2004, sp. zn. 3 Cmo 72/2003²²⁵:

Z odůvodnění: „...soud poukázal na to, že slova „media“, „servis“ či „service“ jsou běžně používanými pojmy v oblasti reklamy a v prostředí sdělovacích prostředků, proto jejich uvedení ve znění obchodní firmy, jež se reklamou zabývá, bývá obvyklé. Za předpokladu užití dalšího prvku, jako je v daném případě „Zawada“, nelze dospět k závěru, že by obchodní firma měla zaměnitelný charakter nebo působila klamavě...“

4) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11.9.2006, sp. zn. 3 Cmo 108/2006²²⁶:

„Pokud nelze nijak dovodit způsoblost obchodní firmy žalovaného vyvolat u třetích osob včetně možných zákazníků a obchodních partnerů nebezpečí záměny účastníků

225 Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1.3.2004, sp. zn. 3 Cmo 72/2003. In: MA-CEK, I., *Rozhodnutí ve věcech nekalé soutěže a obchodní firmy (2000–2010)*. II. díl, Praha: C.H.Beck, 2011, str. 28–32.

226 Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11.9.2006, sp. zn. 3 Cmo 108/2006, In: MA-CEK, I., *Rozhodnutí ve věcech nekalé soutěže a obchodní firmy (2000–2010)*. II. díl, Praha: C.H.Beck, 2011, str. 33–36.

či jiné klamné představy a domněnky o jejich postavení a produkci, pak nelze dovodit (mj. i pro nedostatek podmínek rozporu jednání s dobrými mravy a pro nezpůsobilost jednání přivodit komukoli újmu) posouzení jednání žalovaného (tj. užívání jemu zapsané obchodní firmy) za jednání nekalé soutěže.“

Z odůvodnění: „Podle § 10 odst. 1 Obch. zák. obchodní firma (k pojmu viz § 8 odst. 1 Obch. zák.) nesmí být zaměnitelná s firmou jiného podnikatele a nesmí působit klamavě. Odvolací soud má z výpisů z obchodního rejstříku o zapsané obchodní firmě účastníků za to, že firma žalovaného – BIOPHARM, Výzkumný ústav biofarmacie a veterinárních léčiv, a.s. – oproti starší firmě žalobce BIOPHARM, spol. s r.o. – požadavek nezaměnitelnosti splňuje. Ze znění obou obchodních firem vyplývá sice shodnost ve významově obecném slově „biopharm“, z pohledu třetích osob, i blíže neinformovaných, je však další část kmene firmy žalovaného – Výzkumný ústav biofarmacie a veterinárních léčiv – stejně významná a natolik jednoznačná, že nositele této obchodní firmy dostatečně odlišuje od jiných subjektů včetně žalobce. To vede k závěru, že znění obou firem v jejich kmenech (nehledě k rozdílným dodatkům o druhu společnosti) se odlišuje natolik významně, aby k záměnám účastníků objektivně dojít nemohlo. Otázka zaměnitelnosti je sice otázkou právní, avšak ani ze skutkových zjištění případy faktických záměn nijak nevyplynuly a žalobce zůstal v tomto směru jen v rovině tvrzení. Zapsaný předmět podnikání rovněž vylučuje klamavost obchodní firmy žalovaného.“

4.5.5 Výběr z kazuistické judikatury k pojmu klamavost

Základní vymezení toho, co rozumíme klamavostí, poskytuje Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.1.2008, sp. zn. 32 Odo 1729/2006. Dle mého názoru níže citované usnesení jen demonstruje, v čem může klamavost spočívat. Praxe je velmi vynalézavá a klamat lze také jinými způsoby, např. vyvoláním představy o místě podnikání a podobně:

„Požadavek, že firma nesmí působit klamavě, znamená, že nesmí vzbuzovat klamnou představu o podnikateli nebo o předmětu podnikání. Dochází tu k překrývání s právem nekalé soutěže, avšak ochrana poskytovaná ustanoveními § 8 až 12 obch. zák. je ochranou absolutní a týká se tedy všech vztahů bez ohledu na to, zda mají soutěžní povahu či nikoliv.“

Ke klamavosti spočívající v uvedení činnosti, kterou se společnost nezabývá, v její obchodní firmě se dále vyjadřuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.4.2008, sp. zn. 29 Cdo 201/2007:

„Obchodní firma vzbuzuje ve smyslu § 10 odst. 1 obch. zák. klamavý dojem, zabývá-li se společností ve skutečnosti jinou činností, než jakou má podle společenské

smlouvy zapsánu v obchodním rejstříku. Slovní spojení „finanční úvěrová“ vzbuzuje dojem, že se společnost zabývá poskytováním úvěrů či jiných finančních služeb.“

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.1.2011, sp. zn. 23 Cdo 2667/2008 se zabývá klamavostí názvu vyvolávajícího odkaz na veřejnoprávní samosprávnou korporaci (proto hovoří také o právech podle § 19b občanského zákoníku). Pro nás bude zajímavé především jeho odůvodnění, které analyzuje pojem klamavost. V daném případě šlo o firmu Dopravní podnik Ústeckého kraje a.s., přičemž nebyla dána žádná souvislost mezi Ústeckým krajem, či jeho orgánů a touto právní osobou:

„Vznik zvláštní újmy není předpokladem aplikace § 19b občanského zákoníku, ale je jím pouhé neoprávněné použití názvu právní osoby, přičemž nerozhoduje, zda delikvent, tj. osoba, která použije názvu jiné právní osoby neoprávněně, se svým neoprávněným jednáním obohatil či způsobil svým jednáním jiné osobě škodu.“

Z odůvodnění: „Soud prvního stupně dospěl k závěru, že název obchodní firmy žalované působí vůči veřejnosti klamavým dojmem, neboť asociuje spojení se žalobcem jako právní osobou (územním samosprávným celkem), což se nezakládá na pravdě. Klamavost označení je umocněna použitím slovního spojení „Dopravní podnik“, kdy výraz „podnik“ ve smyslu § 5 obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“) znamená soubor hmotných i nehmotných složek podnikání. Klamavost označení žalované posuzoval soud prvního stupně i ve srovnání s obchodní firmou „Dopravní podnik hl. m. Prahy“, přičemž veřejnosti je obecně známá skutečnost, že 100% vlastníkem této společnosti je hlavní město Praha. Oprávnění užívat název žalobce ve své obchodní firmě nezakládá ani historický vývoj společnosti z hlediska jejich právních předchůdců.“

„Odvolacímu soudu nelze vytknout nesprávné právní posouzení, nepřisvědčil-li argumentaci žalované, že slovní spojení „Ústecký kraj“ v jeho firmě je pouze geografickým označením území, v němž realizuje svou hospodářskou činnost. Naopak, užití názvu „kraje“ pro podnikatelské účely je neoprávněným zásahem do oprávněných zájmů „kraje“, neboť takové označení „kraje“ navozuje pro třetí osoby jistou souvislost s právní osobou „Ústecký kraj“.“

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20.5.2010, sp. zn. 7 As 28/2010, se dotýká klamavosti názvu občanského sdružení, závěry dotýkající se vymezení pojmu klamavost jsou ovšem přenositelné i pro obchodní firmu:

„Při tvorbě názvů právnických osob je třeba rovněž respektovat ten fakt, že zvláštní právní předpisy povolují použít určitá slova nebo označení jen v názvech některých právnických osob (např. slova banka, burza, spořitelna, obecně prospěšná společnost nebo nadace).“

„Název občanského sdružení, tak jako název každé právnické osoby (§ 19b odst. 1 občanského zákoníku), musí odpovídat požadavkům na něj kladeným obecně závaznými právními předpisy, jakož i maximě vyslovené v § 3 odst. 1 občanského zákoníku. Proto i název sdružení musí být zvolen tak, aby byl veřejnosti srozumitelný a aby vůči ní nepůsobil klamavě. Užití názvu sdružení „Komise pro cenné papíry“ shledal správní orgán v nyní projednávané věci ve vztahu k třetím osobám, zejména v běžné korespondenci, v úředním styku se státními orgány nebo při navazování kontaktů se zahraničními subjekty, za zjevně klamavé a matoucí, neboť takový název je způsobilý uvést tyto osoby v omyl ohledně povahy občanského sdružení.“

„Nelze nevidět, že v České republice užíval název „Komise pro cenné papíry“ správní úřad pro oblast kapitálového trhu, zřízený zákonem č. 15/1998 Sb., který vykonával dozor nad tímto trhem od roku 1998 do roku 2006. Pod hlavičkou tohoto správního úřadu byla vydána i celá řada povolení, stanovisek a doporučení, na jejichž existenci zánik správního úřadu nemá vliv. Lze mít tudíž za to, že název občanského sdružení „Komise pro cenné papíry“ může veřejnost, u níž nelze předpokládat dostatečnou orientaci v problematice kapitálového trhu, vnímat jako název regulátora kapitálového trhu. Tato skutečnost proto může, jak uvedl žalobce, u veřejnosti vyvolat omyl nebo záměnu dvou zcela rozdílných subjektů, zejména co se týče povahy takového subjektu.“

K otázce, zda může být klamavé uvedení hovorového výrazu, který se vžil pro produkty třetí strany, v obchodní firmě se vyslovil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 29.5.2012, sp. zn. 23 Cdo 3607/2010. Podotýkám, že šlo o spor mezi společnostmi Bohemia Sekt a.s. a BOHEMKA s. r. o. Případ byl rozhodnut podle práva nekalé soutěže, ale části jeho odůvodnění posuzující klamavost označení jsou použitelné i pro firemní právo:

„Argumentace, že v době založení dovolatelky nikdo neměl zapsanou společnost s firmou „BOHEMKA“ a nikdo nevyráběl zboží pod tímto názvem, je lichá, neboť pomíjí, že závěry soudů nižších stupňů jsou založeny především na skutkovém zjištění, že výraz „Bohemka“ značná část veřejnosti spojuje s žalobkyní a s její produkcí. Neobstojí ani argument poukazující na právnické osoby, v jejichž názvu se objevoval slovní základ „Bohemia“ či „Bohemus“.

Zajímavou analýzu toho, zda označení podniku za studentský může působit klamavě, poskytuje starší rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28.1.1933, sp. zn. Rv I 1695/31, které při nedostatku nové judikatury k tématu se jeví stále zajímavé:²²⁷

227 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28.1.1933, sp. zn. Rv I 1695/31. In VÁŽNÝ, svazek XV., ročník 1933, strana 90.

„Označení podniku jako „H-ovo studentské knihkupectví“ není závadné s hlediska § 2 zákona.“ Z odůvodnění tohoto rozsudku vyjímáme: „Bylo již řečeno, že neběží o otázku zaměnitelnosti, nýbrž o klamavost, které tu však v otázce vlastnictví podniku není. Ono přisvojovací zájmeno osobní vylučuje také výklad, jako by šlo o podnik studenty vedený nebo pro ně vydávající. Označení závodu žalovaného jako studentské knihkupectví nelze však uznati za klamavé ani v druhém možném výkladu, podle něhož má jím býti vyjádřen jaksi podnět, účel a hospodářský ráz podniku. V tomto směru není zcela bez významu ani subjektivní stránka, totiž proč a za jakých okolností k volbě onoho poznačení došlo. A tu právem odvolací soud přihlížel k tomu, v jakém místním prostředí podnik byl založen, jaké bylo jeho určení a obor činnosti, a správně usoudil, že s tohoto hlediska nebylo a není ono poznačení klamavým, třeba nešlo o knihkupectví, jež by bylo výhradně určené pro studenty anebo speciálně jenom pro tento obor zařízení.“

4.6 Ke konfliktům práva k obchodní firmě a práva k ochranným známkám

Z poslední doby vztah práv k obchodní firmě a k obchodní známce stručně a výstižně charakterizuje rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27.9.2010, sp. zn. 3 Cmo 55/2010:

„...je třeba připomenout, že vlastník ochranné známky je povinen strpět, pokud třetí osoba užívá svou obchodní firmu, jež podle něho koliduje s ochrannou známkou, za předpokladu, že užívání obchodní firmy se děje v souladu s obchodními zvyklostmi, dobrými mravy a pravidly hospodářské soutěže.“

Shora uvedené rozhodnutí se opírá o starší judikáty a lze shrnout, že jde o ustálený proud judikatury. Ze starších rozhodnutí k tématu je zajímavé například usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 3 Cmo 61/98²²⁸:

„Při kolizi zapsané ochranné známky a obchodního jména je podle § 16 odst. 1 zákona o ochranných známkách majitel ochranné známky povinen strpět, pokud třetí osoba užívá v obchodním styku mj. i své obchodní jméno, přestože je shodné nebo zaměnitelné s ochrannou známkou, či tvoří součást ochranné známky, avšak jen za předpokladu, že je používáno v souladu s obchodními zvyklostmi a dobrými mravy soutěže. Při posuzování splnění uvedeného předpokladu je rozhodující, zda své obchodní jméno žalovaný zvolil tak, aby práva majitele ochranné známky nebyla rušena a zda toto obchodní jméno užívá tak, jak má být obchodní jméno podle § 8 Obch. zák. a v souladu

228 Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 3 Cmo 61/98. In: MACEK, I., Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže, Praha: C.H.Beck, 2000, str. 4–7.

s obchodními zvyklostmi a dobrými mravy soutěže užíváno. Tedy zda není v jeho činnosti snaha toto obchodní jméno užívat jinak – např. jako ochrannou známku nebo v neúplném rozsahu, ve zkráceném znění (např. pouze kmen obchodního jména), nebo v grafické úpravě připodobňující se úpravě ochranné známky žalobce.“

K tomu poznamenávám, že ve shora uvedeném případě byl žalobce majitelem ochranné známky MOTOSPED s právem přednosti od 13.3.1992, žalovaný majitelem obchodního jména MOTOSPED, spol. s r.o. zapsané do obchodního rejstříku dne 7.2.1992.

Obdobně rozhodl také Vrchní soud v Praze v rozsudku ze dne 22.1.2003, sp. zn. 3 Cmo 133/2001 – v tomto rozhodnutí byla ovšem již časová priorita na straně ochranné známky – řada ochranných známek ŠKODA byla registrována již ve dvacátých letech dvacátého století, zatímco obchodní firma žalovaného (ŠKODAEXPORT, a.s.) byla zapsána do obchodního rejstříku 26.6.1990:

„Za stavu, kdy je ve spotřebitelské i zákaznické veřejnosti nositel obchodní firmy rozlišován v dostatečné míře od osoby vlastníka chráněného označení a rozlišení obchodní firmy od znění ochranné známky je dostačující, přičemž dlouhodobým užíváním se znění firmy vžilo natolik, že vylučuje zaměnitelnost s chráněným označením, je majitel ochranné známky povinen strpět, aby třetí osoba nadále užívala tuto svou obchodní firmu, byť obsahuje v sobě i znění ochranné známky – za předpokladu, že toto užívání obchodní firmy se děje v souladu s obchodními zvyklostmi a dobrými mravy soutěže.“

4.7 K povaze přezkumu obchodní firmy při zápisu do obchodního rejstříku

Provedení zápisu nemá a nemůže sloužit jako doklad o tom, že firma je skutečně jedinečná – zápis obchodní firmy nemá vliv na případné soukromoprávní spory mezi zapisovanou osobou a třetími osobami, jejichž práva (nejčastěji práva k určitému označení) byla užitím obchodní firmy poškozena. Toto stanovisko formuloval také Vrchní soud v Praze v rozhodnutí 3 Cmo 238/1996²²⁹:

„Je nerozhodné, že rejstříkový soud povolil žalovanému zápis jeho obchodního jména, jehož zaměnitelnost byla nyní v řízení zjištěna. Rozhodnutím o zápisu totiž nebylo rozhodnuto tak, že zapisované jméno je nezaměnitelné s již dříve zapsanými obchodními jmény.“

229 Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 238/1996. In: POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z., a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. I. Díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2009, str. 43.

S takovým případem se ve své aplikační praxi setkal i Ústavní soud, když se musel vypořádat s ústavní stížností, která uvedenou výzvu k uvedení zapsané obchodní firmy do souladu se zákonem považovala za neústavní z důvodu, že dochází k porušení práva na spravedlivý proces²³⁰. Toto porušení svých práv spatřovala stěžovatelka (mimo jiné) v tom, že již došlo k přezkumu zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy před jejím zápisem do obchodního rejstříku a tedy další přezkum je v rozporu se zásadou „ne bis in idem“ a zásadou vázanosti soudu vlastními rozhodnutími. Ústavní soud v tomto případě ústavní stížnost usnesením ze dne 26.7.2007, sp. zn. III ÚS 793/07, odmítl a potvrdil, že postup soudu je procesně v pořádku, a předběžný přezkum firmy při zápise nezakládá překážku věci rozsouzené.

4.8 K nárokům z porušení práv k obchodní firmě

Usnesení Vrchního soudu V Praze ze dne 9.8.1993, sp. zn. 3 Cmo 234/1993, se odmítavě vyjádřilo k přípustnosti nároku na zdržení se užívání zapsané obchodní firmy:

„Předběžné opatření ukládající povinnost zdržet se užívání zapsaného obchodního jména není zpravidla v souladu se zákonnými podmínkami pro nařízení předběžného opatření podle ust. § 74 a násl. OSŘ.“

Z odůvodnění: „K charakteru předběžného opatření tedy náleží m.j. i jeho dočasnost; zásah do práv předběžným opatřením dotčeného účastníka musí být přiměřený navrhovatelem prokazovanému porušení jeho práv a právem chráněných zájmů; stejně tak musí být přiměřená i případná újma, vzniklá z předběžného opatření dotčenému účastníkovi. V úvahu musí soud při rozhodování o předběžném opatření vzít i možnost uvedení poměrů účastníků ve stav, který tu byl před vydáním předběžného opatření. Navržené a soudem prvního stupně nařízené předběžné opatření spočívá v daném případě v zákazu užívat obchodní jméno. Podle ustanovení § 8 obch. zák. je však odpůrce nejen oprávněn, ale i povinen činit právní úkony pod svým obchodním jménem, které podle ustanovení § 28 obch. zák. má zapsáno v obchodním rejstříku v souladu s rozhodnutím příslušného rejstříkového soudu o zápisu společnosti. Ve svém důsledku odvoláním napadené předběžné opatření znamená faktické ukončení činnosti společnosti, případně nutnost přijmout jiné obchodní jméno pro další podnikání. Uvedené důsledky nejsou v souladu s charakterem předběžného opatření a jeho podmínkami podle příslušných ustanovení občanského soudního řádu tak, jak byly uvedeny výše; uváděný zásah do práva účastníka užívat své zapsané obchodní jméno je třeba vyhradit až pro rozhodnutí ve věci samé.“

230 Usnesení Ústavního soudu ze dne 26.7.2007, sp. zn. III ÚS 793/07.

Naopak žaloba na odstranění závadného stavu je přípustná – viz rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31.10.1994, sp. zn. 3 Cmo 808/1993:

„Proti tomu, kdo užívá v obchodním rejstříku později zapsané obchodní jméno, zaměnitelné s obchodním jménem žalobce (§ 12 obch. zák.), se může žalobce domáhat odstranění závadného stavu návrhem na uložení povinnosti, aby změnil obchodní jméno.“

Z odůvodnění: „Žalobce ve svém žalobním návrhu na rozhodnutí soudu předně žádal, aby bylo žalovanému uloženo od právní moci rozsudku zdržet se neoprávněného užívání obchodního jména „B. servis spol. s r. o.“. Vydání takto formulovaného zákazu však v daném případě nepřichází v úvahu. Žalobce nevzal v úvahu, že ve smyslu ustanovení § 8 obch. zák. je žalovaný nejen oprávněn, ale i povinen své právní úkony činit pod obchodním jménem, jež má zapsáno v obchodním rejstříku.

Odvolačí soud má za to, že v případech sporu o ochranu obchodního jména podle ustanovení § 12 obch. zák., dochází-li k narušení práv oprávněného užívání jeho v obchodním rejstříku zapsaného obchodního jména (k jehož zápisu došlo na základě pravomocného usnesení příslušného rejstříkového soudu, vydaného podle ustanovení § 200a a násl. o. s. ř. i v intencích ustanovení § 200b odst. 1 o. s. ř.), nelze návrhu na zdržení se užívání obchodního jména vyhovět, a to vzhledem k již zmiňovanému ustanovení § 8 obch. zák. ve spojení s ustanovením § 9 odst. 2 obch. zák.

Naopak tento nárok je na místě tam, kde obchodní jméno oprávněného je používáno jinou osobou zcela či zčásti neoprávněně (např. je zvoleno k označení provozovny podnikatele), a tato osoba užívané obchodní jméno nemá v této podobě v obchodním rejstříku zapsáno.

Je třeba proto dovodit (pokud se pomine nárok na náhradu škody a úhradu přiměřeného zadostiučinění), že svá práva proti někomu, kdo užívá v rejstříku zapsané obchodní jméno zaměnitelné s obchodním jménem oprávněného, může oprávněný uplatnit jako nárok na odstranění závadného stavu. Je nepochybné, že stav, kdy zde existují dvě osoby se zaměnitelným obchodním jménem, je stavem závadným pro rozpor s ustanovením § 10 odst. 1 obch. zák.

Tento závadný stav lze odstranit pouze změnou obchodního jména v zápisu v obchodním rejstříku. Rozhodnutím stanovený prostředek k odstranění závadného stavu proto musí směřovat k tomuto cíli. Povinné straně – obchodní společnosti – lze přitom zejména uložit (a to i s ohledem na požadavek vykonatelnosti rozhodnutí), aby změnila své obchodní jméno ve společenské smlouvě a podala návrh na zápis nového obchodního jména u příslušného rejstříkového soudu.“

Shora uvedené rozhodnutí pak doplňuje rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.12.2000, sp. zn. 29 Cdo 603/2000, který umožňuje podrobněji formulovat, jak má být provedeno odstranění závadného stavu:

„Závadný stav lze v posuzovaném případě reparovat pouze tím způsobem, že žalovanému se ukládá, aby změnil své obchodní jméno tak, aby neobsahovalo slovo P. a aby tato změna byla zapsána v obchodním rejstříku.“

Shodně také z poslední doby rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.1.2011, sp. zn. 23 Cdo 4933/2009:

„K odstranění závadného (nekalosoutěžního) stavu ve znění kmene obchodní firmy lze uložit rušiteli, aby změnil svou firmu tak, aby neobsahovala určité slovo, a aby podal návrh na zápis této změny do obchodního rejstříku.“

Tato dvě rozhodnutí velmi vítám, neboť podle mého názoru postupují lepší cestou, než předcházející judikatura Nejvyššího soudu, která formulaci žalobního petitu neúměrně komplikovala a činila firemní právo poměrně bezzubým – viz rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Odon 5/97²³¹:

„Návrh žalobce (petit) zúžený pouze na slovo či slovní kmen (pozn. autora – v daném případě DELIA) opakující se v obchodních jménech účastníků, je příliš obecný a neurčitý a poskytuje příliš široké meze uvážení, jaké znění obchodního jména je ještě zaměnitelné a jaké již nikoliv. Obecný, striktní „zákaz“ používat takové slovo či slovní kmen v jakékoliv podobě a kombinaci se jeví neodůvodněně široký, neboť lze zcela nepochybně sestavit kombinace tohoto slova či kmenu, které zaměnitelné s obchodním jménem žalobce nejsou.“

O tom, k jakému odklonu od rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Odon 5/97 v rozhodovací praxi v tomto případě došlo, svědčí také usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13.1.2011, sp. zn. 3 Cmo 254/2010, které naopak říká, že:

„Není jednoznačnou a konkrétní povinností, jež by mohla být výrokem rozsudku uložena a její splnění v případném vykonávacím řízení vynuocováno, změnit svou obchodní firmu tak, aby nebyla zaměnitelná.“

Toto usnesení se také vyjadřuje k příslušnosti soudů ve věcech firemního práva:

„Práva k obchodní firmě nepochybně náleží mezi práva průmyslová, nároky z těchto práv pak mezi nároky vycházející z průmyslového vlastnictví a tohoto vlastnictví se týkající, jak jsou zahrnuty do úpravy § 6 odst. 1 písm. a) zák.č. 221/2006 Sb.,

231 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Odon 5/97, In: MACEK, I., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. Praha: C.H.Beck, 2000, str. 43–48.

o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví, a § 39 odst. 2 zák.č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů. K rozhodování ve věcech práv k obchodní firmě je tak jako soud prvního stupně věcně a místně příslušným Městský soud v Praze.“

V právní praxi se poměrně často setkáváme se situací, kdy závadný stav zaměnitelnosti nebo klamavosti obchodních firem poměrně dlouho trvá, aniž by proti tomu některá ze stran podnikla nějaké kroky – vlivem, který to může mít na pozdější uplatňování nároků z porušení práv k obchodní firmě, se zabýval rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17.6.2009, sp. zn. 3 Cmo 424/2008²³²:

„Při rozhodování o způsobu nápravy závadného stavu, založeného existencí zaměnitelných obchodních firem, lze přihlídnout i ke skutečnosti, že žalobce svůj nárok neuplatnil nijak bezprostředně po vzniku závadného stavu, naopak tento stav po řadu let toleroval a žalovaný pak pod kolidující obchodní firmou po celou tuto dobu působil a budoval své postavení na trhu.“

Z odůvodnění: „S ohledem na skutečnost, že žalobce svůj nárok neuplatnil nijak bezprostředně po vzniku závadného stavu, jenž se datuje od roku 1996 ... dospěl odvolací soud k závěru, že k nápravě závadného stavu bude dostačující výše specifikovaná změna obchodní firmy žalovaného (pozn. autora: mluví se o včlenění dvojslabičného slova mezi výrazy INVEST a PRAG) a není nutné požadovat striktní zákaz používání slov INVEST a PRAG, resp. slovního spojení INVEST PRAG.“

Judikatura se také vyjádřila k majetkovým nárokům – uvedme např. rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 684/1995:²³³

„Pokud oprávněnému vznikla hmotná újma, prostředkem nápravy může být pouze náhrada škody, event. vydání bezdůvodného obohacení. Nelze připustit, aby (např. z důvodů obtížného prokazování výše škody) si cestou požadavku na zaplacení přiměřeného zadostiučinění oprávněný řešil jemu vzniklou újmu hmotnou.“

Závěry

V průběhu vývoje právní úpravy obchodního jména a posléze firmy formovala judikatura základní pravidla pro interpretaci jednotlivých ustanovení a zpětně ovlivňovala

232 Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17.6.2009, sp. zn. 3 Cmo 424/2008. In: MACEK, I., *Rozhodnutí ve věcech nekalé soutěže a obchodní firmy (2000–2010)*. II. díl, Praha: C.H.Beck, 2011, str. 48–52.

233 Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 684/1995. In: MACEK, I., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. Praha: C.H.Beck, 2000, str. 255–260.

i legislativu. K nejdůležitějším rozhodnutím řadíme ta, která vyřešila identifikační pochybnosti při nesprávném nebo neúplném uvedení firmy v žalobách a zásadu priority. Postupně se rovněž formovala judikatura reagující na zákaz zaměnitelnosti a klamavosti firmy, která poskytla vymezení obou pojmů, a potom mnoho konkrétních řešení pro jednotlivé případy klamavosti a zaměnitelnosti, jež se stala vodítkem pro podnikatelskou praxi. Judikatorní měřítko silných a slabých prvků ve firemním označení dovolilo odlišit význam firemního kmene a dodatků a v praxi ukázalo, jak významná je rozlišovací schopnost slov užitých při tvorbě firmy. Významnou částí judikatury jsou i rozhodnutí řešící střety nároků z jednotlivých práv průmyslového vlastnictví, zejména střety firmy a ochranné známky, a rozhodnutí vyjadřující se k nárokům při neoprávněném zásahu do práv k firmě.

5. Úprava firmy v novém občanském zákoníku

5.1 Vymezení firmy v nové právní úpravě

Nová právní úprava pokračuje v historicky tradičním pojetí firmy jako označení, které nemohou používat všichni podnikatelé, ale jen ti z nich, kteří zveřejňují základní informace o svém podnikání a o svých vnitřních poměrech v obchodním rejstříku. Vzhledem k tomu, že zákon upravující obchodní rejstřík a zápisy do něho existuje zatím jen jako návrh, který právě prochází připomínkovým řízením, není možno se vyjádřit k tomu, jak široký bude okruh podnikatelů, kteří budou mít obchodní firmu. Nejistota provází zejména podnikatele – člověka, neboť nelze očekávat, že by nová úprava obchodního rejstříku vylučovala ze zápisu obchodní společnosti nebo družstva.

Jestliže tedy občanský zákoník charakterizuje firmu jako jméno, pod kterým je podnikatel zapsán v obchodním rejstříku, zachovává tím nutnost určitého formálního postupu, veřejnou dostupnost všech obchodních firem i konstitutivní účinky zápisu. Obchodní firma bude mít i nadále pouze slovní podobu schopnou vytvářet odlišnosti jen s využitím malých a velkých písmen a vylučující jakékoli grafické úpravy písma, specifické uspořádání slov uvnitř firemního označení nebo připojení symbolů, obrázků apod.

Zachovány zůstávají i funkce firmy, které zmiňujeme v kapitole druhé, mění se však poněkud jejich význam. Identifikační funkce, jejímž posláním je podrobit vytváření a užívání firem určitému řádu, který respektuje individualitu každého zapsaného subjektu, aniž by mu ale stanovil k dosažení individualizace nějaká pravidla, naráží na funkci ochrannou, jejíž realizaci by se nejlépe dařilo, pokud by pro vytváření firmy byla předepsána přísná a bezvýjimečná pravidla. Nová úprava však výslovně zakazuje jen zaměnitelnost a klamavost firmy a ve zbytku ponechává individualizační působení firmy zcela na projevu vůle podnikatele, který již dále není ve volbě vlastní obchodní firmy limitován. Právní regulace sice významně posiluje výlučnost firmy, jestliže výslovně stanoví, že podnikatel nesmí mít více obchodních firem, nevyjadřuje se však k problému rozlišovací způsobilosti firmy, nečiní rozdíl mezi firemním kmenem a dodatky, neboť umožňuje jakékoli uspořádání jednotlivých prvků, z nichž se firma skládá. Kogentně stanoví jen u úpravy obchodních společností a družstev v novém zákoně o obchodních korporacích údaj o formě obchodní společnosti nebo družstva, ponechává ale podnikatelům na výběr, zda zvolí nezkrácené vyjádření formy nebo si vyberou některou ze zákonných zkratk. Relativizuje i rozdíl mezi firmou podnikatele – člověka a právnícké

osoby, neboť uvolňuje pravidla pro tvorbu firmy jednotlivého člověka a dovoluje mu využít ve firmě rovněž jiné označení než vlastní jméno.

Právní regulace tak přestává poskytovat podnikatelům ochranu ve formě kogentně stanovených právních povinností, neboť vychází z toho, že mají dostatečné odborné znalosti a zkušenosti, s jejichž pomocí mohou volný prostor daný dispozitivními normami vynalézavě využít. Posiluje tak i soutěžní funkci firmy, neboť dovoluje vytvářet i taková firemní označení, která mohou být využívána i jako součást propagačních a reklamních textů, názvů závodů a poboček nebo jako ochranné známky či internetové domény. Firma tak nejen zůstává nehmotným statkem a právo k ní součástí průmyslových práv jako jedno z práv na označení, ale propojena s ostatními právy může vytvářet jednotnou strategii prezentace podnikatele, jeho závodů i jeho výrobků nebo služeb. Taková označení složená z totožných nebo podobných prvků mohou efektivněji pronikat do vědomí zákazníků, stát se pro daného podnikatele příznačnými a zajišťovat mu snadnější odbyt jeho produktů.

Příkladem uvedeného postupu je velmi úspěšná společnost Student Agency, s. r. o., která rychle pronikla na trh autobusové osobní dopravy a vytvořila zde produkt charakteristický komplexem služeb (občerstvení, filmy, denní tisk a časopisy, služba stevardů během jízdy) i jednotnou prezentací vozidel, prodejních míst i firmy. Příznačné barevné provedení vozidel bylo využito i při rozšíření dopravních služeb na železnici, i když jsou poskytovány pod odlišnou ochrannou známkou. Právní úprava akcentující autonomii vůle podnikatele vytváří příznivé prostředí pro další příklady tohoto druhu.

Rejstříkový zápis společnosti

Zapisované skutečnosti	
Datum zápisu:	11. listopadu 1996
Spisová značka:	C 24882 vedená u Krajského soudu v Brně
Obchodní firma:	STUDENT AGENCY, s.r.o.

Ochranné známky, které jsou pro společnost zapsány

ÚPV-ČR	
Číslo spisu	145009
Reprodukce/ Znění OZ	STUDENT AGENCY Učte se jazyk v zemi, kde se jím hovoří

Číslo zápisu	230730
Třídy výrobků a služeb	35, 39, 41, 42
Datum podání přihlášky	19.07.1999
Datum práva přednosti:	19.07.1999
Země priority	CZ
Datum zveřejnění přihlášky	15.11.2000
Datum zápisu	21.02.2001
Přihlašovatel/ vlastník	STUDENT AGENCY, s.r.o., náměstí Svobody 86/17, Brno, CZ, 602 00
Stav	Platný dokument
Druh	Slovní

ÚPV-ČR	
Číslo spisu	145010
Reprodukce/ Znění OZ	STUDENT AGENCY
Číslo zápisu	230731
Třídy výrobků a služeb	35, 39, 41, 42
Datum podání přihlášky	19.07.1999
Datum práva přednosti:	19.07.1999
Země priority	CZ
Datum zveřejnění přihlášky	15.11.2000
Datum zápisu	21.02.2001
Přihlašovatel/ vlastník	STUDENT AGENCY, s.r.o., náměstí Svobody 86/17, Brno, CZ, 60200

Stav	Platný dokument
Druh	Slovní

ÚPV-ČR	
Číslo spisu	483712
Reprodukce/ Znění OZ	
Číslo zápisu	321234
Třídy výrobků a služeb	39
Vídeňské obrazové třídy	27.5.10 ; 27.5.15 ; 26.11.7 ; 26.11.9
Datum podání přihlášky	02.03.2011
Datum práva přednosti	02.03.2011
Země priority	CZ
Datum zveřejnění přihlášky	13.07.2011
Datum zápisu	19.10.2011
Přihlašovatel/ vlastník	STUDENT AGENCY s.r.o., Náměstí Svobody 17/86, Brno, CZ, 60200
Stav	Platný dokument
Druh	Kombinovaná

Řešení dopravních prostředků a použití ochranných známek a firemního označení

Jestliže jsme až dosud konstatovali, že se nová úprava nijak zásadně neodchyluje od dosavadního pojetí firmy v jejich funkcích i charakteru, musíme tento závěr podstatně revidovat, pokud jde o firmu jako majetkovou hodnotu.

Rozšíření pojetí věci v právním smyslu a nové vymezení věci jako všeho, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí (§ 489 NOZ) znamená, že i firma se stává věcí, a to věcí nehmotnou (§ 496 odst. 2 NOZ) a movitou (§ 498 NOZ). Firma i nadále zůstává součástí majetku osoby, neboť patří podnikateli jako osobě, ať jde o člověka nebo právnickou osobu, a souhrn všeho, co osobě patří, tvoří její majetek (§ 495 NOZ). Jako součást majetku potom vstupuje i do závodu (závod je organizovaný soubor jmění a jmění je tvořeno majetkem a dluhy – § 495 a § 502 NOZ).

Právní úprava, která vymezuje závod v dílu druhém čtvrté hlavy občanského zákoníku, která pojednává o věcech, naznačuje, že jde o samostatný druh věci (druhý díl obsahuje třídění věcí na jejich různé druhy podle odlišných kritérií třídění). Úprava zdůrazňuje, že jde o organizovaný soubor jmění, nemůžeme jej proto chápat jen jako pouhé mechanické seskupení dílčích věcí, nýbrž jako funkční jednotu těchto věcí, které jsou vzájemně spojeny vědomě vytvářenými vazbami a podřízeny potřebám provozování určité podnikatelské činnosti. I když má firma v tomto organizovaném celku významné místo, neboť identifikuje vlastníka závodu v jeho vnějších obchodních vztazích, a umožňuje tak vlastně napojení závodu na okolní prostředí, pokud jde o nutnost získávat prostředky pro podnikání (materiál, energie i pracovní síly) a realizovat odbyt hotových produktů, upouští budoucí právní úprava od dnešního úzkého spojení firmy a podniku, které se projevovalo zejména nemožností samostatného převodu firmy. Rozšiřuje tak možnosti dispozic s majetkem a posiluje i investiční funkci firmy, která se jako součást vědomě a systematicky vytvářené pověsti podnikatele může stát velmi cennou. Otevírají se tak cesty k úvahám o samostatných převodech firmy nebo o poskytnutí licencí na užívání takových firemních označení, která jsou cenná svou proslulostí a s nimiž je spojována dobrá pověst jejich nositele.

5.2 Prameny nové právní úpravy firemního práva

V dosavadní úpravě byla firma jako označení, které bylo užíváno výlučně v podnikatelských vztazích a sloužilo k identifikaci podnikatele, upravena v obchodním zákoníku a obecná východiska, která by byla upravena v podobě společných pravidel pro označování osob, v podstatě neměla. Dosavadní občanský zákoník upravuje ve svém ust. § 11 právo fyzické osoby na ochranu její osobnosti a jako jeden z prvků charakterizujících osobnost uvádí i jméno fyzické osoby. Tato úprava směřuje k ochraně všeobecných osobnostních práv, důstojnosti a svobody člověka, jejím cílem ale není chránit člověka při jeho podnikatelských aktivitách. Obecná úprava názvu právnické osoby v § 19b občanského zákoníku sice stanoví, že právnické osoby mají svůj název, který musí být určen při jejich zřízení, a uvádí, jaké nároky přísluší právnické osobě

při neoprávněném použití jejího názvu, ale úprava firmy je ve vztahu k ní speciální, odchylná a i ve své stručnosti mnohem podrobnější.

Reforma soukromého práva sleduje jako jeden ze svých primárních cílů obnovu pojetí občanského zákoníku jako obecného kodexu. Nový občanský zákoník se ve svém novém pojetí má stát východiskovou úpravou pro celou oblast soukromého práva, pro niž poskytne základní principy a pravidla. Má tak představovat těžšíště celého systému navazujících dílčích a zvláštních úprav, které se již nemají vracet ke společnému základu, ale mají se soustřeďovat pouze na regulaci odchylek, rozšíření a specialit.

V souladu s těmito myšlenkami byla do občanského zákoníku zahrnuta i úprava podnikatele a spolu s ní též úprava obchodní firmy. Jakkoli je tato úprava obecná, představuje v systematice celého kodexu soubor speciálních pravidel, která sice nedopadají na všechny podnikatele a již vůbec se netýkají všech osob, přesto jsou však propojena s obecnými pravidly o osobách a využívají i jejich pojmosloví. Pro podnikatele – člověka je tak východiskovým ustanovením § 77 určující, že jméno člověka je jeho osobní jméno a příjmení. Na toto ustanovení navazuje potom § 425 určující, že se člověk zapíše do obchodního rejstříku pod obchodní firmou tvořenou zpravidla jeho jménem. Jménem právnických osob je jejich název (§ 132 odst. 1), který se též u právnických osob zapisovaných do obchodního rejstříku objevuje v rejstříkovém zápisu a představuje tak obchodní firmu.

Dalším stupněm systému úpravy firmy jsou ustanovení o firmě obchodních společností a družstev uvedené v zákoně o obchodních korporacích. Obdobně jako tomu bylo v obchodním zákoníku, obsahují pravidla pro označování právní formy obchodní společnosti, tvoří tedy součást speciální úpravy jednotlivých společností. Společné pravidlo vyjádřené ovšem též v rámci úpravy jednotlivých společností řadí firmu k povinným součástem společenských smluv a stanov akciové společnosti. Obchodní firma družstev musí obsahovat označení “družstvo” a musí být rovněž uvedena ve stanovách družstva. U zvláštních forem družstva musí být též uvedeno, zda jde o družstvo bytové nebo sociální.

Kromě uvedeného základního systému právní úpravy firmy v občanském zákoníku a zákoně o obchodních korporacích zůstávají zachovány speciální úpravy firmy ve zvláštních zákonech regulujících subjekty kapitálového trhu (banky, pojišťovny, investiční společnosti, investiční fondy apod.), evropské nadnárodní formy společností a družstva (evropské hospodářské zájmové sdružení, evropská společnost, evropské družstvo), popř. další podnikatelské subjekty.

Na úpravu firmy bezprostředně navazují ustanovení o nekalé soutěži, která nalézáme v rámci úpravy závazků z deliktů v předposlední hlavě čtvrté části občanského zákoníku. Související speciální úpravy průmyslových práv jsou potom obsaženy ve zvláštních samostatných zákonech, zejména z.č. 441/2003 Sb. o ochranných známkách. V tomto ohledu nedochází ani po vydání nového občanského zákoníku k žádné změně.

Ani realizace reformního úsilí nezmění nic na tom, že pravidla nového občanského zákoníku i zákona o obchodních korporacích budou interpretovat a aplikovat soudy při své rozhodovací praxi. Význam soudní interpretace se naopak v mnoha směrech posílí, protože celá řada pravidel obsažených v novém občanském zákoníku a zákoně o obchodních korporacích využívá pojmů a formulací, jejichž přesnější obsahové rysy jsou ponechávány judikatuře. I když lze očekávat expanzi soudních rozhodnutí reagujících na změněnou právní situaci, domníváme se, že převážná většina dosavadní judikatury bude použitelná i v nových podmínkách. Očekáváme však, že se soudy vysloví i k firmám vytvořeným již podle nových pravidel (zejména klamavost označování podnikatele – člověka, pokud nepoužije ve firmě své jméno), resp. k dispozicím s firmami jako samostatnými movitými věcmi.

5.3 Zásady firemního práva v nové úpravě

I když nově schválený občanský zákoník zařazuje firmu mezi movité věci, navazuje na dosavadní právní úpravu v tom směru, že obchodní firmou rozumí i nadále jméno, pod nímž je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku, a využívá většinu zásad, které jsou s firemním právem tradičně spojovány. Některé z nich však opouští a jiné významně modifikuje.

Jestliže chápeme jako vůdčí zásadu firemního práva zásadu nezaměnitelnosti (výlučnosti) firmy, je nutno konstatovat, že rozhodující význam této zásady zůstává zachován a ani v nové právní úpravě nedochází k jejímu oslabení či opuštění. Nový občanský zákoník výslovně stanoví zákaz zaměnitelnosti obchodních firem (§ 424) a výlučnost firmy zdůrazňuje i tím, že přiznává ochranu práv k ní tomu, kdo ji po právu použil jako první (§ 423 odst. 1). Přibližuje se tak konstrukcím spojovaným spíše se známkovým právem, ovšem ve zjednodušené formě, neboť nepředpokládá, že by s návrhem na zápis firmy do obchodního rejstříku bylo spojeno právo priority a následná možnost podat námitky, pokud je navrhovaná firma nebo firma jí podobná užívána již jiným podnikatelem. Z výslovného zákazu zaměnitelnosti bude jistě možno dovést povinnost soudů prověřovat výlučnost firmy v rejstříkovém řízení o povolení zápisu nových subjektů nebo povolení zápisu změny firmy. Využívání možnosti dálkového přenosu dat pomocí počítačových sítí i poměrně stabilizovaný výklad zaměnitelnosti, který se vytvořil v posledních deseti letech, by měly zabránit alespoň těm nejzávažnějším případům úplné totožnosti zapisovaných firem nebo jejich velmi blízké podobnosti. Možnost podat námitky proti nově zapisované obchodní firmě by sice byla zajímavým námětem zejména v těch případech, kdy by se nová firma dostávala do kolize s tzv. jinými označeními používanými pro lepší rozlišení provozoven podnikatelů a pro reklamní a propagační účely. Domníváme se však, že v mnoha případech k zaměnitelnosti nově zapisované firmy a zvláštního označení nemusí dojít, i když obě označení budou totožná nebo velmi podobná. Sřety obou typů označení

jsou velmi dobře řešitelná pomocí právní úpravy nekalé soutěže, která je sama o sobě i v rozhodovací praxi soudů dostatečně flexibilní a způsobilá zohlednit právem chráněné zájmy zúčastněných subjektů.

Za oslabení zásady výlučnosti firmy nepovažujeme ani uvolnění pro firemní označování podnikatelů, kteří nejsou právníckými osobami. I když může člověk využít jako svoji firmu i označení, které není jeho jménem, musí zajistit, aby veřejnosti bylo zřejmé, že nejde o firmu právnícké osoby (§ 425 odst. 2 NOZ). Nová úprava dovolí jako firmu využívat zcela přirozeně vzniklých označení typu “Cestovní kancelář Zabloudil” nebo “Domácí potřeby Cupák”.

Nový občanský zákoník zachovává i **zásadu pravdivosti** firmy. Obdobně jako tomu bylo dosud, nespojuje zásadu pravdivosti se zásadou firemní přísnosti, a neurčuje pravidla pro vytváření firmy, pomocí nichž by nutil podnikatele zobrazit ve firmě osoby podílející se na podnikání či zaměření vlastní podnikatelské činnosti. Na rozdíl od obchodního zákoníku však autonomii vůle podnikatelů dále rozšiřuje a neobsahuje žádná kogentní pravidla pro vytváření firmy člověka – podnikatele ani ustanovení obdobné současnému § 9, který ve druhém odstavci určuje, že firmou právníckých osob je jejich název. V tomto ohledu se plně uplatňuje idea svobody a vědomého rozšiřování prostoru pro autonomní aktivitu každého individua, která tvoří jednu z výchozích myšlenek reformy občanského práva.²³⁴ V úpravě firmy nalézáme proto pouze zákaz klamavého působení firmy (§ 424 NOZ) a naopak je posílena možnost formulovat firemní kmen jakkoli, včetně využití abstraktních vyjádření, bez ohledu na to, zda jde o podnikatele – právníckou osobu nebo podnikatele – člověka. Domníváme se proto, že dosavadní přístup ke klamavosti přetrvá i do budoucna. S výjimkou naprosto očividných případů bude posuzování klamavosti přenecháno podnikatelům samotným a bude řešeno spory nekalosoutěžního charakteru. Očekáváme proto, že soudy budou vycházet z dosavadní judikatury, kterou naopak obohatí o výklad povinnosti uložené podnikateli – člověku v ust. § 425 odst. 2 – zajistit, aby bylo zřejmé, že jde o podnikatele – člověka, pokud jeho firma není tvořena jeho jménem.

Nová úprava připouští pro podnikatele pouze jedinou firmu (§423 odst. 1 poslední věta), je proto přísnější než úprava rakouská nebo německá, která dovoluje podnikateli – fyzické osobě, aby měl více firem, pokud provozuje věcně odlišné aktivity v samostatných organizačních útvarech, z nichž každý by mohl být závodem. Nový občanský zákoník se sice nevyjadřuje k diskutované otázce, kolik závodů má jeden podnikatel, avšak i při větším počtu závodů musí pro právní jednání v záležitostech kteréhokoli

234 Tyto myšlenky jsou uvedeny v důvodové zprávě k novému občanskému zákoníku a byly zdůrazněny při mnoha diskusích, které k jeho návrhu proběhly – z poslední doby viz např. příspěvek prof. Eliáše “Význam zásad nového občanského zákoníku pro obchodněprávní témata” přednesený na konferenci pořádané ve Slavkově ve dnech 20. – 21. 6. 2012 katedrou obchodního práva Právnické fakulty MU.

z nich užívat jen jednu obchodní firmu. Lze proto očekávat, že i nadále nebude možno zapsat do obchodního rejstříku zkratky obchodní firmy, popř. jiná označení, která by opravňovala k domněnce, že podnikatel má více firem.

Nově schválená právní úprava posiluje **zásadu jednotnosti** firmy, neboť v ust. § 423 odst. 1 druhá věta výslovně zakazuje podnikateli mít víc obchodních firem. Znamená to, že bez ohledu na různé činnosti podnikatele, které mohou být vykonávány v různých závodech prostorově i funkčně zcela oddělených, je podnikatel povinen vstupovat do právních vztahů pod jediným firemním označením. Zákaz nepochybně posiluje právní jistotu a bezpečnost obchodního styku. Jeho přísnost je však relativizována rozšířeným pojetím věci v právním smyslu. Věc je nově definována jako vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí (§ 489). Firma takto nově chápána jako movitá nehmotná věc, přestává být nehmotným prvkem podniku, kterým až dosud podle ust. § 5 Obch. zák. byla, a jako samostatná věc překonává i své dosavadní sepectí s podnikem. Tvoří sice součást organizovaného souboru jmění, který podnikatel vytvořil a podle své vůle používá k provozování své podnikatelské činnosti (vymezení závodu v § 502), je ale relativně samostatná. Uvolnění vazby firmy na podnik (závod) a její povaha jako svébytné věci dovoluje samostatné dispozice s firmou, tedy její převody bez současného převodu závodu. Věcný charakter firmy otevírá potom celou řadu otázek směřujících k dispozicím u věcí obvyklým jako je např. zastavení firmy nebo její užívání na základě licence. Zákonná úprava v novém občanském zákoníku nesestupuje ohledně těchto problémů do podrobností, bude proto záležitostí nauky a judikatury, jak široký výklad pro aplikační praxi připustí.

Velmi významných změn doznala i **zásada firemní vázanosti (přísnosti)**. S drobnou nadsázkou by bylo možno říci, že se převrátila ve svůj opak a že nová úprava je ovládána zásadou firemní volnosti. Ust. § 425 sice uvádí, že firmou podnikatele – člověka je jeho jméno, toto pravidlo je však dispozitivní (“člověk se zapíše do obchodního rejstříku pod obchodní firmou tvořenou *zpravidla* jeho jménem”), přípustná je tedy jakákoli jiná podoba firmy včetně již zmíněných abstraktních či fantazijních vyjádření. Zákon sice ve druhém odstavci citovaného ustanovení zavazuje fyzické osoby, které upustí od osobní firmy, aby ve svém firemním označení zdůraznily, že nejde o firmu právnické osoby, způsob tohoto vyjádření však bude muset praxe teprve vytvořit. Právnické osoby se těší naprosté volnosti při rozhodování, jakou firmu si zvolit. Ze zákona o obchodních korporacích však vyplývá i nadále povinnost připojovat k firemnímu kmeni dodatek, který označuje právní formu obchodní společnosti. U družstev je zachována povinnost učinit součástí firmy označení “družstvo”. Změna tedy spočívá především v tom, že nový občanský zákoník neobsahuje pravidlo, že firmou právnické osoby je její název, pod nímž je zapsána v obchodním rejstříku. Vzhledem k tomu, že ani platná právní úprava nespecifikuje, jak by měl být onen název vytvořen, nejde o změnu nijak radikální. Identifikační funkce firmy a právní jistota třetích osob je dostatečně chráněna zákazy zaměnitelnosti a klamavosti.

Obdobně jako v současnosti nevyjadřuje nový občanský zákoník výslovně **zásadu jasnosti**. Opět se proto musíme spolehnout na judikaturu a soudní praxi a opět se domníváme, že alespoň v počátečním období po účinnosti občanského zákoníku budou využívána řešení obsažená v dosavadních soudních rozhodnutích.

Zásada stability firmy rovněž není vyjádřena zákonným vymezením, úprava obchodní firmy však reguluje užívání tzv. staré firmy v ust. § 427. Dosavadní ustanovení o staré firmě byla zjednodušena a redukována na pravidlo, které se vyjadřuje k nabytí firmy a požaduje k jejímu užívání nabyvatelem souhlas předchůdce a nástupnický dodatek nabyvatele. Druhé pravidlo se týká přeměn obchodních společností a preferuje přechod obchodní firmy na právního nástupce, pokud s tím nástupce souhlasí. Při rozdělování právnícké osoby musí být určeno, na kterého z právního-právních nástupců firma přejde. Není-li tomu tak, firma nepřejde na žádného z právních nástupců zaniklé právnícké osoby.

Prvkem, který posiluje právní jistotu a stabilizuje již vytvořené a užívané obchodní firmy, je výslovná úprava podmínek pro odvolání souhlasu osoby s užitím jejího jména v obchodní firmě právnícké osoby (§ 428). Požadavek závažného důvodu, pro který nelze spravedlivě požadovat, aby osoba strpěla další užívání svého jména, vychází jednoznačně z myšlenky, že jen stabilní a dlouhodobě užívaný tvar firmy může plnohodnotně plnit všechny její funkce, a využívá též závěrů odborných diskusí a mnoha zkušeností ze soudních sporů minulých let.

Výrazem zásady stability je též upuštění od nutnosti uvádět ve firmě podnikatele – člověka i nové jméno, pokud dojde ke změně jeho jména (nebudou tedy vznikat satirické výukové příklady typu “Jana Mladá, Stará, nyní Spokojená”), nositel nového jména má však změnu uveřejnit. Jde sice o průlom do zásady pravdivosti firmy, neboť chybí propojení původního jména podnikatele (staré firmy) s jeho nově nabytým jménem, na druhé straně je ale nutno uznat, že se nemění osoba podnikatele a volnější úprava brání právě nechtěným satirickým efektům a vzniku řetězců jmen, které byly příčinou toho, že se právní úprava obchodního zákoníku v praxi příliš často nevyužívala.

5.4 Vytváření firmy

Na rozdíl od dosavadní právní úpravy neobsahuje nový občanský zákoník žádná speciální pravidla, podle nichž by bylo nutné postupovat při tvorbě firemního označení. Záleží tedy plně na podnikateli, jakou firmu pro svou identifikaci v obchodním styku přijme, samozřejmě za předpokladu, že bude respektovat zákonný zákaz zaměnitelnosti a klamavosti obchodní firmy. Východiskem při úvahách o tom, jakou firmu si zvolit, budou obecná ustanovení nového občanského zákoníku o jménu člověka a názvu právnícké osoby. Podle ust. § 77 odst. 1 je jménem člověka jeho osobní jméno a příjmení, popř. jeho další jména a rodné příjmení, která mu podle zákona

náležejí. Každý člověk má právo užívat své jméno v právním styku, jméno je pro každého člověka jedinečné, lze proto očekávat, že se jako firma stane též označením pod nímž budou provozovány podnikatelské aktivity.

Jménem právnické osoby je podle ust. § 132 odst. 1 její název. Určují jej zakladatelé právnické osoby v zakladatelském jednání a opět jde o označení identifikující právnickou osobu a odlišující ji od jiných osob (§ 132 odst. 2). Již v této obecné úpravě společně všem právnickým osobám se objevuje zásada výlučnosti, která je současně vůdčí zásadou firemního práva. Z povinnosti odlišit danou osobu názvem od jiných osob bychom mohli dovodit i požadavek, aby v názvu byly použity prvky, které jsou buď samy o sobě nebo ve svém spojení natolik originální, že mají rozlišovací způsobilost. I tato charakteristika názvu právnické osoby se uplatní ve speciální úpravě obchodní firmy, rozlišovací způsobilost není pro firmu výslovně stanovena.

Nauka napomáhá podnikatelské praxi svými závěry o tom, že firma je strukturována do dvou základních částí, firemního kmene a firemního dodatku, nicméně ani toto členění se do reformované právní úpravy nepromítá. Podnikatelé mohou proto členit svoje obchodní firmy jakkoli, obchodní společnosti a družstva však musí dodržet požadavek zákona o obchodních korporacích a promítnout do firmy označení právní formy své společnosti či uvést, že se jedná o družstvo, popř. družstvo bytové či sociální.

Ze syntézy obecných pravidel o jménu a speciální úpravy firmy potom pro podnikatele – člověka vyplývá, že by měl v zásadě využívat ve své obchodní firmě svého jména, avšak zákon mu nebrání (“Člověk se запиše do obchodního rejstříku pod obchodní firmou tvořenou *zpravidla* jeho jménem...”), aby z důvodů propagačních, reklamních či obecně soutěžních vytvořil svou firmu i jinak. Zákon mu však příkazuje, aby dbal o jednoznačné odlišení takové firmy od firem právnických osob. Bude teprve věcí budoucnosti, aby se v praxi vytvořil výklad situace, kdy je zřejmé, že nejde o firmu právnické osoby. V úzkém slova smyslu by mohla být dostačující skutečnost, že ve firmě chybí označení právní formy. K takovému výkladu však přistupujeme skepticky s ohledem na to, že již dnes je označení právní formy vnímáno jako slabý prvek firmy, který nemá dostačující rozlišovací sílu, pokud jde o zabránění zaměnitelnosti podnikatelů – právnických osob (viz § 10 odst. 1 druhá věta Obch. zák. a rozhodnutí Vrchního soudu v Praze 3 Cmo 573/93 publikované v časopise Právní praxe v podnikáníč. 6/1995, str. 27). Praxe jistě přinese řadu vynalézavých příkladů využití dispozitivitu zákona, pro tuto chvíli vychází podle našeho názoru nová úprava vstříc podnikatelům, kteří z propagačních důvodů zkracují svoje firmy a vypouštějí z nich osobní jména, např. “Domácí potřeby Cupák”. Mohou tak docílit zajímavých kontrastů (např. “Cestovní kancelář Zabloudil”), které usnadňují cestu jejich firmy do povědomí veřejnosti. Jak však ukazuje náš příklad (viz obrázek níže), lze zákazníky vtipně oslovit i za současných pravidel, význam uvolnění proto zatím nepřeceňujeme.

Jde ostatně o návrat k řešení, které znal z.č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů. Za účinnosti obchodního zákoníku byl již kmen obchodního jména

předepsán kogentně, diskutovalo se však o dodatcích. Na rozdíl od velmi benevolentní úpravy reformovaného občanského zákoníku nebylo zcela jasné, zda dodatek může být i fantazijní. Soudobá literatura uvádí, že jsou v zásadě možné dva způsoby výkladu: podle volnějšího výkladu se připouští i dodatek fantazijní, který byl schopen obchodní jména podnikatelů odlišit. Vedle toho bylo podle soudobých názorů nutno vzít v úvahu, že řada podnikatelů – fyzických osob používala fantazijní obchodní jméno oprávněně podle předchozí úpravy a takové obchodní jméno se pro ně stalo příznačným. Užší výklad naopak připouští jen dodatek osobní, věcný nebo dodatek označením místa podnikání.²³⁵ Autor citované stati považoval za správnější připustit jako doplněk jména a příjmení podnikatele – fyzické osoby obchodní název, pod kterým byl tento podnikatel oprávněn podnikat podle předchozí úpravy, neboť bylo nutno respektovat příznačnost získanou užíváním takového označení. Autor dále dovozuje, že návaznost na předchozí úpravu hovoří pro volnější výklad všeobecně.

Příklad firmy podnikatele - fyzické osoby, kombinace firmy a zvláštního označení využívaného zde k propagaci

Větší význam má podle našeho názoru nová úprava změny jména. Dosavadní pravidla vyžadovala, aby ve firmě bylo uváděno i nové jméno fyzické osoby, což vyvolávalo úsměvné příklady typu “Jan Zajíček, poté Vyskočil, Bobeček, nyní Vypustil”, nemluvě

235 TOMSA, M., K obchodnímu jménu a jeho ochraně, *Obchodní právo* 1995, č. 7 – 8, str. 15

již o tom, že tak dlouhá firma by nebyla pro praktické užití vhodná. Tvůrci nového občanského zákoníku v důvodové zprávě zdůrazňují, že není nutno kumulovat ve firmě minulá i současná jména podnikající osoby, protože při změně jména zůstává totožnost podnikající osoby nezměněna a u veřejnosti nemůže být vyvoláno nebezpečí záměny nebo klamná představa. Na možné námitky, že důvod změny zná jen podnikatel sám a že z hlediska veřejnosti se člověk – podnikatel označuje pro účely podnikatelského styku jinak než v běžném občanském životě, což může být zdrojem pochybností, reaguje nová právní úprava příkazem změnu jména uveřejnit. Tato úprava zmírňuje případnou právní nejistotu, zákon však blíže nespécifikuje, co máme rozumět pod uveřejněním. Podle našeho názoru je nutno vycházet z veřejného charakteru firmy a požádat o zápis změny jména do obchodního rejstříku. Navrhovaná úprava v připravovaném zákoně o veřejných rejstřících tomu nasvědčuje, neboť v § 25 odst. 1 písm. k) dovoluje zapsat i další skutečnosti, o kterých to stanoví jiný právní předpis nebo jiné důležité skutečnosti, o jejichž zápis požádají zapsané osoby, mají-li na takovém zápisu právní zájem. Pokud bychom nespojovali s požadavkem uveřejnění přímo zákoný příkaz, rozhodně by šlo o skutečnost, která vyhovuje druhé podmínce citovaného návrhu.

Podnikatelské právnické osoby nebyly ani za současného stavu nijak významně omezovány ve svých iniciativách vytvořit si originální a praktické firemní označení. Musely jen respektovat požadavek obchodního zákoníku na to, aby jejich firma obsahovala označení právní formy obchodní společnosti nebo označení, že jde o družstvo. V tomto směru nedochází k žádné změně, pouze povinnost uvádět právní formu právnické osoby vyplývá ze zákona o obchodních korporacích, jak již bylo uvedeno v kapitole o nových pramenech firemního práva. Pokud je tedy jménem právnické osoby její název, potom jsou u právnické osoby, která je podnikatelem, její název i obchodní firma totožné, neboť se jedná o identifikační označení, které musí být navrženo k zápisu do obchodního rejstříku při konstituování obchodní společnosti nebo družstva a které se zápisem nově vzniklé osoby stává obchodní firmou.

Reformní tendence posílit působení zásady autonomie vůle a rozhodovací volnosti podnikatelů, která v některých směrech prolamuje zásady firemní pravdivosti a zcela se odpoutává od zásady firemní přísnosti, má i svou odvrácenou stránku, která může podnikatele nepříjemně překvapit. Vytvoření všestranně vyhovující firmy klade zvýšené nároky na informovanost podnikatelů a péči o jejich vlastní záležitosti, pokud požadujeme, aby si svoji firmu zvolili v prostoru, který není obsazen právy jiných podnikatelů a vyhnuli se tak dodatečným komplikacím a nákladům spojeným se spory a s nutností firemní označení měnit.

5.5 Nakládání s firmou

Úvodní ustanovení druhé hlavy třetího dílu třetí části nového občanského zákoníku vymezují vlastnické právo jako právo vlastníka s jeho vlastnictvím libovolně

v mezích právního řádu nakládat a jiné osoby z tohoto nakládání vyloučit. Důvodová zpráva zdůrazňuje, že základem úpravy jsou podstatné rysy vlastnického práva: nezávislost, jednotnost, úplnost, elasticita a trvalost. Vlastnické právo tvoří jednota jeho pozitivní a negativní stránky – právo vlastníka s věcí nakládat jakýmkoli způsobem podle vlastního rozhodnutí a současně zabránit každému jinému, aby jeho věc užíval nebo na ni jinak působil.

Tyto obecné zásady platí i pro vlastníka nehmotné movité věci, kterou je firma, jejich realizace bude však podmíněna specifickými rysy obchodní firmy. Vlastník firmy je oprávněn, ale současně povinen, firmu užívat k vlastní identifikaci v obchodním styku. Ostatní osoby jsou povinny zdržet se zásahů do oprávnění vlastníka, zejména navrhopvat k zápisu firmy, které by byly totožné nebo podobné již zapsaným firmám, ale i používat jiná označení, v nichž by byly obsaženy podstatné prvky firmy, která je zapsána pro jiného podnikatele. Vlastník může firmu převádět a je rovněž oprávněn bránit se proti každému, kdo by do jeho práv k firmě zasahoval. Může požadovat zdržení se neoprávněných zásahů, odstranění závadného stavu, přiměřené zadostiučinění, náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení (§ 423 odst. 2 ve spojení s § 2988 NOZ).

Posílení autonomního postavení vlastníka firmy, které jsme zmiňovali v předchozí části, se při výkonu jeho vlastnického práva promítá především do oprávnění firmu převést. V dosavadní právní úpravě se převody firmy řídily základním pravidlem spojení obchodní firmy s podnikem – pokud měla být firma převáděna, nesmělo se tak stát bez současného převodu podniku nebo části podniku. Výslovné pravidlo obdobné povahy nový občanský zákoník neobsahuje a podle našeho názoru ani obsahovat nemůže, protože by to bylo v rozporu se základními idejemi svobody a autonomie vůle, které tvoří východisko převážné většiny norem chování obsažených v reformovaném občanském zákoníku. Zcela logicky se objevují též v úpravě převodů firmy a spolu s věcným chápáním firmy dovolují činit závěry, které nebyly za současné právní úpravy přípustné nebo o nichž současná právní úprava spíše pochybovala.

5.5.1 Firma a závod

První okruh takových závěrů se týká vztahu firmy a závodu. Zákonný text vymezující závod jako zvláštní věc se stále výslovně nevyjadřuje k otázce, zda má podnikatel jeden závod nebo zda může mít závodů více. Podle našeho názoru jde o problém spíše teoretický, neboť záleží opět jen na svobodném rozhodnutí podnikatele, zda závody, v nichž provozuje naprosto odlišnou podnikatelskou činnost a které mohou v důsledku toho mít i zcela odlišné složení majetku, jinou organizační strukturu a jejichž produkty mohou směřovat k různým skupinám zákazníků, bude chápat spíše jako samostatné jednotky nebo jako pobočky jednoho závodu. Právní vztahy všech takových jednotek, ať je podnikatel chápe jakkoli, se budou realizovat pod jedním totožným

firemním označením, zvláštní označení užívaná pro propagaci, reklamu a jako vývěšní štíty provozoven mohou být samozřejmě odlišná a budou vycházet z povahy činnosti provozované v dané jednotce. S jednotlivými závody nebo jejich pobočkami bude též podnikatel samostatně nakládat včetně rozhodnutí o jejich případném převodu, přenechání závodu nebo pobočky do pachtu nebo převodu či přenechání jen jednotlivých částí majetku využívaného při provozu závodu, jednotlivých věcí movitých nebo nemovitých do nájmu. Tyto dispozice se mohou týkat i firmy podnikatele, zákon však respektuje, že i sama firma je samostatnou věcí, která nemusí nutně sdílet všechny osudy závodu. Nesvazuje proto rozhodování podnikatele žádnými závaznými pravidly a ponechává mu na vůli, zda firmu převede současně s převodem závodu nebo pobočky a bude potom řešit svoji další identifikaci, nebo zda si firmu při takovém převodu ponechá, popř. zda jeho majetková situace a další podnikatelské záměry dovolují či vyžadují jen samostatný převod firmy. I když i nadále můžeme obchodní firmu řadit do jmění závodu, její povaha jako movité nehmotné věci současně hranice závodu přesahuje a spojuje ji především s osobou podnikatele, který je firmou identifikován. Firma si tak i v nové právní úpravě zachovává svou identifikační funkci, posílena je však investiční funkce firmy, která tvoří s identifikační funkcí jednotu. Chráněné výlučné označení firmou tak může být současně využíváno jako významná majetková hodnota, o níž podnikatel samostatně rozhoduje a s níž nakládá podle své autonomní vůle a může ji převádět současně se závodem, ale i samostatně nezávisle na něm.

Vzhledem k tomu, že převod firmy narušuje zásadu pravdivosti firmy a její výlučnosti, dovoluje zákon nabyvateli firmu používat, ale současně přikazuje, aby k nově nabyté obchodní firmě připojil údaj vyjadřující právní nástupnictví. I když jde o úpravu s historickými kořeny (viz čl. 22 až 24 Všeobecného obchodního zákoníku), poněkud pochybujeme o jejím praktickém významu dnes, kdy hospodářský život tíhne k elektronické komunikaci a rychlému, zkratkovitému vyjadřování. Firma rozšířená o nástupnický dodatek působí poněkud těžkopádně, což stírá výhodu samostatných dispozic. Je otázka, zda by pro informování veřejnosti a naplnění zásady pravdivosti nestačilo zapsat do obchodního rejstříku, že firma k určitému dni přešla na nový subjekt.

Obchodní zákoník stanoví dále, že při převodu části podniku je podnikatel povinen provozovat zbývající část pod jinou firmou nebo ji zrušit a po likvidaci nechat zaniknout. Odhlédáme od určité nepřesnosti zákonného textu, neboť zrušení s likvidací se dotýká nikoli pouze podniku nebo jeho části, ale podnikatele jako takového, a upozorňujeme na to, že zákon tímto naznačuje převodci, že musí vyřešit svou identifikaci po převodu podniku a s ním spojené firmy. Nový občanský zákoník žádné pravidlo tohoto druhu neobsahuje, zásada výlučnosti firmy a ekonomický i právní význam převodu však vylučují, aby převodce i nadále užíval převedenou firmu. Aniž by to musel zákon výslovně zmiňovat, vyplývá zřejmě z povahy převodu firmy, že převodce buď zvolí pro vlastní identifikaci firmu novou nebo předpokládá, že zanikne

s likvidací, a nebude potom v identifikačním ani zájmovém konfliktu s nabyvatelem jeho firmy. V každém případě by s ohledem na chybějící výslovnou úpravu měla označování převodce po převodu firmy upravovat převodní smlouva.

Zvláštním způsobem převodu je nakládání s firmou v procesu přeměn obchodních korporací. Občanský zákoník předpokládá, že firma zanikající korporace přejde na korporaci nástupnickou, ovšem s jejím souhlasem. Osud firmy zanikající společnosti by měl být jasně popsán a vyřešen v projektu přeměny. Pokud totiž u rozdělovacích procesů má přeměňující se korporace více právních nástupců a neurčí, na kterého z nich obchodní firma přechází, nepřejde obchodní firma na žádného z nich.

5.5.2 Jiné dispozice s firmou

Druhý myšlenkový okruh se týká jiných dispozic s firmou. Přípustnost samostatného převodu firmy otevírá znovu otázku, zda by bylo možno připustit i **poskytnutí licence k obchodní firmě**. Důvody, které by myšlenku umožnění licencí spíše podporovaly, vycházejí z povahy firmy jako samostatné věci, která může nabývat v soutěžních vztazích značné majetkové hodnoty spočívající v její proslulosti a příznačnosti pro určitého podnikatele, jehož pověst je u zákazníků i obchodních partnerů vynikající. Hodnota firmy zpravidla nevzniká sama od sebe nebo náhodně, ale je výsledkem cílevědomé dlouhodobé činnosti podnikatele spojené s vynaložením značných nákladů. Bylo by proto zcela pochopitelné, kdyby podnikatel usiloval o návratnost vložených investic v podobě odměny, pokud poskytne jinému subjektu oprávnění užívat svou obchodní firmu.

Argumenty, které podporují spíše skeptický přístup k licencím na obchodní firmu, vycházejí ze zásady její výlučnosti a pravdivosti. Pokud je obchodní firma označením, které má spolehlivě identifikovat právě daného podnikatele, který je jejím vlastníkem a nositelem, bylo by užívání cizí firmy na základě licence klamavé, protože by byl nositelem firmy po určitou dobu nabyvatel licence. I když obchodní firma náleží do skupiny práv na označení a nakládání s ní by mělo být obdobné jako nakládání s ochrannou známkou, je u firemních licencí podle našeho názoru problematické naplňování identifikační funkce firmy. Zatímco se ochranná známka váže k určité třídě výrobků nebo služeb, takže oprávněný získává licencí právo označovat známkou jen některé určité výrobky nebo služby, identifikuje obchodní firma osobu podnikatele a používá se jí univerzálně ve všech vztazích, do nichž daný podnikatel vstupuje. Nabyvatel licence by tak vlastně podnikal pod cizí identitou, a to v celém rozsahu svého podnikání.

Potřeby hospodářského života si však mohou licencování firmy vyžádat, zejména pokud by to přineslo soutěžní výhodu nabyvateli licence a majetkový výnos jejímu poskytovateli. Pro takový případ si budeme jistě klást otázku, zda právní úprava licencí obchodní firmy umožňuje, popř. za jakých podmínek tak činí. Flexibilitnost pravidel nového občanského zákoníku a jeho důraz na autonomii vůle osob potřebný prostor

vytvářejí, neposkytují však zázemí výslovné úpravy. Oprávnění firmu užívat bude založeno licenční smlouvou, je však otázka, zda by speciální úprava v rámci licenční smlouvy neměla omezit volnost ujednání o podmínkách výkonu licencovaných práv. Licenční smlouva (§ 2358 a násl. NOZ) musí vyřešit řadu problémů:

- 1) jak reagovat na námitku prolomení zásady výlučnosti a pravdivosti firmy: licence by měla být udělována pouze ve formě licence výhradní s tím, že poskytovatel nebude mít právo sám firmu užívat nebo poskytnout tutéž firemní licenci dalšímu podnikateli. Nabyvatel licence nebude moci oprávnění tvořící součást licence poskytnout třetí osobě (podlicence, § 2363) ani licenci třetí osobě postoupit (§ 2364). Pokud by nabyvatel licence převáděl závod nebo jeho část, neměl by podle našeho názoru mít právo současně se závodem převést i licenci k firmě, a to bez ohledu na vůli poskytovatele, tedy na jeho případný souhlas s převodem (§ 2365).
- 2) Vztah firmy a závodu: není podle našeho názoru bezprostředně nutné, aby se licence poskytovala současně s pachtem závodu nebo s dočasným převodem závodu na dobu totožnou s firemní licenci (na rozdíl od německého práva – viz následující kapitola). Vazba licence firmy na závod je však velmi praktická a poskytovateli zajišťuje, že podnikatelská činnost, která se realizuje pod jeho firmou, se bude opírat o potřebné technické, personální i dovednostní zázemí a nedojde k devalvací hodnoty licencované firmy.
- 3) Zásadě veřejnosti firmy by odpovídalo, kdyby se licence firmy zapisovala do obchodního rejstříku – zápis by upozorňoval veřejnost na to, že užívání firmy je pouze propůjčeno na dočasnou dobu nabyvateli licence, a kompenzoval by oslabení zásady výlučnosti a pravdivosti firmy.
- 4) I při licenci na obchodní firmu není podle našeho mínění možné uvádět nepravdivě právní formu nabyvatele licence. Pokud by tedy byla právní forma nabyvatele licence jiná než právní forma poskytovatele, musela by firma, která by byla předmětem licenčního ujednání, být doplněna pravdivým dodatkem o právní formě nabyvatele licence.

Máme-li pochybnosti o tom, zda by bylo možné vyřešit bez výslovné právní úpravy všechna úskalí poskytnutí licence na obchodní firmu, nabízejí obecná ustanovení nového občanského zákoníku postup, který by dovoľoval zhodnocení proslulosti a soutěžního významu firmy, aniž by bylo nutno uvažovat o uzavírání licenční smlouvy. Ust. § 134 NOZ dovoluje, aby název právnické osoby obsahoval některý příznačný prvek názvu jiné právnické osoby, pokud je k tomu důvod spočívající v jejich vzájemném vztahu. O jaký vztah by mělo jít, zákon dále nedefinuje, můžeme se proto domnívat, že je podmínka zachována, i když by šlo o obchodní firmy podnikatelů – právnických osob, kteří právo

použít prvky firmy jednoho z nich ve firmě druhého učiní součástí smlouvy, kterou za tímto účelem sjednají a v níž dohodnou též, za jakých podmínek budou části firmy použity. Souhlas poskytovatele je ostatně zákonným předpokladem pro využití prvků názvu jiné právnické osoby (§ 134 odst. 2 NOZ). Účelem takového postupu bude jistě soutěžní funkce firmy – nabyvatel práva užívat prvky firmy hodlá získat z dobrého jména poskytovatele soutěžní výhodu: vstoupit snáze na trh, přilákat další zákazníky, proniknout na teritoria, na nichž by se jinak jeho výrobky neuplatnily. Nejsou však vyloučeny ani jiné důvody, např. historická tradice (příkladem může být označení ČSAD pro poskytovatele dopravních služeb, kteří navázali na označení dřívějších dopravních organizací jednotlivých krajů, aniž by však dnes byli vzájemně propojeni, označení vzniklo v procesu ekonomických změn v devadesátých letech minulého století, požadavek souhlasu podle § 134 odst. 2 NOZ nebude patrně splněn ve formě výslovného projevu vůle, ale fakticitou mnoholeté existence takto označených podnikatelů). Prvkem, který by mohl být využit, může být kterákoli součást firemního kmene, povinné dodatky označující právní formu nepřicházejí pro tento účel v úvahu. Z povahy věci rovněž vyplývá, že by mělo jít o silné prvky, resp. takové prvky firmy, s nimiž je spojena firemní výlučnost. Z historických příkladů můžeme uvést kromě již zmíněné zkratky ČSAD třeba označení “Sigma” nebo “ČKD”. Výlučný prvek musí být u nabyvatele doplněn prvky dalšími, jejichž úloha je rozlišovací – zákon požaduje, aby veřejnost byla schopna obě právnické osoby od sebe dostatečně odlišit, i když budou určité části jejich názvů totožné.

Do speciální úpravy obchodní firmy je zařazeno ust. § 426, které reaguje na vytváření podnikatelských seskupení a též dovoluje, aby obchodní firmy účastníků seskupení obsahovaly shodné prvky, i zde za předpokladu, že je veřejnost musí umět rozlišit. Účel této úpravy sleduje dva cíle – využití firemního označení mateřské společnosti, které může být příznačné a známé minimálně v okruhu zákazníků daného oboru, a současně upozornění, že zde existuje vnitřní ekonomické spojení této mateřské společnosti s dalšími podnikateli, popř. že do jednoho seskupení náleží více podnikatelů, u nichž lze očekávat nejen podobnou podnikatelskou kulturu, ale především vzájemné hospodářské vazby i hospodářské výsledky. Velmi často se s příklady takových označení setkáváme u poskytovatelů finančních služeb – ČSOB Faktoring, ČSOB Leasing, ČSOB Penzijní fond Stabilita, ČSOB Pojišťovna – všechny společnosti náležejí do seskupení Československé obchodní banky, která pro marketingové účely využívá zkratky ČSOB. I když je uvedené ustanovení součástí úpravy obchodní firmy, nechápeme je jako omezující v tom smyslu, že by pro podnikatele označované obchodní firmou neplatila obecná možnost využívat příznačných prvků z firem jiných podnikatelů podle § 134. Naopak se domníváme, že občanský zákoník otevírá obecnou úpravou další možnost nakládání s firmou a využití prvků z firmy jiného podnikatele neomezuje jen na případy podnikatelských seskupení. Prostor je dán všem právnickým osobám, vedle nepodnikatelů i podnikatelům, které nespojuje příslušnost k určitému seskupení, ale existuje mezi nimi vztah jiné kvality.

Název právnické osoby může obsahovat i jméno člověka, pokud k němu má právnická osoba zvláštní vztah (§ 133 NOZ). Toto pravidlo v oblasti podnikání primárně nesleduje jen využívání jmen známých osobností na základě jejich svolení a za úplatu, tedy vztah podobný licenci, ale je především využíváno společníky obchodních společností k označení společnosti, kterou založili nebo na které se podílejí. Zákon vyžaduje existenci zvláštního vztahu mezi člověkem, jehož jméno je v názvu právnické osoby použito, a právnickou osobou. Další podmínkou je souhlas nositele jména, pokud jde o jméno zemřelého člověka, vyžaduje se souhlas jeho manžela, pokud není, souhlas zletilého potomka, a pokud není ani on, souhlas předka. Pro obchodní firmy má zvláštní význam užívání příjmení, která jako patronym stála u historického okamžiku založení společnosti, přenesla se s ní přes desetiletí její existence a jsou užívána dodnes, i když je mnohdy ani jako příjmení nevnímáme. Některá z nich jsme zmínili již v kap. 2.

Výkladový problém může způsobit vzájemná vazba § 133 odst. 3 a § 428. Obě ustanovení se týkají odvolání souhlasu k užití jména v označení právnické osoby. Zatímco § 133 odst. 3 dává právo odvolat souhlas při užití jména člověka v názvu právnické osoby, § 428 mívá obecně na využití jména (tedy jména a příjmení člověka nebo názvu právnické osoby) v obchodní firmě právnické osoby. Domníváme se proto, že oprávnění souhlas odvolat se bude řídit u firemních označení ustanovením § 428 NOZ, které má postavení speciální úpravy ve vztahu k § 133 odst. 3 NOZ. K odvolání je oprávněna každá osoba, která k tomu má tak závažný důvod, že po ní nelze požadovat, aby strpěla užívání svého jména ve firmě právnické osoby. Zákon nastiňuje alespoň příkladným výčtem okruhem takových důvodů: změna převažující formy podnikání, změna společnické struktury, a uvádí, že za těchto podmínek má právo k odvolání i právní nástupce osoby, která souhlas udělila.

Zvláštním případem chránícím v prvé řadě důstojnost člověka a jeho blízkých je pravidlo uvedené v § 133 odst. 2 ZOK. Chráněna je jím rodina toho, jehož příjmení bylo použito v názvu právnické osoby – je-li dán důvod spočívající v důležitém zájmu rodiny, může se ochrany domáhat samostatně i manžel nebo jiná osoba dotčenému blízká, a to i když bezprostředně do jejich práva ke jménu zasaženo nebylo. Použití tohoto pravidla pro firmy podnikatelů – právnických osob považujeme za možné a praktické, pokud bylo ve firmě použito příjmení člověka a posléze došlo k jednání, které by bylo ve vztahu k jmenovanému znevažující, např. nevhodná reklama nebo komerční prezentace podnikatele. Pravidlo rozšiřuje a doplňuje úpravu odvolání souhlasu s užitím jména podle § 428 NOZ a směřuje k obraně proti neoprávněným zásahům do příjmení. Oprávněný může požadovat, aby od neoprávněného zásahu bylo upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.

Zajímavá úvaha se nabízí, pokud si uvědomíme, že firma podnikatele – člověka nemusí být nově tvořena jen jeho osobním jménem a příjmením. Teoreticky by tedy i firma podnikatele – člověka mohla obsahovat prvky náležející firmám jiných

podnikatelů, i když to nový občanský zákoník výslovně nezmiňuje. Domníváme se při tom, že by tato možnost měla být vykládána jen v rozsahu § 134 a s analogickým využitím jeho podmínek. Mělo by tedy jít přednostně o možnost využít ve firmě člověka příznačný prvek názvu nebo firmy jiné právnické osoby. Využití jména jiného člověka považujeme za značný zásah do identifikační funkce firmy i za průlom do zásad výlučnosti a pravdivosti firmy, i když nevyklučujeme, že v praxi mohou nastat okolnosti, které učiní odůvodněnou i tuto situaci.

Ustanovení § 427 odst. 1 NOZ se svým dopadem neomezuje jen na případy převodů firmy, ale vztahuje se i na případy nabytí firmy z jiných právních důvodů, zejména při přechodu firmy na právního nástupce podnikatele. Přeměny právnických osob jsme již zmiňovali výše a jsou upraveny speciálně ve druhém odstavci cit. ustanovení. Pravidlo prvního odstavce bude tedy využíváno především přejde-li firma na dědice zemřelého podnikatele – člověka. Používání takto nabyté “staré firmy” vyžaduje souhlas zůstavitele nebo jeho právního nástupce a připojení údaje vyjadřujícího právní nástupnictví. Další podrobnosti zákon nestanoví. Termín “nástupce” by měl zachycovat všechny formy právního nástupnictví včetně dědění. Zákon se však výslovně nevyjadřuje k problémům, na něž může praxe narazit: zda je nutný výslovný souhlas zůstavitele pro jednoho určitého dědice nebo zda je dostačující obecně formulovaný souhlas a firmu může nabýt a užívat kterýkoli z dědiců, zda je potřebný souhlas všech dědiců v případě, že zůstavitel souhlas neposkytl a dědiců je více, kdy má být souhlas dědiců vyžádán a poskytnut, zda se tak může stát úplatně, popř. zda souhlas může být vázán na nějaké podmínky. I když ze zásady autonomie vůle a smluvní svobody můžeme dovodit, že se všechny uvedené problémy dají a mají řešit smlouvou uzavřenou mezi dědici, mohl zákon stanovit podpůrná pravidla pro případ, že se uzavření smlouvy nepodaří dosáhnout, popř. upravit situace, kdy není souhlasu právního nástupce třeba.

5.6 Ochrana firmy

Stejnějako předchozí právní úprava rozlišuje i nový občanský zákoník absolutní ochranu firmy, která však má na rozdíl od dřívější úpravy svoje kořeny ve vlastnickém právu k firmě. Vlastník firmy je oprávněn vyloučit každý jiný subjekt z užívání tožného nebo podobného označení, ať již jde o firmu jiného podnikatele nebo označení podnikatele, který firmu nemá, nebo zvláštní označení využívaná při podnikatelské činnosti. Nová úprava toto oprávnění nevyjadřuje výslovně, neboť toho s ohledem na vymezení obsahu vlastnického práva není třeba. Na rozdíl od dnešního ustanovení § 12 obchodního zákoníku však určuje, že ochrana práv k obchodní firmě náleží tomu, kdo firmu po právu použil poprvé, vyjadřuje tak právo priority, pokud jde o vznik těchto práv.

Okruh aktivně a pasivně legitimovaných osob se nemění: aktivně legitimovanou osobou je ten, jehož vlastnické právo bylo porušeno. Zpravidla a nejčastěji touto osobou bude podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku. Ochrana mu náleží proti nejrůznějším formám zásahů do firemních práv – kromě užívání totožných nebo podobných označení též užívání silných prvků firemního kmene, které jsou pro označení oprávněného příznačné, zneužití těchto prvků nebo nesprávné užívání vlastního jména tak, aby bylo podobné firmě oprávněné osoby. Pasivně legitimovanou osobou může být v podstatě kdokoli – jiný podnikatel, nepodnikatel či jakákoli jiná osoba, která zasáhla do práv podnikatele k firmě.

Vlastní chráněná práva již neupravuje výslovně, nýbrž odkazuje na práva náležející při ochraně před nekalou soutěží. Podle ustanovení § 2988 NOZ osoba, jejíž právo bylo nekalou soutěží ohroženo nebo porušeno, může proti rušiteli požadovat, aby se nekalé soutěže zdržel nebo aby odstranil závadný stav. Dále může požadovat přiměřené zadostiučinění, náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení. Rozsah oprávnění je obdobný jako v dnes platné a účinné úpravě, uplatňování některých nároků však NOZ mění:

- přiměřené zadostiučinění: zákon preferuje nepeněžitou formu, nepostačuje-li tato forma, pak může být zadostiučinění poskytnuto v penězích, přičemž kombinace obou forem není vyloučena. Podle § 2951 odst. 2 NOZ se totiž nemajetková újma odčiní přiměřeným zadostiučiněním, které však bude poskytnuto v penězích jen tehdy, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.
- náhrada škody: u tohoto nároku se vychází z obecného ustanovení o náhradě újmy (§ 2894 NOZ), podle něhož se povinnost nahradit újmu vždy vztahuje jen k újmě majetkové (škoda). Povinnost odčinit nemajetkovou újmu musí být výslovně sjednána, jinak škůdce postihuje jen v zákonem stanovených případech, k nimž však patří i úprava ochrany proti nekalé soutěži, když znění § 2988 hovoří přímo způsobech náhrady újmy – přiměřené zadostiučinění (pro nemajetkové újmy) a náhrada škody (pro újmy majetkové). K rozsahu náhrady škody (v případech nekalosoutěžních zásahů do práv na označení podnikatelů) se obecně vyjadřuje § 2910, který zavazuje škůdce, který vlastním zaviněním porušil povinnost stanovenou zákonem a zasáhl tak do absolutního práva poškozeného, nahradit poškozenému, co svým protiprávním jednáním způsobil. Škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích (2951 NOZ). Zde dochází k významnému posunu – zákon dává přednost naturální restituci, až není-li to možné anebo požaduje-li to poškozený, následuje teprve relutární restituce. Problematická bude u obchodní firmy jako nemateriální věci aplikace ust. § 2969 NOZ, podle něhož se při určení výše škody na věci vychází z její obvyklé ceny

v době poškození a zohlední se náklady, které musí poškození k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit. Ustanovení o náhradě nemajetkové újmy na věci (§ 2971 NOZ), které bude u vlastníka firmy spočívat např. v poškození jeho pověsti jako podnikatele, nepovažujeme pro zásahy do práv k obchodní firmě za praktické, zákon zde zcela evidentně směřuje k ochraně věcí s individuální, subjektivní hodnotou pro jednotlivého člověka.

- Vydání bezdůvodného obohacení: je upraveno v § 2991 NOZ s tím, že se zachovává povinnost toho, kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, vydat ochuzenému, oč se obohatil. Bezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám. Pro účely nekalé soutěže se podle současného § 451 obč. zák. vycházelo ze závěrečné části definice bezdůvodného obohacení – „majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů“. Tato formulace již v NOZ opakována není, dokonce je v definici užito slovo „zvláště“ (bezdůvodně obohatit se tedy může i někdo jiný, než uvedeno). V případech zásahů do označení podnikatele (firmy i jiných), z nichž by se rušitel „bez spravedlivého důvodu obohatil“, půjde pravděpodobně o případy, které lze nazvat „protiprávním užitím cizí hodnoty“. Plnění z bezdůvodného obohacení ve vztahu k času upravuje § 3003 NOZ, podle něhož je rozhodná doba, kdy nepoctivý příjemce obohacení získal (nepoctivý příjemce vydá, co nabyl v době, kdy obohacení získal). Rozsah bezdůvodného obohacení řeší konkrétně § 3004 odst. 1 NOZ: „Obohacený, který nebyl v dobré víře, vydá vše, co obohacením nabyl, včetně plodů a užitků; rovněž nahradí užitek, který by ochuzený byl získal. Zcizil-li předmět bezdůvodného obohacení za úplatu, má ochuzený právo požadovat, aby mu byla podle jeho volby vydána buď peněžitá náhrada, anebo co obohacený zcizením utržil.“ Navíc by se k člověku (v případech zásahu do jeho obchodní firmy, jde-li o podnikatele zapsaného v obchodním rejstříku, nebo zásahu do jeho jména či jiného označení, jde-li o podnikatele nezapsaného, z něhož se rušitel nekalosoutěžně obohatil) mohlo vztahovat i ustanovení § 3004 odst. 2 NOZ chránící proti zásahům do přirozeného práva člověka a hodnot jeho osobnosti. Jméno člověka patří sice k hodnotám jeho osobnosti, je však podle našeho názoru sporné, zda se taková ochrana vztahuje i na firemní a jiná podnikatelská označení, která bezprostřední osobnostní prvky postrádají a u nichž převažuje využívání v komerčním, podnikatelském prostředí.

Ve všech třech shora uvedených případech (právo na náhradu škody, právo na náhradu jiné újmy, právo na vydání bezdůvodného obohacení) se uplatní obecná tříletá promlčecí lhůta (§ 629 NOZ), dále maximální desetiletá objektivní promlčecí lhůta od vzniku škody nebo újmy či od nabytí bezdůvodného obohacení (§ 636 nebo

§ 638 NOZ) a maximální 15letá lhůta v případech úmyslného způsobení škody nebo újmy či úmyslného nabytí bezdůvodného obohacení.

Pokud jde o práva zdržovací a odstraňovací, nebude se podle našeho názoru nic měnit na jejich dosavadním chápání a aplikaci: žaloba se zdržovacím nárokem nemůže směřovat proti podnikateli zapsanému v obchodním rejstříku, který svým jednáním zasáhl do práv jiného podnikatele k firmě, protože po něm nelze požadovat, aby fakticky upustil od užívání obchodní firmy a tím si znemožnil jednání s třetími osobami v obchodním styku. Nápravy lze dosáhnout pouze odstraněním závadného stavu. Žaloba na uložení povinnosti žalovanému zdržet se neoprávněného užívání obchodní firmy je využitelná zejména v těch případech, kdy si podnikatel (žalovaný) dal zapsat obchodní firmu nezávadnou (nezaměnitelnou), ale fakticky užívá obchodní firmu zapsanou pro jiného podnikatele (žalobce), a to např. v reklamě, propagaci, na obalech výrobků, nebo užívá zkomolené či zkrácené obchodní firmy (nebo jiná označení), která se takto stávají zaměnitelnými se zapsanou firmou jiného podnikatele.

Žalobou s odstraňovacím nárokem může dotčená osoba úspěšně vyřešit závadný stav, který vznikl zápisem dvou shodných nebo zaměnitelných obchodních firem. Žalobce odstraňovacím nárokem směřuje k tomu, aby soud žalovanému uložil povinnost změnit firmu, tj. změnit firmu uvedenou v zakladatelském právním jednání, společenské smlouvě nebo ve stanovách a následně ji nechat zapsat do obchodního rejstříku.

Závěry

I v novém občanském zákoníku zůstává zachována firma jako označení zapisované do obchodního rejstříku, a tudíž vyhrazené pouze pro podnikatele, kteří jsou podřízeni tomuto systému zveřejňování údajů o své povaze a druhu a výsledcích svého podnikání. I když se základní funkce firmy nemění a firma zůstává i nadále nejdůležitějším nástrojem identifikace účastníků obchodních vztahů, sblížení pravidel pro firmu podnikatele – člověka a podnikatelů – právnických osob a nahrazení dosavadních právních povinností dispozitivními normami pro vytváření firmy uvolňuje rozsáhlý prostor pro uplatnění svobody vůle podnikatelů, pokud jde o volbu jejich firemního označení. Pro podnikatele – člověka přestává platit povinnost vytvořit firmu jen jako firmu osobní, tj. složenou z jeho jména a příjmení, pro podnikatele – právnícké osoby nestanoví nová právní úprava žádná pravidla tvorby firmy. Je tedy pouze věcí podnikatelů, aby se rozhodli, z jakých prvků firmu složí a jakou firmu si zvolí. Tato svoboda však přináší zvýšené nároky na obezřetnost a předvídatost, neboť záleží jen na každém konkrétním podnikateli, zda bude respektovat zákaz zaměnitelnosti a klamavosti firmy a dokáže předejít právním nejistotám s tím spojeným.

Věcná povaha firmy odpoutává firmu od závodu a spojuje ji více s osobou podnikatele, pro něhož představuje jednoznačný identifikační znak. Nová právní úprava

tak posiluje majetkovou stránku firmy a otevírá prostor pro svobodnější dispozice s firmou. Pojetí firmy přibližuje ostatním průmyslovým právům na označení, posiluje zásadu autonomie vůle. Závod a firma se stávají samostatnými věcmi a mohou sdílet odlišné osudy. Firma tak může být převáděna spolu se závodem nebo pobočkou, ale i samostatně, je možno uvažovat též o poskytnutí licencí k užívání obchodní firmy.

I podle nové právní úpravy je možné začlenit do firmy podnikatele – právnické osoby jméno člověka i název jiné právnické osoby, podmínky využití se řídí obecnou úpravou, která je připouští pro názvy právnických osob jako takových. Nově však úprava firmy přináší pravidla pro odvolání souhlasu s tímto využitím.

Ochrana proti zásahům do práv k obchodní firmě vychází ze dvou zdrojů – absolutní ochrana je spojena s ochranou vlastníka proti neoprávněným zásahům do vlastnického práva, relativní ochrana bude i nadále využívat úpravy nekalé soutěže. Ochrana práv náleží tomu, kdo obchodní firmu použil po právu jako první, rozsah práv je totožný s úpravou ochrany před nekalou soutěží.

Je obtížné předvídat, nakolik přispěje nově nabytá volnost k lepšímu soutěžnímu postavení podnikatelů, k efektivnější propagaci i větší péči o vlastní pověst reprezentovanou obchodní firmou. Je stejně obtížné odhadnout, zda nebude narušena právní jistota obchodního styku, pokud bude flexibilita pravidel o firmě zneužívána. Nové právní úpravě však rozhodně nelze upřít, že přináší další podněty pro vývoj firemního práva a otevírá prostor pro pokračující teoretické diskuse.

6. Úprava firmy na Slovensku a v Německu

6.1 Slovensko – úprava obchodního jména

6.1.1 Pojem „obchodní jméno“

Podle § 8 slovenského obchodního zákoníku (dále jen obch. zák. SR) *obchodným menom sa rozumie názov, pod ktorým podnikateľ vykonáva právne úkony pri svojej podnikateľskej činnosti.*²³⁶ Znění § 8 obch. zák. SR vychází z mezinárodněprávní úpravy (Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví z r. 1883²³⁷) a je shodné s českou právní úpravou obchodního jména do r. 2000.

Každý podnikatel, bez ohledu na zápis do obchodního rejstříku, má své obchodní jméno, které je chráněno proti všem (§ 8 – 12 obch. zák. SR).²³⁸ Použité spojení „podnikatelská činnost“ v definici obchodního jména nečiní výkladové obtíže, neboť se tím rozumí jakákoliv činnost podnikatele, tj. např. i sponzorství;²³⁹ nemusí jít tedy vždy o podnikání ve smyslu § 2 odst. 1 obch. zák. SR. „*Pod právne úkony súvisiace s podnikaním pri fyzickej osobe podradujeme všetky úkony relevantné vo vzťahu k jej podniku (napr. aj darovanie z obchodného majetku a pod.). Pri právnickej osobe sú to všetky právne úkony vykonané v jej mene, bez ohľadu na prípadný exces (prekročenie*

236 Ustanovení slovenského obchodního zákoníku a delší pasáže citované ze slovenských pramenů jsou uváděny v této části v původním znění, nikoliv v češtině (pro rozlišení od ostatního textu jsou *slovenské texty psány kurzívou – v textu ale nejsou psány kurzívou*). Touto cestou se hodláme vyhnout překladu s případnými nepřesnostmi, které by mohly znamenat v některých případech i významové odlišnosti. V pasážích s rozбором ustanovení obch. zák. SR však budeme používat české ekvivalenty (např. obchodní jméno, podnikatel, podnikatelská činnost aj.).

237 Podle čl. 8 Pařížské úmluvy „Obchodní jméno je chráněno ve všech unijních zemích, aniž by je bylo třeba přihlašovat anebo zapisovat; nerozhoduje, jestli je, nebo není částí tovarní anebo obchodní známky.“ Viz PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 26.

238 Na Slovensku není vyžadována obligatorní protokolace podnikatele v obchodním rejstříku (na rozdíl od slovenské historické úpravy slovenským obchodním zákonem z r. 1875). Blíže PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 26.

239 K tomu viz ČERNEJOVÁ, A. in MORAVČÍK, J., OVEČKOVÁ, O. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 1. vydání. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r. o., 1995. s. 34.

*podnikateľského oprávnenia, porovnaj komentár k § 3), alebo dvojaký charakter činnosti (podnikateľská a nepodnikateľská činnosť, porovnaj komentár k § 2).*²⁴⁰

V této souvislosti je třeba u nezapsaných podnikatelů (typicky např. u živnostníků) řešit na Slovensku problém práva priority.²⁴¹ Lze právo priority přičítat takovému podnikateli již od okamžiku získání podnikatelského oprávnění a skutečného zahájení podnikání,²⁴² anebo dokonce až od nějakého pozdějšího okamžiku? Při dokazování v soudních sporech může být podnikatel často neschopen prokázat své právo přednosti k obchodnímu jménu.²⁴³ U všech podnikatelů zapsaných v obchodním rejstříku, tj. jak u obligatorně zapisovaných podnikatelů (např. obchodní společnosti, družstva), tak u fakultativně zapsaných podnikatelů (např. někteří živnostníci na vlastní žádost) tento problém odpadá, neboť se jednoznačně přiznává právo priority od okamžiku zapsání podnikatele do obchodního rejstříku (konstitutivní účinek zápisu).

Domníváme se, že stávající definici obchodního jména podle obch. zák. SR není třeba nijak měnit. Lze předpokládat, že zavedená praxe na Slovensku i judikatura dokáže dobře rozpoznat okamžik, k němuž nezapsanému podnikateli (nejčastěji fyzické osobě) vzniká právo priority k obchodnímu jménu, pod nímž podniká, resp. pod nímž činí právní úkony při své podnikatelské činnosti, a z tohoto absolutního práva vyplývá i právní ochrana. Právní praxe na Slovensku spojuje vznik práva priority k obchodnímu jménu zpravidla se získáním podnikatelského oprávnění (spolehá při tom na údaje z určité evidence, např. z živnostenského rejstříku u podnikatelů podle § 2 odst. 2 písm. b/ obch. zák. SR).

240 Viz PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 26.

241 Na uvedený problém bylo v české odborné a komentářové literatuře za předchozí právní úpravy obchodního jména (do r. 2000) často poukazováno. Např. PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 1. díl. 4. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004. s. 108 – 112.

242 „*Status podnikateľa je pre osoby, ktoré majú živnostenské oprávnenie podmienené aj výkonom podnikateľskej činnosti, na ktorú sú oprávnení. Z právnických osôb sa zaraďujú do tejto skupiny tie, ktorých vznik nie je podmienený zápisom do obchodného registra, napr. záujmové združenia právnických osôb (§ 20f OZ), verejnoprospešné organizácie, neziskové fondy.*“ PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 10.

243 „V případě, kdy dva podnikatelé užívají shodné či zaměnitelné obchodní jméno, právo na jeho ochranu má ten, v jehož prospěch svědčí časová priorita. Je přitom nerozhodné, zda jde o fyzickou či právnickou osobu.“ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 233/92 – blíže in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 11 – 13.

6.1.2 Vytváření obchodního jména

6.1.2.1 Obchodní jméno fyzické osoby

Obchodním jménem podnikatele – fyzické osoby, který má místo podnikání na území SR, je vždy jméno této osoby. Firemní kmen fyzické osoby ve slovenské úpravě (stejně jako v české) tvoří jméno a příjmení.²⁴⁴ Pro podnikatele – fyzické osoby je tedy povinná tzv. „osobní firma“, jiná varianta obchodního jména, resp. jeho kmen (např. věcné, smíšené nebo fantazijní) není přípustná. V tomto se právní úpravy v SR a ČR dosud shodují.

Podle první věty § 9 odst. 1 obch. zák. SR *obchodným menom fyzickej osoby je jej meno a priezvisko (ďalej len „meno“)*.²⁴⁵ Uvedené kogentní ustanovení výkladově není rozporuplné, donucující charakter není nutné zdůrazňovat či zesilovat nadbytečnými slovními obraty (jako např. v české úpravě: „musí být vždy“). (Např. obchodní jméno podnikatele by mohlo vypadat takto: „Jozef Navrátil“, „Marian Pavlica“).²⁴⁶

Pokud jde o firemní dodatek, podle druhé věty § 9 odst. 1 obch. zák. SR *obchodné meno fyzickej osoby môže obsahovať dodatok odlišujúci osobu podnikateľa alebo druh podnikania*. Úprava možnosti připojit před či za tzv. firemní kmen fakultativní dodatek (pozice dodatku není rozhodující, jak vyplývá z judikatury²⁴⁷) neobsahuje sice slovo „např.“ nebo „zpravidla“ za slovem odlišující, ale lze usuzovat, že zákonodárce tím nemínil pouze a výlučně dodatky osobní (odlišující osobu podnikatele – mladší, starší, vdova, syn, MVDr. aj., např. takto: „Ing. Oľga Tóthová“)²⁴⁸ anebo věcné (odlišující

244 „V prípade viacerých osobných mien fyzickej osoby vyplýva z právnej úpravy povinnosť použiť aspoň jedno z nich (v prípade občana SR zapísané v poradí ako prvé – § 3 zák.č. 300/1993 Z. z., o mene a priezvisku), rovnako jako povinnosť používať priezvisko v podobe, v akej je zapísané v matrike (§ 16 zák.č. 154/1994 Z. z., o matrikách).“ PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 28.

245 Současné znění § 9 odst. 1 obch. zák. SR je shodné s původní československou úpravou obchodního jména (od r. 1991).

246 Jména podnikatelů – fyzických osob byla vyhledána na http://www.orrs.sk/search_osoba.asp (Typ osoby: fyzická – zapísaná ako subjekt).

247 „Dodatek v osobní firmě, sloužící k bližšímu označení osoby majitele firmy, může být i přede jménem podnikatele.“/Z odůvodnění: Požadavek, aby dodatek (§ 9 odst. 1) následoval za jménem do rejstříku zapsaného podnikatele, a aby s tímto jménem nebyl spojován tak, že by se četl před tím, není v zákoně nikde vysloven./ ELIÁŠ, K., *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 1998. s. 59.

248 „Firemní dodatek „doktor“ k bližšímu označení osoby sloužící, jinak zásadně přípustný, možno připustiti jen tehdy, je-li pravdivým, tj., naby-la-li ho osoba, jejíž jméno jest součástíou firmy, na některé tuzemské vysoké škole, neb byl-li její titul doktorský, nabytý v cizině, nostrifikován.“ Ze sb. rozhodnutí Vážný 4203 (r. 1924) in ELIÁŠ, K. *Obchodní*

druh podnikání – např. takto: „*Servis hydrauliky – Martin Pokorný*“).²⁴⁹ Současně se ze zákona poskytuje možnost (zdůrazníme-li spojení „může obsahovat“) využít i jiný dodatek, jímž by také bylo splněno odlišení shodných či zaměnitelných obchodních jmen fyzických osob, a to dodatek „smíšený“ (např. takto: „*Marián Bednár, revízie a opravy výtahov, súkromný podnik, Košice*“, „*Ing. Ján Kollár – KOLEX*“), dodatek „fantazijní“ (např. takto: „*Štefan Benda – FAGUS*“, „*Vladimír Láska – LK-TRANS*“, „*Vadim Ivanovič Ignatov – IGVÁ*“), „dodatek odlišující místo či sídlo podnikání“ (např. takto: „*Juraj Husár – Poprad-Velká*“). K tomu lze připomenout, že i někteří čeští autoři komentářů obchodního zákoníku v dřívějším znění zastávali názor, že jiné dodatky než „osobní“ nebo „věcné“ jsou v obchodních jménech fyzických osob vyloučeny.

Z důvodu odstranění případných pochybností o použitelnosti různých druhů dodatků v obchodním jménu podnikatele – fyzické osoby by mohla znít druhá věta § 9 odst. 1 obch. zák. SR takto: „Obchodné meno fyzickej osoby môže obsahovať dodatok odlišujúci osobu podnikateľa alebo druh podnikania, príp. iný odlišujúci dodatok.“

6.1.2.2 Obchodní jméno právnické osoby

Pro podnikatele – právnické osoby zapisující se do obchodního rejstříku, zejména pro obchodní společnosti a družstva, je v SR i v ČR právní úprava obchodního jména/firmy téměř shodná (liší se pouze v některých použitých výrazech). Podle § 9 odst. 2 obch. zák. SR²⁵⁰ *obchodné meno obchodných spoločností a družstva je názov, pod ktorým sú zapísané v obchodnom registri. To platí aj pre právnické osoby, ktoré sa zapisujú do obchodného registra na základe osobitného zákona. Súčasťou obchodného mena právnických osôb je aj dodatok označujúci ich právnu formu.*²⁵¹

Obchodním jménem výše uvedených právnických osob je tedy libovolně zvolený název (s dodržením základních zásad firemního práva, zejména zásady identifikace podnikatele, nezaměnitelnosti, zákazu klamavosti apod., i všech požadavků podle

zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900. 1. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 1998. s. 58.

249 Při právních úkonech však musí být sled slov, jak bylo zaevidováno, přesně dodrženo (kmen – dodatek, anebo dodatek – kmen). Např. podnikatelka s obchodním jménem „*Valéria Šimonová – SIMONS TRADE*“ nemůže být označována jako „*SIMONS TRADE – Valéria Šimonová*“. Blíže v rozhodnutí Okresního soudu P. ze dne 12. 3. 2012 sp. zn. 20Rob/2/2012 – viz <http://www.justice.gov.sk/Stranky/Sudne-rozhodnutia/Sudne-rozhodnutia.aspx>

250 „Z kontextu s § 21 vyplýva, že ide o úpravu slovenských právnických osôb a nie zahraničných osôb.“ PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár.* 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 28.

251 Současné znění § 9 odst. 2 obch. zák. SR je shodné s původním zněním § 9 odst. 2 v československém obchodním zákoníku (od r. 1991).

zvláštní právní úpravy²⁵²), který tvoří tzv. firemní kmen, a povinným dodatkem je dodatek označující právní formu této právnické osoby.

Z právní úpravy jednotlivých právních forem obchodních společností v obch. zák. SR vyplývá, že dodatky o právní formě mohou mít následující podobu:

- a) Veřejná obchodní společnost podle § 77: *Obchodné meno musí obsahovať označenie „verejná obchodná spoločnosť“, ktoré môže byť nahradené skratkou „ver. obch. spol.“ alebo „v. o. s.“. Ak obchodné meno obsahuje priezvisko aspoň jedného zo spoločníkov, postačí dodatok „a spol.“.*
- b) Komanditní společnost podle § 95: *Obchodné meno spoločnosti musí obsahovať označenie „komanditná spoločnosť“, postačí však skratka „kom. spol.“ alebo „k. s.“. Ak obchodné meno spoločnosti obsahuje meno komanditistu, ručí tento komanditista za záväzky spoločnosti ako komplementár.*
- c) Společnost s ručením omezeným podle § 107: *Obchodné meno spoločnosti musí obsahovať označenie „spoločnosť s ručením obmezeným“, postačí však skratka „spol. s r. o.“ alebo „s. r. o.“.*
- d) Akciová společnost podle § 154 odst. 2: *Obchodné meno spoločnosti musí obsahovať označenie „akciová spoločnosť“ alebo skratku „akc. spol.“ alebo skratku „a. s.“.*

Pokud jde o obchodní jméno družstva, nemusí být vždy vytvářeno z obou součástí (firemního kmene a dodatku), ale postačí, když bude kdekoliv obsahovat označení „družstvo“ (viz § 221 odst. 2).

Obchodní jméno právnické osoby (podle různých právních forem) může vypadat např. takto:

- „Pálenica, verejná obchodná spoločnosť“,

252 Viz např. § 221 odst. 2 obch. zák. SR: *Obchodné meno družstva musí obsahovať označenie „družstvo“.* (K tomu viz shodnou úpravu v § 221 odst. 3 českého obch. zák.)

Dále viz např. § 4 zákonač. 483/2001 Z. z., o bankách:

(1) Slová „**banka**“ alebo „**sporiteľňa**“, ich cudzojazyčné preklady alebo slová, v ktorých základe sa tieto slová alebo ich cudzojazyčné preklady vyskytujú, môže používať v obchodnom mene iba právnická osoba, ktorá má udelené bankové povolenie. Ak by mohlo dôjsť k zámene, môže Národná banka Slovenska požadovať spresnenie názvu banky alebo pobočky zahraničnej banky, alebo inej právnickej osoby; banka, pobočka zahraničnej banky alebo iná právnická osoba sú povinné tejto žiadosti vyhovieť.

(2) Ustanovenie odseku 1 sa nevzťahuje na právnické osoby, ktorých obchodné meno alebo názov je zavedený alebo uznávaný zákonom alebo medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná, alebo ak z obchodného mena je zrejme, že osoba, v ktorej mene sa slovo „banka“ alebo „sporiteľňa“ používa, sa nezaobrá činnosťou uvedenou v § 2 ods. 1.

- „DANAJ, komanditná spoločnosť“,
- „LEKÁREŇ – NÁRODNÁ ŽILINA, s. r. o.“,
- „Petr Jäger, predajné automaty, s. r. o.“,
- „Prima banka Slovensko, a. s.“,
- „Poľnohospodárske družstvo Poriadie“ (označení „družstvo“ je uvnitř zvoleného firemního kmene),
- „SBD HÁJIK, družstvo“ (označení „družstvo“ tvoří dodatek, neboť zkratka „D“ v kmeni je pro splnění zákonného požadavku nepostačující).²⁵³

Podle § 9 odst. 2 obch. zák. SR nejsou od sebe nijak odlišeny právnické osoby, které vznikají až zápisem do obchodního rejstříku od právnických osob, které vznikly před tímto zápisem. Prvořadě jsou zde uvedeny obchodní společnosti a družstva (první věta), následně pak i právnické osoby, které se zapisují do obchodního rejstříku na základě zvláštního zákona (druhá věta – např. státní podnik) a jejich obchodní jméno tvoří název, pod nímž jsou zapsány v obchodním rejstříku.

Např. obchodní jméno státního podniku (podle § 12 zákona o štátnom podniku) může vypadat např. takto:

- „Lesy Slovenskej republiky, š. p.“, „Hydromeliorácie, štátny podnik“, „Slovenský vodohospodársky podnik, štátny podnik“.

V první větě § 9 odst. 2 obch. zák. SR je podle našeho názoru gramaticky ne zcela vhodně použito 1. pád („obchodné meno“) namísto obvyklejšího 7. pádu, dále po singularu návaznost plurálem („obchodných spoločností“) a dále oddělena jedna skutečnost do dvou vět (první a druhá věta). Domníváme se, že druhý odstavec by mohl znít např. takto: „Obchodným menom obchodnej spoločnosti, družstva a ďalšej právnickej osoby, ktorá sa zapisuje do obchodného registra na základe osobitného zákona, je názov, pod ktorým sú zapísané v obchodnom registri. Súčasťou obchodného mena právnickej osoby je aj dodatok označujúci jej právnu formu.“

Do ustanovení § 9 obch. zák. SR byly začleněny ještě další dva odstavce, které se v § 9 českého obch. zák. (ani na jiném místě) vůbec nevyskytují.²⁵⁴ Při právním

253 Obchodní jména slovenských obchodních společností a družstev byla vyhledána prostřednictvím internetu v obchodním rejstříku (obchodný register SR – viz http://www.orrs.sk/search_subjekt.asp).

254 V ČR pro obchodní firmu platí pouze registrační princip (firmu má jen podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku, jiná osoba firmu nemá), přičemž povinnost uvádět firmu s doplněním o aktuálním stavu (např. „v likvidaci“) vyplývá z jiných ustanovení (viz např. § 70 odst. 2 in fine obch. zák.).

rozboru ustanovení o obchodním jménu je na Slovensku nutno rozlišovat podnikatele – právnické osoby zapsané v obchodním rejstříku a podnikatele – právnické osoby nezapsané. Proto je vhodné, že obch. zák. SR stanoví pro **podnikatele – právnickou osobu nezapísanou** do obchodního rejstříku pravidla, jak se vytváří její obchodní jméno a současně i okamžik, od něhož jí náleží právo k obchodnímu jménu: *Obchodným menom právnickej osoby, ktorá sa nezapísuje do obchodného registra, je názov, pod ktorým bola zriadená* (§ 9 odst. 3).²⁵⁵ Ustanovení nečiní výkladové problémy.

Nové ustanovení § 9 odst. 4 obch. zák. SR uvádí, že *podnikateľ je povinný uvádzať obchodné meno spolu s dodatkom označujúcim jeho súčasný právny stav, najmä s dodatkom „v likvidácii“, „v konkurze“ alebo „v reštrukturalizácii“*. Komentář k tomu uvádí, že *„samotné obchodné meno sa v týchto prípadoch nemení (kmeň a dodatek právnej formy), dodatok sa doplní k obchodnému menu a používa sa odo dňa rozhodnej skutočnosti. Zápisu do obchodného registra podlieha napr. vstup do likvidácie a skončenie likvidácie, vyhlásenie konkurzu, zavedenie nútenej správy. Účelom týchto dodatkov k obchodnému menu je notifikácia aktuálneho právneho stavu tretím osobám.“*²⁵⁶

Ustanovení bylo do obch. zák. SR zařazeno až novelizací (s účinností od 1. 1. 2002) a lze jej považovat za stvrzení a zdůraznění zejména zásady pravdivosti firmy a identifikace podnikatele, navazuje také na ustanovení o ochraně dobré víry třetích osob v údaje zveřejněné v obchodním rejstříku (§ 27 odst. 4 obch. zák. SR), dále na úpravu obchodního rejstříku ve zvláštním zákoně²⁵⁷ a zákonnou povinnost podnikatele uvádět v obchodním rejstříku svůj aktuální stav, pokud se podnikatel nachází v jisté konkrétní situaci, např. po zahájení likvidace (§ 70 obch. zák. SR)²⁵⁸, při konkurzu, při přeměnách apod. Podle § 11 zákona o obchodním rejstříku za nesplnění uložených povinností vyplývajících z § 9 odst. 4 může rejstříkový soud uložit podnikateli nemalé finanční sankce.²⁵⁹

255 Současné znění § 9 odst. 3 obch. zák. SR je shodné s původní úpravou obchodního jména (od r. 1991) v § 9 odst. 3. *„Založenie a vznik týchto právnických osôb je upravený osobitnými zákonmi. Nadobudnutie statusu podnikateľa pri týchto právnických osobách sa riadi ustanoveniami § 2 odst. 2 písm. b), ev. písm. c), teda vyžaduje existenciu právnickej osoby, získanie oprávnenia na podnikanie a reálny výkon podnikania. Toto sú rozhodujúce skutočnosti na právnu ochranu obchodného mena právnickej osoby, ktorá sa do obchodného registra nezapísuje.“* PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 29.

256 PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 30.

257 Zákonč. 530/2003 Z. z., o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

258 Podle § 70 odst. 2 obch. zák. SR společnost vstupuje do likvidácie ku dňu svojho zrušenia, ak zákon neustanovuje inak. Po dobu likvidácie sa používa obchodné meno spoločnosti s dodatkom „v likvidácii“.

259 *Registrový súd uloží zapísanej fyzickej osobe alebo fyzickej osobe oprávnenej konať v mene*

Podle našeho názoru nejde v uvedených případech o dodatek ve smyslu firemněprávním, jde spíše o „doplňk“ či „dovětek“, který se připojuje k obchodnímu jménu.²⁶⁰ Domníváme se, že jakýkoliv dovětek, z něhož vyplývá aktuální právní stav podnikatele a který podnikatel musí pravdivě uvést v obchodním rejstříku, není dodatkem a nepatří tudíž k textu ustanovení § 9 obch. zák. SR o tvoření obchodního jména podnikatelů fyzických a právnických osob. Pokud by text § 9 odst. 4 měl být v obch. zák. SR zachován, s ohledem na tento výklad bychom navrhovali, aby byl upraven takto: Podnikatel je povinný uvádět obchodné meno spolu s doplňkom označujúcim jeho súčasný právny stav, najmä s doplňkom „v likvidácii“, „v konkurze“ alebo „v reštrukturalizácii“.

6.1.3 Zásada výlučnosti obchodního jména a zákazu klamavosti

V ustanovení § 10 odst. 1 obch. zák. SR jsou výslovně zakotveny dvě zásady²⁶¹ (shodně s českou úpravou, danou § 10 odst. 1 obch. zák.): nezaměnitelnosti, resp. výlučnosti obchodního jména a zákazu klamavosti. Podle uvedeného ustanovení *obchodné meno nesmie byť zameniteľné s obchodným menom iného podnikateľa a nesmie vzbudzovať klamlivú predstavu o podnikateľovi alebo o predmete podnikania.*

„Primárnou funkciou obchodného mena je individualizovať podnikateľov a ochraňovať záujmy tretích osôb (predovšetkým spotrebiteľov), ako aj uľahčovať orientáciu na trhu. Imanentným znakom obchodného mena, ako práva na označenie, je jeho odlišiteľnosť. Obchodné meno nemôže byť hanlivé, nemôže narušovať všeobecnú mravnosť, nakoľko jeho použitie v právnych vzťahoch by bolo v rozpore s § 3, 39 OZ.“²⁶²

zapisanej právnickej osoby pokutu do výšky 3 310 eur, ak si táto osoba nesplní povinnosť a) podať návrh na zápis zmeny zapísaných údajov alebo návrh na výmaz zapísaných údajov v lehote ustanovenej zákonom, b) predložiť registrovému súdu listiny, ktoré sa ukládajú do zbierky listín, v lehote ustanovenej zákonom, c) ustanovenú podľa osobitného predpisu (viz § 3a, § 9 ods. 4 a § 21 ods. 7 až 9 obchodného zákonníka).

260 V české úpravě označení „v likvidaci“ není nazýváno dodatkem – viz § 70 odst. 2 obch. zák.: Společnost vstupuje do likvidace ke dni, k němuž je zrušena, pokud zákon nestanoví jinak. Vstup do likvidace se zapisuje do obchodního rejstříku. Po dobu likvidace se užívá firma společnosti s dovětkem „v likvidaci“. Z uvedeného ustanovení (společnost má používat firmu „s dovětkem“) jednoznačně vyplývá, že uvedený dovětek není součástí firmy obchodní společnosti.

261 *„V literatúre sa ako zásady tvorby obchodného mena uvádzajú zásada individualizačná, pravdivosť, a primeranosť, jasnosť a jednotnosť. Z právnej úpravy explicitne vyplýva požiadavka nezaměnitelnosti obchodného mena a zákaz vzbudzovať klamlivú predstavu.“* PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 31.

262 PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 31.

Tradiční zákonný požadavek nezaměnitelnosti či výlučnosti obchodního jména²⁶³ byl později doplněn požadavkem zákazu klamavosti (např. obchodní jméno fyzické osoby nesmí obsahovat takový dodatek, aby vzbuzoval klamnou představu, že jde o podnikatele – právnickou osobu, jako např. „Július Kuchár a spol.“, „Mária Jandová a ostatní“).²⁶⁴ „Pri tvorbe obchodného mena by každý podnikateľ mal predovšetkým zistiť, či pod rovnakým alebo veľmi podobným menom už nepodniká iný podnikateľ. Túto povinnosť má, samozrejme, registrový súd, ale aj podnikateľ vo vlastnom záujme by mal mať na zreteli zásadu nezameniteľnosti už pri tvorbe obchodného mena.“²⁶⁵

Slovní spojení v závěru odst. 1 „o predmete podnikania“ by mohlo být bez náhrady vypuštěno, neboť některé subjekty mohou mít namísto předmětu podnikání předmět činnosti (např. tzv. fiktivní podnikatelé – společnost s ručením omezeným, akciová společnost, družstvo). Ustanovení § 10 odst. 1 obch. zák. SR by mohlo znít takto: Obchodné meno nesmie byť zameniteľné s obchodným menom iného podnikateľa a nesmie vzbudzovať klamlivú predstavu o podnikateľovi.

Obchodní jména právnických osob, které tvoří podnikatelská seskupení, mohou mít určité shodné prvky, ale obchodní jména těchto jednotlivých samostatných subjektů musí být navzájem odlišitelná. Uvedenou možnost lze považovat za jistý zásah do zásady nezaměnitelnosti. Ustanovení § 10 odst. 2 obch. zák. SR, upravující obchodní jména několika právnických osob, které jsou podnikatelsky, resp. majetkově propojeny, zní takto: **Obchodné mená viacerých právnických osôb môžu vyjadrovať spoločnú majetkovú účasť spoločníkov, ak sú navzájom odlišiteľné.**

263 „Firmy společností a jiných právnických osob jsou zaměnitelné nejen tehdy, jsou-li zcela identické, ale mohou být zaměnitelné i tehdy, mají-li identický silný prvek. Této tezi též odpovídá zákonem stanovená úprava koncernových jmen (v § 11 odst. 6 obch. zák.). Nicméně ani toto východisko silných prvků neplatí absolutně a podobnost firm jako jedna z příčin zaměnitelnosti bude posuzována vždy subjektivně dle okolností individuálního případu, originality firmy a jejího silného prvku, trhu, na kterém se subjekty střetávají, a teritoria, na němž se střetávají.“ HEROLDOVÁ, H. in DĚDIČ, J. a kol., *Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. § 1 až § 92e*. 1. vydání. Praha: Polygon, 2002. s. 82.

264 „Soutěžitel, jenž použil jako dodatek pro své obchodní jméno kmen obchodního jména druhého soutěžitele, vyvolal tak možnost, že oba účastníci řízení budou zaměňováni či bude vzbuzován dojem o existenci určitého propojení účastníků, ač tady takové propojení není a naopak jde o vztah konkurence.“ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 254/97 in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 185 – 190.

265 Blíže ČERNEJOVÁ, A. in MORAVČÍK, J., OVEČKOVÁ, O. a kol., *Obchodný zákoník. Komentár*. 1. vydanie. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r. o., 1995. s. 37 – 39. K tomu také Patakyová M.: „Registrový súd preveruje len totožnosť obchodného mena (bez ohľadu na formu). Prehľad o obchodných menách zapísaných osôb poskytuje zoznam na internete (www.orst.sk).“ in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 31.

V českém obchodním zákoníku je obdobná úprava zakotvena v § 11 odst. 6, v němž se odkazuje na úpravu koncernů či holdingů.²⁶⁶ Mezi ustanoveními obch. zák. SR a českého obch. zák. lze nalézt určité rozdíly, přičemž česká úprava je přesnější, pokud jde o formulaci povinností podnikatelů působících v rámci určitých ekonomických spojení („obsahují-li“, tj. musí obsahovat dodatek, a „jsou-li“, tj. musí být rozlišitelné). Doporučujeme, aby se ustanovení v obch. zák. SR obměnilo takto: „Obchodné mená viacerých právnických osôb, ktoré vyjadrujú spoločnú majetkovú účasť spoločníkov, musí byť navzájom odlišiteľné.“ Případně pro jinou variantou znění § 10 odst. 2 obch. zák. SR by se mohl zákonodárce na Slovensku inspirovat z naší úpravy (viz § 11 odst. 6).

Dodatkům k rozlišení obchodních jmen podnikatelů právnických i fyzických osob je věnován třetí odstavec § 10 obch. zák. SR (tato úprava je srovnatelná s textem v § 10 odst. 1, druhá až čtvrtá věta českého obch. zák.): *Na odlišenie obchodného mena právnickej osoby **nestačí rozdielne označenie právnej formy. Ak ide o fyzickú osobu, stačí na odlišenie uvedenie iného miesta podnikania. Ak má fyzická osoba rovnaké meno a priezvisko ako iný podnikateľ v tom istom mieste podnikania, je povinná doplniť svoje obchodné meno uvedením dodatku, ktorý sa týka mena alebo druhu podnikania tak, aby sa obchodné mená dali vzájomne odlišiť.***

V první větě § 10 odst. 3 obch. zák. SR je namísto správného pojmu „dodatek“ (a v předchozích ustanoveních již vysvětleného) použit obecný výraz „označení“, přestože se týká problematiky tvoření obchodních jmen právnických osob. Druhá věta vyjadřuje fakultativní dodatek pro fyzickou osobu, a to v podobě místního dodatku (např. „Peter Novotný, Partyzánske“). Lze předpokládat, že ani jiný, příp. další dodatek tímto textem není vyloučen; bylo by proto vhodnější doplnit slovo „spravidla“ před výrazy „na odlišení“. V třetí větě je zakotven obligatorní dodatek, má-li fyzická osoba shodné jméno s jiným podnikatelem ve stejném místě podnikání²⁶⁷

266 Pro srovnání § 11 odst. 6 obch. zák. zní: „Firmy podnikatelů, jejichž podniky přísluší k témuž koncernu (§ 66a odst. 7), mohou obsahovat shodné prvky, obsahují-li dodatek o příslušnosti ke koncernu a jsou-li dostatečně navzájem rozlišitelné.“

„Je třeba uvést, že zákon neukládá povinnost koncernovým podnikům uvádět shodný prvek a dodatek o příslušnosti ke koncernu. Je sporné, zda v případě, že se podnikatelé v rámci koncernu rozhodnou o užívání shodného prvku vyjadřujícího příslušnost ke koncernu, musí tento prvek užívat ve firmě všichni podnikatelé koncernu. V teorii a zejména praxi rejstříkových soudů je rovněž sporné, jak mají znít obchodní firmy podnikatelů, jejichž podniky náležejí k témuž koncernu.“ BARTOŠÍKOVÁ, M., PLÍVA, S. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol., *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 30.

267 „Formulácia tohto osobitného obligatórneho dodatku môže byť obtiažna v prípadoch viacerých podnikateľských aktivít jednej fyzickej osoby pri rešpektovaní záveru, že všetky podnikateľské aktivity spolu vytvárajú jeden podnik, ku ktorému sa môže viazať len jedno obchodné meno (zásada jednotnosti a individualizačná zásada). Povinnosť volby dodatku je ustanovená

(např. „Mgr. Juraj Fiala, junior, Senica“). Není zřejmé, proč zákonodárce po zavedení legislativní zkratky pro „meno a priezvisko“ (viz „meno“ v první větě § 9 odst. 1) zde znovu používá oba pojmy.

Se zřetelem na výše uvedené navrhuje následující znění třetího odstavce § 10 obch. zák. SR: „Na odlíšenie obchodného mena právnickej osoby nestačí rozdielny dodatok označujúci jej právnu formu. U fyzickej osoby stačí spravidla na odlíšenie uvedenie iného miesta podnikania. Ak má fyzická osoba rovnaké meno ako iný podnikateľ v tom istom mieste podnikania, je povinná doplniť svoje obchodné meno dostatočne odlišujúcim dodatkom ve smyslu § 9 odst. 1.“

Jako pozůstatek nevhodně zařazené úpravy (již od samého počátku účinnosti obchodního zákoníku v r. 1992) má slovenský obchodní zákoník mezi ustanoveními o obchodním jménu (stejně tak i český obch. zák. v rámci obchodní firmy) formulaci o podnikání více osob bez založení právnické osoby – viz § 10 odst. 4: *Ak podniká spolu viac osôb pod spoločným označením bez založenia právnickej osoby, sú tieto osoby spoločne a nerozdielne povinné splniť záväzky vzniknuté pri podnikaní.*

Na nesystematičnost tohoto ustanovení bylo již dříve v komentářích k obchodnímu zákoníku²⁶⁸ (československých, českých i slovenských) poukazováno, přesto slovenský zákonodárce ponechává uvedené ustanovení. Podle našeho názoru lze bez náhrady tento čtvrtý odstavec z § 10 obch. zák. SR zcela vypustit (stejně jako druhý odstavec z § 10 českého obch. zák.²⁶⁹). Uvedenou problematiku (smlouvu o sdružení, solidární odpovědnost subjektů) blíže upravuje občanský zákoník,²⁷⁰ není tedy třeba regulovat v podstatě totéž (a nijak speciálně pro podnikatele) v obch. zák. SR v rámci úpravy obchodního jména.

6.1.4 Přejchod a převod obchodního jména

Slovenský obchodní zákoník zakotvuje možnost využívat **tzv. starou firmu** (§ 11 odst. 1: „môže podnikat' pod doterajším obchodným menom“) stejně jako český obch.

pre fyzickú osobu, ktorá začína podnikat' neskôr.“ PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákoník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 32.

268 K tomu např. Eliáš, K.: „Předpis se vůbec netýká firemního práva. Vztahuje se především na tzv. konsorciální podnikání (§ 829 a násl. obč. zák.). Týž princip vyjadřuje § 835 odst. 2 obč. zák. K solidárním závazkům srov. § 511 obč. zák. a 293 obch. zák. Termín „bez založení“ kryje i neplatné založení (k tomu srov. speciální úpravu v § 69b).“ ELIÁŠ, K., *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900*. 1. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 1998. s. 60.

269 V rámci rekodifikace soukromého práva v ČR je úprava obchodní firmy napříště součástí občanského zákoníku (§ 423 – 428 zák.č. 89/2012 Sb.), který již k obchodní firmě „nepřilepuje“ tuto nesouvisející problematiku.

270 *Zmluva o združení* podle § 829 a násl. občanského zákoníku SR (§ 835 odst. 2: *Zo záväzkov voči tretím osobám sú účastníci zaviazaní spoločne a nerozdielne.*)

zák.²⁷¹ Nahlédneme-li do naší původní úpravy obchodního jména v § 11 (do r. 2000), zjistíme, že současné znění § 11 obch. zák. SR ve všech pěti odstavcích je s ní totožné. Ustanovení § 11 obch. zák. SR nebylo novelizacemi dotčeno (a to včetně § 481, na nějž odkazuje²⁷²), avšak od samého počátku obsahuje mnohé nepřesnosti, z nichž vyplývají interpretační problémy, o kterých se často vedly diskuse.

Regulace přechodu obchodního jména („kto zdedí“) a převodu („na základe zmluvy“) je obsažena v § 11 odst. 1 obch. zák. SR²⁷³: *Kto zdedí podnik po podnikateľovi, ktorý bol fyzickou osobou, môže podnikat pod doterajším obchodným menom s dodatkom označujúcim nástupníctvo a meno nástupcu; to isté platí pri nadobudnutí podniku na základe zmluvy od podnikateľa, ktorý je fyzickou osobou, za podmienok ustanovených v § 481 ods. 2.*²⁷⁴

V ustanovení § 11 odst. 1 obch. zák. SR je upraven postup přechodu a převodu obchodního jména podnikatele – fyzické osoby na jinou osobu, tedy i na nepodnikatele či na právnickou osobu (což umožňuje širší výklad výrazu „kto“). V souvislosti se změnami, jimiž prošlo ustanovení § 11 odst. 1 českého obch. zák., jsme si při výkladu § 11 obch. zák. SR položili následující otázky:

- 1) Podle slovenské úpravy používání tzv. staré firmy není vůbec nutný výslovný souhlas předchůdce (zůstavitele, původního vlastníka podniku) s přechodem dosavadního obchodního jména fyzické osoby na nabyvatele? Skutečně může jakýkoliv nabyvatel užívat tzv. starou firmu bez udělení souhlasu svým předchůdcem? Znamená to, že na nabyvatele „spadne“ obchodní jméno společně s podnikem bez jakéhokoliv projevu vůle právního předchůdce?

271 „Právna úprava obchodného mena v dôsledku rešpektovania základných atribútov firemného práva umožňuje len „viazaný“ prevod a prechod obchodného mena. Ust. § 11 z tohoto aspektu reguluje prevod a prechod „starého obchodného mena“ (tzv. starej firmy) a nového obchodného mena vo väzbe na podnik, ktorého súčasťou je obchodné meno ako reprezentant nehmotnej zložky.“ PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 33.

272 Ustanovení § 481 český obch. zák. nemá, celé toto ustanovení bylo novelizací zrušeno.

273 „Z dikcie právnej úpravy, ako aj z odkazu na § 481 ods. 2 vyplýva, že zákon predpokladal aplikáciu tohto ustanovenia medzi fyzickými osobami. Napriek tomu je nadobudnutie podniku fyzickej osoby osobou právnickou možné, napr. pri vklade podniku fyzickej osoby do obchodnej spoločnosti, ale rovnako aj pri dedení zo závetu. Pri aplikácii zmluvného prevodu, resp. primeranej aplikácii zmluvného prevodu pri vklade do spoločnosti, z fyzickej osoby na nadobúdateľa, musí byť prevod obchodného mena výslovne upravený.“ PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 33.

274 Z § 481 odst. 2 (*Ak sa podnik predáva medzi fyzickými osobami, môže kupujúci používať obchodné meno predávajúceho, ak to zmluva určuje, a to len s dodatkom označujúcim nástupníctvo v podnikaní.*) vyplývá, že pro případy převodu podniku je zde vůle podnikatele zmíněna – viz „ak to zmluva určuje“.

- 2) Jakou právní úpravu použijeme pro převod obchodního jména mezi právníckými osobami, resp. od podnikatele – právnícké osoby, upravuje-li § 11 problematiku přechodu a převodu obchodního jména pouze mezi fyzickými osobami, resp. od podnikatele – fyzické osoby (odst. 1)? V § 11 není blíže upraven smluvní převod obchodního jména od podnikatele – právnícké osoby (např. povinnost nástupnického dodatku apod.), tedy kromě úpravy v odst. 4, v němž je zmínka o tzv. vázaném převodu obchodního jména (pouze se současným převodem podniku, příp. části podniku). Odst. 3 reguluje zvlášť problematiku přechodu obchodního jména právnícké osoby na nástupnickou právníckou osobu s podnikem, nikoliv převodu. Budou se tedy tyto vztahy řídit pouze speciální obchodněprávní úpravou, danou § 481 odst. 1 obch. zák. SR 275 (smlouvou o prodeji podniku)?

Vzhledem k tomu, že uvedené otázky se týkají jak přechodu obchodního jména, tak i jeho převodu, odpovědi na ně jsme se pokusili rozdělit do dvou následujících podkapitol.

6.1.4.1 Přechod obchodního jména

Podle § 11 odst. 1 obch. zák. SR **po smrti fyzické osoby** může přejít její obchodní jméno na jinou osobu jen **současně s podnikem** (tzv. vázaný přechod obchodního jména) a za podmínky, že **nabyvatel** k obchodnímu jménu **uvede dodatek označující nástupnictví** (např. „nástupce“ či „nabyvatel“) **a své jméno**.

Např. vlastník podniku – fyzická osoba s obchodním jménem „Jozef Dávid – ubytovanie“ zemře a po jeho smrti přechází podnik i s původním obchodním jménem na jediného syna Karla, který může používat pro své podnikání i nadále tzv. starou firmu, a to např. takto: „Jozef Dávid – ubytovanie, nástupce Karol Dávid, syn“.

V aktuální slovenské úpravě přechodu obchodního jména není uvedena žádná další podmínka (jen že obchodní jméno musí přejít společně s podnikem a nabyvatel musí uvést nástupnický dodatek se svým jménem). O vůli dosavadního nositele obchodního jména povolit nebo zakázat nástupci, příp. i více nástupcům přechod svého obchodního jména se zmiňuje pouze česká úprava („jen má-li k tomu výslovný souhlas zůstavitele nebo dědiců nebo právního předchůdce“).

Zdá se, že slovenský zákonodárce (v úpravě § 11 obch. zák. SR původního znění) klade velký důraz na tzv. vázaný přechod či převod obchodního jména (společně

275 V § 481 odst. 1 je řešen případ smluvního převodu obchodního jména (bez ohledu na osoby kupujícího a prodávajícího) takto: „*Ak zo zmluvy nevyplyva nič iné, prechádza na kupujúceho aj oprávnenie používať obchodné meno spojené s predávaným podnikom, ibaže by to bolo v rozpore so zákonom alebo s právom tretej osoby. Tomuto prevodu nebráni zmena označenia právnej formy osoby oprávnenej podnikat.*“ Vzhledem k tomu, že v závěrečné větě je zmínka o „právní formě“, lze předpokládat, že dané ustanovení řeší převody obchodních jmen také mezi právníckými osobami.

s podnikem), avšak nijak nezohledňuje právě vůli právního předchůdce (podnikatele – vlastníka, jemuž podnik dříve patřil). Zdá se, že tato zákonná úprava se soustředí zejména na objekt (podnik), zatímco subjektivní stránku (osobu podnikatele) zcela pomíjí. Pokud by např. vlastník podniku s věhlasnou firmou před svou smrtí výslovně zakázal svému potomkovi podnikat pod původním obchodním jménem (tj. pod onou starou věhlasnou firmou), aby zabránil stavu, že by podnik za podnikání potomka neprosperoval či zkrachoval, vyvstává otázka, nakolik by takovéto sdělení (nesouhlas, zákaz) původního podnikatele bylo pro jeho dědice právně závazné. Neměli povinnost „výslovného předchozího souhlasu“ upravena v obch. zák. SR, můžeme uvažovat pouze v dimenzích obecné úpravy dědění podle občanského zákoníku, tj. o detailně sepsané závěti zůstavitele apod.

Podle § 11 odst. 3 obch. zák. SR je nutné, aby k přechodu obchodního jména (**při zrušení právnické osoby bez likvidace**) došlo současně s podnikem (tzv. vázaný přechod obchodního jména): *Obchodné meno právnickej osoby **prechádza** na nástupnícku právnickú osobu s **podnikom**, ak zaniká pôvodná právnická osoba bez likvidácie a nástupnícka právnická osoba obchodné meno prevezme. Ak nástupnícka právnická osoba má **inú právnu formu, musí sa zmeniť dodatok v súlade s jej právnou formou.*** V uvedeném případě, tj. pokud jde o právnickou osobu s obchodním jménem, které má přejít na nástupnickou právnickou osobu, je situace zřetelná a nevyskytují se zde podobné problémy jako u fyzických osob (vůle předchůdce apod.). Toto ustanovení upravuje dvě zásadní podmínky přechodu obchodního jména – „přechází společně s podnikem“ a „nástupce obchodní jméno převezme“, které jsou doplněny povinností uvést dodatek do souladu s právní formou nástupnické právnické osoby.

Např. původní vlastník podniku – právnická osoba s obchodním jménem „AB COMPUTER s. r. o.“ podstoupila přeměnu (sloučením s obchodní společností „MOF Capital, a. s.“ podle § 218l obch. zák. SR²⁷⁶) a nástupnická společnost hodlá podnikat pod původním obchodním jménem. Obchodní jméno nástupnické akciové společnosti může vypadat např. takto: „AB COMPUTER, a. s.“.

Vzhledem k tomu, že z ustanovení § 11 odst. 3 nevyplývá pro nástupnickou právnickou osobu povinnost uvést nástupnický dodatek (např. ve tvaru „nástupce“, „nabyvatel“), ani povinnost připojit své původní obchodní jméno, nelze rozpoznat, zda jde o obchodní jméno převzaté od původního vlastníka podniku (tzv. starou firmu), či zda si uvedené obchodní jméno nástupnická osoba zvolila zcela podle své vůle (např. došlo ke změně jejího původního obchodního jména, pod nímž byla dosud zapsána

276 Ustanovení § 218l (pozn.: čte se dvěstěosmnáct el) obch. zák. SR zní: (1) *Zlúčenie spoločností s ručením obmedzeným a akciovej spoločnosti, pri ktorom spoločnosť s ručením obmedzeným zaniká a jej imanie prechádza na akciovú spoločnosť, sa pripúšťa. (2) Na zlúčenie podľa odseku 1 sa použijú primerane ustanovenia § 218a až 218k. Pre zanikajúcu spoločnosť s ručením obmedzeným platia ustanovenia § 152a.*

v obchodním rejstříku). Domníváme se, že v souladu se zásadou pravdivosti firmy by mělo být převzetí dosavadního obchodního jména (tzv. staré firmy) v takové podobě, z níž by vyplývalo právní nástupnictví, a to např. ve výše uvedeném příkladu takto: „AB COMPUTER, a. s., nástupce“ nebo „AB COMPUTER, a. s., nabyvatel MOF Capital“.

6.1.4.2 Převod obchodního jména

Uvažujeme-li o smluvním převodu obchodního jména **mezi podnikatelem fyzickou osobou**, tj. vlastníkem podniku s obchodním jménem (prodávajícím), a **jinou fyzickou osobou** (kupujícím), musíme vzít v úvahu zákonnou úpravu v § 11 odst. 1 obch. zák. SR (druhá část věty za středníkem: *to isté platí pri nadobudnutí podniku na základe zmluvy od podnikateľa, ktorý je fyzickou osobou, za podmienok ustanovených v § 481 ods. 2*) a také úpravu v § 481 odst. 2 obch. zák. SR (*ak sa podnik predáva medzi fyzickými osobami, môže kupujúci používať obchodné meno predávajúceho, ak to zmluva určuje, a to len s dodatkom označujúcim nástupníctvo v podnikaní*). K převodu obchodního jména mezi fyzickými osobami je tedy nutné splnění tří podmínek (na rozdíl od přechodu obchodního jména fyzické osoby, u něhož chybí podmínka souhlasu původního podnikatele – zůstavitele), a to že tento převod **vyplývá ze smlouvy** (zde je tedy zakotven předběžný souhlas podnikatele), že obchodní jméno bude převedeno **současně s podnikem** (tzv. vázaný převod obchodního jména) a že **nabyvatel** k dosavadnímu obchodnímu jménu **uvede dodatek označující nástupnictví** v podnikání (např. „nástupce“, „nabyvatel“) **a své jméno**.

V případech převodu obchodního jména právnické osoby je třeba postupovat jen podle § 11 odst. 4 obch. zák. SR: *Prevod obchodného mena bez súčasného prevodu podniku je neprípustný. Prevod obchodného mena je možný aj pri prevode časti podniku, ak bude podnikateľ zostávajúcu časť prevádzkovať pod iným obchodným menom alebo táto časť zanikne likvidáciou*. Z uvedeného ustanovení vyplývá pouze tzv. vázaný převod obchodního jména, tj. **společně s podnikem**, příp. za určitých podmínek pouze **s částí podniku**. Další postup či podmínky převodu obchodního jména právnické osoby je možno nalézt v § 481 odst. 1 obch. zák. SR: *Ak zo zmluvy nevyplýva niečo iné, prechádza na kupujúceho aj oprávnenie používať obchodné meno spojené s predávaným podnikom, ibaže by to bolo v rozpore so zákonom alebo s právom tretej osoby. Tomuto prevodu nebráni zmena označenia právnej formy osoby oprávnenej podnikat'*. Také u tohoto převodu, stejně jako u převodu obchodního jména mezi fyzickými osobami, se předpokládá **souhlas podnikatele** s převodem obchodního jména na nástupnickou právnickou osobu (souhlas podnikatele nemusí být výslovný, ale je dán, pokud ze smlouvy nevyplývá něco jiného). Z poslední věty § 481 odst. 1 vyplývá, že nástupnická právnická osoba, má-li jinou právní formu, musí **změnit dodatek v souladu se svojí právní formou**.

Pokud jde o nástupnický dodatek (např. „nástupce“, „nabyvatel“), nevyplývá z § 11 odst. 4 žádná povinnost pro nástupnickou právnickou osobu, ani z jiných ustanovení

upravujících převod obchodního jména mezi podnikateli – právníckými osobami, ani z § 481 odst. 1 obch. zák. SR (obdoba jako u přechodu obchodního jména mezi právníckými osobami).

6.1.5 Změna obchodního jména fyzické osoby

Problematika užívání původního obchodního jména fyzickou osobou, která své jméno změnila (např. ženy provdáním apod.) je řešena v § 11 odst. 2 obch. zák. SR: *Ak podnikateľom je fyzická osoba, ktorá zmenila svoje meno, môže používať v obchodnom mene aj svoje prvé meno s dodatkom obsahujúcim nové meno.* Uvedené ustanovení nečiní žádné výkladové problémy, je stejné jako v české úpravě (jde o původní, neupravené znění). Jedinou zákonnou podmínkou pro podnikatele – fyzickou osobu, která hodlá podnikat pod tzv. starou firmou i po změně svého jména, je nutnost připojit dodatek s novým jménem k jménu původnímu.²⁷⁷

Např. podnikatelka – fyzická osoba podnikala dříve pod obchodním jménem „Mária Novaková, Senica“, po provdání má příjmení Zelená (zapsáno v matrice) a podniká pod obchodním jménem „Mária Novaková – Zelená, Senica“. Takto vytvořené obchodní jméno fyzické osoby odpovídá nejen požadavkům druhého odst. § 11, ale současně i zásadám pravdivosti, nezaměnitelnosti a zákazu klamavosti.

6.1.6 Obchodní jméno právnické osoby, jejíž součástí je jméno bývalého společníka nebo člena

Obchodní jméno podnikatele – právnické osoby, jehož součástí je jméno společníka nebo člena, který již není jejím společníkem nebo členem, je určitou variantou tzv. staré firmy. Obch. zák. SR umožňuje právnické osobě dále užívat obchodní jméno obsahující „jméno“ bývalého společníka nebo člena, avšak pouze s jeho souhlasem. Uvedený text je tedy třeba vykládat jako zákonné oprávnění, že právnická osoba může užívat i dále původní obchodní jméno, jehož součástí je jméno nebo název jejího bývalého společníka nebo člena, pokud s tím tento společník nebo člen, případně po jejich smrti jeho dědic souhlasí.²⁷⁸

277 Podle § 9 odst. 1 obch. zák. SR platí zásada, že obchodní jméno fyzické osoby musí obsahovat jméno a příjmení. *„Túto zásadu treba dodržať aj vtedy, keď došlo k zmene mena alebo priezviska. V takom prípade zákon umožňuje používať v obchodnom mene aj skoršie meno pod podmíankou, že obchodné meno zároveň bude obsahovať aj súčasné meno a priezvisko podnikateľa.“* ČERNEJOVÁ, A. in MORAVČÍK, J., OVEČKOVÁ, O. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 1. vydanie. Bratislava: IURA EDITIO, spol. s r. o., 1995. s. 41.

278 *„V tejto súvislosti sa vynára otázka, či raz daný súhlas možno neskôr odvolať. Nazdávame sa, že v záujme právnej istoty a plynulosti podnikateľskej činnosti, ale aj so zreteľom na vykonaní reklamu a marketing, by tento súhlas mal byť neodvolateľný. Akúkoľvek zmenu obchodného mena treba bezpodmienečne ohlásit príslušnému registrujúcemu orgánu.“* ČERNEJOVÁ, A.

Ustanovení § 11 odst. 5 obch. zák. SR upravuje výše uvedenou možnost takto: *Ak súčasťou obchodného mena právnickej osoby je meno spoločníka alebo člena, ktorý prestal byť jej spoločníkom alebo členom, môže právnická osoba používať ďalej jeho meno len s jeho súhlasom. Pri smrti spoločníka alebo člena sa vyžaduje súhlas dediča.*

Obch. zák. SR tímto ustanovením řeší zejména tzv. osobní obchodní jméno právnické osoby (tvořené osobním kmenem, tj. jménem fyzické osoby – společníka nebo člena uvedené právnické osoby) v případech, pokud zanikne vztah fyzické osoby (společníka nebo člena právnické osoby) k této právnické osobě, a to z jakýchkoliv důvodů (společník nebo člen vystoupil, byl vyloučen, převedl smlouvou svůj podíl na jiného, zemřel).²⁷⁹

V případě smrti společníka nebo člena – fyzické osoby (tj. osoby, která se k užití svého jména v obchodním jménu právnické osoby nevyjádřila) je ze zákona nutný souhlas dědice (pro označení dědiců je zde použit singulár, otázkou však je, zda by uvedenou podmínku souhlasu mohl splnit pouze jeden z více dědiců), aby právnická osoba mohla dále užívat původní firmu, jejíž součástí je jméno (tj. jméno a příjmení, příp. jen příjmení) tohoto zemřelého společníka nebo člena.

Např. v obchodní společnosti „Lubomír Novák NOVSTAV s. r. o.“ ukončil svoji činnost společník Lubomír Novák (prodal obchodní podíl jinému společníkovi) a nedal souhlas k užití svého jména v obchodním jménu společnosti; obchodní společnost musí změnit své obchodní jméno např. takto: „Novstav s. r. o.“, „Stavby a služby s. r. o.“, „SlovStav s. r. o.“, „Třebišov – Stavby s. r. o.“.

Úprava by se mohla dotýkat pravděpodobně také tzv. věcných, smíšených nebo i fantazijních obchodních jmen právnických osob (tvořených libovolným názvem), neboť společníci či členové nejsou zákonem blíže určeni (nemusí jít jen o fyzické osoby). Druhá věta odstavce 5 obch. zák. SR zní sice odlišně od současné české úpravy (neobsahuje dikci „v případě smrti nebo zániku společníka nebo člena“), z čehož by šlo usuzovat, že slovenský zákonodárce měl v dané souvislosti na mysli zřejmě fyzické osoby jako bývalé společníky nebo členy právnické osoby. Přesto se domníváme, že slovenská úprava se může vztahovat i na případy, kdy v obchodním jménu právnické osoby je obsažen název, resp. obchodní jméno právnické osoby – bývalého společníka nebo člena, jehož součástí může být jméno fyzické osoby.

in MORAVČÍK, J., OVEČKOVÁ, O. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 1. vydanie. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r. o., 1995. s. 41.

279 „V prípade zviditeľnenia podniku spoločnosti prostredníctvom jej obchodného mena môže spôsobiť výrazný problém skutočnosť, že spoločník využije svoje právo na ukončenie účasti v spoločnosti (napr. v osobných spoločnostiach je právom spoločníka podať výpoveď a pod.) a v dôsledku ukončenia svojej účasti je oprávnený požadovať, aby spoločnosť zmenila obchodné meno. V prípade, ak spoločnosť dobrovoľne nesplní povinnosť uloženú zákonom, spoločník sa môže domáhať nápravy prostredníctvom súdu (§ 12).“ PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 34.

Např. ve společnosti „C.S.I. Slovenka Vranov, akciová spoločnosť“ (jejímiž akcionáři byly kromě jiných dvě společnosti s ručením omezeným, a to „C.S.I.“ a „Slovenka Vranov“) zanikla společnost „C.S.I.“. Pokud by tato právnická osoba – akcionář nesouhlasila s použitím názvu „C.S.I.“ dále v obchodním jménu akciové společnosti, musela by si akciová společnost zvolit jiné obchodní jméno, např. takto: „Slovenka Vranov, akciová spoločnosť“ (anebo jakkoli jinak, ale již bez použití oné první části obchodního jména nesoucí název zaniklého akcionáře – společnosti s ručením omezeným „C.S.I.“, který s dalším použitím svého obchodního jména v obchodním jménu akciové společnosti nevyslovil souhlas).

6.1.7 Právní ochrana obchodního jména (absolutní)

U tzv. absolutní právní ochrany obchodního jména podle § 12 obch. zák. SR je zřejmé, že se jedná o ochranu formální (u podnikatelů zapisovaných do obchodního rejstříku, zejména obchodních společností, družstev apod.) i neformální (u podnikatelů nezapisovaných do obchodního rejstříku, zejména osob podnikajících podle živnostenského či jiného oprávnění).²⁸⁰ Z uvedeného vyplývá, že oprávněné osobě (podnikateli a každé další osobě, jejíž práva k obchodnímu jménu byla neoprávněným zásahem narušena) svědčí ochrana jejího obchodního jména buď od okamžiku zapsání podnikatele do obchodního rejstříku (formální ochrana) anebo již od chvíle, kdy podnikatel nezapsaný v obchodním rejstříku pod svým obchodním jménem začal podnikat, tj. toto obchodní jméno začal fakticky užívat (neformální ochrana). Lze předpokládat, že právní praxe na Slovensku ochranu obchodního jména spojuje nejčastěji s jakoukoliv registrací podnikatelů.²⁸¹

Všichni podnikatelé (fyzické a právnické osoby) mají **tzv. absolutní ochranu svého obchodního jména** podle § 12 obch. zák. SR, která působí proti všem – erga omnes,²⁸² a vedle ní také tzv. relativní ochranu obchodního jména (podle úpravy

280 „Vznik ochrany obchodného mena sa viaže na určitú právnu skutočnosť – pre podnikateľov zapísaných v obchodnom registri je touto právnu skutočnosťou zápis do obchodného registra (pri vzniku aj zmene obchodného mena), pri ostatných podnikateľských subjektoch je vznik ochrany obchodného mena viazaný až na použitie obchodného mena pri podnikaní.“ PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 35.

Shodná situace (s úpravou obchodního jména v obch. zák.), byla v ČR v letech před tzv. harmonizační novelou, tj. od počátku roku 1992 až do konce roku 2000. Po novelizaci obch. zák. zákonem č. 370/2000 Sb. (úprava obchodní firmy) je zde posílena formální ochrana – přísluší každému podnikateli, který je zapsán v obchodním rejstříku, zatímco podnikatelům nezapsaným do obchodního rejstříku tato tzv. absolutní ochrana obchodní firmy nenáleží.

281 Stejně tak tomu bylo do r. 2000 na území ČR (viz pozn. výše).

282 „Obchodné meno je právom chránený ideálny objekt po celú dobu užívania oprávneným podnikateľským subjektom, teda doba ochrany nie je zákonom limitovaná. Obsahom

nekalé soutěže v § 44 a násl. obch. zák. SR – k tomu viz dále). Dále může každý podnikatel uplatnit i relativní ochranu svých dalších zvláštních označení, názvů, značek apod. používaných např. v propagaci, v reklamě, na štítech.

Podnikatel má podle § 12 obch. zák. SR absolutní právo ke svému obchodnímu jménu a z tohoto práva vyplývající také absolutní ochranu obchodního jména, pokud obchodní jméno užívá (tj. pod ním vykonává právní úkony při své podnikatelské činnosti) oprávněně. Pojem „obchodní jméno“ podle obch. zák. SR má širší dosah než pojem „obchodní firma“ v české právní úpravě (podle obch. zák. v ČR mají obchodní firmu pouze podnikatelé zapsaní v obchodním rejstříku). Pod pojmem obchodní jméno ve vztahu k jeho ochraně je třeba podle § 12 obch. zák. SR rozumět:

- a) název podnikatele – právnické osoby, pod nímž je zapsána do obchodního rejstříku (u právnické osoby zapisované do obchodního rejstříku – viz § 9 odst. 2 a § 27 odst. 2 písm. a/ obch. zák. SR),
- b) jméno podnikatele – fyzické osoby, pod nímž je zapsána do obchodního rejstříku (u fyzické osoby zapisované do obchodního rejstříku – viz § 9 odst. 1 a § 27 odst. 2 písm. c/ obch. zák. SR),
- c) název podnikatele – právnické osoby, pod nímž byla zřízena a pod nímž podniká (u právnické osoby, která se nezapíše do obchodního rejstříku a podniká pod svým názvem – viz § 9 odst. 3 obch. zák. SR, dále viz § 19b občanského zákoníku SR283),
- d) jméno podnikatele – fyzické osoby, pod nímž je zapsána do matriky a pod nímž podniká (u fyzické osoby, která se nezapíše do obchodního rejstříku a podniká pod svým jménem – viz § 9 odst. 1 obch. zák. SR, tj. povinné osobní obchodní jméno, dále viz § 11 a násl. občanského zákoníku SR284).

absolutného práva k tomuto nehmotnému statku je právo užívať a právo disponovať s ním, pričom dispozičné právo je obch. zák. obmedzené (§ 11).“ PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., Obchodný zákonník. Komentár. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 35. „Obchodné meno podnikateľa požíva absolútnu právnu ochranu. Podnikateľ, ktorého obchodné meno bolo riadne zaregistrované, má pri svojej činnosti časovo neobmedzené právo používať toto meno. Pri porušení práv vyplývajúcich z ochrany obchodného mena sa nápravy možno domáhať prostriedkami obsiahnutými v § 12.“ ČERNEJOVÁ, A. in MORAVČÍK, J., OVEČKOVÁ, O. a kol., Obchodný zákonník. Komentár. 1. vydanie. Bratislava: IURA EDITION, spol. s r. o., 1995. s. 42.

283 Ochrana názvu podnikatelů – právnických osob nezapsaných v obchodním rejstříku je zakotvena také v obecném předpisu – zák.č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník, v znení neskorších predpisov (dále jen obč. zák. SR), a to v § 19b. (Blíže k tomu viz kapitola Právní ochrana podle občanského zákoníku.)

284 Ustanovení § 11 obč. zák. SR zakotvuje ochranu osobnosti, tj. včetně jejího jména.

Z uvedeného přehledu vyplývá, že pro podnikatele (fyzické i právnické osoby), kteří nejsou zapsáni v obchodním rejstříku, použijí se k obchodněprávní úpravě ještě subsidiárně ustanovení občanského zákoníku SR, pokud jde o ochranu jejich jména nebo názvu, pod nímž podnikají a činí právní úkony.²⁸⁵

Obchodní zákoník SR svými ustanoveními o obchodním jménu (shodně jako český obch. zák. ustanoveními o firmě) poskytuje ochranu pouze slovnímu vyjádření, nikoliv grafickému řešení obchodního jména.²⁸⁶ Má-li podnikatel v obchodním rejstříku zapsáno obchodní jméno např. velkými písmeny (např. bratislavská společnost CONSULTING & MANAGEMENT, s. r. o.), může své obchodní jméno užívat i v jiném grafickém znázornění (psát malými písmeny, kombinací velkých a malých písmen apod.). Grafická podoba obchodního jména však může být chráněna jako tzv. označení právem nekalé soutěže,²⁸⁷ nebo také zákonem o ochranných známkách např. jako kombinovaná ochranná známka.²⁸⁸

Pasivně legitimovanou osobou, tj. neoprávněným uživatelem obchodního jména může být v podstatě kdokoli – podnikatel (majitel obchodního jména), nepodnikatel či jakákoli jiná osoba (bez obchodního jména), která neoprávněně zasáhla do práv podnikatele k obchodnímu jménu. Pod „*neoprávněným používáním obchodního mena*“ lze chápat více situací: a) podnikatel si pro sebe nechá zapsat obchodní jméno shodně či podobně s obchodním jménem jiného podnikatele (buď již zapsaným v obchodním rejstříku, nebo užívaným jiným podnikatelem, jenž se nezapisuje do obchodního rejstříku), čímž vyvolává zaměnitelnost těchto jmen, b) podnikatel užívá své (odlišné) obchodní jméno zkresleně a nepřesně, čímž vyvolává zaměnitelnost s obchodním jménem jiného podnikatele, c) jakákoliv osoba si neoprávněně přisvojí cizí obchodní jméno a užívá ho, čímž vyvolává zaměnitelnost s obchodním jménem podnikatele (zapsaného nebo i nezapsaného do obchodního rejstříku).

(Blíže k tomu viz kapitola Právní ochrana podle občanského zákoníku.)

285 Blíže viz PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodní zákoník. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 26.

286 K tomu např. Pelikánová, I.: „V praxi se objevil zajímavý případ, kdy podnikatel šikanózním způsobem vymáhal, aby jeho smluvní partneři na faktury psali obchodní jméno velkými písmeny, protože v obchodním rejstříku je má takto zapsáno (SPT TELECOM). Faktury, na nichž nebylo obchodní jméno takto napsáno, neproplácel. Obchodní jméno podle § 8 obch. zák. však nebylo chráněno včetně grafického řešení. Tak by mohlo být chráněno jenom jako ochranná známka, popř. právem nekalé soutěže jako jiné označení. Ustanovení § 8 poskytuje ochranu jenom znění firmy. Zcela stejně, jako občanské jméno je stále totéž, ať je napsáno velkými nebo malými písmeny.“ PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl*. 4. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004. s. 112.

287 Ustanovení § 44 a násl. obch. zák. SR.

288 Ochranné známky jsou na Slovensku regulovány *zákonem č. 506/2009 Z. z. o ochranných známkach*.

Aktivně legitimovanou osobou je podle obch. zák. SR ten, „*koho práva boli dotknuté alebo ohrozené neoprávneným používaním obchodného mena*“.²⁸⁹ Ve většině případů bude touto osobou podnikatel podle § 2 odst. 2 obch. zák. SR (ať už podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku, podnikatel podnikající podle živnostenského či jiného oprávnění, anebo podnikatel – fyzická osoba provozující zemědělskou výrobu). Tzv. absolutní ochranu obchodního jména může využít zásadně ten podnikatel, který má právo priority k obchodnímu jménu (začal obchodní jméno oprávněně užívat jako první).²⁹⁰ V některých případech se ochrany firmy dle § 12 může domáhat případně i nepodnikatel, pokud dříve podnikatelem a majitelem obchodního jména byl, ale v důsledku porušení či ohrožení svého práva (popřípadě i z jiných důvodů) přestal podnikat a ztratil postavení podnikatele. Tato tzv. absolutní ochrana obchodního jména svědčí v dalších zákonem stanovených případech také i jiným osobám, než podnikatelům či bývalým podnikatelům (např. dědicům při přechodu obchodního jména, právním předchůdcům při převodu obchodního jména aj. (viz široký pojem „*ten, koho práva boli dotknuté alebo ohrozené*“).

Tuto tzv. absolutní ochranu obchodního jména může využít oprávněný (aktivně legitimovaná osoba) nejen proti podnikateli se shodným či podobným obchodním jménem, který začal podnikat později, ale i proti podnikateli, který má odlišné obchodní jméno, jež však užívá nepřesně či zkresleně, čímž může vyvolat zaměnitelnost s obchodním jménem oprávněného. Těto ochrany obchodního jména se může domáhat dále oprávněný proti jakékoli osobě (nepodnikateli), která užívá své jméno, název nebo jiné označení, jež nejsou obchodním jménem, nesprávně, čímž může vyvolat zaměnitelnost s obchodním jménem oprávněného.

Oprávněná osoba se může domáhat ochrany práv k obchodnímu jménu podle § 12 konkrétním žalobním nárokem (jedním nebo i několika nároky současně), který si zvolí v závislosti na povaze zásahu do svých práv k obchodnímu jménu.

Při porušení nebo ohrožení práv podnikatele k obchodnímu jménu vůbec nemusí

289 „*Subjektom ochrany obchodného mena je podnikateľ, ktorého práva boli narušené neoprávneným zásahom do jeho výlučného práva, od 1. 3. 2007 je subjektom ochrany aj podnikateľ, ktorého práva boli ohrozené. Pri porušení verejných záujmov (rozpor so všeobecnou mravnosťou) pri tvorbe obchodného mena je subjektom ochrany každý. Aktivne legitimovaný subjekt sa môže so svojím žalobným návrhom obrátiť na súd.*“ PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 35.

290 Přestože není v obchodním zákoníku SR (§ 12), výslovně zmíněno, že aktivně legitimován je pouze ten subjekt, který byl dotčen „na svých právech k obchodnímu jménu“ neoprávněným užíváním obchodního jména, výše uvedenému výkladu svědčí zejména skutečnost, že v ustanoveních § 8 až 12 obch. zák. SR je upraveno tzv. firemní právo, včetně právní ochrany obchodního jména. (Shodný výklad je většinou podáván k ochranné firmě podle § 12 českého obch. zák.)

být dotčena jiná jeho práva vyplývající ze zvláštních předpisů (např. právo k ochranné známce, k chráněnému označení původu, autorské právo apod.), ani tímto porušením či ohrožením práv nemusí dojít k nekalé soutěži (dle § 44 a násl.). Pokud by podnikatel (nebo jiná osoba) při porušení nebo ohrožení svých práv k obchodnímu jménu byl současně dotčen i na jiných svých právech, má možnost uplatňovat vedle tzv. absolutní ochrany práv k obchodnímu jménu (dle § 12) také ochranu těchto jiných práv podle příslušných ustanovení zvláštních zákonů (např. podle *zákona o ochranných známkach, zákona o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov, autorského zákona*).

Splňuje-li neoprávněné užívání obchodního jména současně podmínky jednání nekalé soutěže (podle § 44 odst. 1, příp. i podle speciálních skutkových podstat), může dotčená osoba využít v rámci tzv. relativní ochrany obchodního jména právních prostředků ochrany proti nekalé soutěži podle ustanovení § 53 a 54 obch. zák. SR (jsou zde upraveny shodné právní prostředky ochrany – srov. jejich výčet v § 53 a v § 12 obch. zák. SR).

Každá osoba, do jejíž práv k obchodnímu jménu bylo neoprávněně zasazeno (jejíž práva byla porušena nebo pouze ohrožena), může se u soudu domáhat ochrany proti tomu, kdo se tohoto neoprávněného jednání dopustil. Obchodní zákoník SR (§ 12) umožňuje každému, kdo byl dotčen na svých právech neoprávněným užíváním firmy, domáhat se proti neoprávněnému uživateli, aby se takového jednání zdržel a odstranil závadný stav. Dále může požadovat vydání bezdůvodného obohacení a přiměřené zadostiučinění, které může být poskytnuto i v penězích. Pokud byla neoprávněným užíváním firmy způsobena škoda, může se poškozená osoba domáhat její náhrady podle obchodního zákoníku SR (tj. podle § 757 ve spojení s § 373 a násl.). Soud může dále účastníku řízení, jehož návrhu vyhověl, v rozsudku přiznat právo uveřejnit rozsudek na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl.

Na samém začátku ustanovení § 12 obch. zák. SR jsou upraveny dva velmi často využívané nároky – žalobní nárok na zdržení se protiprávního jednání a žalobní nárok na odstranění protiprávního stavu.²⁹¹ Také se k nim již dříve vyjadřovala judikatura (tehdy ještě společná pro celou ČSFR; např. co lze a nelze v žalobním petitu požadovat, jde-li o podnikatele zapsané v obchodním rejstříku). Úprava tzv. absolutní ochrany obchodního jména v § 12 obch. zák. SR, pokud jde o první dva žalobní nároky,

291 „Při uplatnění nároku na zdržanie sa neoprávnených zásahov do obchodného mena a odstránenie závadného stavu by navrhovateľ mal byť obozretný v otázkach súvisiacich s právomocou súdu a s vykonateľnosťou súdneho rozhodnutia (napr. súd nie je oprávnený rozhodnúť o zmene obchodného mena, nemôže zakázať používať obchodné meno, môže uložiť povinnosť zmeniť obchodné meno spôsobom konkretizovaným v žalobe, a pod.)“ PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 36.

prošla v r. 2007 širší novelizáci.²⁹² Nová úprava § 12 byla přijata s ohledem na evropskou směrnici²⁹³ a znamená pouze zpřesnění uvedených dvou žalobních nároků (dříve byly upraveny v § 12 odst. 1, nyní v § 12 odst. 1 a 2), a to takto:

- (1) *Koho práva boli dotknuté alebo ohrozené neoprávneným používaním obchodného mena, môže sa proti neoprávnenému užívateľovi domáhať, aby sa takého konania zdržal a odstránil závadný stav; najmä sa môže domáhať*
- a) *zničenia neoprávnené vyhotovených tovarov porušujúcich právo k obchodnému menu alebo ich stiahnutia z obehu, alebo*
 - b) *zničenia materiálov a nástrojov použitých pri neoprávnenom porušení práva k obchodnému menu alebo hrozbe porušení práva k obchodnému menu alebo ich stiahnutia z obehu,*
 - c) *poskytnutia informácií o pôvode a distribúcii tovaru alebo služby porušujúcej právo k obchodnému menu vrátane*
1. *údajov o vlastníkovi, výrobcovi, distributérovi, dodávateľovi alebo predajcovi tovaru porušujúcim právo k obchodnému menu alebo o poskytovateľovi služby porušujúcej právo k obchodnému menu,*
 2. *údajov o vyrobenom, dodanom, poskytnutom, prijatom alebo objednanom množstve alebo cene tovaru alebo služby porušujúcej právo k obchodnému menu.*

292 Uvedenou novelizaci obch. zák. SR přinesl zákonč. 84/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákonč. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, účinný k 1. 3. 2007.

293 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004, o dodržování práv duševního vlastnictví. „Podstatou povinností v rámci harmonizácie národného práva s komunitárnym bolo prijat dostatočne účinné a odradzujúce opatrenia a postupy potrebné k vymožiteľnosti práv duševného vlastníctva a ich ochrany predovšetkým vo vzťahu k falšovaniu a pirátstvu. Uplatňovanie týchto opatrenia má prispieť k tomu, aby sa na jednej strane predešlo vytváraniu prekážok pre voľný pohyb tovarov a na druhej strane ustanovili záruky proti ich zneužívaniu. Súvisiacim predpisom je nariadenie Radyč. 1383/2003 týkajúce sa colného konania proti tovarom podozrivým z porušenia niektorých práv duševného vlastníctva a opatrení proti tovarom, o ktorých sa zistilo, že takéto práva porušujú, ktoré okrem spolupráce pri ochrane vonkajších hraníc Spoločenstva umožňuje, aby nositelia príslušných práv vyžadovali od príslušných orgánov zákrok vóči tovarom porušujúcich ich práva. V tomto kontexte nároky upravené v obch. zák. predstavujú významný zásah do majetku, ktorý bol vyhotovený v dôsledku porušenia práva k obchodnému menu.“ Blíže PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 36.

(2) *Informácie podľa odseku 1 písm. c) je povinná poskytnúť osoba, ktorá*

- a) má v držbe tovar porušujúci právo k obchodnému menu,*
- b) využíva služby porušujúce právo k obchodnému menu,*
- c) poskytuje služby využívané pri porušovaní práva k obchodnému menu,*
- d) bola označená osobou uvedenou v písmenách a) až c) ako osoba zúčastnená na výrobe, spracovaní alebo distribúcii tovaru porušujúceho právo k obchodnému menu alebo na poskytovaní služieb porušujúcich právo k obchodnému menu.²⁹⁴*

Prvními dvěma odstavci § 12 obch. zák. SR je implementována část evropské směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví, konkrétně její článek 8 (Právo na informace) a článek 10 (Nápravná opatření). Máme za to, že by bylo vhodnější, kdyby na výše uvedené články evropské směrnice (s příklady odstranění závadného stavu a se zakotvením povinnosti konkrétních osob poskytnout práva na informace)²⁹⁵ reagoval jiný právní předpis, který by poskytoval dotčeným osobám ochranu jejich práv k duševnímu vlastnictví (obecně), tj. včetně ochrany obchodního jména.²⁹⁶

294 Český obchodní zákoník nebyl v § 12 odst. 1 (v rámci absolutní ochrany obchodní firmy) novelizován, tj. nejsou zde jako v obch. zák. SR upraveny příklady odstranění závadného stavu (z odst. 1 písm. a, b), ani povinnost poskytovat informace (z odst. 1 písm. c), ani související další úprava, kdo je povinen poskytovat tyto informace (z odst. 2), rozhodně však v něm nic nepostrádáme a stávající úpravu považujeme za dostatečnou a vyhovující.

295 Zákonč. 84/2007 Z. z. novelizoval více předpisů, které se dotýkají ochrany duševního vlastnictví (např. tyto zákony – ve slovenském znění: *autorský zákon, občiansky súdny poriadok, občiansky zákonník, exekučný poriadok, zákon o ochrane práv k novým odrodám rastlín a plemenám zvierat, zákon o ochranných známkach, zákon o ochrane topografií poľovodíčovských výrobkov, zákon o dizajnech, zákon o označeniach pôvodu výrobkov a zemepisných označeniach výrobkov*), a to obdobným způsobem jako obch. zák. SR v § 12.

296 Za praktičtější řešení považujeme postup českého zákonodárce. V České republice byla citovaná směrnice implementována v r. 2006 zásadně dvěma právními předpisy, a to zákonemč. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a o změně zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví (zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví), který se týká vymezených předmětů průmyslového vlastnictví, a také zákonemč. 216/2006 Sb., kterým se mění zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), jež zahrnuje duševní vlastnictví; procesní ustanovení jsou obsahem občanského soudního řádu.

Pozn.: Směrnice 2004/48/ES ve svém článku 1 – Předmět zřetelně uvádí k výkladu používaných pojmů: „Tato směrnice se týká opatření, řízení a nápravných opatření nezbytných k zajištění dodržování práv duševního vlastnictví. Pro účely této směrnice zahrnuje pojem „práva duševního vlastnictví“ práva průmyslového vlastnictví.“

Vzhledem k tomu, že v ČR panuje většinový odborný názor, že obchodní firma (dříve obchodní jméno) patří k předmětům průmyslového vlastnictví, nečiní žádný problém

Další prostředky ochrany proti neoprávněnému zásahu do absolutního práva k obchodnímu jménu nacházíme v následujícím textu, a to v podobě tří žalobních nároků (nárok na vydání bezdůvodného obohacení, nárok na přiměřené zadostiučinění a nárok na náhradu škody). Nevhodnost implementování citované směrnice, která sleduje ochranu rozličných práv duševního vlastnictví, obchodním zákoníkem SR v rámci úpravy obchodního jména, se ukazuje zejména v poslední větě třetího odstavce § 12 obch. zák. SR: „*Koho práva boli dotknuté alebo ohrozené neoprávneným používaním obchodného mena, môže požadovať vydanie bezdôvodného obohatenia a primerané zadostiučinenie, ktoré sa môže poskytnúť aj v peniazoch. Ak sa neoprávneným používaním obchodného mena spôsobila škoda, možno sa jej náhrady domáhať podľa tohto zákona. Ak nemožno určiť výšku náhrady inak, určí sa najmenej vo výške odmeny, ktorá by bola v čase neoprávneného použitia podľa licenčnej zmluvy zvyčajná.*“

V souvislosti se způsobem novelizace obch. zák. SR v § 12 si klademe několik otázek: Bylo skutečně nutné do hmotněprávní úpravy obchodního jména dávat pokyn (sloužící oprávněné osobě při vytváření žalobního petitu, dále pak soudci při jeho rozhodnutí o přiznání konkrétní výše náhrady škody oprávněnému), jak je možno podpůrně určit výši náhrady škody? Odpovídá uvedený text poslední věty vůbec aktuální slovenské judikatuře? Existuje na Slovensku nějaké soudní rozhodnutí z titulu ochrany práv k obchodnímu jménu, v němž by soudce pracoval s výší náhrady škody, kterou určil tímto způsobem (podle tzv. obvyklé odměny z licenční smlouvy)? Lze vůbec k obchodní firmě / obchodnímu jménu poskytnout licenci? A pokud ano, jak se vlastně po převodu práv k obchodnímu jménu licenční smlouvou bude postupovat? Nad uvedeným textem § 12 vyvstává více otázek, přičemž ani na jedinou z nich nelze nalézt uspokojivou odpověď. O některých problémech se pojednávalo i u nás.²⁹⁷

použít příslušná ustanovení zákona o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví také v případech neoprávněných zásahů k firmě. Implementace čl. 8 a 10 cit. směrnice byla provedena ustanoveními § 3 až 5 zákonač. 221/2006 Sb. (§ 3: Právo na informace, § 4 – § 5: Opatření k nápravě) – lze v nich najít podobnou úpravu jako v prvních dvou odstavcích § 12 obch. zák. SR.

297 Např. Pelikánová, I.: „Vzhledem k tomu, že firma je označením právního subjektu a slouží k identifikaci, není akceptovatelné, aby podnikatel poskytoval licenci na užívání firmy k podpisování. Takové užívání by totiž mělo právní povahu zastoupení.“ PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl.* 4. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004. s. 105; Dále k tomu VEČERKOVÁ, E.: „Obchodní zákoník neupravuje, zda lze připustit licenci na obchodní firmu (podle § 508 a násl. obch. zák.). Případně by mohlo jít pouze o licenci k užívání firmy v širším slova smyslu, tedy jako jiného označení. To by v určitých případech mohlo fungovat obdobně jako licence k ochranné známce, zejména tehdy, zní-li firma podnikatele stejně či obdobně jako jeho ochranná známka.“ VEČERKOVÁ, E. in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009. s. 35.

Žalobní nárok na vydání bezdůvodného obohacení byl doplněn do § 12 obch. zák. SR novelou (s účinností od 1. 1. 2002)²⁹⁸ ke čtyřem dřívějším prostředkům absolutní ochrany a došlo tak k sjednocení právních prostředků absolutní i relativní ochrany obchodního jména (viz § 53). Tento nárok může použít osoba, jejíž práva k obchodnímu jménu byla dotčena nebo ohrožena (zpravidla podnikatel) neoprávněným používáním obchodního jména, pokud neoprávněný uživatel získal určitý majetkový prospěch. Bezdůvodné obohacení je institutem občanskoprávním a řídí se ustanoveními § 451 – 459 obč. zák. SR.²⁹⁹ Bezdůvodné obohacení se použije ve všech vztazích obchodněprávních (zásah do práv k obchodnímu jménu, do práv k obchodnímu tajemství, nekalá soutěž a další), neboť obchodní zákoník SR neobsahuje vlastní úpravu (k tomu viz § 1 odst. 2).

Žalobní nárok na přiměřené zadostiučinění (satisfakci) má odstranit nemajetkovou újmu, která podnikateli vznikla tím, že někdo jiný neoprávněně užíval jeho obchodní jméno. Zadostiučinění může spočívat v nepeněžní formě (např. v uveřejnění omluvy, v tiskové opravě), popřípadě i v peněžní formě.³⁰⁰ Výši peněžní náhrady stanoví soud s přihlédnutím ke všem okolnostem případu. Přiměřené zadostiučinění jako reparaci nemajetkové újmy lze uplatnit vedle nároku na náhradu škody, nikoliv však namísto nároku na náhradu škody, pokud neoprávněným užitím obchodního jména vznikla dotčené osobě škoda (materiální újma).

Žalobní nárok na náhradu škody může úspěšně uplatnit podnikatel, který byl poškozen (vznikla mu materiální újma) neoprávněným zásahem do svých práv k obchodnímu jménu. Náhrada škody se řídí obch. zák. SR (viz § 12 odst. 3: „podľa tohto zákona“). Poškozený podnikatel nese důkazní břemeno, musí ve své žalobě na náhradu škody prokázat splnění všech podmínek vzniku odpovědnosti za škodu dle § 373 a násl. obch. zák. SR (tj. protiprávní zásah do práv k obchodnímu jménu, výši utrpěné škody, příčinnou souvislost mezi protiprávním jednáním neoprávněného uživatele jeho obchodního jména a vznikem škody, neexistenci okolností vylučujících odpovědnost). Novelizací obch. zák. SR byla k nároku na náhradu škody z titulu zásahu do práva k obchodnímu jménu (práva k duševnímu vlastnictví) doplněna možnost náhradního určení výše náhrady škody.³⁰¹

298 „Do konce r. 2001 tento nárok existoval len v rámci nekalosúťažných prostriedkov ochrany práv k obchodnému menu.“ PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákoník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 36.

299 Ustanovení § 451 obč. zák. SR vymezuje bezdůvodné obohacení a stanoví povinnost je vydat: (1) *Kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí obohatenie vydať. (2) Bezodôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, ako aj majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov.*

300 Obch. zák. SR dává přednost morální satisfakci před peněžní formou zadostiučinění (viz „môže sa poskytnúť aj v peniazoch“), shodně s úpravou v českém obch. zák.

301 „V prípade nemožnosti určenia výšky náhrady škody zákon ustanovuje použitie kritéria

V závěrečném čtvrtém odstavci § 12 obch. zák. SR je zakotveno **tzv. vedlejší právo** účastníka řízení **na uveřejnění rozsudku** na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl: *Súd môže účastníkovi, ktorého návrhu sa vyhovel, priznať v rozsudku právo uverejniť rozsudok na trovy účastníka, ktorý v spore neuspel, a podľa okolností určiť aj rozsah, formu a spôsob uverejnenia.*³⁰²

6.1.8 Další právní ochrana obchodního jména

Vedle právních prostředků taxativně vyjmenovaných v § 12 obch. zák. SR může dotčená osoba využít ještě další prostředky právní ochrany proti zásahům do svých práv k obchodnímu jménu, a to:

- 1) podle § 74 a násl. občanského soudního řádu (dále jen o. s. p.) návrh na nařízení předběžného opatření soudem,³⁰³
- 2) podle občanského zákoníku³⁰⁴ (svěpomoc, ochrana osobnosti fyzické osoby, ochrana jména právnické osoby, krajní nouze, nutná obrana apod.),
- 3) podle § 53 obchodního zákoníku (ochrana proti nekalé soutěži).

6.1.8.1 Návrh na nařízení předběžného opatření soudem

Oprávněné osoby často využívají návrh na nařízení předběžného opatření soudem (podle § 74 a násl. o. s. p.), a to v případech, má-li rychle dojít k ukončení protiprávních zásahů do práv k obchodnímu jménu.

Nařízení předběžného opatření soudem na návrh dotčené osoby (podnikatele či jiné osoby) je specifickým, časově limitovaným prostředkem, jenž se využívá k okamžité zábráně dalšího pokračování závadného jednání ve sporech (event. ještě i před jejich zahájením) týkajících se práv k obchodnímu jménu. **Osoba dotčená na svých právech k obchodnímu jménu** má možnost navrhnout vydání předběžného opatření ještě i před zahájením řízení ve věci podáním žaloby. K tomuto návrhu se neprovádí

obvyklosti, a to pri určení odmeny podľa licenčnej zmluvy, ak by išlo o využívanie obchodného mena lege artis. Takto určená obvyklá odmena sa stáva minimálnou výškou náhrady škody, ak nie sú dané dôvody na jej zvýšenie.“ PATAKYOVÁ, M. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 36.

302 Uvedená úprava v rámci absolutní ochrany obchodního jména je zcela shodná s úpravou v rámci relativní ochrany obchodního jména v § 55 odst. 2 (viz v kapitole o nekalosoutěžní ochraně). V českém § 12 odst. 3 obch. zák. se nachází právo na uveřejnění rozsudku se stejnou formulací.

303 *Zák.č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok, v znení neskorších predpisov (Predbežné opatrenia v § 74 – 77 a § 102)*

304 *Zák.č. 40/1964 Zb., občianský zákonník, v znení neskorších predpisov (dále též obč. zák. SR).*

důkazní řízení a ani účastníci nemusí být vyslechnuti, proto lze předběžným opatřením dosáhnout rychle dočasného řešení neoprávněným zásahem vyvolaného (nebo i jen hrozícího) závadného stavu.

Předběžné opatření je mimořádným prostředkem se závažnými dopady, proto soud musí vždy pečlivě posuzovat podmínky pro jeho nařízení. V případě neoprávněných zásahů do práv podnikatele k obchodnímu jménu, jimž má být rychle zamezeno, je vhodné využít právě opatření předběžného charakteru, a to zejména tehdy, pokud podnikatel navrhuje, aby se neoprávněný uživatel zdržel svého jednání. V určitých případech však nelze soudem uložit povinnost žalovanému zdržet se neoprávněného jednání, jimž zasahuje do práv podnikatele k jeho obchodnímu jménu, a to ani vydáním předběžného opatření.³⁰⁵ Obvykle se petit předběžného opatření v případech neoprávněných zásahů do práv podnikatele k obchodnímu jménu kryje s petitem rozsudku soudu ve věci samé, neboť předběžným opatřením podnikatel sleduje, aby neoprávněná osoba nemohla v závadném jednání pokračovat anebo je opakovat.

6.1.8.2 Právní ochrana podle občanského zákoníku

Právní ochranu podle občanského zákoníku SR mohou využít **všechny osoby**, a to

- **podnikatelé**, kteří mají své obchodní jméno (podle § 8 obch. zák. SR) a do jejichž práva bylo neoprávněně zasazeno,
- **nepodnikatelé**, kteří mají své jméno (fyzické osoby) nebo název (právnícké osoby) a do jejichž práva bylo neoprávněně zasazeno.

Za občanskoprávní prostředky ochrany proti neoprávněným zásahům do práv k obchodnímu jménu, jménu nebo názvu lze považovat odstranění rozporů dohodou mezi dotčenou osobou a rušitelem (podle § 3 odst. 2 obč. zák. SR), mimosoudní ochranu (podle § 5 obč. zák. SR), tzv. svépomoc (podle § 6 obč. zák. SR), ochranu osobnosti, vč. jména fyzické osoby (podle § 13 až 16 obč. zák. SR) a ochranu názvu právnícké osoby (podle § 19b obč. zák. SR).

Ochrana osobnosti včetně jejího jména je zakotvena v § 11 obč. zák. SR.³⁰⁶ Práv-

305 Platí to zejména pro podnikatele (neoprávněného uživatele), který má své zaměnitelné obchodní jméno zapsáno v obchodním rejstříku. K tomu blíže viz MORAVČÍKOVÁ, A. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákoník. Komentář*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 151; a také viz rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 234/93, z něhož vyplývá: „Není v souladu s charakterem předběžného opatření a jeho podmínkami uložení povinnosti zdržet se (byť jen dočasně) užívání v obchodním rejstříku zapsaného obchodního jména.“

306 Ustanovení § 11 obč. zák. SR: *Fyzická osoba má právo na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia, občianskej cti a ľudskej dôstojnosti, ako aj súkromia, svojho mena a prejavov*

ní prostředky ochrany proti zásahům do práva na ochranu osobnosti jsou fyzickým osobám poskytnuty v § 13 až 16 obč. zák. SR. V § 13 odst. 1 jsou upraveny tři žalobní nároky – zdržovací, odstraňovací a na přiměřené zadostiučinění: „*Fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jej osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadostiučinenie.*“ Z § 16 obč. zák. SR vyplývá **nárok na náhradu škody**: „*Kto neoprávneným zásahom do práva na ochranu osobnosti spôsobí škodu, zodpovedá za ňu podľa ustanovení tohto zákona o zodpovednosti za škodu.*“ V takovém případě je nerozhodné, zda jde o škodu skutečnou či o ušlý zisk. Odpovědnost za škodu osoby, která neoprávněně zasáhla do práva na ochranu jména fyzické osoby, je založena na principu předpokládaného zavinění (§ 420 odst. 3 obč. zák. SR). Právo na náhradu škody, jako každé majetkové právo, přechází na dědice. Právo na náhradu škody vzniklé neoprávněným zásahem do osobnostních práv fyzické osoby se promlčuje ve zvláštní promlčecí lhůtě podle § 106 obč. zák. SR.

Z ustanovení § 19b obč. zák. SR,³⁰⁷ jímž je **chráněn název právnické osoby** a současně i její dobrá pověst před neoprávněným zásahem, vyplývají přímo tři žalobní nároky – **zdržovací, odstraňovací a na přiměřené zadostiučinění**. Uvedené ustanovení přímo neupravuje nárok na náhradu škody. Pokud jsou dány obecné předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu podle § 420 obč. zák. SR, může být uplatněn **nárok na náhradu škody**, existuje-li souvislost mezi vznikem škody a neoprávněným použitím názvu právnické osoby. Odpovědnost osoby, která neoprávněně zasáhla do práva k názvu právnické osoby, je v případě vzniku škody založena na principu předpokládaného zavinění (§ 420 odst. 3 obč. zák. SR).

6.1.8.3 Právní ochrana podle nekalé soutěže (relativní)

Ochranu obchodní firmy podle § 53 a násl. obch. zák. SR mohou využít zejména **všechny osoby**, jejichž práva k obchodnímu jménu, názvu, jménu, označení apod. byla porušena nebo ohrožena nekalou soutěží rušitele. Dotčené osoby mohou využít nekalosoutěžní ochranu buď samostatně anebo vedle tzv. absolutní ochrany obchodního jména (pokud jim současně náleží), naplňuje-li jednání rušitele současně podmínky nekalé soutěže (dle § 44 a násl. obch. zák. SR).

Nepodnikatelé, kteří nemají obchodní jméno dle § 8 obch. zák. SR, mají tzv. relativně (nekalosoutěžně) **chráněno své jméno**, jde-li o fyzické osoby, anebo svůj **název**,

osobnej povahy.

307 Ustanovení § 19b obč. zák. SR: (1) *Právnické osoby majú svoj názov, ktorý musí byť určený pri ich zriadení. (2) Pri neoprávnenom použití názvu právnickej osoby sa možno domáhať na súde, aby sa neoprávnený užívateľ zdržal jeho užívania a odstránil závadný stav; možno sa tiež domáhať primeraného zadostiučinenia, ktoré sa môže požadovať aj v peniazoch. (3) Odssek 2 platí primerane aj pre neoprávnený zásah do dobrej povesti právnickej osoby.*

jde-li o právnické osoby; kromě toho mohou mít všichni takto chráněna i **jiná svá označení**, pod nimiž vystupují – např. v reklamě).

Pasivně legitimovanými osobami jsou rušitelé, tj. konkrétně: **soutěžitelé** nebo i **jiné osoby**, odlišné od soutěžitelů (v některých konkrétních skutkových podstatách).

Aktivně legitimovanými osobami³⁰⁸ jsou podle § 53 a 54 obch. zák. SR v případech neoprávněných zásahů do práv k obchodnímu jménu, jménu, názvu nebo k dalším označením tyto osoby: **soutěžitelé**³⁰⁹, **spotřebitelé**³¹⁰, **jiné osoby**³¹¹, jejichž práva byla nekalou soutěží dotčena (tj. osoby dotčené nekalou soutěží) a **právnické osoby**³¹² oprávněné hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů.

Osoby dotčené nekalou soutěží rušitele na svých právech k obchodnímu jménu, jménu, názvu nebo k dalším označením (používaným např. v propagaci, v reklamě,

308 Blíže k aktivně legitimovaným subjektům MORAVČÍKOVÁ, A. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 149 – 152.

309 „Skupina soutěžitelů je vymezena v § 41, nemusí to být jen podnikatelé. Tato skupina disponuje všemi právy – nároky, které ze skutků nekalé soutěže mohou vzniknout.“ Blíže MORAVČÍKOVÁ, A. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 149 – 150.

310 „Spotřebitelům zákon zásadně přiznává stejný rozsah práv jako soutěžitelům, jde-li o okruh osob dotčených nekalou soutěží. Mezi definovanými skutkovými podstatami nacházíme několik, v jejichž rámci jsou spotřebitelé spíše osobami, které mají z jednání nepřímý prospěch, příp. dotčení bude vnímáno spíše pozitivně anebo je nebude možno vůbec prokázat – zejména v případech porušování obchodního tajemství, podplácení, zlehčování (hlavně při srovnávací reklamě).“ Blíže MORAVČÍKOVÁ, A. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 149 – 151.

311 „Je nutné prokázat skutečnost, že tzv. jiná osoba byla na svých právech dotčena, tedy že u ní nastala nemožnost svá práva uplatnit, její práva byla ohrožena anebo jinak jí byl výkon práv odňat. Mohou to být jakékoliv subjekty, které nebudou mít charakter ani soutěžitele ani spotřebitele, ale v rámci nekalé soutěže dojde k porušení jejich práv (např. v rámci aktivit soutěžitelů dojde k omezením v rámci dopravy, užívání veřejných prostor apod.). Může jít i o osoby, jejichž osobní projevy byly v soutěži nekalé použity – veřejně známé osoby apod.“ MORAVČÍKOVÁ, A. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 152.

312 „Nároky těchto subjektů jsou omezené § 54 odst. 1, na jehož základě mohou uplatnit zabraňovací nároky ve všech činech nekalé soutěže mimo parazitování na pověsti, podplácení, zlehčování a porušení obchodního tajemství, a to i přesto, že soutěží tyto subjekty nebudou dotčeny.“ MORAVČÍKOVÁ, A. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 152. Pozn.: Podle obch. zák. SR mohou právnické osoby na ochranu zájmů soutěžitelů nebo spotřebitelů svými dvěma žalobními nároky (zdržovací a odstraňovací) vystoupit také proti nekalosoutěžní srovnávací reklamě, neboť tato konkrétní skutková podstata nekalé soutěže není obch. zák. SR regulována, takže se podřazuje pod generální klauzuli (na rozdíl od české úpravy nekalé soutěže – viz § 50a Srovnávací reklama a § 54 odst. 1 s textem „mimo případy uvedené v § 48 až 51“).

na štítech) mohou podle § 53 obch. zák. SR³¹³ uplatnit proti rušiteli některý z žalobních nároků, příp. i více nároků současně, a to:

- domáhat se, aby se rušitel nekalosoutěžního jednání zdržel,
- domáhat se, aby rušitel odstranil závadný stav,
- požadovat přiměřené zadostiučinění,
- požadovat náhradu škody a
- požadovat vydání bezdůvodného obohacení.

Žalobní nárok na zdržení se protiprávního jednání, k němuž došlo nekalou soutěží rušitele (neoprávněným zásahem do práv soutěžitele k obchodnímu jménu, jménu, názvu nebo k dalším označením), může být uplatněn, je-li objektivní nebezpečí dalšího rušení a nekalosoutěžnímu jednání má být do budoucna zamezeno. Musí být splněn předpoklad, že by k nekalosoutěžnímu jednání v budoucnosti jinak došlo nebo zřejmě mohlo dojít (v případě, že jde o soustavné jednání, jehož další trvání hrozí, ale také v případě, že podle okolností a stavu věcí v době rozhodování jednání nekalé soutěže hrozí). Požadavek soutěžitele, aby nekalosoutěžnímu jednání rušitele bylo včas zamezeno, je uskutečňován především opatřeními předběžného charakteru (návrh na nařízení předběžného opatření soudem podle § 74 a násl. o. s. p. – viz výše).

Žalobní nárok na odstranění protiprávního stavu, k němuž došlo nekalou soutěží rušitele, směřuje k vyřešení závadného stavu. Soutěžitel (žalobce), který byl dotčen na svých právech k obchodnímu jménu, jménu, názvu nebo k dalším označením, se může domáhat odstraňovací žalobou obnovení stavu, který existoval před neoprávněným zásahem do jeho práv, tj. požadovat, aby soud uložil rušiteli (žalovanému) povinnost odstranit následky jeho nekalé činnosti. Způsob odstranění následků porušení těchto práv musí odpovídat obsahu, rozsahu a formě neoprávněného zásahu. Např. rušitel (nekalosoutěžně jednající soutěžitel) bude soudem zavázán změnit své obchodní jméno, jímž zasahuje do práv jiného (dotčeného soutěžitele).

Žalobní nárok na přiměřené zadostiučinění využije soutěžitel, jemuž nekalosoutěžním jednáním rušitele (neoprávněným zásahem do jeho práv k obchodnímu jménu, jménu, názvu nebo k dalším označením) vznikla nehmotná újma. Přiměřené zadostiučinění vede především k odstranění nehmotné újmy dotčeného soutěžitele (má povahu tzv. morálního plnění). Lze však tento nárok využít i k vyrovnání újmy, která má materiální důsledky. Obch. zák. SR dává přednost přiměřenému zadostiučinění

313 Ustanovení § 53 obch. zák. SR: *Osoby, ktorých práva boli nekalou súťažou porušené alebo ohrozené, môžu sa proti rušiteľovi domáhať, aby sa tohto konania zdržal a odstránil závadný stav. Ďalej môžu požadovať primerané zadostiučinenie, ktoré sa môže poskytnúť aj v peniazoch, náhradu škody a vydanie bezdôvodného obohatenia.*

(satisfakci) v nehmotné podobě (omluva, uveřejnění opravného sdělení, odvolání určitých výroků např. v tisku, rozhlase, televizi, na webových stránkách internetu) před satisfakcí v penězích, mohou být požadovány obě podoby satisfakce současně, je-li to žádoucí ve vztahu k danému případu. Výši náhrady nemajetkové újmy v penězích určuje soud podle svého volného uvážení, tato výše však nesmí přesáhnout částku požadovanou žalobcem v návrhu (může být shodná, nižší, příp. žádná). Soud přitom přihlíží k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení nebo ohrožení práv oprávněné osoby došlo. V praxi není (podle judikatury) přípustné, aby vzniklá materiální újma (škoda) byla poškozenému soutěžiteli rušitelem nahrazena v penězích z titulu přiměřeného zadostiučinění, neboť musí být vypořádána z titulu náhrady škody, popř. z bezdůvodného obohacení.

Žalobní nárok na náhradu škody uplatní soutěžitel, který byl poškozen (vznikla mu materiální újma – škoda) neoprávněným zásahem do svých práv k obchodnímu jménu, jménu, názvu apod. Náhrada škody se řídí obch. zák. SR, což v § 53 obch. zák. SR (na rozdíl od druhé věty § 12 odst. 3 obch. zák. SR) není uvedeno.³¹⁴ Nekalou soutěží poškozený soutěžitel musí ve své žalobě na náhradu škody prokázat naplnění všech podmínek (podmínky generální klauzule nekalé soutěže dle § 44 odst. 1 obch. zák. SR, dále také všechny podmínky vzniku odpovědnosti za škodu dle § 373 a násl. obch. zák. SR, jimiž jsou protiprávní zásah do práv k obchodnímu jménu nebo jménu, názvu aj., výše utrpěné škody, příčinná souvislost mezi protiprávním jednáním neoprávněného uživatele jeho obchodního jména, jména, názvu apod., a vznikem škody, příp. i neexistence okolností vylučujících odpovědnost).

Žalobní nárok na vydání bezdůvodného obohacení použije dotčený soutěžitel, pokud rušitel, který zasáhl nekalou soutěží do soutěžitelových práv k obchodnímu jménu, jménu, názvu nebo k dalším jeho označením, získal tímto nějaký majetkový prospěch. Bezdůvodné obohacení je občanskoprávním institutem (viz ustanovení § 451 – 459 obč. zák. SR) a použije se ve všech vztazích obchodněprávních, tedy i v případech majetkového prospěchu rušitele získaného nekalosoutěžním jednáním.

Právo uveřejnit rozsudek podle § 55 odst. 2 obch. zák. SR³¹⁵ může přiznat účastníkovi, jehož návrhu se vyhovělo, v rozsudku soud, a podle okolností určit i rozsah, formu a způsob uveřejnění.

314 Zde se uplatní ustanovení § 757 obch. zák. SR: *Pre zodpovednosť za škodu spôsobenú porušením povinností ustanovených týmto zákonom platia obdobne ustanovenia § 373 a násl.*

315 Podle ustanovení § 55 odst. 2 obch. zák. SR súd môže účastníkovi, ktorého návrhu sa vyhovel, priznať v rozsudku právo uverejniť rozsudok na trovy účastníka, ktorý v spore neuspel, a podľa okolností určiť aj rozsah, formu a spôsob uverejnenia.

Právo uveřejnit rozsudek je obecně přiznáno účastníkovi řízení podle § 155 odst. 4 o. s. p.,³¹⁶ v němž je mimo jiné pamatováno i na ochranu práv, do nichž bylo zasaženo nekalou soutěží.³¹⁷

Právnícké osoby oprávněné hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů (které samy nebyly nekalou soutěží vůbec dotčeny, ale mohou hájit zájmy nekalou soutěží dotčených soutěžitelů nebo spotřebitelů namísto nich) podle § 54 odst. 1 obch. zák. SR³¹⁸ úspěšně uplatní proti rušiteli pouze dva z žalobních nároků – **zdržovací** nebo **odstraňovací**, příp. oba současně, avšak jenom v některých případech nekalé soutěže (konkrétně v případech podle generální klauzule, podle § 45 až 47 a podle § 52 obch. zák. SR). Domníváme se, že soud může přiznat také tomuto účastníkovi řízení – právnícké osobě oprávněné hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů – tzv. vedlejší **právo na uveřejnění rozsudku** (viz výše), a to za předpokladu, že bude úspěšnou stranou ve sporu.

Nepovažujeme za důležité komentovat právní úpravu obsaženou v § 54 odst. 2 obch. zák. SR³¹⁹ (překážky řízení, vedlejší účastníci) a v § 55 odst. 1 obch. zák. SR³²⁰

316 Ustanovení § 155 občanského soudního řádu SR bylo (stejně jako v ČR) novelizováno. Současné ustanovení § 155 odst. 4 o. s. p. zní: Účastník konania má právo uverejniť právoplatné rozhodnutie súdu okrem rozhodnutí týkajúcich sa maloletých. Súd môže účastníkovi, ktorého návrhu sa vyhovel, priznať v rozsudku právo uverejniť rozsudok na náklady účastníka, ktorý v spore neuspel, vo veciach ochrany práv porušených alebo ohrozených nekalým súťažným konaním, vo veciach týkajúcich sa práva duševného vlastníctva, vo veciach ochrany práv spotrebiteľa, vo veciach ujmy na zdraví spôsobenej pri poskytovaní zdravotníckej starostlivosti a vo veciach ochrany osobnosti. Vo výroku rozsudku určí na základe návrhu rozsah, formu, spôsob uverejnenia a sumu nákladov na uverejnenie, prípadne výšku preddavku, ktorý je potrebné zložiť účastníkovi konania, ktorého návrhu sa vyhovel.

317 A. Moravčíková považuje úpravu podle obch. zák. SR za podpůrnou ve vztahu k § 155 odst. 3 (nyní odst. 4) o. s. p., neboť pro soud bude rozhodující úprava o. s. p. a podle něj i bude posuzovat petit obsahující takovýto nárok. Blíže MORAVČÍKOVÁ, A. in PATAKYOVÁ, M. a kol., *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 154.

318 Aktuální znění ustanovení § 54 odst. 1 obch. zák. SR: *Právo, aby sa rušiteľ protiprávneho konania zdržal a aby odstránil závadný stav, môže okrem prípadov uvedených v § 48 až 51 uplatniť aj právnická osoba oprávnená hájiť záujmy súťažiteľov alebo spotrebiteľov.*

319 Ustanovení § 54 odst. 2 obch. zák. SR se týká překážek řízení pouze v případě dvou žalobních nároků (zdržovacího a odstraňovacího) z titulu nekalé soutěže, současně upravuje i vedlejší účastníky: *Len čo sa začalo konanie v spore o zdržanie sa konania alebo o odstránenie závadného stavu alebo sa právoplatne skončilo, nie sú žaloby ďalších oprávnených osôb pre tie isté nároky z tohto istého konania prípustné; to nie je na ujmu práva týchto ďalších osôb pripojiť sa k začatému sporu podľa všeobecných ustanovení ako vedľajší účastníci. Právoplatné rozsudky vydané o týchto nárokoch k žalobe i len jedného oprávneného sú účinné aj pre ďalších oprávnených.*

320 Podle § 55 odst. 1 obch. zák. SR může za daných podmínek dojít k vyloučení veřejnosti:

(vyloučení veřejnosti), neboť jde o speciální procesní postup ve sporech z nekalé soutěže, který však musí vycházet z obecného rámce, daného občanským soudním řádem.³²¹

Závěry

V této části jsme se zabývali současnou právní úpravou obchodního jména podle obch. zák. SR (§ 8 až 12), přičemž jsme se snažili nalézt shodu či rozdíly oproti české právní úpravě obchodní firmy podle obch. zák. (§ 8 až 12) a vyvodit z toho určité dílčí závěry.

Pokud jde o **definici obchodního jména** podle § 8 obch. zák. SR, je celkově vyhovující. Domníváme se, že stanovení počátku práva k obchodnímu jménu, pod nímž podnikatel nezapsaný v obchodním rejstříku (nejčastěji fyzická osoba) činí právní úkony při své podnikatelské činnosti, a odkdy mu z tohoto absolutního práva může být poskytována právní ochrana, nedělá žádný problém. Právní praxe spojuje vznik práva priority s nabytím podnikatelského oprávnění, resp. se zápisem do příslušné evidence (např. do živnostenského rejstříku u podnikatelů podle § 2 odst. 2 písm. b/ obch. zák. SR).

Úprava **tvoreni obchodního jména fyzických osob** v § 9 odst. 1 obch. zák. SR by mohla znít jasněji, pokud jde o stanovení možností použití různých druhů dodatků v obchodním jménu (kromě dodatku odlišujícího osobu podnikatele nebo druh podnikání, tj. dodatku osobního a věcného, které jsou zákonem výslovně uvedeny).

Pri ústnych pojednávaniach v sporoch podľa predchádzajúcich ustanovení môže byť rozhodnutím súdu na návrh alebo z úradnej moci vylúčená verejnosť, ak by verejným pojednávaním došlo k ohrozeniu obchodného tajomstva alebo verejného záujmu.

- 321 Podle § 83 o. s. p. platí (k překážce řízení): *Začatie konania bráni tomu, aby o tej istej veci prebiehalo na súde iné konanie. Podle § 93 o. s. p. platí (k vedlejším účastníkům): (1) Ako vedľajší účastník môže sa popri navrhovateľovi alebo odporcovi zúčastniť konania ten, kto má právny záujem na jeho výsledku, pokiaľ nejde o konanie o rozvod, neplatnosť manželstva alebo určenie, či tu manželstvo je alebo nie je. (2) Ako vedľajší účastník sa môže popri navrhovateľovi alebo odporcovi zúčastniť konania aj právnická osoba, ktorej predmetom činnosti je ochrana práv podľa osobitného predpisu.^{10a)} (U poznámky ^{10a)} je na prvom mieste vyjmenován obchodní zákoník, takže lze předpokládat, že má jít právě o nekalosoutěžní spory s právníckými osobami jako vedlejšími účastníky řízení podle § 54 odst. 1./ (3) Do konania vstúpi buď z vlastného podnetu alebo na výzvu niektorého z účastníkov urobenú prostredníctvom súdu. O prípustnosti vedľajšieho účastníctva súd rozhodne len na návrh. (4) V konaní má vedľajší účastník rovnaké práva a povinnosti ako účastník. Koná však iba sám za seba. Ak jeho úkony odporujú úkonom účastníka, ktorého v konaní podporuje, posúdi ich súd po uvážení všetkých okolností. Z § 116 odst. 3 o. s. p. (k vyloučení veřejnosti) vyplývá: *Verejnosť možno pre celé pojednávanie alebo pre jeho časť vylúčiť, len keby verejným pojednaním došlo k ohrozeniu ochrany utajovaných skutočností, obchodného tajomstva, dôležitý záujem účastníkov konania alebo mravnosť.**

Doporučovali bychom v zákonném textu naznačit volbu i jiných druhů dodatků, např. dodatku smíšeného, fantazijního, uvedení místa podnikání v obchodním jménu apod.

Úprava **tvorby obchodních jmen právnických osob** v § 9 odst. 2 obch. zák. SR se jednoznačně dotýká pouze právnických osob zapisovaných do obchodního rejstříku (ať už z vyplývá z úpravy v obch. zák. nebo ze zvláštních předpisů), přičemž celé obchodní jméno je tvořeno tzv. firemním kmenem (názvem) a povinným dodatkem (právní formou). Naše doporučení směřovala pouze ke stylistické úpravě daného ustanovení – viz výše.

K vloženému 4. odstavci do § 9 obch. zák. SR, který se týká **doplnění obchodního jména podnikatele v konkrétních aktuálních situacích**, jsme zaujali víceméně odmítavý postoj, neboť máme za to, že v těchto případech **nejde o dodatek** ve smyslu firemněprávním, ale spíše o „doplněk“ či „dovětek“, který se připojuje k obchodnímu jménu. Z následující úpravy (obchodní rejstřík v § 27 a obecná ustanovení části druhé obch. zák. SR – obchodní společnosti a družstva), příp. také z úpravy ve zvláštních zákonech vyplývá, že podnikatel musí nechat zapsat do obchodního rejstříku svůj aktuální právní stav (např. je-li v likvidaci, pak k obchodnímu jménu doplnit slova „v likvidaci“). Podle našeho názoru stanovení této povinnosti není vhodné zařazovat právě k ustanovením obch. zák. SR o tvoření obchodního jména. V tomto ohledu se domníváme, že česká právní úprava bez obdobného ustanovení v rámci úpravy obchodní firmy (§ 8 – 12 obch. zák.) je postačující.

V ustanovení § 10 odst. 1 obch. zák. SR jsou výslovně zakotveny dvě zásady (shodně s českou úpravou), a to **zásada nezaměnitelnosti, resp. vylučnosti obchodního jména, a zásada zákazu klamavosti**. Domníváme se, že slovní spojení v závěru odst. 1 „o predmete podnikania“ by mohlo být bez náhrady vypuštěno. Při zkoumání, zda byl dodržen zákaz klamavosti obchodního jména, jde prvořadě o osobu podnikatele, který je svým obchodním jménem individualizován a identifikován. Má-li podnikatel svůj předmět podnikání či činnosti uveden jako silný prvek v tzv. firemním kmene, při posouzení neklamavosti obchodního jména podnikatele půjde právě o osobu podnikatele, potažmo pak o jeho činnost.

Pokud jde o formulaci povinností **podnikatelů působících v rámci ekonomických propojení** v § 10 odst. 2 obch. zák. SR, máme za to, že česká úprava je přesnější (obdobná úprava se nachází v § 11 odst. 6). Doporučujeme drobnou obměnu textu druhého odstavce § 10, aby z ní všem majetkově propojeným právnickým osobám jednoznačně vyplývala povinnost jakkoli odlišit svá obchodní jména, aby nebyla zaměnitelná a klamavá.

Rozlišení obchodních jmen podnikatelů právnických i fyzických osob **různými dodatky** je zakotveno v § 10 odst. 3 obch. zák. SR (ustanovení je srovnatelné s českou úpravou v § 10 odst. 1). Doporučovali bychom upravit závěrečnou větu tak, aby byla dána možnost použít všechny možné dodatky (tj. osobní a věcné, ale také smíšené

i fantazijní) ve smyslu § 9 odst. 1 k odlišení obchodních jmen fyzických osob, které podnikají ve stejném místě podnikání (viz též dílčí závěr k textu § 9 odst. 1 – tvoření obchodních jmen fyzických osob).

Zmínku o **podnikání více osob bez založení právnické osoby** v § 10 odst. 4 obch. zák. SR doporučujeme **vypustit** z úpravy obchodního jména podnikatele, neboť jde o nesystematicky zařazené ustanovení, které se vůbec netýká označování podnikatele. Jedná se o duplicitní úpravu k úpravě v občanském zákoníku (viz smlouva o sdružení, která upravuje solidární odpovědnost subjektů).

Domníváme se, že v úpravě **převzetí dosavadního obchodního jména (tzv. staré firmy)** právnickou osobou by bylo vhodné, v souladu se zásadou pravdivosti a neklamavosti, uložit nástupnické právnické osobě povinnost doplnit převzaté původní obchodní jméno o nástupnický dodatek (např. „nástupce“, „nabyvatel“). Z ustanovení § 11 odst. 3 obch. zák. SR tato povinnost pro nástupnickou právnickou osobu vůbec nevyplývá, na rozdíl od zákonné povinnosti pro nástupnickou fyzickou osobu (viz § 11 odst. 1).

Pokud hodlá podnikatel – fyzická osoba podnikat **pod tzv. starou firmou i po změně svého jména**, musí připojit dodatek s novým jménem k jménu původnímu (podle § 11 odst. 2 obch. zák. SR). Takto upravené obchodní jméno fyzické osoby odpovídá nejen požadavkům zákona, ale současně i zásadám pravdivosti, nezaměnitelnosti a zákazu klamavosti. Uvedené ustanovení je zřetelné a jednoznačné, nemusí být měněno.

Obch. zák. SR ustanovením § 11 odst. 5 řeší zejména **případy tzv. osobního obchodního jména právnické osoby** (tvořeného osobním kmenem, tj. jménem), pokud z jakýchkoliv důvodů zanikne vztah fyzické osoby (společníka nebo člena právnické osoby) k této právnické osobě. Máme za to, že dikce uvedeného ustanovení dovoluje širší výklad a že by se mohlo týkat také obchodního jména právnické osoby, v němž je obsažen název, resp. obchodní jméno právnické osoby – bývalého společníka nebo člena, jehož součástí může být jméno fyzické osoby.

Na rozdíl od čistě formální absolutní ochrany v české právní úpravě (jde o ochranu názvu, pod nímž je podnikatel zapsán v obchodním rejstříku), podle § 12 obch. zák. SR je **absolutní právní ochrana obchodního jména** dvojí: 1) ochrana od okamžiku zapsání podnikatele do obchodního rejstříku (formální), i 2) ochrana od chvíle, kdy podnikatel nezapsaný v obchodním rejstříku začal podnikat pod svým obchodním jménem (neformální). Podle § 12 obch. zák. SR je absolutní ochranou obchodního jména míněna **ochrana názvu, pod nímž podnikatel podniká** (tj. činí právní úkony při své podnikatelské činnosti). Obchodním jménem ve vztahu k § 12 tedy může být: a) název podnikatele – právnické osoby, pod nímž je zapsána do obchodního rejstříku, b) jméno podnikatele – fyzické osoby, pod nímž je zapsána do obchodního rejstříku, c) název podnikatele – právnické osoby, pod nímž byla zřízena a pod nímž podniká, d) jméno podnikatele – fyzické osoby, pod nímž je zapsána do matriky a pod nímž podniká. Z uvedeného vyplývá, že u podnikatelů, kteří nejsou zapsáni v obchodním

rejstříku, použijí se subsidiárně také ustanovení občanského zákoníku SR o ochraně jména fyzické osoby nebo názvu právnické osoby, pod nímž podnikají a činí právní úkony.

Tzv. absolutní ochranu obchodního jména může **uplatnit podnikatel, který má právo priority k obchodnímu jménu**. Ač takové ustanovení není součástí úpravy obchodního jména v obch. zák. SR, vyplývá z judikatury (rovněž i v ČR). Těto ochranně obchodního jména podléhají v dalších zákonem stanovených případech také i jiné osoby, než podnikatelé, a to např. dědicové při přechodu obchodního jména, právní předchůdci při převodu obchodního jména aj.

Oprávněná osoba se může **domáhat ochrany svých práv k obchodnímu jménu** žalobním nárokem i více nároky, které si zvolí podle povahy zásahu do práv k obchodnímu jménu. Úprava prvních dvou žalobních nároků (žaloba zdržovací a žaloba odstraňovací) v § 12 obch. zák. SR zaznamenala širší novelizaci (viz zákonč. 84/2007 Z. z., účinný k 1. 3. 2007) ohledem na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004, o dodržování práv duševního vlastnictví. Zmíněnou novelizovanou úpravu však nepovažujeme za podstatnou, pokud jde o možnosti výběru konkrétních nároků (v tomto ohledu se soudní praxe v SR neliší od soudní praxe v ČR a řídí se ustálenou judikaturou), ani pokud jde o dopady do sféry podnikatelů – rušitelů, kterým by soudem byla stanovena určitá povinnost podle této úpravy. Zákon zde dává možnost oprávněné osobě v odstraňovací žalobě uplatnit konkrétní nápravná opatření, která nabízí v demonstrativním výčtu (např. zničení neoprávněně zhotoveného zboží, zničení materiálů a nástrojů, poskytnutí informací), takže lze požadovat cokoli jiného nad tento rámec. Za vhodnější řešení považujeme zakotvení obecné úpravy ochrany práv k duševnímu vlastnictví (ve zvláštním právním předpisu, jako např. v ČR), tj. včetně ochrany obchodního jména, v níž mohou být uvedeny výše zmíněné příklady odstranění závadného stavu. **Náhrada škody**, která vznikla zásahem do obchodního jména podnikatele, je blíže upravena v § 373 a násl. obch. zák. SR, přičemž poškozený podnikatel nese důkazní břemeno (musí ve své žalobě na náhradu škody prokázat splnění všech podmínek vzniku odpovědnosti za škodu). Novelizací § 12 obch. zák. SR byla k tomuto nároku na náhradu škody doplněna ještě možnost náhradního určení výše náhrady škody (podle kritéria obvyklosti). Až praxí se ukáže, zda uvedená doplňující úprava je vůbec potřebná. Při neoprávněném zásahu do práv k obchodnímu jménu může kterýchkoliv účastník řízení uplatnit **tzv. vedlejší právo na uveřejnění rozsudku** na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl, a to podle úpravy v § 12 odst. 4 obch. zák. SR.

Z dalších prostředků právní ochrany v případech neoprávněného zásahu do práv k obchodnímu jménu, které jsou v praxi často využívány, lze jmenovat **návrh na vydání předběžného opatření** (viz § 74 a násl. občanského soudního řádu). Dotčená osoba má možnost navrhnout vydání předběžného opatření ještě i před zahájením řízení ve věci podáním žaloby. Předběžným opatřením lze dosáhnout rychle dočasného

řešení neoprávněným zásahem vyvolaného nebo i jen hrozícího závadného stavu.

Z **občanskoprávních prostředků ochrany** (upravených v občanském zákoníku SR) proti neoprávněným zásahům do práv k obchodnímu jménu lze využít následující: odstranění rozporů **dohodou** mezi dotčenou osobou a rušitelem (§ 3 odst. 2), **mimosoudní ochranu** (§ 5), **tzv. svépomoc** (§ 6), **ochranu osobnosti**, vč. **jména fyzické osoby** (§ 13 až 16) a **ochranu názvu právnické osoby** (§ 19b).

Pokud neoprávněný uživatel obchodního jména splňuje současně podmínky jednání nekalé soutěže (podle § 44 odst. 1 obch. zák. SR), může dotčená osoba využít **tzv. relativní ochranu svého obchodního jména**. Právní prostředky ochrany **proti nekalé soutěži** uvedené v § 53 jsou shodné s právními prostředky absolutní ochrany (srov. § 53 a § 12 obch. zák. SR). V rámci nekalosoutěžní ochrany může **dotčený soutěžitel** využít kterýkoliv z pěti žalobních nároků upravených v § 53, dále tzv. vedlejší právo uveřejnit rozsudek (podle § 55). Nekalosoutěžní zásah do práv k obchodnímu jménu musí vždy splňovat podmínky generální klauzule (§ 44 odst. 1), případně také navíc podmínky konkrétní skutkové podstaty vyvolání nebezpečí záměny (§ 47). V těchto případech může hájit práva dotčeného soutěžitele žalobou zdržovací a odstraňovací také **právníká osoba zřízená na ochranu zájmů soutěžitelů** (viz ustanovení § 54 odst. 1, které jí pouze v některých případech nekalé soutěže přiznává aktivní legiti-maci). Domníváme se, že uvedená právníká osoba by mohla ve své žalobě požadovat i tzv. vedlejší právo na uveřejnění rozsudku podle § 55 odst. 2 (soudem může být přiznáno, bude-li dotčený soutěžitel v uvedeném sporu úspěšný).

Celkově lze shrnout, že právní úprava obchodního jména v obch. zák. SR je dostatečná, některá ustanovení (povětšinou ta, která byla do obch. zák. SR doplněna novelizací v r. 2007) považujeme za ne zcela vhodně zařazená, v některých ustanove-ních doporučujeme změnu textu, která by vedla k jejich jednoznačnější interpretaci. Aktuální soudní rozhodnutí slovenských soudů prvního a druhého stupně ve sporech z firemního práva nevybočují z poměrně ustálené slovenské judikatury.

6.2 Firma v německém právu³²²

6.2.1 Obecná charakteristika

6.2.1.1 Prameny právní úpravy

Německé firemní právo je zakotveno v §§ 17 – 37a obchodního zákoníku³²³ a dalších předpisech, jako je § 4 zákona o společnostech s ručením omezeným³²⁴, § 4

322 Seznam použitých zkratk se nachází na konci této kapitoly.

323 Handelsgesetzbuch (HGB).

324 Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG).

akciového zákona³²⁵ nebo § 3 družstevního zákona³²⁶. V ustanoveních obchodního zákoníku najdeme legální definici firmy, pravidla pro její tvorbu a způsob užívání, stejně jako některé důsledky jejího neoprávněného užívání. Do §§ 25 – 28 HGB byla vtělena úprava odpovědnosti za závazky při převodu, resp. přechodu podniku.³²⁷

Německé firemní právo prošlo v roce 1998 zásadní změnou. Tehdy byl přijat zákon reformující obchodní právo (HRefG)³²⁸, jehož převážná část se stala účinnou dne 1. 7. 1998. Prostřednictvím této novely došlo kromě jiného k liberalizaci německého firemního práva, které od nabytí účinnosti německého obchodního zákoníku dne 1. 1. 1900 nezaznamenalo zásadnějších změn.³²⁹ Jak plyne z důvodové zprávy, německé firemní právo bylo považováno za zastaralé a se svými přísnými a omezujícími požadavky neodpovídalo potřebám moderního hospodářského života. Cílem reformy tak bylo firemní právo zásadním způsobem zjednodušit a liberalizovat, a to s ohledem na potřebu zajistit spolehlivé informace o podnicích a ochranu spotřebitelů.³³⁰ Právní úprava firmy se změnila především ve dvou směrech.

Předně došlo k uvolnění a sjednocení pravidel pro tvorbu firmy tím, že se jednotlivým obchodníkům³³¹, osobním i kapitálovým společnostem otevřela stejná možnost volby mezi osobní, věcnou, fantazijní a smíšenou firmou. Druhá podstatná změna spočívala v konkretizaci zákazu klamavosti v tom smyslu, že rejstříkový soud odmítne zapsat firmu do obchodního rejstříku pouze tehdy, pokud obsahuje údaje způsobitelné klamat ohledně obchodních poměrů, jež jsou podstatné pro dotčené účastníky obchodního styku, a tato způsobilost klamat bude rejstříkovému soudu zřejmá.³³²

325 Aktiengesetz (AktG).

326 Gesetz betreffend die Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften [Genossenschaftsgesetz (GenG)].

327 Tento soubor pravidel upravuje důsledky převodu, resp. přechodu podniku, nejde tedy o ustanovení firemního práva. Přechod odpovědnosti za závazky a oprávnění z pohledávek se částečně odvíjí od toho, zda se nabyvatel rozhodne podnikat pod dosavadní firmou či nikoliv. § 25 HGB upravuje důsledky převodu podniku mezi živými, § 26 HGB časově omezuje nároky vůči dřívějšímu vlastníku podniku, předmětem § 27 HGB je provoz zděděného podniku a § 28 HGB upravuje důsledky přistoupení další osoby jako společníka k provozu živnosti jednotlivého obchodníka [blíže viz např. Ammon/Ries in Röhricht/v. Westphalen 2008, HGB §§ 25–28 (úvodní komentář), s. 538–541].

328 Gesetz zur Neuregelung des Kaufmanns- und Firmenrechts und zur Änderung anderer handels- und gesellschaftsrechtlicher Vorschriften [Handelsrechtsreformgesetz (HRefG)].

329 RegE BT-Drucks. 13/8444, s. 35.

330 RegE BT-Drucks. 13/8444, s. 35.

331 *Bude-li v dalším textu používán pojem „jednotlivý obchodník“, je jím myšlen Einzelkaufmann (v množném čísle Einzelkaufleute), tedy fyzická osoba se statusem obchodníka.*

332 RegE BT-Drucks. 13/8444, s. 35.

6.2.1.2 Definice firmy a pojem obchodník

Podle § 17 HGB je firmou obchodníka jméno, pod kterým provozuje svoje obchody a kterým se podepisuje. Obchodník může pod svou firmou podat žalobu a být žalován. Pojem obchodníka, resp. kupce (Kaufmann)³³³ je definován v § 1 a násl. HGB. V německém právu se rozlišuje tzv. Istkaufmann (tedy „ten, kdo je obchodníkem“) a tzv. Kannkaufmann (tedy „ten, kdo může být obchodníkem“). *Istkaufmann* je ve smyslu obchodního zákoníku ten, kdo provozuje obchodní živnost³³⁴. Obchodní živností je podle § 1 odst. 2 HGB každý provoz živnosti, ledaže podnikání s ohledem na svůj druh nebo rozsah nevyžaduje uspořádání provozu obchodu obchodnickým způsobem.³³⁵ Tyto osoby, ve smyslu § 1 odst. 1 HGB konkrétně Einzelkaufleute, tedy jednotliví obchodníci, se stávají obchodníky již faktickým provozem obchodní živnosti a jsou povinni nechat do obchodního rejstříku zapsat svoji firmu, zápis má ovšem pouze deklaratorní účinky. Obchodníkem taková osoba přestává být v okamžiku, kdy přestane provozovat obchodní živnost.³³⁶

Naproti tomu *Kannkaufmann* je osoba, jež sice provozuje živnost, ale nikoliv živnost obchodní. Obchodníkem (Istkaufmann) se taková osoba stává, nechá-li se zapsat do obchodního rejstříku, což je jejím právem, nikoliv povinností, jak stanoví § 2 HGB. Zápis do obchodního rejstříku má v tomto případě konstitutivní účinek. Do této skupiny obchodníků patří drobní živnostníci (Kleingewerbetreibende) a rovněž zemědělci a lesníci (Land- und Forstwirte). Pokud jde o zemědělce a lesníky, uplatní se na ně též speciální ustanovení § 3 HGB. Tyto osoby, i když provozují obchodní živnost, tedy pokud jejich podnikání s ohledem na svůj druh nebo rozsah vyžaduje uspořádání provozu obchodu obchodnickým způsobem, nejsou obchodníky podle § 1 HGB (Istkaufmann). Aby se obchodníky stali, musí se nechat zapsat do obchodního rejstříku, a to s konstitutivním účinkem. Obchodníky nejsou drobní živnostníci nezapsaní v obchodním rejstříku a provozovatelé svobodných povolání (například lékaři, advokáti nebo daňoví poradci), přestože se především na prvně jmenované ustanovení HGB částečně použijí.³³⁷

Pokud jde o obchodní společnosti, z § 6 HGB plyne, že se na ně vztahují

333 Pojem „podnikatel“, tedy *Unternehmer*, má v německém právu širší význam než pojem obchodník (Kaufmann) a spadají pod něj jak obchodníci (Kaufleute), tak i drobní živnostníci nezapsaní v obchodním rejstříku a osoby provozující svobodná povolání (Hopt in Hopt/Merkt 2010, HGB § 1 s. 41).

334 Zákon pojem živnost (*Gewerbe*) nedefinuje. Judikatura a doktrína pod tímto pojmem rozumí navenek projevenou a plánovanou samostatnou činnost, jež je dovolená a orientovaná na dosahování zisku (bližší viz Brox/Henssler 2009, s. 15).

335 „Handelsgewerbe ist jeder Gewerbebetrieb, es sei denn, daß das Unternehmen nach Art oder Umfang einen in kaufmännischer Weise eingerichteten Geschäftsbetrieb nicht erfordert.“

336 Brox/Henssler 2009, s. 20–21.

337 Brox/Henssler 2009, s. 21–23.

ustanovení týkající se obchodníků. Je nutné rozlišovat mezi kapitálovými a osobními společnostmi. Kapitálové společnosti, tedy akciová společnost³³⁸, komanditní společnost na akcie³³⁹ a společnost s ručením omezeným³⁴⁰, jsou právníckými osobami a rovněž obchodníky, i když neprovozují obchodní živnost. Jsou tedy tzv. obchodníky podle formy (Formkaufleute), což znamená, že je pro jejich obchodnický status rozhodný zápis do obchodního rejstříku, který má konstitutivní účinek.³⁴¹

Naproti tomu v případě osobních společností, tedy veřejné obchodní společnosti³⁴² a komanditní společnosti³⁴³, jež provozují obchodní živnost, postačuje k jejich vzniku ve vztahu k třetím osobám uzavření společenské smlouvy a zahájení provozu obchodní živnosti. Zápis do obchodního rejstříku je sice povinný, ale má pouze deklaratorní účinek (s výhradou § 3 HGB, který předepisuje konstitutivní zápis do rejstříku pro zemědělce a lesníky, i když provozují obchodní živnost). Pokud je ovšem předmětem činnosti osobních společností jiná než obchodní živnost ve smyslu § 1 odst. 2 HGB nebo správa vlastního majetku, což umožňuje § 105 odst. 2 HGB, vznikají tyto společnosti ve vztahu k třetím osobám až konstitutivním zápisem do obchodního rejstříku.³⁴⁴ Osobní společnosti mají právní subjektivitu, jsou schopné být nositeli práv a zavazovat se, nejsou však právníckými osobami. Majetek do nich vnesený není vlastnictvím společnosti, ale stává se bezpodílovým spoluvlastnictvím všech společníků (tzv. Gesamthandseigentum).³⁴⁵

Právní řád řeší otázku statusu obchodníka i na dalších místech. Obchodní

338 Aktiengesellschaft, zkráceně AG, upravená v akciovém zákoně.

339 Kommanditgesellschaft auf Aktien, zkráceně KGaA, upravená v § 278 a násl. AktG, je společnost, v níž alespoň jeden společník ručí věřitelům neomezeně za závazky společnosti a ostatní společníci se podílí na základním kapitálu, který je rozvržen na akcie, aniž by osobně ručili za závazky společnosti.

340 Gesellschaft mit beschränkter Haftung, zkráceně GmbH, upravená v zákoně o společnostech s ručením omezeným, a to včetně Unternehmergeellschaft (haftungsbeschränkt), zkráceně UG (haftungsbeschränkt), česky „podnikatelská společnost s ručením omezeným“, upravené v § 5a GmbHG. Unternehmergeellschaft je společnost s ručením omezeným, jež je založena se základním kapitálem, jehož výše nedosahuje minimální výše stanovené zákonem, tedy 25.000,- EUR. V průběhu své existence je společnost povinna prostřednictvím povinných rezerv svůj základní kapitál doplnit alespoň na minimální zákonnou výši. Tento typ společnosti s ručením omezeným byl do německého práva zaveden s účinností k 1. 11. 2008. Podrobněji k této společnosti viz např. Miras 2008

341 Brox/Henssler 2009, s. 24–25.

342 Offene Handelsgesellschaft, zkráceně OHG, upravená v § 105 a násl. HGB.

343 Kommanditgesellschaft, zkráceně KG, upravená v § 161 a násl. HGB, včetně GmbH & Co. KG, což je komanditní společnost, jejímž komplementářem je společnost s ručením omezeným.

344 Brox/Henssler 2009, s. 25–27.

345 K problematice právní povahy osobních společností viz blíže např. Eisenhardt 2007, s. 11–17 a s. 128–129.

společností je tak rovněž evropská společnost³⁴⁶, evropské hospodářské zájmové sdružení³⁴⁷, obchodními společnostmi naopak nejsou společnost občanského práva³⁴⁸ a partnerská společnost³⁴⁹, byť se na ně některá ustanovení HGB za určitých okolností použijí. Předpisy HGB se dále použijí na zapsané družstvo³⁵⁰, evropské družstvo³⁵¹ a částečně i na vzájemný pojišťovací spolek³⁵².

Nositelům firmy může být jednotlivý obchodník (Einzelkaufmann), obchodní společnost, tedy veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezením (včetně Unternehmergeellschaft), akciová společnost, komanditní společnost na akcie, evropská společnost, evropské hospodářské zájmové sdružení, zapsané družstvo, evropské družstvo, vzájemný pojišťovací spolek, právnické osoby ve smyslu § 33 odst. 1 HGB³⁵³ a také pobočky.³⁵⁴ Nositeli firmy naopak nemohou být společnost občanského práva a partnerská společnost.³⁵⁵

6.2.1.3 Obchodní označení a ochranné známky

Firmu je třeba odlišovat od obchodního označení (Geschäftsbezeichnung). Obchodní označení doplňuje firmu a na rozdíl od firmy, jež označuje svého nositele, obchodní označení označuje podnik nebo provozovnu. Typickým příkladem jsou pojmenování restaurací, hotelů, lékáren a jiných provozoven, například „Gasthof zum

346 Europäische Gesellschaft, zkráceně SE, upravena v nařízení Rady (ES)č. 2157/2001 ze dne 8. 10. 2001 o statutu evropské společnosti (SE) a v zákoně provádějícím toto nařízení.

347 Europäische wirtschaftliche Interessenvereinigung, zkráceně EWIV, upraveno v nařízení Rady (EHS)č. 2137/85 ze dne 25. 7. 1985 o vytvoření evropského hospodářského zájmového sdružení a v zákoně provádějícím toto nařízení.

348 Gesellschaft bürgerlichen Rechts, též BGB-Gesellschaft, zkráceně GbR, upravena v § 706 a násl. německého občanského zákoníku (BGB).

349 Partnerschaftsgesellschaft je sdružení provozovatelů svobodných povolání, například advokátů, které je upraveno v zákoně o partnerských společnostech provozovatelů svobodných povolání (PartGG).

350 Eingetragene Genossenschaft, zkráceně eG, upraveno v družstevním zákoně (GenG).

351 Europäische Genossenschaft, zkráceně SCE, upraveno v nařízení Rady (ES)č. 1435/2003 ze dne 22. 7. 2003 o statutu evropského družstva a v zákoně provádějícím toto nařízení.

352 Versicherungsverein auf Gegenseitigkeit, zkráceně VVaG, upraven v § 15 a násl. zákona o dohledu nad pojišťovnictvím (VAG). Jde o spolek, předmětem jehož činnosti je pojištění vlastních členů.

353 Jde o právnické osoby, jež mají být s ohledem na předmět nebo druh a způsob provozu živnosti zapsány do obchodního rejstříku. Patří sem např. nadace (Stiftung), spolek s nevydělečnou činností (Idealverein), hospodářský spolek (wirtschaftlicher Verein), právnické osoby veřejného práva, podniky uzemně správních celků (Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 17 s. 394).

354 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 17 (úvodní komentář) s. 563–564.

355 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 17 s. 394.

Falken“ (Hospoda U Sokola), „Parkhotel“, „Sonnenapotheke“ (Sluneční lékárna) nebo „Friseursalon Erika“ (Kadeřnický salon Erika). Vlastník podniku může mít sice pouze jednu firmu, ale více obchodních označení pro více svých podniků nebo jejich částí. Platí to i naopak, takže více podniků může mít jedno obchodní označení, což je časté u koncernových podniků (například „Deutsche Bank Gruppe“).³⁵⁶ Každý může označit svůj podnik nebo provozovnu obchodním označením. Není však přípustné, aby obchodníci užívali obchodní označení namísto své firmy.³⁵⁷ Ve volbě a užívání obchodních označení v současnosti panuje značná volnost, obchodní označení může být tvořeno jménem nebo může být věcné, fantazijní či smíšené. I pro obchodní označení však platí, že nesmí být klamavé a musí být pravdivé, což především znamená, že nesmí vzbuzovat dojem provozu obchodní živnosti.³⁵⁸ Obchodní označení lze chránit především prostřednictvím §§ 1, 5, 15 zákona o ochranných známkách³⁵⁹, §§ 3, 5 zákona proti nekalé soutěži³⁶⁰ a rovněž podle § 12 občanského zákoníku³⁶¹ (podle posledně zmíněného ustanovení pouze, pokud obchodní označení plní funkci jména).³⁶² Podle převládajícího názoru se za určitých podmínek na obchodní označení použije rovněž § 37 HGB, který zakotvuje pravidla veřejnoprávní a soukromoprávní ochrany firmy.³⁶³

Obchodní označení, jejichž nositeli jsou drobní živnostníci nezapsaní v obchodním rejstříku a osoby provozující svobodná povolání, tedy nikoli obchodníci, se označují jako tzv. Minderfirmen, tedy „menší firmy“. Jejich užívání je možné, nikoliv povinné. Před reformou v roce 1998 bylo sporné, zda tyto „menší firmy“ smějí působit a být užívány podobně jako firmy skutečné.³⁶⁴ Dnes je tento problém již překonán, neboť ke každé firmě musí být povinně připojen dodatek právní formy, čímž se firma spolehlivě odlišuje od jiných firmě podobných označení. Pokud drobní živnostníci

356 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 17 s. 565

357 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 17 s. 565

358 Pekařství nesmí být označeno jako „Brotfabrik“, obchod drobného živnostníka jako „Großhandel“ atd. [Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 17 (úvodní komentář) s. 565].

359 Gesetz über den Schutz von Marken und sonstigen Kennzeichen [Markengesetz (MarkenG)].

360 Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (UWG).

361 Bürgerliches Gesetzbuch (BGB).

362 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 17 s. 404–405; Schmidt 1999 s. 343.

363 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 37 s. 973–974; naopak kriticky Krebs in Schmidt 2010, HGB § 37 s. 715–717.

364 Označení jako „Grafik-Service H. Winter“ nebo „Müller-Schuhe“ judikatura považovala za nepřipustné, neboť vzbuzovaly dojem, že se jedná o firmy. Tento přísný postoj judikatury narážel na kritiku ze strany doktríny (Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 17 s. 566).

nezapsaní v obchodním rejstříku a osoby provozující svobodná povolání neoprávněně užívají dodatek právní formy, například „e.k.“ nebo „OHG“, vystavují se riziku řízení o zneužití firmy podle § 37 odst. 1 HGB. Naopak za přípustné se považují nástupnické dodatky a dodatky jako „Gebrüder“ (bratři), „Geschwister“ (sourozenci), „Söhne“ (synové) nebo „Erben“ (dědicové). Tyto „menší firmy“ mohou být osobní, věcné, fantazijní nebo smíšené, musí však být pravdivé a nesmí působit klamavě a částečně se na ně použijí ustanovení firemního práva.³⁶⁵

Firmu je třeba odlišovat též od ochranných známek (Marken), tedy označení zboží a služeb způsobilých odlišit zboží a služby jednoho subjektu od zboží a služeb jiného subjektu, jež jsou upraveny zákonem o ochranných známkách. Ochranná známka není označením subjektu samého, může však být použita k vytvoření firmy. Zásadně však firma a obchodní označení na straně jedné a ochranná známka na straně druhé mohou náležet též různým subjektům.³⁶⁶

6.2.2 Vytváření firmy

6.2.2.1 Úvod

Jako součásti firmy jsou tradičně chápány firemní kmen a jeden, případně více dodatků. Rozlišování mezi firemním kmenem a dodatkem však po reformě firemního práva v roce 1998 ztratilo praktický význam a dnes má význam především terminologický. Dříve zákon kogentně předepisoval, co může být obsahem firemního kmene firmy jednotlivého obchodníka, osobních a kapitálových společností a družstev. Všechny ostatní součásti firmy se označovaly jako firemní dodatky. V současnosti již tato přísná pravidla neplatí a spíše než o firemním kmenu a dodatku by se dalo hovořit o součástech firmy. Dodatek v pravém smyslu nyní představuje pouze povinný dodatek právní formy.³⁶⁷

Podle obsahu se rozlišuje firma osobní, věcná, fantazijní a smíšená.³⁶⁸ Osobní firmou se rozumí firma tvořená příjmením a eventuálně jménem obchodníka, případně

365 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 17 s. 565–569; k otázce použitelnosti ustanovení firemního práva na drobné živnostníky nezapsané v obchodním rejstříku a jejich „menší firmy“ (Minderfirmen) viz jednotlivé kapitoly.

366 Hübner 2004, s. 73.

367 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 17 (úvodní komentář) s. 543–544. To však neplatí bezvýjimečně, když zákon pojem dodatek i nadále používá i ve významu součásti firmy, např. v § 30 odst. 2 HGB, podle kterého je obchodník, má-li s jiným již zapsaným obchodníkem stejná křestní jména a stejné příjmení a má-li v úmyslu, aby jeho jméno tvořilo jeho firmu, povinen k firmě připojit dodatek, kterým se jeho firma zřetelně odliší od firmy již zapsané. I doktrína tyto tradiční pojmy, tj. firemní kmen a dodatek, často nadále užívá, užívány jsou i v tomto textu.

368 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 17 s. 400.

jeho společníků. Před novelizací německého obchodního zákoníku v roce 1998 neměli jednotliví obchodníci a osobní společnosti možnost zvolit jinou než osobní firmu. Firma jednotlivého obchodníka musela být tvořena jeho příjmením a alespoň jedním plně vypsaným (tedy nikoliv zkráceným) křestním jménem, firma osobních společností musela obsahovat občanské jméno alespoň jednoho osobně ručícího společníka, připojení křestního jména nebylo povinné. Výše uvedení obchodníci si tak nemohli zvolit jinou firmu, která by lépe vypovídala o jejich podnikání nebo byla vhodnější k reklamním účelům.³⁶⁹ Společnost s ručením omezeným mohla mít osobní firmu tvořenou jménem společníka. Užití jména třetí osoby odlišné od nositele firmy nebo jeho společníků nebylo dříve přípustné.³⁷⁰

Stávající právní úprava tato omezení neobsahuje a ponechává volbu firmy na uvážení dotčených subjektů. Pokud jde o užití cizího jména (tedy jména osoby, která není obchodníkem samým, případně jeho společníkem), doktrína i judikatura se ustalují na stanovisku, že užití takového jména ve firmě je zásadně dovolené, neodporuje-li to zákazu klamavosti firmy.³⁷¹ Výjimku představuje název³⁷² partnerské společnosti, který musí kromě jiného obsahovat příjmení alespoň jednoho společníka a nesmí obsahovat jméno třetí osoby.

Věcnou firmu zákon dříve chápal jako firmu odvozenou z předmětu podnikání. Podle právní úpravy před novelou v roce 1998 smělo mít družstvo pouze věcnou firmu odvozenou z předmětu jeho podnikání, takovou firmu měla mít zpravidla i akciová společnost a komanditní společnost na akcie. Společnost s ručením omezeným mohla užívat buď firmu věcnou, nebo osobní. V současné době tato omezení neplatí. Obchodníci si mohou vybrat mezi osobní, věcnou,³⁷³ fantazijní a smíšenou firmou. Musí přitom však dodržet zákonná omezení, především nesmí působit klamavě.³⁷⁴

Jak plyne z důvodové zprávy k HRefG z roku 1998, firma má především plnit funkci označení obchodníka v hospodářském styku a musí být odlišitelná od ostatních

369 RegE BT-Drucks. 13/8444, s. 35.

370 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 18 s. 305.

371 Např. Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 17 (úvodní komentář) s. 541–542; Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 17 s. 401; nejpodrobněji Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 18 s. 305–307. K tomu lze dodat, že použitím jakéhokoliv skutečného jména vzniká osobní firma, použitím vymyšleného jména vzniká firma fantazijní (Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB před § 17 s. 542).

372 Jak plyne z § 3 PartGG, partnerská společnost má název, nikoliv firmu, na její název se ovšem ve značné míře použijí ustanovení obchodního zákoníku o obchodní firmě.

373 V současnosti není zákonem stanoveno, že věcná firma musí být odvozena z předmětu podnikání společnosti, takže převládá názor, že může být vázána i (volněji) na oblast činnosti nositele firmy (Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 17 s. 401).

374 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 17 s. 401.

firem. Liberalizace pravidel pro tvorbu obsahu firemního kmene sice v určité míře oslabuje informační funkci firmy. Na výpovědní hodnotu firmy se ovšem nebylo možné spolehnout ani před reformou, když zákon již tehdy prostřednictvím §§ 21, 22 a 24 HGB umožňoval další užívání tzv. odvozené firmy.³⁷⁵ Tento informační deficit je vyvážen povinností užívat ve firmě dodatek právní formy a povinností uvádět údaje o obchodníkovi v obchodní korespondenci podle § 37a HGB.³⁷⁶ Navíc pokud osobní společnost nemá žádného neomezeně ručícího společníka, stanoví § 19 odst. 2 HGB povinnost informovat o této skutečnosti veřejnost prostřednictvím firmy.³⁷⁷

6.2.2.2 Označovací funkce a odlišovací způsobilost

Podle § 18 odst. 1 HGB musí firma plnit označovací funkci a musí vykazovat odlišovací způsobilost. Označovací funkci (Kennzeichnungsfunktion) plní firma tehdy, jestliže je jako jméno způsobilá individualizovat svého nositele v obchodním styku.³⁷⁸ Pro naplnění tohoto požadavku musí firmu tvořit zásadně slovní a vyslovitelné označení. Z tohoto pohledu bývají nejproblematictější fantazijní firmy. Nepřípustné jsou obrazové znaky jako „*“, „#“ nebo „=“, naproti tomu se interpunkční znaménka jako „!“ nebo „?“ stejně jako „&“ a „+“ považují za přípustné za použití argumentu, že se znaménka „&“ a „+“ vyslovují jako „a“ a interpunkční znaménka nemají být ve firmě vyslovována vůbec. Ani jeden z těchto příkladů tedy neodporuje požadavku vyslovitelnosti. Zvláštní označení „@“ se v minulosti považovalo za nepřípustné, dnes se doktrína kloní k jeho přípustnosti, jelikož jeho výslovnost jako „at“ je již obecně rozšířena.³⁷⁹

Firma má být zásadně vyjádřena písmeny latinky, jelikož pouze tehdy ji bude průměrný adresát schopen přecíst a vyslovit. Z tohoto důvodu bude nepřípustná i firma „α-GmbH“, naopak přípustná bude „Alpha-GmbH“. Rozlišování velkých a malých písmen (např. „Conrad“, „CONRAD“ a „conrad“), jež může být relevantní z hlediska práva na označení, se z hlediska firemního práva považuje za nevýznamné a soud jím tedy není při zápisu firmy do obchodního rejstříku vázán.³⁸⁰ Užívání malých a velkých písmen ve firmě způsobem odlišným od rejstříkového zápisu se nepovažuje za změnu firmy ani za nepřípustný způsob jejího užívání.³⁸¹

Zásadně přípustné jsou kombinace písmen, jež sice musí být vyslovitelné, jejich obsah ovšem nemusí dávat žádný smysl. I takové firmy mohou vykazovat označovací funkci, což dokládají známé příklady firemních zkratk jako „VW“, „BMW“, „TUI“ nebo „IBM“. Kriticky se nahlíží na firmu tvořenou pouze jedním písmenem, která

375 K problematice tzv. odvozené firmy viz blíže kap. 6.2.4, 6.2.6. a 6.2.7.

376 RegE BT-Drucks. 13/8444, s. 52.

377 Steinbeck 2011, s. 76.

378 *Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 420.*

379 *Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 420–422.*

380 *Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 590–591.*

381 *Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 422.*

sice plní označovací funkci, ale nevykazuje dostatečnou odlišovací způsobilost. Mezi dvě písmena je vhodné vložit alespoň znaménko „+“. Nepřípustná je firma tvořená několika po sobě jdoucími písmeny „A“. V minulosti byla judikaturou odmítnuta například firma „A.A.A.A.A.“ nebo „AAA AAA AAA AB Livesex-TV“, neboť účelem takových firem je stát vždy a v jakémkoli seznamu na prvním místě, což se považuje za zneužití práva.³⁸²

Předmětem diskuze se stalo užití čísel ve firmě. Problémy zpravidla nečiní užití čísel spolu se slovy (třeba s označením oboru) nebo řadou písmen, ze známých firem lze v této souvislosti uvést například „Pro 7“, „Sat 1“, „4 you“ nebo „O2“. Sporná je individualizační funkce firmy tvořené pouhými číslicemi (např. firma „45“ vůči firmě „46“ nebo firma „Fifty-one GmbH“ vůči firmě „Fifty-two GmbH“.³⁸³ V minulosti již každopádně byly zapsány firmy „1 & 1 KG & Co. KGaA“ a „1 + 2 GmbH“.³⁸⁴

Firma musí také vykazovat odlišovací způsobilost (Unterscheidungskraft), což znamená, že musí být obecně způsobilá odlišit svého nositele od ostatních.³⁸⁵ V této souvislosti činí největší problémy věcné firmy. V první řadě jde o firmy, jež se vztahují k předmětu podnikání nebo činnosti svých nositelů a mají být tvořeny pouhým popisným odvětvovým nebo druhovým označením. Mezi příklady takových nepřipustných firem se uvádí „Gebäudereinigung“ (Úklid budov), „Mineralölvertrieb“ (Prodej minerálních olejů), „Das Bad-GmbH“, „Bauland“, „Transportbeton-GmbH“ nebo „Profi-Handwerker GmbH“ (Profi řemeslníci). Tyto firmy nevykazují odlišovací způsobilost v rámci daného odvětví. Kromě toho je nutné ponechat tato odvětvová a druhová označení volná pro jejich užití dalšími subjekty. Řešení představují vhodné individualizační dodatky (například fantazijní dodatek nebo místní označení), které mohou učinit firmu způsobilou odlišit se od ostatních.³⁸⁶ Problémy mohou vyvolávat rovněž hovorové výrazy a věcná nebo geografická označení.³⁸⁷

6.2.2.3 Povinný dodatek právní formy

V souvislosti s tvorbou firmy je třeba zmínit také povinnost uvádět ve firmě dodatek označující právní formu. Tuto povinnost stanoví pro jednotlivé obchodníky a osobní společnosti § 19 HGB, pro další subjekty pak ustanovení zvláštních zákonů. Přestože doktrína hovoří o „dodatku právní formy“ (Rechtsformzusatz), zákon tyto dodatky nazývá jako „označení“ (Bezeichnung). Zákon nestanoví, na jakém místě mají tyto dodatky stát. Mohou stát na kterémkoli místě ve firmě, jejich umístění však

382 *Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 420–422.*

383 *Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 422–425.*

384 *Ammon/Ries in Röhrich/v. Westphalen 2008, HGB § 18 s. 433*

385 *Ammon/Ries in Röhrich/v. Westphalen 2008, HGB § 18 s. 434*

386 *Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 426–427.*

387 *Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 427–428.*

nesmí vzbuzovat riziko klamavosti. Z důvodů jasnosti je nevhodnější umístit dodatek právní formy na konec firmy.³⁸⁸

Až do roku 1998 nebyli jednotliví obchodníci a osobní společnosti povinny dodatek právní formy užívat. Současně s liberalizací právní úpravy tvorby firmy, která těmto subjektům umožnila používat nejen osobní, ale i věcné, fantazijní a smíšené firmy, bylo třeba zajistit informovanost o právní povaze těchto subjektů v právním styku jiným způsobem.³⁸⁹ Firma jednotlivého obchodníka (Einzelkaufmann) musí obsahovat dodatek „eingetragener Kaufmann“ („zapsaný obchodník“), „eingetragene Kauffrau“ („zapsaná obchodnice“) nebo obecně srozumitelnou zkratku tohoto označení, především „e.K.“, „e.Kfm.“ nebo „e.Kfr.“³⁹⁰. Tímto dodatkem se dává najevo, že nositel firmy je neomezeně ručící fyzická osoba podléhající režimu obchodního zákoníku.³⁹¹ Díky povinnému dodatku lze jednotlivé obchodníky na první pohled odlišit od drobných živnostníků nezapsaných v obchodním rejstříku, kteří mohou používat obchodní označení podobné firmě pouze bez dodatku právní formy³⁹² (tzv. „Minderfirma“).

Do roku 1998 stačilo, aby firma osobních společností obsahovala dodatek naznačující společnické vztahy (např. „& Co.“).³⁹³ Podle platné právní úpravy musí firma veřejné obchodní společnosti obsahovat označení „offene Handelsgesellschaft“, firma komanditní společnosti označení „Kommanditgesellschaft“ a v obou případech zákon umožňuje alternativní užití obecně srozumitelné zkratky tohoto označení. U osobních společností nepovažoval zákonodárce příkladný

výčet zkratek za nutný, neboť tyto byly (na rozdíl od zkratek termínů „eingetragener Kaufmann“ a „eingetragene Kauffrau“, jež se novelou pro jednotlivé obchodníky zaváděl zcela nově) v praxi již etablované. Konkrétně jsou to zkratky „oHG“, „OHG“, „oH“ a „OH“ pro veřejnou obchodní společnost a „KG“ pro komanditní společnost.³⁹⁴

Zákon stanoví, že se povinnost užívat výše popsané dodatky vztahuje i na případy dalšího užívání tzv. odvozené firmy, jež upravují §§ 21, 22 a 24 HGB. Jde o případy, kdy dojde ke změně jména obchodníka nebo jeho společníka beze změny v osobě, k převodu nebo přechodu podniku spolu s firmou nebo ke změně ve složení

388 Ammon/Ries in Röhricht/v.Westphalen 2008, HGB § 19 s. 482.

389 RegE BT-Drucks. 13/8444, s. 54.

390 Zákonodárce vycházel z toho, že označení „eingetragener Kaufmann“ budou užívat muži a označení „eingetragene Kauffrau“ ženy. Jestli bude ženám dovoleno užívat označení „eingetragener Kaufmann“, například z důvodu obav před diskriminací v obchodním styku, přenechal zákonodárce výslovně soudní praxi. Tento problém je však každopádně řešitelný užitím zkratky „e.K.“ (RegE BT-Drucks. 13/8444, s. 55).

391 Oetker 2010, s. 84.

392 RegE BT-Drucks. 13/8444, s. 54–55.

393 RegE BT-Drucks. 13/8444, s. 54–56.

394 RegE BT-Drucks. 13/8444, s. 55.

společníků. Z toho vyplývá, že pokud dodatek původní firmy neodpovídá skutečnosti, musí jej nositel firmy změnit podle aktuálního stavu.³⁹⁵

Pokud ve veřejné obchodní společnosti nebo komanditní společnosti osobně, tj. celým svým majetkem, neručí žádná fyzická osoba, musí podle § 19 odst. 2 HGB firma této společnosti obsahovat označení, z něhož je tato skutečnost zřejmá. Tato situace bude typická pro GmbH & Co. KG.³⁹⁶ Dřívější znění zákona nedávalo jednoznačnou odpověď na otázku, zda se toto ustanovení uplatní i v případě, kdy ve vícestupňových společnostech ručí fyzická osoba neomezeně až ve třetím stupni. Ze znění platné právní úpravy je patrné, že toto označení je nutné jen tehdy, pokud v takové společnosti neručí za závazky společnosti ani na posledním stupni žádná fyzická osoba celým svým majetkem.³⁹⁷ I toto ustanovení platí v případech dalšího užívání tzv. odvozené firmy upravených v §§ 21, 22 a 24 HGB. Rozpor s § 19 HGB vede především k důsledkům upraveným v § 37 HGB a v § 5 odst. 1č. 3 UWG.³⁹⁸

Podle § 4 zákona o společnostech s ručením omezeným musí firma společnosti s ručením omezeným obsahovat označení „Gesellschaft mit beschränkter Haftung“ nebo obecně srozumitelnou zkratku tohoto označení, přičemž bezproblémová je zkratka „GmbH“, přípustné je též označení „Gesellschaft mbH“ nebo „Ges. mbH“.³⁹⁹ Citované ustanovení dále stanoví, že pokud společnost sleduje výlučně a bezprostředně účel, na který dopadá daňové zvýhodnění ve smyslu §§ 51 až 68 daňového řádu (Abgabenordnung), může zkratka označení společnosti s ručením omezeným znít „gGmbH“.⁴⁰⁰ Podle § 5a téhož zákona musí tzv. podnikatelská společnost s ručením omezeným, tedy společnost založená se základním kapitálem nedosahujícím zákonou minimální výši základního kapitálu, užívat označení „Unternehmergeellschaft (haftungsbeschränkt)“, případně zkrácený tvar „UG (haftungsbeschränkt)“⁴⁰¹.

395 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 19 s. 329–330.

396 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 17 s. 492; GmbH & Co. KG je komanditní společnost, jejímž komplementářem je společnost s ručením omezeným (Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 17 s. 492).

397 RegE BT-Drucks. 13/8444, s. 56.

398 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 19 s. 652.

399 Füller in Ensthaler/Füller/Schmidt 2012, GmbHG § 4 s. 70–71.

400 Zkratka „gGmbH“ znamená „gemeinnützige GmbH“, tedy „veřejně prospěšná společnost s ručením omezeným“

401 Dodatek „haftungsbeschränkt“, tedy „s omezeným ručením“, má význam z hlediska informovanosti potenciálních obchodních partnerů, kterým se tak dává na vědomí, že se jedná o společnost, která je možná vybavena velmi malým základním kapitálem. Z tohoto důvodu není dovoleno zkrácení tohoto dodatku (BT-Ds. 16/6140, s. 31). Označení „Unternehmergeellschaft (haftungsbeschränkt)“ bylo v průběhu zákonodárského procesu, v jehož rámci se Unternehmergeellschaft zaváděla, předmětem diskuze. Spolková rada požadovala přezkoumat, zda by nebylo vhodnější zvolit název „Gesellschaft mit

Podle § 4 akciového zákona musí firma akciové společnosti obsahovat označení „Aktiengesellschaft“ nebo obecně srozumitelnou zkratku tohoto označení, přičemž se užívá zkratka „AG“.⁴⁰² Podle § 279 téhož zákona musí firma komanditní společnosti na akcie obsahovat označení „Kommanditgesellschaft auf Aktien“ nebo obecně srozumitelnou zkratku tohoto označení, přičemž se běžně užívá zkratka „KGaA“.⁴⁰³ Zvláštní zákony obsahují další požadavky na firmy specializovaných společností.⁴⁰⁴ Podle § 3 družstevního zákona musí firma družstva obsahovat označení „eingetragene Genossenschaft“ (zapsané družstvo) nebo zkratku „eG“. Ve všech zmíněných případech příslušné zákony stanoví, že tato pravidla platí i pro případy dalšího užívání tzv. odvozené firmy podle § 22 HGB a dalších.

Podle § 2 odst. 2č. 1 zákona provádějícího nařízení EHS o evropském hospodářském zájmovém sdružení musí být před nebo za firmou evropského hospodářského sdružení uvedena slova „Europäische wirtschaftliche Interessenvereinigung“ nebo zkratka „EWIV“, ledaže tato slova již obsahuje firma samotná. Podle čl. 11 odst. 1 nařízení Rady (ES)č. 2157/2001 ze dne 8.10.2001 o statutu Evropské společnosti (SE) musí být před nebo za firmou evropské společnosti uváděn dodatek „SE“. Podle čl. 5 odst. 4 nařízení Rady (ES)č. 1435/2003 ze dne 22.7.2003 o statutu Evropského družstva (SCE) musí být před nebo za firmou evropského družstva uváděn dodatek „SCE“ a případně dodatek „mit beschränkter Haftung“, neručí-li žádný z členů evropského družstva neomezeně.

Podle § 2 odst. 1 zákona o partnerských společnostech musí název partnerské společnosti obsahovat jméno alespoň jednoho partnera, dodatek „und Partner“ („a partneři“) nebo „Partnerschaft“ („partnerství“) a označení všech povolání zastoupených v partnerské společnosti.⁴⁰⁵ Křestní jména netřeba připojovat. Jména jiných osob než partnerů název partnerské společnosti nesmí obsahovat. Podle § 18 odst. 2 zákona o dohledu

beschränkter Haftung (ohne Mindestkapital)“, zkráceně „*GmbH (o. M.)“*. Podle ní by lépe vyjadřoval skutečnost, že se nejedná o novou právní formu, nýbrž o průběžné stádium na cestě k „úplné“ GmbH, a že tato byla založena bez určitého základního kapitálu (BT-Ds. 16/6140, s. 62). Spolková vláda však považovala označení *Unternehmergesellschaft (haftungsbeschränkt)* za vhodnější a dostatečně transparentní (BT-Ds. 16/6140, s. 74).

402 V úvahu by ještě připadala zkratka „Aktienges.“, jako dodatek právní formy však nejsou přípustná označení „Aktienbrauerei“, „Aktienverein“, „Gesellschaft auf Aktien“ nebo „Aktienunternehmen“ (Drescher in Spindler/Stilz 2010, AktG § 4 s. 22–23).

403 *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 19 s. 488.

404 Například podle § 59k spolkového advokátního řádu [Bundesrechtsanwaltsordnung (BRAO)] musí firma advokátní společnosti s ručením omezeným obsahovat označení „Rechtsanwaltsgesellschaft“ (např. „Hoffmann Rechtsanwaltsgesellschaft mbH“ nebo „Schulz & Kaufmann Rechtsanwaltsgesellschaft mbH“), obdobná pravidla platí i pro firmy společností patentových zástupců, daňových poradců a auditorů.

405 Příkladem takové firmy může být například „Schmidt & Partner, Rechtsanwälte“.

nad pojišťovnictvím (Versicherungsaufsichtsgesetz) má být z firmy vzájemného pojišťovacího spolku patrné sídlo spolku a ve firmě nebo v dodatku má být vyjádřeno, že jde o pojištění na principu vzájemnosti. Spolek s nevýdělečnou činností musí podle § 65 BGB obsahovat dodatek „eingetragener Verein“, přípustná je i zkratka „e.V.“.

Ostatní právní formy německého práva⁴⁰⁶ nemají zákonem předepsané dodatky. U subjektů neprovozujících podnik to zvláštní problémy nečiní, právnické osoby podle § 33 odst. 1 HGB, tedy právnické osoby, které se s ohledem na předmět nebo druh a rozsah provozu své živnosti zapisují do obchodního rejstříku, musí však ve svém názvu svoji právní formu vyjádřit co možná nejpřesněji, neboť podle německého práva musí mít všichni obchodníci dodatek právní formy.⁴⁰⁷

6.2.2.4 Zákaz klamavosti a požadavek výlučnosti firmy

Dalším zákonným požadavkem, který významně ovlivňuje tvorbu firmy, je požadavek, aby firma nebyla klamavá, zakotvený v § 18 odst. 2 HGB, a požadavek výlučnosti firmy zakotvený v § 30 HGB. Podle § 18 odst. 2 HGB firma nesmí obsahovat údaje, které jsou způsobilé klamat ohledně obchodních poměrů, jež jsou podstatné pro dotčené účastníky obchodního styku. V řízení před rejstříkovým soudem bude způsobilost působit klamavě zohledněna jen tehdy, bude-li zřejmá. **Podle § 30 HGB** se musí každá nová firma zřetelně odlišovat od všech firem na tomtéž místě nebo v téže obci již existujících a zapsaných v obchodním rejstříku nebo rejstříku družstev. Pokud obchodník, který má s jiným již zapsaným obchodníkem stejná křestní jména a stejné příjmení, zamýšlí vytvořit firmu ze svého jména, je povinen k firmě připojit dodatek, kterým se jeho firma zřetelně odliší od firmy již zapsané. Existuje-li v místě nebo v obci, kde je zřizována pobočka, již stejná zapsaná firma, musí být k firmě pobočky připojen dodatek, kterým se firma odliší od firmy již zapsané. Podrobněji je o zákazu klamavosti a požadavku výlučnosti firmy pojednáno v kapitole o zásadách firemního práva.

6.2.3 Zásady firemního práva

Tradičně se v německém firemním právu rozlišuje pět zásad firemního práva, a to zásada pravdivosti firmy, zásada odlišitelnosti firmy, zásada stálosti firmy, zásada jednotnosti firmy a zásada veřejnosti firmy. Liberalizací a zjednodušením firemního

406 Především hospodářský spolek (wirtschaftlicher Verein) podle § 22 BGB, nezapsaný spolek (nicht eingetragener Verein) podle § 54 BGB, nadace (Stiftung) podle 80 BGB, společnost občanského práva (Gesellschaft bürgerlichen Rechts) podle § 705 a v obecné rovině též korporace, nadace a ústavy veřejného práva, ledaže se jich týkají ustanovení zvláštních zákonů (blíže viz Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 19 s. 650).

407 Například jako „Marienhospital rechtsfähige Stiftung bürgerlichen Rechts“ [nadace občanského práva nadaná právní subjektivitou] (blíže viz Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 19 s. 650–652).

práva v roce 1998 doznal ovšem vzájemný „poměr sil“ mezi jednotlivými firemními zásadami změny. Příčinou je nová zásada, která tehdy přibyla do německého firemního práva, a to zásada svobodné volby firmy.⁴⁰⁸

6.2.3.1 Zásada svobodné volby firmy

Zásada svobodné volby firmy (*Firmenwahlfreiheit*) je vyjádřením výše popsaných pravidel tvorby firmy, která platí od roku 1998. Každý obchodník kterékoliv právní formy si může svobodně zvolit mezi osobní, věcnou, fantazijní a smíšenou firmou. Současné firemní právo tak zásadně nepředepisuje obsahové náležitosti firmy, s výjimkou povinných dodatků právní formy. Firma musí ovšem splňovat požadavky vyplývající z níže uvedených zásad, především požadavky obsažené v § 18 a 30 HGB. Z tohoto důvodu ztratilo i rozlišování firem na osobní, věcné a fantazijní na praktickém významu.⁴⁰⁹

6.2.3.2 Zásada pravdivosti firmy (zákaz klamavosti firmy)

V centru zásad, jež ovládají německé firemní právo, stojí zásada pravdivosti firmy (*Firmenwahrheit*). Její základ tvoří zákaz působit klamavě (*Irreführungsverbot*), který je zakotven v § 18 odst. 2 HGB. Podle něj firma nesmí obsahovat údaje, které jsou způsobilé klamat ohledně obchodních poměrů, jež jsou podstatné pro dotčené účastníky obchodního styku. Zákon dále stanoví, že v řízení před rejstříkovým soudem bude způsobilost působit klamavě zohledněna jen tehdy, bude-li zřejmá. V tomto znění platí ustanovení od roku 1998, kdy byl rozsah kontroly rejstříkovými soudy omezen na *zřejmou* způsobilost klamat ohledně obchodních poměrů, jež jsou pro dotčené obchodní kruhy *podstatné*. K této liberalizaci vedlo zákonodárce přesvědčení, že možnosti tvorby firmy nemají být omezeny více než je nutné a rejstříkové řízení nemá být v důsledku kontroly nepřiměřeně protahováno.⁴¹⁰

Zákaz klamavosti se uplatní, dokud firma existuje.⁴¹¹ Může se stát, že se firma,

408 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB vor § 17 s. 544–545.

409 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB vor § 17 s. 545.

410 RegE BT-Drucks. 13/8444, s. 52–54.

411 Zákaz působit klamavě se však vztahuje i na situace, kdy firma, která zanikla, sice již nemůže působit klamavě, klamavá však může být nová firma, která ji napodobuje. Pokud firma zanikla, tak použití stejné nebo podobné firmy nebrání § 30 HGB, podle něž se musí každá nová firma zřetelně odlišovat od všech firem na tomtéž místě nebo v též obci již existujících a zapsaných v obchodním rejstříku nebo rejstříku družstev. Napodobení takové firmy však stojí v rozporu se zákazem působit klamavě, protože dotčení účastníci obchodního styku ji mohou ještě stále spojovat s podnikem, který pod ní byl provozován, případně s jeho vlastníkem. Doba, která musí uběhnout, aby mohla být taková firma znovu použita, závisí na její osobitosti a na tom, jak moc byla známá (*Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 601–602).

být byla vytvořena jako pravdivá a jasná, stala následně klamavou. Příčinou může být změna poměrů, kdy obchodník například změnil sídlo, přestal se soustředit na výrobu určitých produktů a nadále se zaměřuje pouze na jejich distribuci nebo změnil výrobní odvětví. Rozhodná je skutečná činnost obchodníka, nikoliv předmět podnikání deklarovaný stanovami. Další příčinou následné klamavosti firmy může být změna judikatorního výkladu zákona nebo vývoj jazyka a změny představ účastníků obchodního styku spojených s určitými pojmy.⁴¹² S touto problematikou souvisí i možnost dalšího užívání tzv. odvozené firmy, ačkoli se změnily poměry významné pro tvorbu takové firmy, jak ji upravují §§ 21, 22 a 24 HGB. V těchto situacích zákon relativizuje zásadu pravdivosti ve prospěch zásady stálosti.⁴¹³ Proti firmám, jež se následně staly nepravdivými, může rejstříkový soud zakročit zahájením řízení o zneužití firmy podle § 37 odst. 1 ve spojení s § 392 zákona o nesporném soudnictví (FamFG)⁴¹⁴ nebo řízení o úředním výmazu firmy podle 395 FamFG. V rámci svého uvážení však soud v případech, kdy se firma stala klamavou až následně, může od zahájení řízení upustit, pokud má za to, že v konkrétním případě nad veřejnými zájmy převažují zájmy soukromé.⁴¹⁵

Způsobilost klamat patří mezi neurčité pojmy, soud ji musí zkoumat dle konkrétních okolností jednotlivého případu. Přitom stačí, že je firma způsobilá klamat (potencialita), ke klamání nemusí skutečně dojít. Nezáleží na tom, zda jde o klamavost úmyslnou či nezamýšlenou, zavinění se nezkoumá.⁴¹⁶ Zákaz klamavosti platí pro všechny části firmy i pro firmu jako celek, pro její tvorbu i následné změny. Zákaz platí pro firmy všech obchodníků i pro název partnerské společnosti a rovněž pro obchodní označení a tzv. „menší firmy“ (Minderfirmen) drobných živnostníků nezapsaných v obchodním rejstříku a osob provozujících svobodná povolání.⁴¹⁷ Měřítkem pro posouzení, zda je firma způsobilá klamat či nikoliv, je to, jak firmu vnímají dotčení účastníci obchodního styku. Oproti dřívějším tendencím se již způsobilost firmy působit klamavě neposuzuje, jak s trochou nadsázky uvádí *Heidinger*, podle prostého,

412 *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 430–431.

413 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 601.

414 Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (FamFG).

415 Soud by měl zkoumat, zda rizika klamání, jež plynou z užívání takto nepřipustné firmy, nejsou pouze nepatrná vzhledem k újmě, kterou by při zákazu užívání firmy, resp. jejím výmazu utrpěl její nositel. Pod takovou újmou je třeba rozumět především ztrátu výhody dobré pověsti, kterou v sobě firma nese. Pokud tedy firma byla vytvořena přípustným způsobem, pak by ani změna poměrů, která by jinak zakládala její nepřipustnost, neměla vést k zákazu jejího užívání, dokud riziko klamavosti nepřekročí určitou akceptovatelnou mez (*Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 430–431).

416 *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 431–432.

417 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 588.

hloupého, lhostejného a nepozorného adresáta, který vyžaduje vysokou míru soudní ochrany. Pomyslným průměrným adresátem je v současnosti osoba kritická, pozorná a obezřetná, od níž se očekává, že se bude snažit pochopit význam firmy a bude kriticky přemýšlet o tom, jak může a má být znění firmy správně chápáno.⁴¹⁸ Ve sporných případech mohou soudu pomoci posudky a průzkumy průmyslových a obchodních komor, informace od průmyslových svazů a rovněž průzkumy veřejného mínění.⁴¹⁹

Jedním z předpokladů klamavosti firmy je, že obsahuje údaje, které jsou způsobilé klamat ohledně obchodních poměrů. Zákon nedefinuje, co se rozumí obchodními poměry, doktrína pod tímto pojmem chápe okolnosti, které se týkají obchodníka nebo jeho podniku.⁴²⁰ Pojem obchodních poměrů je třeba vykládat extenzivně, takže sem patří například i údaje o zboží nebo službách, vyloučeny jsou naopak čistě soukromé záležitosti, jež jsou pro obchodní styk nepodstatné.⁴²¹ Dále zákon vyžaduje, aby tyto obchodní poměry byly pro dotčené účastníky obchodního styku podstatné. Tato formulace má zajistit, že se za klamavé nebudou považovat údaje, které mají z hlediska soutěže jen malou relevanci nebo mají pro rozhodování dotčených účastníků obchodního styku pouze podružný význam.⁴²²

Způsobilost klamat zohlední rejstříkový soud pouze tehdy, bude-li zřejmá. Účelem tohoto ustanovení je především zabránit tomu, aby došlo k zápisu součástí firmy, které jsou zjevně (tedy aniž by bylo nutné provádět rozsáhlé dokazování) způsobilé klamat.⁴²³ Ze znění zákona, který hovoří obecně o „řízení před rejstříkovým soudem“, je podle důvodové zprávy dále patrné, že se výše popsané omezení zákazu působit klamavě neuplatní jen v řízení o zápisu firmy do obchodního rejstříku, ale i v řízení o zneužití firmy podle § 37 odst. 1 HGB a v řízení o výmazu firmy podle § 395 Fam-FG. Naopak na soukromoprávní zdržovací nárok podle § 37 odst. 2 HGB a na nároky podle zákona proti nekalé soutěži se tato volnější měřítko nepoužijí. Může se tak stát, že firma, která bude podle § 18 odst. 2 HGB přípustná, nebude přípustná podle předpisů práva proti nekalé soutěži. Ustanovení § 18 odst. 2 HGB tak představuje „hrubé síto“, které zabráni zápisu firem zjevně způsobilých klamat. Rozsáhlejší zkoumání firmy z hlediska klamavosti přenechává zákonodárce soudním sporům v rámci práva proti nekalé soutěži.⁴²⁴

Konkrétní příklady klamavosti

Za dobu účinnosti obchodního zákoníku se v německé judikatuře vyvinuly skupiny

418 *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 432.

419 *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 429.

420 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 603.

421 Hopt in Hopt/Merkt 2010, HGB § 18 s. 148.

422 RegE BT-Drucks. 13/8444, s. 53.

423 RegE BT-Drucks. 13/8444, s. 54.

424 RegE BT-Drucks. 13/8444, s. 54.

případů, jež jsou z pohledu způsobilosti klamat problematické. Většina těchto soudních rozhodnutí ovšem pochází z doby před rokem 1998, proto je třeba tyto případy posuzovat s ohledem na nové znění § 18 odst. 2 HGB. Firma nyní nesmí obsahovat údaje způsobilé klamat ohledně obchodních poměrů, jež jsou podstatné pro dotčené účastníky obchodního styku.

První skupinu případů tvoří akademické tituly a názvy povolání, v jejichž případě byla judikatura poměrně přísná a ani po roce 1998 zde nedošlo k zásadní změně. Taková označení totiž budí dojem nejen odborné kompetence, ale i serióznosti, což jsou vlastnosti z pohledu obchodního styku významné.⁴²⁵ Použije-li akademický titul ve své firmě jednotlivý obchodník, pak musí být sám nositelem tohoto titulu. Pokud je akademický titul součástí firmy obchodní společnosti nebo jiné právnické osoby, pak se vyžaduje, aby jeho nositelem byl její společník, resp. člen, který podstatným způsobem ovlivňuje její činnost,⁴²⁶ případně jiná pro její činnost významná osoba (například jednatel, vedoucí lékař nebo vedoucí vědecký pracovník).⁴²⁷ Zpravidla není nutné přidávat k titulu údaj o fakultě, na které dotyčná osoba studium absolvovala. Výjimku představují situace, kdy by absence takového údaje vzbuzovala dojem, že nositel tohoto titulu má určitou speciální kvalifikaci.⁴²⁸ Nemá-li nositel odvozené firmy obsahující akademický titul, již užívá jako právní nástupce v souladu s § 22 HGB, příslušnou kvalifikaci, musí k firmě zpravidla připojit nástupnický dodatek nebo z ní musí akademický titul vynechat.⁴²⁹ Akademické tituly získané v zahraničí podléhají nostrifikaci místně příslušným ministerstvem kultury, aby mohly být užívány v tuzemsku, a jejich nositel je zásadně musí užívat v jejich původním znění.⁴³⁰

Kromě akademických titulů mohou působit potíže i názvy povolání. Především názvy svobodných povolání (např. advokát, lékárník, lékař, zubař, daňový poradce, auditor) jsou chráněny speciálními zákony a při absenci příslušné odborné kvalifikace je nelze ve firmě užívat.⁴³¹ Titul „mistr“ (Meister) může být ve firmě obsažen, působí-li osoba s tímto obsažen, působí-li osoba s tímto titulem minimálně

425 *Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 613.*

426 *Je-li nositelem titulu použitého ve firmě osoba, která je pouze nastrčeným společníkem bez reálného vlivu (tzv. Strohmanna, doslova „slaměný panák“), je jeho použití ve firmě klamavé (Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 448–449).*

427 *Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 614.*

428 *Obsahuje-li firma společnosti působící v oblasti medicíny doktorský titul bez udání fakulty, bude veřejnost předpokládat, že je jeho nositelem lékař. Pokud by se nejednalo o lékaře, bylo by nutné připojit k titulu dodatek o fakultě. Naopak pokud například lékař podniká v oblasti správy nemovitostí, nemusí k titulu dodatek o fakultě připojovat (Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 449).*

429 *Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 449.*

430 *Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 614.*

431 *Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 450.*

na vedoucí pozici.⁴³² Výše uvedené zásady se neuplatní v případě fantazijních firem jako je například „Dr. Frankenstein“.⁴³³

Další problematickou skupinu představují údaje o stáří nebo historické údaje. Údaje o stáří jako „od 1983“ (seit 1893) nebo „založeno 1902“ (gegründet 1902) vzbuzují dojem dlouhé zkušenosti, spolehlivosti a kompetence a jsou přípustné, pouze pokud odpovídají realitě, to znamená, že provoz podniku od tohoto data v daném oboru (až na zcela zanedbatelné výjimky) nebyl přerušen.⁴³⁴ Problematický je význačný pojem „první“ („Erste“), který může znamenat jak první z hlediska časového, tak první z hlediska kvality. Je-li údaj „první“ použit ve smyslu „nejlepší“, je tento údaj nepřipustný, protože je neověřitelný. Ve smyslu časovém lze údaj „první“ použít, jde-li o pravdivý údaj.⁴³⁵ Problémy činí též údaje, v nichž je poukaz na stáří zašifrován. Mezi ně patří například pojmy „městský“ (städtisch), „královský“ (königlich) nebo „provinciální“ (provinzial), které v sobě skrývají odkaz na stáří a trvající tradici.⁴³⁶ Za klamavé se nepovažuje užití slova „manufaktura“ (Manufaktur), například „Porzellan – und Glasmanufaktur“, i když podnik žádnou dlouhotrvající tradici nemá.⁴³⁷

Další skupinu případů představují pojmy vzbuzující dojem propojení se státními, městskými, církevními, policejními nebo podobnými oficiálními místy, od kterých veřejnost očekává jistou objektivitu, nezištnost, kvalitu, kompetenci a státní záruku.⁴³⁸ Údaje jako „městský“ (städtisch), „královský“ (königlich) nebo „provinciální“ (provinzial) jsou klamavé, pokud ve skutečnosti neexistuje vztah ke státu, obci nebo svazku obcí, na který poukazují. Jako příklad nepřipustných firem lze uvést užití firmy „Torgauer Stadtbrauerei C.L.“ pro soukromý pivovar nebo „Thüringer Landeskonservatorium in Erfurt Direktor W.“ pro soukromou konzervatoř. Nepřipustné je rovněž označení „městské pekařství“ (Stadtbackerei) pro pekařství, které není provozováno městem.⁴³⁹ Problematické je též použití pojmů „veřejný“ (öffentlich) nebo „církevní“ (kirchlich), „služba“ (Dienst) nebo pojem „Stelle“⁴⁴⁰. Nepřipustné je užití firmy „Schädlingsbekämpfungsdienst Sachsen-Anhalt W.J.“ pro soukromý subjekt zabývající se bojem proti škůdcům. Soukromoprávní spolek nesmí nést označení „hospodářská komora“ (Wirtschaftskammer), nepřipustné bude zpravidla i použití slova „police“ (Polizei).⁴⁴¹

432 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 615.

433 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 615.

434 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 633.

435 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 450.

436 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 450.

437 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 450–451.

438 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 616.

439 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 451.

440 Pojem „Stelle“ v překladu znamená „místo“ a podle kontextu může být spojován se státní správou ve smyslu „Dienststelle“, tedy úředního místa.

441 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 451.

Způsobilost klamat je třeba posuzovat s ohledem na celkový obraz firmy.⁴⁴² Výše uvedené nedostatky firem, které budí dojem účasti nebo podpory veřejných institucí, neodstraní ani připojený dodatek právní formy nebo jméno vlastníka podniku, neboť i soukromé subjekty mohou být činné z pověření státu. Naopak zhojit klamavý potenciál některých částí firmy mohou další součásti firmy, které ozřejmí, že nositelem firmy je soukromý subjekt bez vztahu k oficiálním státním místům.⁴⁴³ Problematické může být rovněž užití pojmu „spolkový“ (Bundes), neboť toto označení vyvolává dojem, že spolková republika je minimálně většinovým společníkem. Jako příklad lze uvést označení „Bundesdruckerei“ pro tiskárnu, v níž nemá spolková republika žádný podíl.⁴⁴⁴

Problémy činí rovněž označení „ústav“ (Anstalt), „akademie“ (Akademie), „institut“ (Institut), „seminář“ (Seminar) a „odborná škola“ (Fachschule). Firmy obsahující tato označení mohou budít dojem, že se jejich nositelé zabývají vědeckou činností, případně že je jejich nositelem veřejnoprávní subjekt. Pojem „institut“ nepůsobí klamavě, pokud je jasné, že označuje subjekt vykonávající soukromoprávní činnost, například „Beerdigungsinstitut“ pro pohřební ústav nebo „Schönheitsinstitut“ pro salon krásy, v poslední době též „Meinungsforschungsinstitut“ pro subjekt zabývající se průzkumy veřejného mínění. Jinak je tomu v případě, kdy oblast činnosti veřejnost spojuje s vědeckým zpracováním, analýzou nebo výzkumem, jako je tomu v případech označení „institut pro průzkum trhu“ (Institut für Marktanalyse) nebo „institut pro fyzikální terapii“ (Institut für physikalische Therapie).⁴⁴⁵ Za nepřipustnou se považuje firma „Dolmetscher-Institut e.k.“ pro soukromoprávní subjekt působící v oblasti překladů, neboť z této firmy není dostatečně jasné, že se nejedná o veřejnou instituci nebo instituci pod veřejným dohledem s vědeckým personálem. Pojem „institut“ totiž veřejnost spojuje s oblastí vysokých škol. Obdobně platí i pro označení „ústav“, „seminář“ a „akademie“.⁴⁴⁶

Další skupinou pojmů, které lze v této souvislosti zmínit, jsou označení „banka“ (Bank nebo Volksbank), „bankovní dům“ (Bankhaus), „bankér“ (Bankier), „spořitelna“ (Sparkasse), „investiční kapitálová společnost“ (Kapitalanlagegesellschaft) nebo „investiční společnost“ (Investmentgesellschaft). Jde o chráněná označení, která mohou být užívána jen za podmínek stanovených zákonem o úvěrovém hospodářství⁴⁴⁷ nebo investičním zákonem⁴⁴⁸. Pokud jde o slovo „banka“, zákonná omezení nedopa-

442 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 616.

443 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 451–452.

444 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 461.

445 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 452.

446 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 452–453.

447 Kreditwesengesetz (KWG).

448 Investmentgesetz (InvG)

dají na firmy, které sice toto slovo obsahují, ale jasně z nich plyne, že nemají označovat subjekt provozující bankovní obchody.⁴⁴⁹ Mezi taková označení patří například „Datenbank“ (databáze) nebo „Spielbank“ (herná).⁴⁵⁰

Dalším problematickým pojmem je pojem „stavba“ (Bau), který má označovat obchodníka provádějícího stavby. Toto označení je nepřijatelné například pro obchodníky se stavebním materiálem, pokud firma neobsahuje objasňující dodatek (například „Baumarkt“).⁴⁵¹

Problémy dříve činil též pojem „burza“ (Börse). Burzovní charakter byl připisován každému obchodnímu zařízení, v jehož rámci se setkávalo velké množství obchodníků (nakupujících i prodávajících), aby mezi sebou uzavírali obchody. Nepřijatelné tak bylo označení „Schmuck-Börse“ pro klenotnictví střední velikosti, „Auto-Börse GmbH“ pro autobazar střední velikosti i „Schuh-Börse“ pro obuvnictví jednotlivého obchodníka. Podle dříve převládajícího názoru byla s pojmem „burza“ spojována představa obzvláště bohaté a výhodné nabídky zboží. Toto dřívější pojetí se dnes týká pouze klasických oborů burzy, například devizové burzy a burzy cenných papírů. V ostatních případech již veřejnost nespojuje s pojmem „burza“ žádné zvláštní představy o velikosti nebo významu. Proto se dnes považují za přípustná označení jako „Krawattenbörse“ pro obchod s kravatami, „Strumpfbörse“ pro obchod s punčochovým zbožím, „Gebrauchtwagenbörse“ pro autobazar, „Schuhbörse“ pro obuvnictví nebo „Reisebörse“ pro cestovní kancelář, i když je provozuje jednotlivý obchodník.⁴⁵²

Další skupinu problematických označení tvoří pojmy „fabrika“ (Fabrik), „tovární výroba“ (Fabrikation), „průmysl“ nebo „průmyslový“ (Industrie) a „závod“ nebo „závody“ (Werk nebo Werke). Pod těmito pojmy veřejnost rozumí provoz průmyslové výroby, obrábění nebo zpracování, tedy činnost odlišnou od řemeslné výroby, a v různé míře též představu o určité velikosti. Například s pojmem „Werk“ jsou však spojovány též menší podniky, což plyne z historického vývoje kombinací určitých pojmů jako například „pila“ (Sägewerk“), „betonárna“ (Betonwerk), „lisovna“ (Presswerk), „cihelna“ (Ziegelwerk) nebo „štěrkovna“ (Kieswerk). Lze vycházet z toho, že velikost a uspořádání továrního provozu již pro veřejnost často nebudou představovat významné měřítko a tím pádem v těchto případech nebude naplněn předpoklad § 18 odst. 2 HGB, tedy způsobilost klamat o obchodních poměrech, jež jsou pro dotčené účastníky obchodního styku podstatné.⁴⁵³ Od výše uvedených označení je nutné odlišovat módní pojem „factory“, který není nositelem významu ve výše uvedeném smyslu a lze jej použít

449 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 453.

450 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 620.

451 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 625.

452 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 455.

453 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 455–456.

například pro označení obchodu s obuví („Shoe Factory“) nebo restaurace („Beer Factory“⁴⁵⁴).

Dalším označením, jež může vzbuzovat pochybnosti z hlediska způsoblosti klamat, je „specializovaný obchod“ (Fachgeschäft nebo Spezialgeschäft). Převládá názor, že pokud je obchod označen jako specializovaný, předpokládají zákazníci, že se obchodník zabývá převážně produkty jednoho odvětví a je tím pádem schopen zajistit v rámci tohoto odvětví široký a různorodý sortiment a poradenství⁴⁵⁵ a eventuálně poskytnout i výrobek na míru včetně montáže. Takové nároky na sortiment specializovaného obchodu považují někteří autoři za příliš vysoké, každopádně by však majitel specializovaného obchodu neměl pocházet z úplně jiného odvětví a jeho sortiment by měl zahrnovat značky a zboží v daném odvětví běžné.⁴⁵⁶

Další skupinu problematických pojmů tvoří pojmy „finanční“ (Finanz), „financování“ (Finanzierung nebo Finanzierungen), „pojištění“ (Versicherung) a „zprostředkování pojištění“ (Versicherungsvermittlung). Pokud společnost sama neposkytuje finanční služby, ale pouze je zprostředkovává, což je zpravidla spojeno s dodatečnými náklady, musí to z její firmy vyplývat. Taková společnost musí nést například označení „finanční zprostředkování“ (Finanzierungsvermittlung), „finanční poradenství“ (Finanzierungsberatung), „finanční makléř“ (Finanzierungsmakler), naopak nesmí užívat označení „finanční“ nebo „finance“ (Finanz), „financování“ (Finanzierung), „finanční obchody“ (Finanzgeschäfte), „finanční servis“ (Financial Service) nebo „finanční marketing“ (Finanzmarketing).⁴⁵⁷ Obdobné platí i pro oblast pojišťovnictví.⁴⁵⁸

Problémy činí rovněž pojmy „veřejná prospěšnost“ (Gemeinnützigkeit) a „veřejně prospěšný“ (gemeinnützig). Účel je podle § 52 odst. 1 daňového řádu (Abgabenordnung) veřejně prospěšný, pokud jde o nezištnou podporu veřejnosti v materiální, duchovní nebo morální rovině. O obecně prospěšný účel nejde, pokud je podpora poskytována pouze uzavřenému okruhu osob, například členům rodiny nebo zaměstnancům v rámci jednoho podniku.⁴⁵⁹ Sporná byla donedávna přípustnost dodatku „gGmbH“ pro veřejně prospěšnou společnost s ručením omezeným. Dle převládajícího názoru byl tento dodatek přípustný a mohl být zapsán do obchodního rejstříku, tento závěr však nesdílel Vrchní zemský soud v Mnichově. S účinností od 1. 1. 2013 zakotvil zákonodárce možnost užívat zkratku „gGmbH“ do § 4 GmbHG.⁴⁶⁰

454 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 627.

455 Ammon/Ries in Röhricht/ v.Westphalen 2008, HGB § 18 s. 456.

456 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 455–456.

457 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 456–457.

458 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 456–457.

459 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 457.

460 Vrchní zemský soud v Mnichově (Oberlandesgericht München) v rozhodnutí ze dne 13. 12. 2006 [sp. zn. 31 Wx 84/06, Neue Juristische Wochenschrift 2007, 1601] vyslovil závěr o nepřípustnosti dodatku „gGmbH“. Doktrína však měla za to, že i pokud

Rozsáhlou skupinu pojmů tvoří geografické dodatky. Dříve nebyly geografické dodatky obsažené ve firmě chápány pouze jako odkaz na sídlo, národnost nebo příslušnost podniku k určité oblasti, ale měly rovněž vyjadřovat, že podnik má v dané oblasti zvláštní význam. Změna v náhledu na geografické dodatky nastala již před reformou firemního práva, když Spolkový soudní dvůr ponechal v roce 1969⁴⁶¹ otevřenou otázku, zda by s ohledem na rozšíření společného evropského trhu nebylo žádoucí dát i menším podnikům možnost užívat ve firmách označení „deutsch“ k odlišení národnosti, a v roce 1989⁴⁶² rozhodl, že užití geografického údaje zásadně neznamená vedoucí nebo zvláštní postavení podniku v dané oblasti.⁴⁶³ Místní údaje mohou odkazovat na sídlo podniku, což dle převládajícího názoru platí především, pokud místní údaj stojí úplně na konci (například „Weinhandlung [obchod s vínem] GmbH Mainz“). V takovém případě bude při změně sídla zpravidla nutné změnit i firmu. Místní údaj může však odkazovat i na oblast, ve které obchodník působí, případně na další skutečnosti.⁴⁶⁴

Údaje o původu zboží nesmí být klamavé. Takovými údaji jsou například „Lübeker Marzipan“ nebo „Nürnberger Bratwürste“. Podniky, které tyto výrobky produkují, musí mít sídlo v daných městech nebo jejich blízkém okolí. Může se ovšem stát, že se z těchto geografických údajů o původu zboží časem stanou údaje o jakosti, charakteru nebo druhu zboží. Potom tyto údaje nemohou být klamavé, ačkoliv jsou produkty vyráběny na jiném místě, než na které jejich označení poukazuje. Jde například o „Dresdner Stollen“ (dráždanské štolky), což je speciální druh vánočního pečiva původně vyráběný v Drážďanech. Dnes ovšem slouží toto označení obecně pro označení tohoto druhu pečiva, ať se vyrábí kdekoliv. Dalším příkladem může být „ („kolínská“).⁴⁶⁵

Zvláštní skupinu geografických údajů tvoří označení „Deutsch“, „Deutschland“

by dotčeným účastníkům obchodního styku nebylo jasné, že se v tomto případě jedná o veřejně prospěšnou GmbH, pak by ale každopádně nepochybovali o tom, že jde o společnost s ručením omezeným, tudíž by žádnou jinou právní formu s tímto dodatkem nespojovali a tím pádem by nebyli klamáni. I po přidání písmene „g“ tak dodatek právní formy zůstává obecně srozumitelný (Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 471). Na tuto situaci reagoval zákonodárce, který s účinností k 1. 1. 2013 vložil do § 4 GmbHG upravujícího firmu společnosti s ručením omezeným větu: „Pokud společnost sleduje výlučně a bezprostředně účel, na který dopadá daňové zvýhodnění ve smyslu §§ 51 až 68 daňového řádu, může zkratka označení společnosti s ručením omezeným znít „gGmbH“.

461 Rozhodnutí Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) z roku 1969 – Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Zivilsachen (BGHZ) 53, 339, 342.

462 Rozhodnutí Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) z roku 1989, Der Betriebs-Berater (BGH BB) 1989, 2350.

463 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 627–628.

464 Ke sporným otázkám, které se v této souvislosti diskutují, viz blíže Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 628–630.

465 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 632–633.

nebo „Germania“. Oproti dřívějšímu chápání těchto označení se dnes zpravidla nevyžaduje, aby měl podnik nesoucí toto označení zvláštní pozici na trhu.⁴⁶⁶ S tímto označením je však spojena představa podniku, jehož oblast činnosti se rozprostírá na velké části německého trhu. Podniky se silnou přeshraniční činností mohou toto označení dále užít k tomu, aby se zdůrazněním sídla vymezili vůči zahraničním konkurentům.⁴⁶⁷ Pro označení spolkových zemí jako „Bayerisch“, „Baden“, „Württembergisch“, „Hessisch“ nebo „Schleswig-Holstein“, platí tytéž zásady jako pro označení „deutsch“.⁴⁶⁸

Další skupinu problematických geografických pojmů tvoří označení „Europa“, „Europäisch“, „Euro“, „Eur“, „EU“ a „EG“. Podle dříve převládajícího názoru zprostředkovávají tyto pojmy představu o podniku odpovídající svou velikostí a postavením na trhu evropským poměrům. Toto pojetí, je již překonáno a dnes postačí bude-li daný subjekt činný alespoň ve dvou evropských zemích.⁴⁶⁹ Se zavedením a rozšířením právních forem evropského hospodářského zájmového sdružení a evropské společnosti si veřejnost navíc začíná zvykat na to, že s pojmem „evropský“ již nelze spojovat představy o určité velikosti.⁴⁷⁰ Pokud jde o dodatek „Euro“ a „Eur“, ten s ohledem na množství firem obsahujících tento dodatek, jež se objevily v posledních letech, již často není spojován s představami o určité velikosti podniku. Jako příklad lze uvést firmu „EUROLINGUA Übersetzungen [překlady] GmbH“.⁴⁷¹ Za nepřipustné se považují případy, kdy použitím zkratk „EU“ nebo „EG“ vznikne dojem propojení daného subjektu s Evropskou unií, resp. Evropským společenstvím (německy Europäische Gemeinschaft, zkráceně EG). Za nepřipustné se tak považuje například zkrácení firmy „Essener Genossenschafts-Bank“ na „EG-Bank“.⁴⁷²

Problémy mohou činit i označení „Inter“, „international“ a „Kontinent“, „kontinental“. Na rozdíl od dřívějšího pojetí dnes pro oprávněnost užívání pojmů „Inter“, „international“ postačí zahraniční činnost v jakémkoli rozsahu, ledaže je tento rozsah zcela zanedbatelný.⁴⁷³ Přeshraniční činnost nemusí být skutečně realizována, je-li alespoň zamýšlena. Obchodník, který je připraven a schopen provádět stěhování do zahraničí, může mít firmu „Max Müller Umzüge International e.K.“, i když ještě

466 Na příkladu cestovní kanceláře „Franz Richter, Autobusreisen Deutschland“ si však lze ukázat, že v některých případech nemuselo ani tehdy užití pojmu „deutsch“ poukazovat na význam daného subjektu. V tomto případě šlo pouze o odkaz na oblast, ve které daný obchodník provozuje autobusovou dopravu (Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 461).

467 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 630.

468 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 463.

469 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 631.

470 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 462.

471 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 462.

472 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 631.

473 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 631.

přeshraniční službu nikdy neposkytl. V případě lékárny dokonce postačí, že nabízí mezinárodní sortiment a poskytuje služby i v cizí řeči. V případě označení „interkontinental“ je ovšem třeba, aby se činnost realizovala alespoň na dvou kontinentech.⁴⁷⁴ Pojem „inter“ naproti tomu představuje pojem mnohoznačného významu, který zpravidla není chápán jako zkrácení slova „international“. Většinou se užívá jako součást fantazijní firmy jako například „Interart“ nebo „intermedia“.⁴⁷⁵

Další samostatnou skupinu problematických pojmů představují označení „velkoobchod“ (Großhandel), „trh“ (Markt), „supermarket“ (Supermarkt) a „spotřebitelský trh“ (Verbrauchermarkt). Pod pojmem „velkoobchod“ se rozumí stupeň obchodu ve vztahu velkoobchod – maloobchod, tedy prodej, který není primárně určen pro koncového spotřebitele. Není pro něj rozhodující velikost obchodu nebo jeho obrat. Výlučný velkoobchodní prodej se nevyžaduje, toleruje se i přímý prodej v určitém rozsahu.⁴⁷⁶ Pod pojmem „trh“ se dříve rozumělo setkání více prodávajících a kupujících, jednotlivý obchodník nesměl takové označení užívat. Dnes již pojem „trh“ není spojován s předpokladem zvláštní formy odbytu odlišné od maloobchodu a toto označení může používat i běžný maloobchod vykazující určitou velikost a rozmanitost nabídky, přičemž se ani nemusí jednat o samoobslužný prodej. Totéž platí i pro označení „supermarket“ nebo „spotřebitelský trh“, pokud vykazují určitou velikost a rozmanitost nabídky.⁴⁷⁷

I označení „dům“ (Haus) prošlo vývojem. Pro jeho užití bylo dříve nutné, aby měl podnik skutečně významné postavení v daném místě. Později stačilo, aby v určitém místě převyšoval průměr, přičemž na určité kombinace byly tradičně kladeny nižší nároky. Šlo například o označení „Schuhhaus“ pro obuvnictví, „Blumenhaus“ pro květinářství, „Seifenhaus“ pro obchod s mýdlem nebo „Zigarrenhaus“ pro obchod s tabákovými výrobky.⁴⁷⁸ Rovněž se akceptovalo, že v některých případech nemá „-haus“ z hlediska velikosti a významu žádnou výpovědní hodnotu, například v případech „Gasthaus“ („restaurace“) nebo „Leihhaus“ („půjčovna“). V současné době již veřejnost s označením „Haus“ žádné zvláštní představy týkající se významu nebo velikosti podniku nespojuje. Zásadně tak může toto označení použít každý obchodník. Na tuto změněnou situaci reaguje však judikatura poměrně pomalu.⁴⁷⁹

474 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 631–632.

475 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 632.

476 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 625.

477 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 464.

478 Zmínit lze rozhodnutí Zemského soudu Siegen [Landgericht Siegen, Der Betriebs-Berater (BB) 1960, 958], který uznal označení „Huthaus“ za přípustné bez dalšího, zatímco označení „Haus der Hütte“ za použitelné pouze pro podnik nadprůměrného významu, v daném případě tudíž za nepřipustné s odůvodněním, že je ve druhém případě slovo „Haus“ více zdůrazněno (Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 465). Oba názvy by bylo možné do češtiny přeložit jako „dům klobouků“.

479 Sporné je například, jestli je možné užít označení „Haus der Gesundheit“ („dům zdraví“)

Za problematická byla v minulosti považována též označení „sklad“ (Lager, Magazin, Speicher) a „dvůr“ (Hof). S těmito pojmy byly spojovány představy o nadprůměrné velikosti skladu, zásobách a možnosti prodeje „přímo ze skladu“. Proto bylo jejich užití upíráno jednotlivým obchodníkům. V současné době je toto přísné pojetí zpochybňováno a připouští se i pro menší obchody. To však neplatí pro označení „velkosklad“ (Großlager) a „centrální sklad“ (Zentrallager).⁴⁸⁰ Problémy v minulosti činila rovněž označení „centrála“ (Zentrale) a „centrum“ (Zentrum, Center). Užití takového pojmu předpokládalo přední postavení podniku v daném odvětví na místním trhu, které bylo posuzováno především podle kapitálu, obratu a šíře nabídky a zákaznických služeb. Ani na použití těchto pojmů se v současnosti nekladou příliš vysoká měřítka. Pod těmito pojmy očekává dnes spotřebitel pouze širokou nabídku zboží nebo služeb. Navíc existují pojmy, které již nevzbuzují žádné představy o velikosti, například Fitness-Center nebo Bowling-Center.⁴⁸¹

Další problematickou skupinu představují pojmy „technika“ a „technický“ (Technik). Dle dřívějšího pojetí mohl pojem „Technik“ ve své firmě užívat obchodník, který se zabýval řešením technických problémů a vykonával plánovací a vývojovou činnost, ke které se vyžadovaly vyšší technické znalosti, jež značně přesahovaly běžné schopnosti a výkony průměrných mechaniků a řemeslníků. Dnes již toto přísné pojetí neplatí a pojem „Technik“ může ve své firmě zpravidla užívat každý, kdo se zabývá technickými otázkami. Nepřípustným každopádně zůstává tento pojem pro obchodníky, kteří vykonávají pouze obchodní a zprostředkovatelskou činnost. Zvláště je třeba posuzovat případy, kdy se určité kombinace staly skutečným odborným termínem, jako je například pojem „datová technika“ (Datentechnik).⁴⁸²

Problémy mohou činit rovněž dodatky právní formy a dodatky „& Co.“ nebo

pro lékárnou. Takové označení je dle rozhodnutí Spolkového správního soudu (Bundessverwaltungsgericht) ze dne 2. 4. 1991 [sp. zn. 3 B 133.90, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 1992, 588 a násl.] nepřipustné, neboť může vzbuzovat dojem, že jeho nositel poskytuje něco více než jiné lékárny. Podle doktríny však lze mít spíše za to, že zákazníkům bude jasné, že se jedná pouze o reklamní tah (Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 465–466). Dále je například sporné, zda je kombinace označení „Haus“ a místního názvu (například „Autohaus X-Stadt“) přípustná pouze pro vedoucí podnik v daném místě, jak dovodil Vrchní zemský soud ve Frankfurtu nad Mohanem [Oberlandesgericht Frankfurt am Main, Der Betriebs-Berater (BB) 1966, 1242] a následně Bavorský nejvyšší zemský soud [Bayerisches Oberstes Landesgericht (soud byl zrušen v roce 2006), Neue Juristische Wochenschrift, Rechtsprechungreport (NJW-RR) 1990, 671], nebo zda postačuje, nachází-li se podnik skutečně v místě, jež je uvedeno ve firmě (Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 466).

480 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 625–626.

481 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 473–474.

482 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 624–625.

„& partneři“ (& Partner). Jak bylo výše popsáno, musí nyní každý obchodník užívat ve své firmě dodatek právní formy. V případě užívání odvozené firmy podle § 22 HGB nesmí vedle sebe stát dva dodatky právní formy,⁴⁸³ totéž platí pro společnosti, jejichž firma tvoří součást jiné firmy.⁴⁸⁴ Problém představují rovněž fantazijní slova, která mohou klamat o určité právní formě.⁴⁸⁵ Ve firmě jednotlivého obchodníka jsou dále problematická veškerá označení poukazující na společnický vztah, tedy budící dojem, že se na provozu živnosti účastní více osob. Dodatky jako „& Söhne“, „& Co.“, „Geschwister“ nebo „Erben“ lze tolerovat u odvozených firem podle §§ 22 a 24 HGB, v případě tvorby nové firmy nejsou ovšem takové dodatky přípustné. Sice musí jednotlivý obchodník ve své firmě užívat povinný dodatek „e.K.“, ze kterého je jeho právní povaha patrná, dodatky „Söhne“ nebo „Erben“ ovšem budí klamavý dojem určité rodinné tradice spojené s určitými zkušenostmi i přes užití povinného dodatku.⁴⁸⁶

Pokud jde o tzv. „menší firmy“ (Minderfirmen) drobných živnostníků nezapsaných v obchodním rejstříku, k těm je zakázáno připojovat dodatky právní formy. Problematické ovšem zůstávají dodatky „& Co.“ a „& Cie“. Problém spočívá v tom, že pro osobní společnosti před rokem 1998 zákon nestanovil povinný dodatek právní formy. Tyto společnosti byly povinny užívat ve své firmě jméno alespoň jednoho ze společníků (v případě komanditní společnosti jméno neomezeně ručícího společníka, tedy komplementáře) a pokud firma neobsahovala jména všech společníků, potom k ní bylo nutné připojit dodatek, z něhož bylo patrné, že se jedná o osobní společnost. Takovým dodatkem byl zpravidla (aniž by tak zákon výslovně stanovil) dodatek „& Co.“ Proto se dříve tyto dodatky nesměly užívat v obchodních označeních, aby nebudily dojem, že se jedná o firmy. Ačkoliv dnes již osobní společnosti musí užívat zákonem stanovený dodatek právní formy, veřejnost s dodatkem „& Co.“ ještě stále osobní společnosti spojuje, jak ukazují i chybné firmy, jež jsou doposud přihlašovány k zápisu do obchodního rejstříku. Doktrína očekává, že se v průběhu doby tato situace změní. V současnosti ovšem nebude dodatek „& Co.“ nebo „& Cie“ v obchodním označení přípustný, a to

483 Blíže viz kap. 6.2.4.

484 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 468.

485 Jde typicky o slova končící na „ag“ nebo „AG“, jež mohou vzbuzovat dojem, že jde o firmu akciové společnosti. Z konkrétních případů nepřípustných firem lze uvést firmy „INDROHAG Industrie Rohstoffe Handelsgesellschaft mit beschränkter Haftung“ nebo „Treibag“, naopak za klamavou nebyla považována firma „WISAG“. V současnosti se toto přísné měřítko uvolnilo, takže slova končící například na „ag“ nebo „AG“ již zpravidla klamavá nebudou, pokud v nich nebude tato slabika nějakým způsobem zvýrazněna. Rozhodující je vždy celkový obraz firmy včetně správného dodatku právní formy, nikoliv pouze posouzení heslovitého označení podniku právě tímto fantazijním slovem (Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 469).

486 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 469.

nikoliv proto, že se podobá firmě, jako tomu bylo dříve, ale proto, že působí klamavě.⁴⁸⁷

Dodatky jako „partnerství“ (Partnerschaft) nebo „a partneři“ (und Partner nebo & Partner) jsou prostřednictvím § 11 odst. 1 zákona o partnerských společnostech provozovatelů svobodných povolání⁴⁸⁸ vyhrazeny partnerským společnostem. To se netýká firem, v nichž nemá pojem „Partner“ nebo „Partners“ význam právní formy, především pokud je užit bez spojky „a“ nebo tvoří dokonce část složeného slova. Příkladem z praxe může být firma „GV-Partner GmbH & Co. KG“ nebo „IRP Ihr Reifenpartner GmbH“. Za nepřipustnou soudy v minulosti považovaly firmu „Partner Logistics Immobilien GmbH“ a firmu „Maximum IT-Partner-GmbH“, proti čemuž se komentářová literatura staví odmítavě.⁴⁸⁹

Na závěr lze zmínit ještě adjektiva a superlativní a komparativní výrazy vztahující se k produktům. Adjektiva jako „nový“ (neu), „dobrý“ (gut) nebo „výhodný“ (günstig) zpravidla nejsou způsobilá klamat, neboť je dotčeným účastníkům obchodního styku jasné, že se jedná o pouhou reklamu a nelze se bez dalšího spolehnout na to, že dané zboží označované vlastnosti skutečně má. Obdobně je tomu u pojmů „lepší“ (besser), „nejlepší“ (bester), „nejjemnější“ (zarteste) nebo „nejušlechtilejší“ (edelste).⁴⁹⁰

6.2.3.3 Zásada odlišitelnosti firmy

Německá doktrína⁴⁹¹ rozlišuje tzv. abstraktní odlišitelnost firmy zakotvenou v § 18 odst. 1 HGB, podle nějž musí firma plnit označovací funkci a musí vykazovat odlišovací způsobilost. Toto ustanovení se použije na všechny nové i odvozené firmy⁴⁹² a bylo o něm pojednáno v kapitole o vytváření firmy. Tzv. **konkrétní odlišitelnost firmy (konkrete Firmenunterscheidbarkeit)⁴⁹³, **resp. výlučnost firmy (Firmenausschließlichkeit)⁴⁹⁴ upravuje § 30 HGB. Podle tohoto ustanovení se musí každá nová firma zřetelně odlišovat od všech firem na tomtéž místě nebo v téže obci již existujících a zapsaných v obchodním rejstříku nebo rejstříku družstev. Účelem tohoto ustanovení je zajistit ochranu veřejnosti před záměnou firem obchodníků,****

487 *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 469–470.

488 Gesetz über Partnerschaftsgesellschaften Angehöriger Freier Berufe [Partnerschaftsgesellschaftsgesetz (PartGG)].

489 *Heidinger* in Schmidt 2010 op. cit., HGB § 18 s. 470.

490 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 633.

491 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 17 (úvodní komentář) s. 546–547.

492 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 18 s. 588.

493 Oetker 2010, s. 101.

494 Zásadě výlučnosti se autorka věnovala blíže v příspěvku na konferenci Dny práva 2011 pořádané Právnickou fakultou Masarykovy univerzity (Pokorná, A.: Firma v české a německé právní úpravě. In Dny práva 2011. „Bermudský trojúhelník“ obchodního práva I. Sborník příspěvků z konference [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 181–187. ISBN 978-80-210-5910-8. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/>).

jeho vedlejším účinkem je pak ochrana obchodníka, který může být dotčen na svých právech neoprávněným užíváním firmy.⁴⁹⁵ Zásadu výlučnosti z tohoto důvodu nelze prolomit ani dohodou mezi nositelem firmy dříve zapsané a nositelem nové firmy.⁴⁹⁶ Zákaz zaměnitelnosti je nezávislý na oboru činnosti nositele firmy,⁴⁹⁷ není tudíž omezen pouze na firmy obchodníků podnikajících ve stejném nebo příbuzném oboru.

Ustanovením § 30 HGB je na základě zásady přednosti (Prioritätsgrundsatz)⁴⁹⁸ chráněna firma dříve zapsaná v obchodním rejstříku nebo rejstříku družstev. Existuje obecná shoda na tom, že mezi rejstříky dle tohoto ustanovení spadá i rejstřík partnerských společností (Partnerschaftsregister), na druhou stranu je sporné, zda je možné řadit sem i rejstřík spolků (Vereinsregister).⁴⁹⁹ Prostřednictvím § 30 HGB není chráněna firma, která sice existuje, ale není zapsaná v rejstříku (například firma jednotlivého obchodníka ve smyslu § 1 odst. 1 HGB, který se zapisuje do obchodního rejstříku pouze s deklaratorním účinkem a jeho firma tedy vzniká již s faktickým provozem obchodní živnosti). Rozhodným okamžikem je zápis firmy do rejstříku, takže se za prioritní považuje i firma, jež vznikla později, ale byla zapsána dříve, a nikoli firma, jež vznikla dříve, ovšem včas nedošlo k jejímu zápisu.⁵⁰⁰ Překážkou zápisu nové firmy ve smyslu § 30 odst. 1 HGB nepředstavuje firma, která již zanikla, byť je ještě neprávem zapsaná v obchodním rejstříku.⁵⁰¹

Firma se považuje za dříve zapsanou ve smyslu tohoto ustanovení i tehdy, porušil-li rejstříkový soudce pořadí podaných návrhů na zápis firmy do rejstříku. Tím však nejsou dotčeny nároky oprávněného plynoucí z porušení úřední povinnosti ze strany soudce.⁵⁰² Zápisu nové firmy do rejstříku brání i firma, jež byla do rejstříku zapsána v rozporu s §§ 17 a násl. HGB, neboť z takové firmy plyne totéž nebezpečí záměny jako z firmy řádně zapsané. Nová firma tak může být zapsána až poté, co bude starší firma pro rozpor se zákonem vymazána, resp. současně s jejím výmazem. Do té doby je třeba

495 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 17 s. 371.

496 Taková dohoda ovšem může vést ke ztrátě soukromoprávních nároků nositele dříve zapsané firmy vůči nositeli nové firmy (Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 1998, HGB § 30 s. 447).

497 Roth in Koller/Roth/Morck 2011, HGB § 30 s. 133.

498 Klunzinger 2011, s. 148.

499 Název spolku není firmou a pod ustanovení § 30 HGB nespadá. Sporná je zde otázka, zda se nová firma má odlišovat též od názvu spolku zapsaného v rejstříku spolků (k tomu viz blíže Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 21 s. 908).

500 Tím nejsou dotčeny §§ 12, 823 odst. 1 BGB a §§ 5, 15 MarkenG, pro jejichž použití není zápis do rejstříku rozhodný. Kromě toho představuje dřívější zápis pro nositele nezapsané firmy pouze překážku zápisu, jež může být odstraněna právě za použití jmenovaných ustanovení (Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 21 s. 906).

501 Emmerich in Horn 1995, HGB § 30 s. 361.

502 Podle čl. 34 německého Základního zákona (tedy ústavy) [Grundgesetz (GG)] ve spojení s § 839 BGB (Emmerich in Horn 1995, HGB § 30 s. 362).

řízení o zápisu přerušit.⁵⁰³ Firma se považuje v novém obvodu za novou i při změně sídla jejího nositele, neboť tehdy musí být nově zapsána do rejstříku v daném obvodu. Totéž platí v případě zřízení nové pobočky.⁵⁰⁴ Přednost ztrácí i firma již zapsaná, dojde-li k její podstatné změně. Není-li však podstatně změněna, neztrácí firma prioritu, pokračuje-li právní nástupce nositele firmy v jejím užívání v souladu s § 22 HGB.⁵⁰⁵

Teritoriální omezení

Zákaz zaměnitelnosti se vztahuje na určité místo nebo určitou obec. Podle § 30 HGB se musí každá nová firma zřetelně odlišovat od všech firem na tomtéž místě nebo v téže obci již existujících a zapsaných v obchodním rejstříku nebo rejstříku družstev. Z toho plyne, že § 30 HGB neodporuje, pokud na jiném místě nebo v jiné obci existuje identická firma.⁵⁰⁶ Teritoriálním omezením zákazu zaměnitelnosti firmy nicméně není dotčeno právo domáhat se ochrany podle zákona proti nekalé soutěži, zákona o ochranných známkách nebo podle ustanovení občanského zákoníku o ochraně jména a náhradě škody.⁵⁰⁷

Místem se rozumí území, které je jako určité vymezené území chápáno v právním styku. Obec je vymezena v rámci komunálního práva.⁵⁰⁸ Jedna obec může zahrnovat více míst a jedno místo zase více obcí, přičemž směrodatná je vždy ta větší z oblastí. Možné je též, že obec a místo spadají v jedno. Pokud jde o změny hranic takového místa nebo obce, ustálil se názor, že v takovém případě po právu existující firmy není třeba dodatečně měnit, což ostatně plyne i z textu zákona, který hovoří o *nové* firmě.⁵⁰⁹ Zákon dává zemským vládám možnost určit, že spolu sousedící místa nebo obce budou považovány za jedno místo nebo jednu obec ve smyslu tohoto ustanovení, tedy možnost rozšířit územní oblast, v jejímž rámci bude zaměnitelnost firem zakázána. Toto ustanovení má ale v praxi jen nepatrný význam.⁵¹⁰

Teritoriální omezení zásady výlučnosti je pozůstatkem z doby, kdy v Německu neexistoval centrální elektronický obchodní rejstřík. Soudce rozhodující o tom, zda je dáno nebezpečí záměny či nikoliv, tak porovnával novou firmu s firmami pouze ve svém obvodu. Posoudit výlučnost v rámci celého území státu bylo v takovém případě nereálné. Elektronický obchodní rejstřík byl zaveden s účinností od 1. 7. 2007,⁵¹¹ a to zákonem o elektronickém obchodním rejstříku a rejstříku družstev

503 *Ammon/Ries in Röhricht/ v. Westphalen* 2008, HGB § 30 s. 608.

504 *Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn* 2007, HGB § 30 s. 449.

505 *Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer* 2009, HGB § 22 s. 697.

506 Hübner 2004, s. 82.

507 *Heidinger in Schmidt* 2010, HGB § 17 s. 688.

508 *Roth in Koller/Roth/Morck* 2011, HGB § 30 s. 133.

509 *Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer* 2009, HGB § 30 s. 909–910.

510 *Heidinger in Schmidt* 2010, HGB § 30 s. 695.

511 K tomu viz blíže např. *Miras* 2008, s. 94–95.

a rovněž rejstříku podnikatelů.⁵¹² Tento zákon reagoval na požadavek publicity týkající se některých forem společností, vyplývající ze směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2003/58/ES⁵¹³. Teritoriální omezení zásady výlučnosti mnozí autoři kritizují s tím, že obchodníci často nejsou činní pouze lokálně, nýbrž jejich činnost přesahuje hranice vymezených území.⁵¹⁴ Podle názoru jiných autorů však veřejnost neidentifikuje obchodníka jen podle firmy, ale i podle jeho sídla, takže pro ochranu veřejnosti postačuje zajistit odlišitelnost firem pro případ absence tohoto druhého identifikačního faktoru, tj. za situace, kdy obchodníci sídlí na stejném místě, resp. ve stejné obci.⁵¹⁵

Předpoklady odlišitelnosti

Zákon stanoví, že se každá nová firma musí zřetelně odlišovat od všech firem na toméž místě nebo v též obci již existujících a zapsaných v obchodním rejstříku nebo rejstříku družstev, nicméně kritéria pro posouzení zřetelné odlišitelnosti nestanoví a přenechává vymezení obsahu tohoto otevřeného právního pojmu judikatuře a doktríně. Dvě firmy se od sebe odlišují, nejsou-li navzájem zaměnitelné. Zaměnitelná je firma tehdy, může-li vyvolat mylnou představu o identitě za ní stojícího subjektu (riziko zaměnitelnosti v užším smyslu),⁵¹⁶ resp. pokud může vyvolat představu obchodního, hospodářského nebo organizačního propojení dvou subjektů (riziko zaměnitelnosti v širším smyslu).⁵¹⁷

V rozporu s dřívějším názorem, podle něhož byl pro určení, zda je firma zaměnitelná s jinou či nikoliv, rozhodující pohled subjektů činných v obchodním styku, se doktrína v současnosti shoduje na tom, že rozhodující je pohled obecného právního styku (allgemeiner Verkehr). Nejde tak jen o dotčené obchodní kruhy (angesprochene Verkehrskreise) jako v případech § 18 odst. 2 HGB, neboť účelem § 30 je umožnit identifikaci nositele firmy nejen pro dotčené obchodní kruhy, ale pro veškeré účastníky právního styku. Měřítkem je průměrně pozorný, rozumný a informovaný účastník právního styku.⁵¹⁸

512 Gesetz über elektronische Handelsregister und Genossenschaftsregister sowie das Unternehmensregister (EHUG).

513 Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2003/58/ES ze dne ze dne 15. července 2003, kterou se mění směrnice Rady 68/151/EHS, pokud jde o požadavky na zveřejňování týkající se některých forem společností.

514 Např. Oetker 2010, s. 103; Steinbeck 2011, s. 82.

515 Např. Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 21 s. 909; Zimmer in Ebernoth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 30 s. 448; k problematice viz podrobněji Ammon/Ries in Röhricht/v. Westphalen 2008, HGB § 30 s. 606–607.

516 Například dojde-li nebo může-li při doručování pošty dojít k záměně (Ammon/Ries in Röhricht/v. Westphalen 2008, HGB § 30 s. 609–610).

517 Zda § 30 HGB zahrnuje i riziko zaměnitelnosti v širším smyslu slova, je sporné, kladně např. Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 30 s. 688, naopak kriticky Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 30 s. 910).

518 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 30 s. 911–912.

Zaměnitelnost firmy se zkoumá z pohledu jejího plného znění.⁵¹⁹ Podle části doktríny je nutné následně zkoumat i možnou zaměnitelnost firem z pohledu klíčových slov, resp. zkratek, jež mohou být v praxi namísto plného znění firmy používány.⁵²⁰ Doktrína se nicméně shoduje na tom, že pro posouzení zaměnitelnosti je rozhodující to, jak firma zní a jaký celkový dojem vyvolává.⁵²¹ Zákaz zaměnitelnosti se vztahuje na všechny části firmy.⁵²² Německý obchodní zákoník výslovně nestanoví, že k odlišení firmy nestačí rozdílný dodatek označující právní formu. Toto pravidlo se však dovozuje judikaturně.⁵²³ Totéž platí o dodatcích „v likvidaci“ nebo „nástupce“.⁵²⁴

Mají-li se na témže místě nebo v téže obci setkat osobní firmy tvořené stejným příjmením, pro jejich dostatečné odlišení zpravidla postačí, liší-li se křestní jména. Shodují-li se křestní jména i příjmení, postačí použít druhé křestní jméno, případně přidat předmět podnikání, nepodnikají-li oba obchodníci ve stejném oboru. Naopak použití pouhých iniciál namísto křestního jména nestačí. Dostatečně odlišitelná nebudou ani rozdílná jména, znějí-li stejně.⁵²⁵ V případě věcné firmy bude rozhodující smysl slova, naproti tomu u fantazijní firmy bude mít přednost její znění a podoba. Na fantazijní firmy budou kladeny nejvyšší nároky, neboť vytvořit dostatečně odlišitelnou fantazijní firmu je jednodušší než vytvořit dostatečně odlišitelnou věcnou nebo osobní firmu. Na osobní firmy jsou kladeny nejnižší nároky, protože jejich tvorba příliš možností výběru neskýtá.⁵²⁶

Pokud jde o geografické názvy, jejich posouzení závisí ve značné míře na konkrétních okolnostech případu a na ostatních prvcích, z nichž se firma skládá, obecně ale doktrína dospívá k závěru, že například adjektiva jako „deutsch“ nebo „bayerisch“ pro odlišení firem nelze obecně odmítnout.⁵²⁷ Firmu může tvořit i kombinace prvků, jež by samy o sobě odlišitelnost nezaručovaly, dohromady ovšem firmu od ostatních

519 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 30 s. 690–691.

520 Kritici tohoto názoru argumentují tím, že nelze po soudu požadovat, aby anticipoval, v jakém zkráceném tvaru se firma může v praxi uchytit, nicméně uznávají, že zkrácený tvar již zapsané firmy může být za určitých okolností překážkou zápisu firmy nové, přičemž však poukazují na to, že používání zkrácené firmy zásadně není přípustné a bude přicházet v úvahu pouze zřídka (např. Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 30 s. 690–691). Jeho zastánci jsou však toho názoru, že v obchodním styku, jehož ochrana je primárním účelem § 30 HGB, jsou klíčová slova, resp. zkratky fakticky užívány, a proto je třeba vzít je v úvahu (např. Ammon/Ries in Röhricht/ v. Westphalen 2008, HGB § 30 s. 610–611).

521 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 30 s. 691.

522 Oetker 2010, s. 102.

523 Např. Roth in Koller/Roth/Morck 2011, HGB § 30 s. 134.

524 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 30 s. 691.

525 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 30 s. 691.

526 *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 30 s. 693.

527 K tomu viz blíže *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 30 s. 692.

firem odlišují.⁵²⁸ Při posouzení, zda firma je či není zaměnitelná s jinou, může soud využít vyjádření průmyslových a hospodářských komor, které mohou být lépe obeznámeny s poměry v místě než dotčený rejstříkový soudce.⁵²⁹

Shodná křestní jména a příjmení

Německé právo nepřikazuje jednotlivému obchodníkovi, aby jako firmu použil vždy své jméno a příjmení. Pokud však obchodník, který má s jiným již zapsaným obchodníkem stejná křestní jména a stejné příjmení, zamýšlí vytvořit firmu ze svého jména, musí podle § 30 odst. 2 HGB k firmě připojit dodatek, kterým se jeho firma zřetelně odliší od firmy již zapsané.

Ustanovení § 30 odst. 2 HGB stojí na přesvědčení, že nikomu nelze upřít, aby jako svoji firmu zvolil své občanské jméno. Zákon se pravidlem obsaženým v tomto ustanovení snaží předejít konfliktům, ke kterým bude v takových případech pravidelně docházet. Zákon v tomto ustanovení povahu povinného dodatku nijak speciálně nevymezuje. Může jít o další křestní jméno, věcný dodatek vztahující se k předmětu činnosti obchodníka nebo o fantazijní dodatek. K užití konkrétního odlišujícího dodatku není obchodník nucen. S ohledem na teritoriální omezení § 30 HGB však nebude zpravidla stačit odlišení prostřednictvím označení místa.⁵³⁰ Přestože zákon hovoří o „dodatku“, tento nemusí stát až za jménem, ale zásadně může stát na kterémkoli místě. Takovým umístěním dodatku se však firma nesmí stát klamavou.⁵³¹ Ustanovení se použije i na firmy obchodních společností a názvy partnerských společností, dochází-li v jejich případě ke kolizím z důvodu shody jmen.⁵³²

Pobočka

V § 30 odst. 3 HGB zákon navíc stanoví, že pokud existuje v místě nebo v obci, kde je zřizována pobočka, již stejná zapsaná firma, musí být k firmě pobočky připojen dodatek, kterým se firma odliší od firmy již zapsané. Toto pravidlo vychází ještě z přesvědčení zákonodárce, že pobočka musí nést firmu obchodníka, který ji zřizuje. Tímto ustanovením měl být vyřešen konflikt mezi zásadou jednotnosti, podle které může mít jeden obchodník zásadně pouze jednu firmu, a zásadou výlučnosti firmy.⁵³³ V současnosti však převládá názor, že se tyto dvě firmy mohou lišit, musí z nich ale být patrná souvislost mezi obchodníkem a jeho pobočkou. Použitelnost tohoto ustanovení se tak omezila jen na situace, kdy není odlišitelnost firmy pobočky od ostatních již zapsaných a existujících firem zajištěna již tím, že je pro pobočku zvolena firma

528 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 30 s. 915.

529 Klunzinger 2011, s. 148.

530 *Zimmer* in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 30 s. 453.

531 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 17 s. 544.

532 *Zimmer* in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 30 s. 453.

533 *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 30 s. 695.

odlišná od firmy obchodníka, který tuto pobočku zřizuje.⁵³⁴ Pro odlišitelnost firmy pobočky platí v ostatním pravidla rozebraná výše.⁵³⁵

Procesní postup

Pokud jde o procesní stránku věci, je v první řadě úkolem rejstříkového soudu, aby prosazoval dodržování zásady výlučnosti. Odporuje-li návrh na zápis nové firmy ustanovení § 30 HGB, potom by měl soud v souladu s § 382 odst. 4 FamFG umožnit navrhovateli, aby svůj návrh během jím určené přiměřené lhůty změnil. Zároveň vyzve navrhovatele, aby se zdržel případného užívání přihlašované firmy. Pokud navrhovatel nevyužije možnosti změnit návrh, bude jeho návrh zamítnut. Pokud navíc neuposlechne výzvy soudu, aby se užívání firmy zdržel, potom by mělo být zahájeno řízení o zneužití firmy podle § 37 odst. 1 HGB ve spojení s §§ 388 a 392 FamFG.⁵³⁶ Je-li firma zapsána do rejstříku, přestože zapsána být neměla, a její nositel ji nezmění ani pod tlakem hrozby pořádkové pokuty, pak následuje výmaz firmy v souladu s § 395 FamFG. Ten, kdo byl neoprávněným užíváním firmy dotčen na svých právech, má možnost požadovat podle § 37 odst. 2 HGB na narušiteli, aby se neoprávněného užívání firmy zdržel. Nadto mu přísluší ochrana podle §§ 12 a 823 odst. 1 BGB a § 5 a 15 MarkenG.⁵³⁷

6.2.3.4 Zásada stálosti firmy

Další zásadou firemního práva je zásada stálosti firmy (Firmenbeständigkeit), označovaná též jako zásada kontinuity (Firmenkontinuität), podle níž může být přípustným způsobem vytvořená firma zachována, i když následně dojde k podstatné změně poměrů rozhodných pro její tvorbu.⁵³⁸ Tato zásada se projevuje ve třech případech.⁵³⁹ Tím prvním je změna jména nositele firmy nebo jména jeho společníka, jehož jméno firma obsahuje, aniž by došlo ke změně osoby. Druhým případem je situace, kdy dojde k převodu podniku a jeho dosavadní vlastník, resp. jeho dědicové souhlasí s dalším užíváním firmy nabyvatelem. Poslední případ představují situace, kdy do provozu živnosti jednotlivého obchodníka vstupuje další osoba (vzniká tak osobní společnost a podnik jednotlivého obchodníka se stává věcným vkladem do této společnosti) nebo kdy nový společník vstoupí do obchodní společnosti nebo zanikne jeho účast v ní. Tehdy může zůstat dosavadní firma zásadně nezměněna, i pokud obsahuje jméno svého dosavadního nositele nebo jméno společníků, jejichž účast ve společnosti zanikla.

Zásada firemní stálosti prolamuje zásadu pravdivosti firmy, když do jisté míry

534 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 30 s. 920.

535 *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 30 s. 695.

536 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 30 s. 922.

537 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 30 s. 922.

538 *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB vor § 17 s. 370.

539 *Tyto případy jsou blíže popsány v kapitolách 6.2.4, 6.2.6 a 6.2.7.*

upřednostňuje zájem na zachování hodnoty, kterou firma představuje, před ochranou veřejnosti před případnými neaktuálními a tím pádem klamavými údaji obsaženými ve firmě.⁵⁴⁰ Zároveň umožňuje, aby mohla veřejnost bez problémů identifikovat podnik podle firmy, přestože se změní jeho vlastník.⁵⁴¹ Zájem veřejnosti na pravdivých informacích o firmě, jejím nositeli a podniku však zůstává zachován a zásadou stálosti není dotčen nad únosnou mírou. Toto stanovisko podporuje doktrína několika argumenty. Předně se změny vlastníka podniku a změny v osobách společníků osobních společností zapisují do obchodního rejstříku, v případě společnosti s ručením omezeným plynou ze seznamu společníků, který se zakládá do sbírky listin.⁵⁴² Kromě toho se zásada stálosti uplatní pouze do té míry, dokud firma nevzbuzuje klamně představy o druhu, rozsahu nebo právních poměrech týkajících se podniku. V této souvislosti je především nepřijatelné užívat neaktuální dodatek právní formy.⁵⁴³

Doktrína rovněž poukazuje na skutečnost, že jak zásada pravdivosti firmy, tak i zásada firemní stálosti, ztratily do značné míry na svém významu, když byla v roce 1998 zrušena zákonná omezení, která znemožňovala jednotlivým obchodníkům a osobním společnostem volbu jiné než osobní firmy. Dříve zásada stálosti umožňovala, aby obchodník užíval firmu, která by, pokud by se tvořila jako nová, nebyla přípustná. Pokud došlo například ke změně příjmení jednotlivého obchodníka nebo dědicové pokračovali v provozu jeho podniku ve formě osobní společnosti, byly by tyto osoby, nebýt pravidel firemní stálosti, nuceny svoji firmu změnit, aby odpovídala skutečnosti a zákonným požadavkům tehdy platných §§ 18 a 19 HGB.⁵⁴⁴ Dnes už by to v zásadě nebylo nutné, protože si obchodník v souladu s firemní svobodou může zásadně zvolit jakoukoli firmu. Provoz živnosti pod tzv. odvozenou firmou tak není sám o sobě klamavý.⁵⁴⁵ Přesto má zásada stálosti v současnosti svůj význam, a to především z hlediska priority firmy podle § 30 HGB, která zůstává původní firmě zachována, i když se změní její nositel.⁵⁴⁶

Se zásadou stálosti souvisí i zásada firemní identity (Firmenidentität), podle níž je obchodník povinen vystupovat v obchodním styku pod svojí firmou, jež je zapsána v obchodním rejstříku, aniž by ji libovolně zkracoval nebo upravoval. Tím je v obchodním styku zajištěna jeho nepochybná identifikace.⁵⁴⁷

540 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB vor § 17 s 546.

541 Steinbeck 2011, s. 83.

542 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB vor § 17 s 546.

543 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB vor § 17 s 546.

544 Schmidt 1999, s. 366.

545 Ammon/Ries in Röhricht/ v.Westphalen 2008, HGB § 17 s. 412.

546 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 22 s. 498.

547 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 17 s. 371.

6.2.3.5 Zásada jednotnosti firmy

Další zásadou německého firemního práva je zásada jednotnosti firmy (Firmeneinheit). Podle většinového názoru z této zásady, jež není v zákoně výslovně vyjádřena a byla dovozena doktrínou a judikaturou ze zásady pravdivosti firmy, plyne, že obchodník smí pro jeden podnik užívat jenom jednu firmu.⁵⁴⁸ Firma sice primárně slouží k označení a identifikaci obchodníka, současně však z pohledu veřejnosti označuje i podnik samotný.⁵⁴⁹ Cílem této zásady je zajistit informovanost veřejnosti o tom, který obchodník stojí za podnikem a odpovídá za závazky s ním spojené.⁵⁵⁰ Použití několika firem pro jeden podnik by identifikaci obchodníka ztížilo, protože veřejnosti by nemuselo být jasné, že se pod dvěma firmami skrývá jeden a týž podnik a jeden a týž obchodník.⁵⁵¹ Požadavky plynoucí z této zásady se však liší podle toho, zda se jedná o jednotlivého obchodníka nebo obchodní společnost.

Dva podniky - dvě firmy (jednotlivý obchodník)

Dle převládajícího názoru může **jednotlivý** obchodník, pokud vlastní a odděleně vede dva či více organizačně samostatných podniků, užívat dvě firmy.⁵⁵² Dle některých autorů⁵⁵³ v takovém případě dvě firmy užívat dokonce musí, protože by v opačném případě docházelo ke klamání veřejnosti. *Canaris*⁵⁵⁴ považuje výše uvedené kritérium samostatného podniku za pochybné, protože hranice mezi samostatným podnikem a pouhou částí podniku, resp. jeho oddělením, je neostrá. *Burgard*⁵⁵⁵ vyjadřuje názor, že obsahem zásady jednotnosti není „jeden podnik – jedna firma“, nýbrž „jeden obchodník – jedna firma“, že tedy obchodník sám smí užívat pouze jednu firmu, a to i v případě více podniků. Jinak by podle něj byla ohrožena identifikace obchodníka v obchodním styku, když odlišná firma pro každý z podniků jednoho obchodníka budí dojem, že za každým z těchto podniků stojí jeden odpovědný obchodník. Kromě toho by v opačném případě byli nedůvodně zvýhodněni jednotliví obchodníci, neboť dle převládajícího názoru mohou mít obchodní společnosti pouze jeden podnik a tím pádem jenom jednu firmu. Z výše nastíněné polemiky je patrné, že obsah zásady jednotnosti firmy je ve vztahu k jednotlivým obchodníkům sporný.

548 Steinbeck 2011, s. 81.

549 Brox/Henssler 2009, s. 65.

550 Steinbeck 2011, s. 81.

551 Hübner 2004, s. 81.

552 O samostatné podniky půjde zpravidla tehdy, když budou věcně a místně oddělené, účetnictví se povede pro každý zvlášť, každý bude mít vlastní personál a vlastní telefonní čísla a bankovní účty. Záležet bude však vždy na okolnostech konkrétního případu (Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 17 s. 396).

553 Např. Schmidt 1999, s. 355.

554 Canaris 2000, s. 261 – 262.

555 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB před § 17 s. 548–550.

Jeden podnik - jedna firma (obchodní společnosti)

Jiná situace panuje na poli obchodních společností, jež mohou mít dle převládajícího názoru pouze jeden podnik a tím pádem jenom jednu firmu, protože obchodník a podnik nejsou od sebe v případě obchodních společností tak zřetelně oddělené jako v případě jednotlivých obchodníků a firma společnosti je jediné jméno společnosti, zatímco jednotlivý obchodník má kromě své firmy ještě svoje občanské jméno.⁵⁵⁶ V opačném případě by vznikl mylný dojem existence vícero společností.⁵⁵⁷ Společnost však může pro každý podnik založit novou společnost.⁵⁵⁸ Nově nabytou firmu lze rovněž zachovat, bude-li společnost nabytý podnik provozovat jako pobočku.⁵⁵⁹

Pobočky

Pro pobočky platí zásada jednotnosti firmy v modifikované podobě. Příčinou je zvláštní postavení pobočky jako relativně samostatné části podniku.⁵⁶⁰ Podle dřívější judikatury musela být firma pobočky tvořena stejným firemním kmenem jako firma obchodníka, který pobočku zřizoval, shodný firemní kmen směl být v případě pobočky doplněn firemním dodatkem.⁵⁶¹ Z § 50 odst. 3 HGB⁵⁶² však plyne, že se firma pobočky může od firmy ji zřizujícího obchodníka lišit. Podle většinového názoru je tak možné, aby se firemní kmen pobočky lišil od firemního kmene obchodníka pobočku zřizujícího, z takové firmy ovšem musí být patrné spojení pobočky s obchodníkem, čehož lze zpravidla dosáhnout volbou vhodného dodatku.⁵⁶³ Za splnění těchto předpokladů může mít každá z poboček jednoho obchodníka jinou firmu.⁵⁶⁴ Firmy obchodníka a pobočky mohou být ale rovněž shodné, aniž se vyžaduje dodatek vyjadřující, že se jedná o pobočku.⁵⁶⁵ Pobočka může být samostatně převedena a její nabyvatel je oprávněn v souladu s § 22 HGB a za splnění dalších zákonných předpokladů dále užívat i její firmu.⁵⁶⁶

556 Jeden podnik má společnost i tehdy, jsou-li její aktivity členěné a jednotlivá oddělení a provozy jsou relativně samostatné (Schmidt 1999, s. 356–357).

557 Hübner 2004, s. 81.

558 Schmidt 1999, s. 357.

559 Schmidt 1999, s. 359.

560 Schmidt 1999, s. 358.

561 Schmidt 1999, s. 358.

562 V § 50 odst. 3 HGB se stanoví: „Omezení prokury na provoz jedné z více poboček obchodníka je vůči třetím osobám účinné pouze tehdy, když jsou pobočky vedeny pod různými firmami. Rozdílnost firem ve smyslu tohoto předpisu je založena i tím, že je k firmě pobočky připojen dodatek, který ji označuje jako firmu pobočky.“

563 Hübner 2004, s. 81.

564 Schmidt 1999, s. 358.

565 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 17 s. 397.

566 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB před § 17 s. 550.

6.2.3.6 Zásada veřejnosti firmy

Zásada veřejnosti firmy (Firmenöffentlichkeit) odráží skutečnost, že se firma jako označení obchodníka dotýká hospodářských zájmů svého nositele, dále hospodářských zájmů účastníků trhu a rovněž veřejného zájmu.⁵⁶⁷ Z tohoto důvodu musí být firma uveřejněna, takže jsou obchodníci povinni nechat zapsat firmu a její případné změny do obchodního rejstříku,⁵⁶⁸ kde jsou tyto údaje každému přístupné. S veřejností firmy souvisí i povinnost užívat ve firmě aktuální dodatek právní formy,⁵⁶⁹ který informuje účastníky obchodního styku o ručitelských poměrech obchodníka. Zásada veřejnosti je doplněna také povinností uvádět v rámci obchodní korespondence plné znění firmy a další důležité údaje.⁵⁷⁰ Význam zásady veřejnosti firmy značně poklesl, když novelizace firemního práva v roce 1998 připustila užívání fantazijní firmy, čímž došlo ke snížení informačního potenciálu firmy. Přesto má však tato zásada mezi zásadami firemního práva nezastupitelné místo.⁵⁷¹

6.2.4 Přejchod a převod firmy

Kdo nabude podnik mezi živými nebo pro případ smrti, smí podle § 22 odst. 1 HGB nadále podnikat pod dosavadní firmou, i pokud tato obsahuje jméno dosavadního vlastníka podniku, jestliže dosavadní vlastník podniku nebo jeho dědicové s dalším užíváním firmy výslovně souhlasí. Nabyvatel může, ale zásadně nemusí doplnit k původní firmě nástupnický dodatek. Účelem tohoto ustanovení je umožnit zachování ideální i materiální hodnoty, jež je ve firmě zpravidla vtělena. Zákon tak zohledňuje především soukromé zájmy smluvních stran, když nabyvateli umožňuje využít dobré pověsti firmy při jejím dalším užívání a zciziteli zase dobrou pověst firmy při převodu podniku ekonomicky zhodnotit.⁵⁷² Původní firma, kterou nabyvatel dále užívá, se označuje jako firma odvozená.⁵⁷³ Ustanovení § 22 HGB se použije na všechny firmy, na název partnerské společnosti se použije pouze § 22 odst. 1 HGB, nikoliv tedy odstavec druhý, který upravuje dočasný převod podniku. Na obchodní označení drobných živnostníků nezapsaných v obchodním rejstříku a provozovatelů svobodných povolání (Minderfirmen) se ustanovení nepoužije.⁵⁷⁴

Možnost dalšího užívání odvozené firmy prolamuje zásadu pravdivosti firmy vyjádřenou v § 18 odst. 2 HGB pouze z hlediska změny v subjektech. Legislativně

567 Heidinger in Schmidt 2010, HGB před § 17 s. 371.

568 Viz §§ 29, 31, 33, 34, 106 a násl., § 162 HGB a další.

569 Viz §§ 19 odst. 1, 21, 22, 24 HGB, § 4 GmbHG, § 4 AktG, § 3 GenG a další.

570 Viz §§ 37a, 125a HGB, § 35a GmbHG, § 80 AktG a další.

571 Heidinger in Schmidt 2010, HGB před § 17 s. 371.

572 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 21 s. 343.

573 Schmidt 1999, s. 366.

574 Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 22 s. 667–668.

akceptuje klamání veřejnosti pouze v tom smyslu, že bez použití nástupnického dodatku nemusí být zřejmé, že došlo ke změně vlastníka podniku. Má se však za to, že veřejnost identifikuje firmu spíše s podnikem než s obchodníkem samým. Klamání v tomto ohledu zabraňuje § 23 HGB, který zakazuje převést firmu bez podniku. Kromě toho musí být dodatek označující právní formu upraven tak, aby odpovídal skutečnosti, stal-li se převodem nepravdivým.⁵⁷⁵

Zákon předpokládá nabytí podniku mezi živými (nejčastěji smlouva o převodu podniku) nebo pro případ smrti.⁵⁷⁶ Podnik musí v okamžiku nabytí existovat. Tím je učiněno za dost zákazu převodu firmy bez podniku podle § 23 HGB. Tato podmínka není splněna, pokud byl podnik založen pouze zdánlivě⁵⁷⁷, nebyl-li provoz podniku prozatím zahájen nebo byl-li jeho provoz definitivně zastaven. Naopak přechodné zastavení provozu podniku⁵⁷⁸ nebrání jeho převodu, pokud je podnik provozuschopný, tzn. pokud může být jeho provoz obnoven.⁵⁷⁹ Výše zmíněné zásady platí i pro likvidaci a insolvenční řízení.⁵⁸⁰

Nabytí veškerých obchodních podílů nevede ke změně vlastníka podniku, kterým je sama společnost. Takový případ tedy nespadá pod § 22 HGB, přestože se nabytí veškerých obchodních podílů na společnosti s ručením omezeným nebo akcií akciové společnosti převodu podniku blíží.⁵⁸¹ Zastaví-li společnost provoz svého podniku, sama existuje nadále včetně firmy. V takovém případě se hovoří o tzv. Mantelgesellschaft⁵⁸². I kdyby nabyvatel podílů v takové společnosti měl v úmyslu těžit z užívání již zavedené firmy pro vlastní hospodářské účely, není jeho jednání protizákonné. Na tzv. Mantelkauf § 22 HGB nedopadá, neboť při něm nedochází ke změně dosavadního vlastníka podniku ani k nabytí existujícího podniku.⁵⁸³

Podnik je převeden, resp. přejde na nabyvatele, pokud jej tento nabude jako celek. Zákon předpokládá, že podnik přejde na nabyvatele v podstatě komplexně, tj.

575 Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 22 s. 666–667.

576 K dalším možným titulům viz např. Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 22 s. 502.

577 Zdánlivé právní úkony upravuje § 117 odst. 1 BGB, který stanoví, že pokud byl projev vůle vůči jinému a s jeho souhlasem učiněn pouze za účelem budit určité zdání, je neplatný.

578 Například v důsledku nemoci nebo smrti (Ammon/Ries in Röhricht/ v.Westphalen 2008, HGB § 22 s. 501).

579 To zpravidla nebude možné tehdy, pokud byly dosavadní organizace podniku, někdejší zákaznický kmen a původní vazby na výrobce, distributory a dodavatele v důsledku prozatímního zastavení provozu podniku nenávratně ztraceny (Zimmer in Ebenroth/ Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 21 s. 344–345).

580 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 21 s. 345

581 Blíže viz Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 22 s. 500–501.

582 K vysvětlení pojmu Mantelgesellschaft viz pozn.č. 642.

583 Blíže viz Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 22 s. 500–501.

že přejde podnik samotný, nikoliv jen jeho pouhá část. Tomuto požadavku vyhovuje i převod jádra podniku. Tomu neodporuje, jsou-li z převodu vyloučeny jednotlivé části majetku, i kdyby to byly všechny pohledávky a závazky s podnikem spojené.⁵⁸⁴

Pokud k podniku náleží více obchodních větví (Geschäftszweige) a je-li jedna z převodu vyňata, může nabyvatel nadále užívat firmu jen tehdy, má-li část nezahrnutá do převodu v rámci celého podniku jen podružný význam. Dojde-li však k převodu jednotlivých rovnocenných obchodních větví, § 22 HGB se nepoužije a nabyvatel není oprávněn firmu užívat.⁵⁸⁵ Jiná bude situace, zřídil-li převodce ke svému podniku pobočku. Hlavní podnik a pobočka se s ohledem na jejich vzájemné organizační oddělení považují ve smyslu § 22 za samostatné podniky a tím pádem může dojít k jejich samostatnému převodu včetně práva užívání firmy. Převodce tak může převést hlavní podnik bez pobočky a naopak. Takový převod se považuje za přípustný, přestože fakticky vede k dělení podniku a eventuálně i ke zmnožení firem.⁵⁸⁶ Výše uvedená pravidla se uplatní i v případech likvidace a insolvence, kdy však nelze klást na hodnocení předpokladů převodu podniku příliš přísná měřítká, protože by to mohlo bránit hospodářsky smysluplnému zhodnocení disponibilních majetkových hodnot.⁵⁸⁷

Nabyvatel může v souladu s § 22 HGB dále užívat pouze firmu, která existuje a je přípustná. Firmu odporující §§ 18 a 30 HGB jako přípustnou po nabytí podniku užívat nelze. Pokud ale byla firma převodce nepřipustná pouze z důvodu nepravdivého dodatku právní formy a tento dodatek je u nabyvatele správný, připadá další užívání firmy v úvahu.⁵⁸⁸ Pro existenci firmy je rozhodný zápis do obchodního rejstříku jen tehdy, je-li tento konstitutivní. To je vždy případ kapitálových obchodních společností. S deklaratorním účinkem se do obchodního rejstříku zapisují firmy jednotlivých obchodníků a osobních společností provozujících živnost ve smyslu § 1 odst. 1 HGB. Pro vznik firem těchto subjektů je rozhodné jejich faktické užívání.⁵⁸⁹

Firma nepřechází na nabyvatele automaticky spolu s podnikem, ale zákon vyžaduje výslovný souhlas dosavadního majitele firmy nebo jeho dědiců. Jako výslovný souhlas je chápán takový projev vůle, který je jednoznačný, aniž by bylo podstatné, v jaké

584 Emmerich in Horn 1995, HGB § 30 s. 290

585 Emmerich in Horn 1995, HGB § 30 s. 290

586 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 22 s. 497.

587 Z tohoto důvodu judikatura v minulosti dokonce připustila, aby převodce – společnost v likvidaci po omezenou dobu a pouze k účelům likvidace se svolením nabyvatele podniku dále užívala svoji původní firmu vedle jejího současného užívání nabyvatelem podniku – viz rozhodnutí Rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 22. 11. 1990 – BGH I ZR 14/89, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 1991, 1353, 1354 a násl. (Ammon/Ries in Röhricht/ v. Westphalen 2008, HGB § 22 s. 503–504).

588 Ammon/Ries in Röhricht/ v. Westphalen 2008, HGB § 22 s. 505.

589 Ammon/Ries in Röhricht/ v. Westphalen 2008, HGB § 22 s. 505.

formě byl učiněn či jakými slovy je vyjádřen. Z hlediska důkazní situace nabyvatele je ideální písemná forma, souhlas však může být udělen i konkludentně, pouhé trpění faktického užívání firmy nabyvatelem ovšem nestačí.⁵⁹⁰ Při výkladu § 22 HGB se vychází z toho, že v pochybnostech není firma převedena spolu s podnikem. Důvodem je především ochrana občanského jména převodce obsaženého ve firmě, jehož užití třetí osobou by mohlo vést ke kolizím. Zákon tedy nevychází automaticky z toho, že se s tímto postupem převodce srozuměn. Neobsahuje-li však firma jméno jejího dosavadního nositele (ať už je to příjmení fyzické osoby nebo například firma mateřské společnosti, jež je použita ve firmě dceřiné společnosti), bude se zpravidla vycházet z toho, že je firma převáděna spolu s podnikem, neboť v tomto případě chybí zvláštní zájem na ochraně jména převodce.⁵⁹¹

Jde-li o dispozice s podnikem, jehož vlastníkem je jednotlivý obchodník, není sporu o tom, že souhlas uděluje sám obchodník. Výkladové problémy ovšem způsobují dispozice s podnikem pro případ smrti. Doktrína nedochází k jednotné odpovědi na otázku, zda lze z § 22 HGB dovodit nutnost souhlasu zůstavitele, jehož podnik zamýšlejí dědicové nadále užívat spolu s původní firmou. Záporné stanovisko lze opřít o argument, že § 22 HGB dokonce umožňuje, aby dědicové souhlasili s dalším užíváním firmy, pokud zděděný podnik převádějí. Tím spíše jim tedy musí být dovoleno užívat firmu, pokračují-li v provozu podniku sami. Tato úvaha ovšem směšuje dvě odlišné situace, a to nabytí podniku děděním a jeho další převod. Proto se v současné době většina autorů přiklání k závěru, že souhlas zůstavitele nutný je. Přitom se předpokládá, že zůstavitel souhlas udělil, pokud jednoznačně neprojevil odlišnou vůli. Zůstavitel může například svolit s užíváním firmy dědici, avšak vyloučit užívání firmy jejím dalším nabyvatelem.⁵⁹²

Pokud jde o obchodní společnosti, nepanuje jednota v názoru, kdo je oprávněn udělit souhlas s dalším užíváním firmy. Část doktríny má za to, že s převodem podniku sice musí souhlasit všichni společníci v osobních společnostech a valná hromada v kapitálových společnostech, k udělení souhlasu s užíváním firmy je však oprávněn statutární orgán, tedy v osobních společnostech k výkonu této funkce povolání společníci, ve společnosti s ručením omezeným jednatel nebo jednatelé a v akciové společnosti představenstvo.⁵⁹³ Část doktríny však zastává názor, že souhlas musí být v osobních společnostech udělen všemi společníky, nestanoví-li společenská smlouva jinak, a v kapitálových společnostech valnou hromadou, jelikož jeho důsledkem je nutnost změny firmy a tím pádem změna společenské smlouvy, resp. stanov.⁵⁹⁴

590 Emmerich in Horn 1995, HGB § 22 s. 292.

591 Canaris 2000, s. 229–230.

592 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 22 s. 354.

593 Např. Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 22 s. 354–356.

594 Např. Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 22 s. 677–679.

Souhlas je chápán jako dvoustranný právní úkon⁵⁹⁵ a pokud jde o jeho právní povahu, byly mu v minulosti judikaturou přiznávány obligační účinky. Podle tohoto pojetí je nabyvateli vyhrazeno pouze právo firmu užívat, přičemž věcné právo k ní zůstává převodci. V současnosti převládá názor, že se jedná o skutečný věcný převod firmy ve smyslu 398 a 413 BGB.⁵⁹⁶ Dohodu o převodu firmy bude často obsahovat již smlouva, kterou se nakládá s podnikem, nemusí tomu tak ale být vždy.⁵⁹⁷ Rozsah souhlasu lze smluvně upravit. Většina doktríny se shoduje na tom, že pokud ze smlouvy nevyplývá opak, má se za to, že nabyvatel je oprávněn převést podnik spolu s firmou na další osobu.⁵⁹⁸

Ustanovení § 22 HGB neřeší otázku, v jakém časovém vztahu vůči sobě musí stát souhlas s užíváním firmy a převod podniku. Omezení plynou z § 23 HGB, který zakazuje převést firmu bez podniku. Z tohoto zákazu dříve judikatura dovozovala, že k souhlasu s užíváním firmy a převodu podniku musí dojít současně. Toto striktní pojetí ovšem neobstojí ve světle argumentu, že převod podniku je proces, který ve skutečnosti trvá po určitý časový úsek, jelikož po uzavření smlouvy o převodu podniku následují další úkony, jež jsou součástí tohoto převodu. Doktrína se shoduje na tom, že účelu ustanovení § 22 HGB bude učiněno za dost, když převodce udělí souhlas v bezprostřední časové souvislosti s převodem podniku, tedy v období mezi daným právním úkonem (např. uzavřením smlouvy o převodu podniku) a podáním návrhu na zápis změny vlastníka podniku do obchodního rejstříku.⁵⁹⁹

Nasnadě je rovněž otázka, zda lze souhlas podmínit nebo časově omezit. Ujednání odkládací podmínky nebo počátečního termínu často nebudou splňovat podmínku bezprostřední časové souvislosti mezi převodem podniku a udělením souhlasu s užíváním firmy, jak byla popsána výše, a tudíž zpravidla nebudou přípustná pro rozpor s § 23 HGB, který zakazuje převést firmu bez podniku.⁶⁰⁰ Za bezproblémová ujednání se naopak považují rozvazovací podmínky, sjednání konečného termínu nebo výhrada souhlasu s užíváním firmy odvolat. Taková ujednání budou mít význam tam, kde se nabyvatel má jako nástupce převodce teprve osvědčit. Důležité je však mít na paměti, že nastoupením rozvazovací podmínky nebo uplynutím lhůty nepřejde firma zpět na převodce, nýbrž zanikne. Než se tak stane, mohou strany smluvní omezení zrušit, po zániku firmy už to možné není.⁶⁰¹ Doktrína je jednotná v tom, že převodci náleží v případech, kdy nabyvatel užívá firmu způsobem, který poškozuje její pověst

595 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 22 s. 352.

596 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 22 s. 352.

597 Ammon/Ries in Röhricht/ v. Westphalen 2008, HGB § 22 s. 506.

598 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 22 s. 524–525.

599 Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 21 s. 675–676.

600 Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 22 s. 693.

601 Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 22 s. 693.

a stejně tak pověst převodce, případně převodce jiným způsobem značně poškozuje, právo proti nabyvateli zakročit i přesto, že si to při převodu smluvně nevyhradil. Autoři se však rozcházejí v tom, o co toto právo opřít a co přesně je jeho obsahem.⁶⁰²

Užívání firmy nabyvatelem

Nabyvatel má právo, nikoliv povinnost, odvozenou firmu užívat. Rozhodne-li se ponechat si svoji starou firmu, případně vytvořit si firmu nově, odvozená firma zaniká a právo na její užívání nemůže být v budoucnu obnoveno. Nabyvatel ovšem musí odvozenou firmu užívat, pokud se k tomu smluvně zavázal.⁶⁰³ Ani odvozená firma nesmí být klamavá, musí tedy splňovat požadavek pravdivosti, to znamená, že nesmí vzbuzovat klamné představy o druhu, rozsahu a právních poměrech podniku. Rozhodné je, zda v důsledku změny firmy nevznikají pochybnosti o identitě původní a odvozené firmy. V případě osobních a smíšených firem se má obecně za to, že pokud dojde k vynechání nebo změně jména v nich obsaženého (samozřejmě s výjimkou stanovenou v § 21 HGB), pak došlo ke vzdání se staré firmy a vytvoření firmy nové.⁶⁰⁴

V některých případech může vzniknout dokonce povinnost ke změně odvozené firmy. Předně je vždy třeba připojit k firmě aktuální dodatek právní formy. Nabyvateli se dle převládajícího názoru doktríny nabízí dvě varianty. Buď ponechá odvozenou firmu v jejím původním znění včetně dodatku právní formy a připojí k ní nástupnický dodatek obsahující aktuální dodatek právní formy (např. „SysCom GmbH Inhaberin [vlastník] Anna Lechner e.K.“ nebo „Peter Lechner e.k. Nachf. [nástupce] GmbH“)⁶⁰⁵ nebo původní dodatek právní formy nahradí dodatkem aktuálním (např. ze „SysCom GmbH“ na „SysCom OHG“), což je možné, protože dodatek právní formy nepředstavuje určující součást firmy. Není však bez dalšího možné ponechat ve firmě původní dodatek právní formy a připojit k němu aktuální dodatek právní formy (např. „SysCom GmbH e.k.“), neboť by tak došlo ke zdvojení těchto dodatků a nebezpečí klamavosti.⁶⁰⁶

Zákon nestanoví povinnost užívat ve firmě nástupnický dodatek. Ten je však povinný, pokud hrozí, že se firma jinak stane klamavou, typicky v případě akademických titulů v ní obsažených. Takový dodatek může znít např. „nástupce“ (Nachfolger nebo Nachf.), „dědicové“ (Erben), „vlastník“ (Inhaber), „synové“ (Söhne) nebo „dříve“ (vormals nebo

602 K diskuzi na toto téma viz blíže např. Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 22 s. 695–696.

603 Takový závazek má pouze obligační účinky, rejstříkový soud jím není vázán (Ammon/Ries in Röhricht/ v.Westphalen 2008, HGB § 22 s. 511–512).

604 Ammon/Ries in Röhricht/ v.Westphalen 2008, HGB § 22 s. 512–513.

605 S touto variantou nesouhlasí například Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 22 s. 699, který argumentuje tím, že každé zdvojení dodatků právní formy, tedy nejen bezprostřední zařazení dvou dodatků za sebe, je způsobilé působit klamavě.

606 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 22 s. 362.

vorm.). Zákon nestanoví konkrétní dodatky ani způsob jejich případného zkracování. Dodatek může být umístěn kdekoliv, vždy však musí být zachována identita firmy (např. „Peter Lechner e.Kfm. Nachf. Waltraud Gärtner e.Kfr.“ nebo „W. Gärtner e.K. vormals Peter Lechner e.Kfm.“ nebo „SysCom GmbH Inhaberin Waltraud Gärtner e.K.“). Pokud tomu nebrání jazykové důvody, může být dodatek použit i bez jmenovitého označení nabyvatele (např. „Peter Lechner e.K. Nachf.“ v případě shodné právní formy nabyvatele nebo „Peter Lechner e.K. Nachf. GmbH“ v případě, že je nabyvatelem společnost s ručením omezeným). Jelikož původní dodatek právní formy není určující součástí firmy, lze ho i v tomto případě vynechat (např. „Peter Lechner Nachf. GmbH“).⁶⁰⁷

Dovoleny jsou nepodstatné změny firmy, tedy změny, jež nejsou pro celkový obraz firmy určující, například změna starého pravopisu na nový nebo anglického pravopisu na německý, změna velkých písmen na malá a naopak, zkrácení dodatku právní formy a naopak.⁶⁰⁸ Přípustné jsou i výrazné změny ve veřejném zájmu, přičemž je nerozhodné, vyvstala-li jejich potřeba již při převodu firmy nebo až následně. Sem spadá například změna sídla, změna předmětu či rozsahu podnikání nebo akademický titul, jež neodpovídá kvalifikaci nabyvatele firmy⁶⁰⁹. Tyto žádoucí změny jsou však přípustné pouze za podmínky, že po jejich provedení zůstane zachována identita firmy, tj. že se firma nezmění natolik, že v ní již původní firma nebude poznatelná.⁶¹⁰ Kromě obecného veřejného zájmu popsaneho výše se judikatura i doktrína ustálily na názoru, že je možné akceptovat i významné změny odvozené firmy, jež slouží zájmu nabyvatele. Přípustnost takových změn je omezena na následnou změnu poměrů a jejím předpokladem je soulad změn s pravidly firemního práva a zachování identity firmy.⁶¹¹

Jelikož mohou mít obchodníci zásadně⁶¹² pouze jednu firmu, pak rozhodnou-li se užívat novou firmu, musí se vzdát své původní, ačkoliv i ta mohla za dobu své existence nabyt nemalé hodnoty. Obchodník však může nabytý podnik provozovat pod odvozenou firmou jako pobočku. Firma pobočky a firma hlavního podniku nemusí být shodná, musí z ní být ovšem patrný vztah mezi hlavním podnikem a pobočkou.⁶¹³ Současná doktrína vyjadřuje pochybnosti k dříve převládajícímu názoru, podle něž je přípustné spojení původní firmy nabyvatele s firmou odvozenou. Důvody pro uznání

607 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 22 s. 363.

608 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 22 s. 362–363.

609 Není-li nabyvatel nositelem akademického titulu, je povinen buď připojit k firmě nástupnický dodatek nebo titul vynechat (Ammon/Ries in Röhricht/ v. Westphalen 2008, HGB § 22 s. 513).

610 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 22 s. 365.

611 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 22 s. 366–367.

612 Jednotlivým obchodníkům je dle převládajícího názoru za určitých okolností dovoleno, aby provozovali více podniků pod více firmami, obchodní společnosti ovšem takovou možnost nemají (viz kap. 6.2.3.5).

613 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 22 s. 367.

přípustnosti spojení firem byly ekonomické, konkrétně zachování hodnoty obsažené v původní firmě, a dále fakt, že obchodní společnosti, na rozdíl od jednotlivých obchodníků, mohou mít pouze jednu firmu, takže taková společnost by se musela vzdát své původní firmy, má-li zájem o užívání firmy odvozené. Dle *Heidinger*a je však důsledkem spojení původní a odvozené firmy vytvoření nové firmy.⁶¹⁴

Právo na jméno

Pokud se jednotlivý obchodník rozhodne použít ve firmě svoje občanské jméno, není vázán nutností žádného souhlasu, neboť nositel jména a vlastník podniku jsou jedna a tatáž osoba. Pokud má právnická osoba v úmyslu užít ve firmě jméno svého člena, potřebuje k tomu jeho souhlas. S ohledem na osobnostně právní povahu práva na jméno nemá tento souhlas dle převládajícího názoru věcné účinky, ale představuje „pouhé“ obligacní svolení s užíváním jména. Tento souhlas může být udělen výslovně i konkludentně a jeho obsah a rozsah závisí na dohodě stran.⁶¹⁵

Souhlas s dalším užíváním firmy ve smyslu § 22 HGB zahrnuje věcný převod firmy, je však sporné, zda je k němu nutné i svolení s užíváním občanského jména, jež firma obsahuje.⁶¹⁶ Zpravidla bude v souhlasu s užíváním firmy dle § 22 HGB takovéto svolení již konkludentně zahrnuto.⁶¹⁷ V ostatních případech se vyžaduje zvláštní svolení.⁶¹⁸

614 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 22 s. 518.

615 Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 22 s. 680–681.

616 Dříve se dovozovalo, že v případech osobních obchodních společností vyžaduje další užívání firmy kromě souhlasu ve smyslu § 22 HGB i svolení společníka, jehož jméno je ve firmě obsaženo. Naopak u kapitálových společností se toto svolení nevyžadovalo. Osobní obchodní společnosti totiž nemohly mít jinou než osobní firmu a tak bylo nutné, aby některý ze společníků propůjčil svoje jméno k tvorbě firmy. Naopak u kapitálových obchodních společností nebyla osobní firma povinná a společník se mohl rozhodnout, zda bude jeho jméno ve firmě obsaženo či nikoliv. Pokud se tak rozhodl, musel počítat s tím, že jeho jméno bude jako součást firmy užíváno i osobou, která nabude podnik spolu s firmou. Dnes (tj. po liberalizaci firemního práva v roce 1998) se mezi osobními a kapitálovými společnostmi v tomto směru nerozlišuje a většinová část doktríny dochází k závěru, že v souladu s § 24 odst. 2 HGB uděluje společník souhlas k užívání svého jména ve firmě pouze pro dobu své účasti ve společnosti a proto je jeho svolení k užívání jeho jména osobou, jež nabyla podnik spolu s firmou, potřeba jak u osobních, tak u kapitálových společností (Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 22 s. 356).

617 Například tehdy, když souhlas s užíváním firmy ve smyslu § 22 HGB udělí osoba, jejíž jméno firma obsahuje, případně její dědicové [případ zapsaného obchodníka (eingetragener Kaufmann)],, nebo když se bude osoba, jejíž jméno firma obsahuje, na udělení souhlasu ve smyslu § 22 HGB souhlasně podílet (případ společníka obchodní společnosti) (Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 22 s. 682).

618 Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 22 s. 682.

Svolení k užití jména opravňuje nabyvatele podniku především k tomu, aby užíval ve firmě jméno svolitele. Sporné je, zda je na základě tohoto svolení nabyvatel podniku oprávněn dovolit užívání jména spolu s firmou třetí osobě, nebylo-li to výslovně ujednáno. Za předpokladu, že by k tomu oprávněn nebyl, by sice mohl podnik i s firmou převést na třetí osobu, ta by však k užívání jména ve firmě potřebovala svolení osoby, jejíž jméno firma obsahuje.⁶¹⁹

Není nutné, aby bylo svolení uděleno v bezprostřední časové souvislosti s převodem podniku, jako se to vyžaduje v případě souhlasu s užíváním firmy dle § 22 HGB, svolení může být uděleno i následně.⁶²⁰ Pokud osoba, jejíž jméno firma obsahuje, nesvolí k užívání svého jména, přestože byl převeden podnik spolu s firmou ve smyslu § 22 HGB, souhlas s užitím firmy dle § 22 HGB se nepovažuje za neúčinný.⁶²¹ Pokud však nabyvatel firmu za této situace užívá, vystavuje se nebezpečí, že proti němu dotčená osoba zakročí v souladu s § 37 odst. 2 HGB, podle nějž může žádat, aby se nabyvatel užívání firmy zdržel. Využít lze i § 12 BGB, který upravuje zdržovací nárok v případě neoprávněného užívání jména a nárok na odstranění závadného stavu, dále § 823 odst. 1 BGB upravující náhradu škody, případně § 15 MarkenG, který upravuje nároky z neoprávněného užívání obchodního označení.⁶²²

Diskutovaným tématem je v této souvislosti právo insolvenčního správce udělit souhlas s dalším užíváním firmy obsahující jméno obchodníka nebo jeho společníka insolvenčním věřitelem. Většinová část doktríny dochází v současné době k názoru, že firma náleží do majetkové podstaty, souhlas s jejím dalším užíváním insolvenčním věřitelem může udělit insolvenční správce a svolení k užití jména obchodníka, případně jeho společníka ve firmě se nevyžaduje.⁶²³

Časově omezený převod podniku

Dojde-li k převzetí podniku na základě práva užívání (Nießbrauch⁶²⁴), pachtu (Pachtvertrag⁶²⁵) nebo podobného právního vztahu, platí výše uvedené obdobně. Jedná

619 Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 22 s. 680–683.

620 Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 22 s. 683.

621 Někteřími autory je souhlas s užíváním firmy ve smyslu § 22 HGB považován za neúčinný, viz např. Ammon/Ries in Röhricht/ v. Westphalen 2008, HGB § 22 s. 508.

622 Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 22 s. 684.

623 K diskuzi na toto téma viz blíže Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 22 s. 518–522 a Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 22 s. 684–692.

624 Rozlišuje se užívací právo k věcem a právům. Podle § 1030 odst. 1 BGB může být věc zatížena takovým způsobem, že ten, k jehož prospěchu k zatížení dojde, je oprávněn brát z věci užítky. Podle § 1068 odst. 1 BGB může být předmětem užívacího práva rovněž právo. Podle § 100 BGB se užítky rozumí plody věci nebo práva stejně jako výhody, jež užívání věci nebo práva poskytuje.

625 Pacht je upraven v § 581 a násl. BGB. Na základě pachtovní smlouvy je propachtovatel

se v podstatě o změnu vlastníka podniku, byť pouze na omezenou dobu. Rozhodné je v tomto případě, že vlastník podniku přenechává nabyvateli podnik jako hospodářskou jednotku za účelem dosahování zisku, takže se příjemce na určitou dobu stává nástupcem vlastníka podniku v tom smyslu, že podnik místo něj vede. Proto pod § 22 odst. 2 HGB nelze podřadit tzv. Ertragsnießbrauch, tedy užívací právo pouze ve smyslu brání výnosů bez možnosti ovlivnit činnost podniku.⁶²⁶

Ani v případech dočasného užívání podniku dle § 22 odst. 2 HGB není nabyvatel povinen užívat firmu dosavadního vlastníka podniku. Užívání je možné, jsou-li splněny podmínky stanovené v § 22 odst. 1 HGB, tzn. musí dojít k převzetí jádra podniku, nikoli pouze jednotlivých částí jeho zařízení, firma musí existovat a musí být přípustná a nabyvatel podniku musí obdržet souhlas s užíváním firmy, případně i svolení s užitím jména, jež firma obsahuje. Souhlas s užíváním firmy se nepovažuje za poskytnutý v situaci, kdy původní vlastník nadále užívá svou dosavadní firmu.⁶²⁷ Nový uživatel nebo pachtýř se jako vlastník podniku zapíše do obchodního rejstříku, po skončení tohoto právního vztahu (např. uplynutím sjednané doby nebo výpovědí) jsou strany povinny spolupůsobit na podání návrhu na výmaz uživatele nebo pachtýře a opětovný zápis dřívějšího vlastníka.⁶²⁸ I v případě těchto časově omezených vztahů je třeba myslet na nutnost změnit dodatek právní formy ve firmě takovým způsobem, aby odpovídal skutečnosti.⁶²⁹

Význam § 22 HGB

Praktický význam § 22 HGB po liberalizaci firemního práva v roce 1998 značně poklesl. Dříve by bez tohoto ustanovení nebylo vůbec možné odvozenou firmu užívat, neboť by odporovala přísným pravidlům pro tvorbu firmy, především §§ 18 a 19 HGB v tehdejší znění. To znamená, že pokud by byla firma tvořena jako nová, nebyla by přípustná. Ustanovení § 22 HGB se stalo rovněž prostředkem snah o obcházení zákona, čemuž měl zabránit požadavek, aby odvozená firma byla nabyvatelem dále užívána v nezměněné podobě. Diskuze se vedla o tom, zda a jaké potřebné a žádoucí změny odvozené firmy jsou přípustné a jaké nikoliv. Nabyvatel tak musel být velmi opatrný, aby v rámci případných změn firmy neztratil možnost odvozenou firmu používat.⁶³⁰

povinen umožnit pachtýři užívání propachtovaného předmětu a požívání plodů, pokud jsou podle pravidel řádného hospodáření považovány za výnos. Pachtýř je povinen platit propachtovateli dohodnuté pachtovné.

626 *Burgard* in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 22 s. 710.

627 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 22 s. 360–361.

628 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 22 s. 360.

629 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 22 s. 361.

630 *Burgard* in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 22 s. 665–666.

Dnes jsou přísná omezení pro tvorbu firmy odstraněna a každý obchodník⁶³¹ si může vybrat mezi osobní, věcnou, fantazijní a smíšenou firmou. Osobní firmy mohou být dle názoru některých autorů dokonce tvořeny cizími jmény, tedy jinými jmény než jmény společníků,⁶³² byť část doktríny shledává užití cizích jmen ve firmě nepřijatelným a hlavní význam § 22 HGB tím pádem vidí právě v možnosti dále užívat osobní firmu, jež by jinak (i přes provedenou liberalizaci) nebyla přípustná.⁶³³ Ustanovení § 22 dále umožňuje využít dobré pověsti firmy a rovněž priority firmy ve smyslu § 30 HGB.⁶³⁴

Důsledky porušení § 22 HGB

Pokud chybí souhlas s užíváním firmy, brání to zápisu odvozené firmy do rejstříku. Překročí-li nabyvatel omezení v souhlasu obsažená (například užívá firmu po termínu, který byl ujednan jako konečný), může převodce podat podnět k zahájení řízení o zneužití firmy podle § 37 odst. 1 HGB. Zdržovací nároky převodce vůči nabyvateli vyplývají z § 12 BGB, z § 37 odst. 2 HGB a eventuálně i ze souhlasu samotného, je-li udělen, avšak omezuje-li nějakým způsobem užívání firmy nabyvatelem.⁶³⁵

6.2.5 Zákaz převodu firmy bez podniku

V souvislosti s převodem podniku nelze opomenout § 23 HGB, podle kterého nemůže být firma převedena bez podniku, pro který je vedena.⁶³⁶ Ustanovení § 23 úzce

631 Kromě partnerských společností, jež mohou mít pouze osobní název.

632 K této problematice viz blíže především Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 18 s. 466–468, který se k této možnosti staví kladně.

633 I pokud připustíme, že je možné tvořit firmu za pomoci jmen osob, jež nejsou obchodníkem samým, případně jeho společníky, zachovává si § 22 HGB své opodstatnění. Nabyvatel podniku by sice mohl vytvořit firmu s použitím jména převodce s jeho souhlasem jako novou (ovšem za předpokladu, že by převodce přestal svoji firmu užívat a tato by zanikla). Pokud by se tak ale stalo bezprostředně po zániku původní firmy, veřejnost by nemusela zaznamenat změnu v subjektech a mohla by se domnívat, že podnik a s ním spojenou firmu vlastní stále převodce, čímž by došlo k porušení zákazu klamavosti firmy. Nabízí se řešení, že by nabyvatel začal firmu převodce užívat až s dostatečným časovým odstupem poté, co tato firma u převodce zanikla. Muselo by jít o takový časový odstup, který by zajišťoval, že veřejnost již s firmou nespojuje žádné konkrétní představy související s převodcem. Za takových okolností by však byl zmařen jeden z hlavních cílů, jež bývá užíváním odvozené firmy sledován, a to profit s dobré pověsti, již se firma těší. § 22 HGB umožňuje výše uvedenou situaci řešit prostřednictvím institutu užívání odvozené firmy (Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 22 s. 666).

634 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 22 s. 666.

635 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 21 s. 492.

636 Mezi převodem podniku a převodem firmy existuje jednostranný vztah závislosti, když firmu sice nelze převést bez podniku, ovšem podnik bez firmy převést lze (Zimmer in

souvisí se zásadou pravdivosti firmy. Vychází se z toho, že veřejnost chápe firmu jako podnik samotný a pokud by firma mohla být převedena bez podniku, hrozilo by, že veřejnost bude klamána, neboť bude za firmou stále předpokládat původní podnik.⁶³⁷ Zákon tak, stejně jako prostřednictvím §§ 21, 22 a 24 HGB, uznává zájem na zachování hodnoty firmy jen tehdy, je-li současně zachována kontinuita firmy i podniku, takže firma na rozdíl od ochranných známek⁶³⁸ není samostatným předmětem právních vztahů.⁶³⁹ Ustanovení se použije na všechny firmy ve smyslu obchodního zákoníku, použije se i na název partnerské společnosti. Na obchodní označení a tzv. „menší firmy“ (Minderfirmen) se ustanovení nepoužije.⁶⁴⁰ V ostatním lze odkázat na výklad provedený k § 22 HGB, který upravuje možnost převést firmu spolu s podnikem.

Vorratsgesellschaften a Mantelgesellschaften

Zajímavá je otázka, zda se § 23 HGB vztahuje i na tzv. Vorratsgesellschaften⁶⁴¹ a tzv. Mantelgesellschaften⁶⁴². Panuje jednota v názoru, že se na převod tzv. Vorrats-

Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 23 s. 374).

637 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 23 s. 527.

638 § 27 MarkenG.

639 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 23 s. 373.

640 Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 23 s. 717.

641 Vorratsgesellschaft (tedy „společnost do zásoby“) je na rozdíl od Mantelgesellschaft společnost, jež byla založena s tím, že bude využita až v budoucnu. Byla tedy zapsána do obchodního rejstříku, nezahájila však nikdy svoji činnost. Tyto společnosti jsou často zakládány právními nebo daňovými kanceláři pro jejich klienty, kteří chtějí v krátké době začít vykonávat podnikatelskou činnost ve formě obchodní společnosti (tato výhoda se však relativizuje zrychlením procesu zápisu společnosti do obchodního rejstříku prostřednictvím zákona o elektronickém obchodním rejstříku). Základní kapitál těchto společností je zpravidla plně splacen a v okamžiku převodu plně k dispozici, takže pravidla tzv. hospodářského znovuzaložení popsaná v následující poznámce jsou sice teoreticky použitelná, prokázání splacení základního kapitálu však nečiní žádné potíže (srov. Miras 2008, s. 47–49).

642 O Mantelgesellschaft (tedy pouhý „kabát společnosti“) jde tehdy, když společnost existuje již jen jako „prázdná schránka“ bez podniku. Taková společnost existuje právně, ale zastavila provoz své činnosti a nedisponuje ani dostatečnými prostředky, aby vykonávala činnost v rámci svého předmětu podnikání svůj předmět podnikání. Tato „použitá“ společnost může být znovu použita buď svými společníky nebo prostřednictvím úplného převodu obchodních podílů (tzv. Mantelkauf) třetí osobou. Nabyvateli takové společnosti nejde o pokračování podnikatelské činnosti společnosti, ale o to, aby za výhodnou cenu získal společnost, kterou si uspořádá podle svých potřeb, zpravidla změnou stanov a změnou v obsazení statutárního orgánu. Hlavním cílem této transakce je obvykle úspora nákladů spojených se splácením základního kapitálu. Společnost je fakticky znovu zakládána a zpravidla nedisponuje žádným, popř. téměř žádným majetkem, nabyvatel však není povinen splatit základní kapitál, protože tento byl již v minulosti splacen.

gesellschaft § 23 HGB nepoužije, a to ani analogicky. Taková společnost totiž nemá podnik, od něhož by se firma oddělovala, převáděny jsou obchodní podíly a nikoliv pouze firma. I kdyby byl nabyvatel veden snahou získat právě firmu této společnosti, což však s ohledem na nevýraznou přechodnou firmu, jež tyto společnosti zpravidla mají, nebude častý případ, ke klamání veřejnosti by nedocházelo, neboť převodci nezbude žádný podnik ani jeho část.⁶⁴³

Podle převládajícího názoru ani v případě označeném jako Mantelkauf klamání veřejnosti prostřednictvím převodu firmy bez podniku a tedy rozpor s § 23 HGB nepřichází v úvahu, zastavila-li společnost svoji činnost již před delší dobou.⁶⁴⁴ Naproti tomu k obcházení § 23 HGB a klamání veřejnosti dochází v případě, kdy společnost nejdříve převede podnik bez práva na další užívání firmy a společníci následně, dokud veřejnost s firmou ještě spojuje konkrétní představy, převedou veškeré obchodní podíly své prázdné společnosti spolu s firmou na třetí osobu.⁶⁴⁵

Další otázky použitelnosti § 23 HGB

Pochybnosti o uplatnění § 23 HGB mohou vzbuzovat i další situace. Je-li podnik založen jen zdánlivě (§ 117 BGB), není tedy vůbec zahájen jeho provoz, pak neexistuje firma, nýbrž pouze zdánlivá firma, a to i za předpokladu jejího úspěšného zápisu do obchodního rejstříku. Ustanovení § 23 HGB se v této situaci neaplikuje, neboť domnělý nabyvatel ve skutečnosti nenabyl firmu, neboť tato neexistuje.⁶⁴⁶ Naopak na případ

Společnost tak lze koupit za cenu, jež zdaleka nedosahuje minimální předepsané výše základního kapitálu, který by musel nabyvatel splatit, kdyby zakládal novou společnost. Na tuto situaci zareagovala německá judikatura tím, že vytvořila právní konstrukci tzv. hospodářského znovuzaložení (wirtschaftliche Neugründung). Nabude-li někdo prázdnou společnost výše uvedeným způsobem, pak se analogicky aplikují předpisy o povinnosti splacení základního kapitálu včetně rejstříkové kontroly, nabyvatel je tak při zápisu změn do obchodního rejstříku povinen prokázat splacení zákonem požadované výše základního kapitálu. Tyto společnosti jsou často podkapitalizované a rizikem této transakce je rovněž ručení nového společníka za splnění vkladové povinnosti jeho předchůdce podle § 16 odst. 2 GmbHG, a to v případě, že bývalý společník porušil předpisy o splacení nebo zachování základního kapitálu. Přes všechny nevýhody k převodům prázdných společností v praxi stále dochází, nezdědká je realizují nepoctiví převodci, kteří využívají neznalosti kupujících (Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 23 s. 527; Miras 2008, s. 47–49).

643 Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 23 s. 528–529; Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 23 s. 720.

644 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 23 s. 720.

645 Tato situace se blíží problematice klamavosti firmy prostřednictvím okamžitého znovupoužití firmy, jež byla právě vymazána z rejstříku (Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 23 s. 720–721).

646 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 23 s. 720.

zdánlivého převodu existujícího podniku, jež má pouze odůvodnit převod firmy, § 23 HGB dopadá, protože takový převod podniku je neplatný podle § 117 BGB⁶⁴⁷ a podle § 134 BGB⁶⁴⁸ je neplatný i převod firmy.⁶⁴⁹ S ustanovením § 23 HGB naopak není v rozporu, jestliže obchodník podnik včetně práva dalšího užívání firmy převede a jeho nabyvatel provoz podniku následně zastaví, podnik převede nebo výrazným způsobem změní. Rozhodná je v tomto případě pouze vůle smluvních stran převést firmu spolu s podnikem. Požadavek, aby nabyvatel v provozu podniku dále pokračoval, případně v něm pokračoval v nezměněné podobě, by vedl ke zbytečné právní nejistotě.⁶⁵⁰ Z tohoto důvodu rovněž není zakázán převod podniku spolu s firmou insolvenčním správcem, i když nabyvatel nemá v úmyslu v provozu podniku dále pokračovat.⁶⁵¹ Zvláštní situace nastává v případě poboček. Ty mohou být převedeny bez převodu hlavního podniku, a to včetně oprávnění nabyvatele vést pobočku, jež se takto osamostatnila, jako samostatný podnik pod firmou obchodníka, který pobočku zřídil.⁶⁵²

Firemní licence

Diskutovanou otázkou je problematika tzv. firemních licencí (Firmenlizenz). Výše bylo uvedeno, že panuje shoda v závěru o věcných účincích převodu firmy podle § 22 a tedy i § 23 HGB. Nabízí se však otázka, zda může být uděleno svolení s užíváním ve smyslu obligacním, tedy tak, aby právo k firmě zůstalo převodci. Doktrína dochází k závěru, že je možné akceptovat situaci, kdy vlastník podniku udělí souhlas k užívání firmy, převede-li současně a na stejnou dobu na nabyvatele takové licence i podnik a zřekne-li se na dobu udělení licence smluvně dalšího užívání firmy. Právo k firmě zůstává sice poskytovateli licence, nedochází však ani k oddělení firmy od podniku, ani ke zdvojení či štěpení firmy, a tím pádem nevzniká riziko klamání veřejnosti. Tento postup není v rozporu se zákazem převodu firmy bez podniku podle § 23 HGB, nýbrž je jím na obligacním základě dosaženo téhož jako podle § 22 odst. 2 HGB, jež upravuje časově omezený převod podniku spolu s firmou.⁶⁵³ Nabyvatel licence v tomto případě

647 § 117 BGB upravuje důsledky zdánlivých právních úkonů.

648 Podle § 134 BGB právní úkon, jež odporuje zákonnému zakazu, je neplatný, nestanoví-li zákon jinak.

649 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 23 s. 377.

650 Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 23 s. 376.

651 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 23 s. 720.

652 Podnik se tak sice rozdělí a firma zdvojí, tato situace se však s ohledem na věcnou, místní a personální samostatnost pobočky považuje za přípustnou. Pobočka musí být nicméně zorganizována tak, aby mohla po svém oddělení od hlavního podniku dále existovat jako samostatný podnik. Pak může být bez dodatku „pobočka“ vedena jako samostatný podnik (Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 23 s. 530).

653 Burgard in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 23 s. 718–719. Německý Spolkový soudní dvůr ve svém rozhodnutí ze dne 22. 11. 1990 [BGH I ZR 14/89, Neue

nenabývá odvozené právo k firmě a s ní spojenou prioritu, ale jeho právo užívat firmu vzniká originárně. Nabyvatel licence tak nemá možnost zasáhnout z titulu vlastního práva vůči starší shodné firmě, neboť jeho právo k užívání firmy není prioritní. Vůči třetí osobě s prioritním právem se však může formou námitky na základě analogie s § 986 odst. 1 BGB⁶⁵⁴ odvolat na prioritní právo poskytovatele licence.⁶⁵⁵

Důsledky porušení ve vztahu převodce - nabyvatel

Důsledkem porušení § 23 HGB ve vztahu mezi převodcem a nabyvatelem je neplatnost převodu firmy pro rozpor se zákonem podle § 134 BGB.⁶⁵⁶ Nabyvateli vzniká vůči převodci nárok na náhradu škody nebo nákladů podle § 311a odst. 2 BGB⁶⁵⁷. Podle § 254 BGB je však v případě náhrady škody třeba vzít v úvahu rovněž spoluzavinění nabyvatele, pokud o nemožnosti plnění spočívající v rozporu s § 23 HGB věděl nebo ji zaviněně nerozpoznal, což může vést až k tomu, že nabyvateli nárok na náhradu škody nevznikne. V takovém případě nabyvateli nevznikne ani nárok na náhradu nákladů.⁶⁵⁸

Důsledky porušení ve vztahu ke třetím osobám

Porušení § 23 HGB s sebou nese i důsledky vůči třetím osobám, jež spočívají v odpovědnosti převodce, resp. nabyvatele za závazky. Ze smluv uzavřených pod dotčenou firmou je odpovědný její majitel, kterým je v případě neplatného převodu firmy převodce. Domnělý nabyvatel však zpravidla nebude mít plnou moc, aby mohl převodce zavazovat. Odpovědnost převodce za závazky tak bude přicházet v úvahu pouze podle obecných zásad o zdánlivosti, tedy tehdy, pokud on sám jemu přičitatelným způsobem vyvolá zdání, že je sám zavázán ze smluv uzavřených nabyvatelem, a jeho smluvní partner uzavře smlouvu v důvěře, že tomu tak je.⁶⁵⁹ Byla-li změna v subjektech

Juristische Wochenschrift (NJW) 1991, 1353, 1354 a násl.] umožnil, aby nabyvatel, který nabyl podnik spolu s firmou, udělil svolení k užívání firmy převodci, ovšem pouze v omezeném rozsahu pro účely likvidace, čímž výjimečně umožnil zdvojení firem. Doktrína upozorňuje, že tento případ nelze s ohledem na zvláštní skutkové zobecnovat (*Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn* 2007, HGB § 23 s. 376).

654 Podle § 986 odst. 1 BGB může držitel zabránit vydání věci, pokud je on nebo zprostředkující držitel, od něhož odvozuje svoje právo držby, vůči vlastníku oprávněn věc držet. Není-li zprostředkující držitel vlastníkem oprávněn k přenechání držby držiteli, může vlastník od držitele požadovat vydání věci zprostředkujícímu držiteli nebo, pokud tento nechce získat zpět držbu věci, sobě samému.

655 *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 23 s. 532.

656 *Ammon/Ries* in Röhrich/ v. Westphalen 2008, HGB § 23 s. 526–527.

657 Podle § 311a odst. 2 může věřitel podle své volby požadovat náhradu škody namísto plnění nebo náhradu svých nákladů v rozsahu určeném v § 284 BGB. To neplatí, pokud dlužník překážku plnění při uzavírání smlouvy neznal a za svoji nevědomost nenese odpovědnost.

658 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 23 s. 721.

659 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 23 s. 722.

zapsána a zveřejněna v obchodním rejstříku, přestože nedošlo k účinnému převodu firmy, uplatní se dle převládajícího názoru vůči nabyvateli zásada publicity podle § 15 odst. 3 HGB⁶⁶⁰ a s nabyvatelem může být jednáno jako s majitelem firmy.⁶⁶¹ Dále připadá v úvahu odpovědnost nabyvatele jako nezmocněného jednatele podle § 179 BGB, pokud převodce učiněný právní úkon neschválí. Kromě toho mohou převodce i nabyvatel ručit podle obecných zásad o zdánlivosti, podle toho, kdo z nich svým chováním jemu přičitatelným způsobem vzbudil zdání, že je sám zavázán ze smluv uzavřených pod dotčenou firmou, a smluvní partner uzavřel smlouvu v důvěře v tuto skutečnost.⁶⁶² Myslitelné je rovněž, že věřiteli vzniknou nároky jak vůči převodci, tak vůči domnělému nabyvateli, a oba budou potom zavázáni jako spoludlužníci.⁶⁶³

Důsledky porušení z pohledu rejstříkového soudu

Je-li užívána firma, k jejímuž převodu pro rozpor s § 23 HGB nedošlo, zahájí rejstříkový soud řízení ve věci zneužití firmy podle § 37 odst. 1 HGB ve spojení s § 392 FamFG. Byla-li změna v subjektech zapsána do obchodního rejstříku, může být dodatečně zahájeno řízení o úředním výmazu (Amtslöschungsverfahren) podle § 395 FamFG.⁶⁶⁴

6.2.6 Firma, jejíž součástí je jméno bývalého společníka nebo člena

Další případ, kdy zákon umožňuje další užívání firmy i přes podstatnou změnu okolností, upravuje § 24 HGB. V odstavci prvním se stanoví, že pokud je někdo přijat do existujícího provozu živnosti jako společník nebo vstoupí-li nový společník do obchodní společnosti nebo zanikne-li jeho členství v ní, lze nezávisle na této změně dále užívat dosavadní firmu, i pokud obsahuje jméno svého dosavadního nositele nebo jména jeho společníků. První případ dopadá na situace, kdy do provozu živnosti jednotlivého obchodníka vstupuje další osoba. Vzniká tak osobní společnost a podnik jednotlivého obchodníka se stává věcným vkladem do této společnosti.⁶⁶⁵ Druhý případ předpokládá změnu ve složení společníků, tedy vznik nebo zánik jejich účasti na společnosti. Podle druhého odstavce tohoto ustanovení je v případě zániku členství společníka ve společnosti, jehož jméno firma obsahuje, k dalšímu užívání firmy třeba jeho výslovného souhlasu nebo souhlasu jeho dědiců.

Ustanovení § 24 odst. 1 HGB slouží k zachování hodnoty firmy při změně

660 Je-li podle § 15 odst. 3 HGB skutečnost, jež má být zapsána, nesprávně zveřejněna, může se třetí osoba proti tomu, v jehož záležitosti tato skutečnost měla být zapsána, této zveřejněné skutečnosti dovolat, ledaže o nesprávnosti věděla.

661 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 23 s. 722.

662 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 23 s. 722.

663 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 23 s. 723.

664 *Ammon/Ries* in Röhrich/ v.Westphalen 2008, HGB § 23 s. 527.

665 *Ammon/Ries* in Röhrich/v.Westphalen 2008, HGB § 24 s. 528–529.

ve složení společníků a doplňuje tak § 21 a 22 HGB v tom smyslu, že nejen změna jména bez změny v osobě a změna vlastníka podniku, ale ani změna jednotlivého obchodníka na osobní společnost a změny ve složení společníků nestojí zachování firmy v cestě. I zde se tedy prosazuje princip stálosti firmy proti zásadě pravdivosti. Ustanovení § 24 odst. 2 HGB naproti tomu chrání právo společníka, jehož jméno firma obsahuje, aby mohl rozhodnout o dalším užití svého jména ve firmě.⁶⁶⁶ Zákon tedy vychází z toho, že společník udělil souhlas s použitím svého jména ve firmě společnosti pouze na dobu svého setrvání ve společnosti. Nic mu ovšem nebrání, aby souhlas s dalším užíváním firmy obsahující jeho jméno udělil předem i pro případ ukončení své účasti ve společnosti.⁶⁶⁷ O významu § 24 odst. 2 HGB ovšem doktrína vede spory.⁶⁶⁸

Působnost § 24 HGB

Doktrína vede rovněž spor o to, na které subjekty se § 24 HGB použije. Relativní jednota panuje pouze v tom, že se ustanovení použije na jednotlivé obchodníky a osobní společnosti. Tato jednota se rozpadá v otázce použití ustanovení na GmbH & Co. KG a největší rozpory panují v otázce použití ustanovení na kapitálové společnosti.⁶⁶⁹

První odstavce citovaného ustanovení není podle převládajícího názoru použitelný na kapitálové obchodní společnosti, neboť jejich identita není změnou ve složení společníků dotčena.⁶⁷⁰ Proti tomu namítají někteří autoři, že v případě změn ve složení společníků není zásadně⁶⁷¹ dotčena ani identita osobních společností, na které ustanovení bez dalšího dopadá. První odstavce by tedy měl být použitelný i na kapitálové

666 Tento zájem může spočívat například v tom, že se společník chce svým ukončením účasti ve společnosti distancovat od obchodních praktik jí provozovaných nebo nechce omezit svoji možnost vytvořit při svém budoucím podnikání firmu za pomoci svého jména bez dalších dodatků nebo má zkrátka obavy ponechat svoje jméno k dipozici společnosti, na jejíž osud nebude mít již žádný vliv (Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 24 s. 725).

667 Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 24 s. 725.

668 Někteří autoři zpochybňují potřebnost § 24 ods. 2 HGB a argumentují přitom tím, že je na společníkovi, aby si vyjednal výhradu souhlasu s dalším užíváním jeho jména ve firmě již ve chvíli tvorby firmy (Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 24 s. 534). Jiní naopak nesouhlasí s tím, že by měl dát zákon apriori přednost ekonomickým zájmům společnosti na zachování firmy před osobnostním právem společníka rozhodnout o tom, jak a kým bude jeho jméno užito. Tím by byla oslabena pozice osoby udělující prvotní souhlas s použitím jména ve firmě a neinformovanou osobu, která by nedohlédla důsledky poskytnutí svého jména k tvorbě firmy, by zákon nechránil vůbec (Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 24 s. 725).

669 K této diskuzi viz blíže Burgard in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 24 s. 726–728.

670 Např. Ammon/Ries in Röhricht/ v. Westphalen 2008, HGB § 24 s. 529.

671 Vyjma situace, kdy končí účast předposledního společníka v osobní společnosti.

společnosti.⁶⁷² Druhý odstavec citovaného ustanovení by podle doposud převládajícího názoru neměl platit pro kapitálové společnosti. Podle dřívějšího znění § 19 HGB byli totiž pouze společníci osobních společností nuceni použít své jméno ve firmě společnosti. Pouze těmto společníkům měla tedy zůstat otevřená možnost rozhodnout při skončení své účasti ve společnosti o dalším užití jejich jména ve firmě. Konkrétně společníci společnosti s ručením omezeným se však mohli svobodně rozhodnout, zda svoje jméno užijí k hospodářským účelům, tedy ve firmě společnosti. Při udělení souhlasu s takovým užitím si navíc mohli vyhradit právo rozhodnout o dalším užití svého jména ve firmě.⁶⁷³ Novější nauka ovšem namítá, že po roce 1998 je rozlišování mezi osobními a kapitálovými společnostmi v tomto smyslu nedůvodné, jelikož nyní mohou jednotliví obchodníci a osobní společnosti volit mezi osobní, věcnou, fantazijní nebo smíšenou firmou, a dovozuje, že by druhý odstavec citovaného ustanovení měl být použitelný pro osobní i kapitálové společnosti bez rozdílu.⁶⁷⁴ Pokud jde o použití § 24 HGB na další subjekty, citované ustanovení se použije na všechny nositele firmy a rovněž na subjekty, na něž se ustanovení HGB o firmě použijí, přestože nemají firmu (partnerské společnosti). Citované ustanovení se naopak nepoužije například na společnosti občanského práva a drobné živnostníky nezapsané v obchodním rejstříku.⁶⁷⁵

Předpoklady použití § 24 odst. 1 HGB

Ustanovení dopadá na situace, kdy do provozu živnosti jednotlivého obchodníka vstupuje další osoba. Vzniká tak osobní společnost a podnik jednotlivého obchodníka se stává věcným vkladem do této společnosti.⁶⁷⁶ Dále pod toto ustanovení spadají změny ve složení společníků v důsledku vzniku nebo zániku jejich účasti ve společnosti. Stejně jako v případě § 22 HGB předpokládá zákon existující podnik, kterým je především podnik, jehož provoz nebyl definitivně zastaven a jehož podstatné součásti jsou zachovány. Dále toto ustanovení předpokládá existenci přípustné firmy. Ustanovení § 24 odst. 1 HGB zásadně nevyžaduje souhlas zúčastněných osob s dalším

672 Např. Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 24 s. 380–381.

673 Např. Ammon/Ries in Röhricht/ v. Westphalen 2008, HGB § 24 s. 529.

674 Např. Heidinger in Schmidt 2010, HGB § 21 s. 534; Burgard in Canaris/ Habersack/ Schäfer 2009, HGB § 24 s. 727–728.

675 Burgard in Canaris/ Habersack/ Schäfer 2009, HGB § 24 s. 728–729.

676 V takovém případě dochází k úplné změně vlastníka podniku, takže tato situace spadá spíše pod § 22 odst. 1 HGB. Jedná se o systematickou nepřesnost. Ustanovení § 24 odst. 1 HGB sice nevyžaduje žádný souhlas s dalším užíváním firmy, dosavadní zapsaný obchodník (eingetragener Kaufmann) však fakticky uděluje souhlas (včetně případného svolení s užíváním svého jména, které učinil součástí firmy) nejpozději tím, že jako společník podá návrh na zápis nové společnosti do obchodního rejstříku (Burgard in Canaris/ Habersack/ Schäfer 2009, HGB § 24 s. 730).

užíváním dosavadní firmy. Výjimku představuje situace, kdy firma obsahuje jméno společníka, jehož účast na společnosti zaniká, jež je stanovena v odstavci druhém.⁶⁷⁷

Souhlas s dalším užitím jména podle § 24 odst. 2 HGB

Souhlas vyžadovaný tímto odstavcem se považuje za jednostranný právní úkon, který má pouze obligační, nikoliv věcné účinky, neboť v tomto případě nejde o založení práva firmu užívat, ale o pouhé zachování tohoto práva. Nositel firmy se nemění.⁶⁷⁸ K udělení souhlasu je oprávněn společník⁶⁷⁹, jehož jméno firma obsahuje a jehož účast ve společnosti zaniká, případně jeho dědicové. Vychází se totiž z toho, že společník poskytl svoje jméno pro tvorbu firmy pouze na dobu trvání své účasti ve společnosti.⁶⁸⁰ Pouhá shoda jména společníka, jehož účast ve společnosti zaniká, se jménem obsaženým ve firmě přitom zpravidla nestačí.⁶⁸¹

Tento souhlas může být rovněž součástí společenské smlouvy, společník jej může udělit jednostranně předem pro případ zániku své účasti ve společnosti, v závěti nebo i dodatečně.⁶⁸² Stejně jako v případě souhlasu podle § 22 HGB nestanoví zákon ani pro výslovné svolení podle § 24 odst. 1 HGB konkrétní formu nebo slova, postačí, když bude svolení jednoznačné. Toto svolení může být uděleno i konkludentně, například spolupodepsáním návrhu na zápis změn do obchodního rejstříku. Naopak samotné souhlasné vyjádření společníka k další existenci společnosti bez jeho účasti v ní se za souhlas s dalším užíváním jména ve firmě nepovažuje, neboť společnost zásadně nezaniká pouhým zánikem účasti společníka ve společnosti a může existovat i pod novou firmou.⁶⁸³ Za svolení se nepovažuje ani pouhé trpění dalšího užívání firmy dědici společníka, jejichž účast ve společnosti skončila.⁶⁸⁴

Svolení je možné udělit podmíněně nebo s časovým či obsahovým omezením

677 *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 24 s. 535–537.

678 *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 24 s. 537–538.

679 Tímto společníkem může být jak fyzická osoba, tak i společnost. V posledně jmenovaném případě se pak jménem rozumí její firma. Obsahuje-li však firma jméno společníka této společnosti, vyžaduje se navíc i souhlas tohoto společníka (blíže viz *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 24 s. 736).

680 K této otázce viz výše doktrinální spor o působnosti § 24 odst. 2 HGB.

681 Příkladem může být situace, kdy mají otec a syn stejné jméno a součástí firmy je jméno otce, který společnost založil. Zaniká-li účast syna jako společníka ve společnosti, nepřislouží tomuto synovi právo svolit s užíváním jména ve firmě. Jedná se totiž o jméno jeho otce, byť je s jeho jménem shodné. Naopak v situaci, kdy dva bratři E založí společnost s firmou „*Geb Brüder E*“, obsahuje firma jméno obou dvou a podle § 24 odst. 2 HGB je tak třeba souhlasu obou (blíže viz *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 24 s. 537–538).

682 *Zimmer* in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 24 s. 387, 389.

683 *Zimmer* in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 24 s. 389.

684 *Zimmer* in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 24 s. 389.

a neplyne-li z něj něco jiného, považuje se za definitivní, tedy za neodvolatelné, ledaže je jméno užíváno nezákonným způsobem. Nevyplývá-li z uděleného svolení něco jiného, má se dle převládajícího názoru za to, že je v něm obsaženo i svolení s dalším převodem podniku spolu s firmou na třetí osoby⁶⁸⁵ a rovněž oprávnění užít firmu pro stávající nebo nově zřízené pobočky. Jeho součástí naopak není oprávnění k tzv. zmnožení firem, k němuž by došlo převodem pobočky spolu s odvozenou firmou na třetí osobu, součástí není ani užití jména k vytvoření nové firmy.⁶⁸⁶ Sporná je otázka, zda je možné užít v takovém případě jméno pro firmu dceřině společnosti.⁶⁸⁷

Další užívání firmy

Stejně jako v případě § 22 HGB upravuje § 24 HGB další užívání firmy jako možnost, nikoliv jako povinnost, ledaže se strany smluvně dohodly jinak. Plnění takové dohody je ovšem vynutitelné pouze v občanskoprávním řízení, nikoliv vůči rejstříkovému soudu.⁶⁸⁸ Firma musí být dále užívána zásadně v nezměněné podobě, čemuž neodporují drobné změny. Existují však situace, v nichž jsou i výrazné změny firmy dovoleny ve veřejném zájmu, výjimečně se připouští i výrazné změny v zájmu nositele firmy.⁶⁸⁹ I v případech § 24 HGB je možné užívat nástupnický dodatek, tento však nesmí působit klamavě. Vždy musí být aktualizován dodatek právní formy.⁶⁹⁰

Význam § 24 HGB

Stejně jako tomu je v případě § 22 HGB, ztratil i § 24 odst. 1 HGB po liberalizaci firemního práva značně na významu. V mnoha případech, jež by dříve byly realizovatelné jen díky předpisům o dalším užívání odvozených firem, je dnes možné vytvořit alternativně firmu novou.⁶⁹¹ Ustanovení § 24 odst. 1 HGB má tedy spíše objasňující funkci a jeho význam spočívá především v možnosti zachování priority firmy podle

685 Negativně se k tomuto závěru staví *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 24 s. 738.

686 *Zimmer* in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 24 s. 389–390.

687 *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 24 s. 539.

688 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 24 s. 739.

689 Takový případ představuje například situace, kdy se z firmy vynechá jméno dotčeného společníka, který nesvolil s užíváním svého jména ve firmě, zůstane-li v ní jméno jiného společníka. Ve vztahu k dalšímu užívání firmy se naopak za nepřipustnou považuje situace, kdy se součástí firmy stane jméno nového společníka. Tyto případy musí být posuzovány podle konkrétních okolností, měřítkem bude především, zda provedená změna vzbuzuje pochybnosti o identitě firmy (*Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 24 s. 739–740).

690 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 24 s. 740–741.

691 To platí za předpokladu, že přijmeme názor, podle něž mohou být firmy tvořeny i jmény osob, jejichž účast ve společnosti zanikla.

§ 30 HGB.⁶⁹² Pokud jde o § 24 odst. 2 HGB, k jeho současnému významu doktrína prozatím nezaujala jednoznačné stanovisko, jak plyne z předchozího výkladu.⁶⁹³

Důsledky porušení § 24 odst. 2 HGB

Není-li dán souhlas společníka, jehož účast ve společnosti zaniká, popř. jeho dědiců, nebo zakáže-li tento společník, popř. jeho dědicové další užívání jména ve firmě, nelze firmu obsahující toto jméno dále užívat. Firma ovšem nezaniká, protože dotčenému společníkovi nenáleží právo k firmě jako takové, ale pouze právo ke jménu ve firmě obsaženému. Při absenci souhlasu firma nesmí být dále užívána, její nositel je povinen vytvořit firmu novou, která může obsahovat i součásti původní firmy, ovšem s vynečáním jména dotčeného společníka. Není ovšem dovoleno v tomto případě užívat novou firmu s dodatkem „vormals“, tedy „dříve“, odkazujícím na původní firmu.⁶⁹⁴

Společník je zásadně oprávněn odepřít souhlas s dalším užíváním svého jména ve firmě i bez udání důvodu, za zneužití práva a jednání proti dobrým mravům se nepovažuje ani případ, kdy společník odepře souhlas s užíváním jména proto, že byl ze společnosti vyloučen soudem v souladu s § 140 HGB.⁶⁹⁵ Pokud je firma i přes absenci souhlasu dotčeného společníka, případně jeho dědiců užívána, může dotčený společník, případně jeho dědicové, v souladu s § 37 odst. 2 HGB požadovat, aby se její nositel tohoto neoprávněného užívání zdržel.⁶⁹⁶ Převládající část doktríny⁶⁹⁷ se shoduje na tom, že by v takovém případě měl v souladu s § 37 odst. 1 HGB rovněž zakročit rejstříkový soud.⁶⁹⁸

6.2.7 Změna jména bez změny v osobě

Dojde-li ke změně jména nositele firmy nebo společníka, jehož jméno firma obsahuje, aniž by došlo ke změně osoby, je podle § 21 HGB možné ponechat firmu

692 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 24 s. 726.

693 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 24 s. 726; *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 24 s. 535.

694 *Zimmer* in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 24 s. 390.

695 *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 24 s. 539.

696 *Zimmer* in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 24 s. 390.

697 Např. *Zimmer* in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn 2007, HGB § 24 s. 390; *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 24 s. 539.

698 Lze se setkat též s názorem, že v tomto případě není dáno oprávnění rejstříkového soudu zakročit v souladu s § 37 odst. 1 HGB, neboť nepřípustnost užívání firmy bez svolení dotčeného společníka, popř. jeho dědiců neplyne z předpisů firemního práva, nýbrž spočívá v osobnostním právu na jméno dotčeného společníka. Z tohoto důvodu se může proti neoprávněnému užívání firmy bránit pouze dotčený společník, případně jeho dědicové, a to v souladu s § 12 BGB, § 37 odst. 2 HGB a §§ 5, 15 MarkenG, a požadovat zdržení se závadného jednání, odstranění závadného stavu a případně náhradu škody (*Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 24 s. 739).

v dosavadním tvaru. Taková firma je označována jako tzv. nepravá odvozená firma, neboť není odvozena od právního předchůdce jako v případě převodu podniku podle § 22 HGB, ale od původně jinak znějícího vlastního jména jejího nositele, případně jeho společníka.⁶⁹⁹ Zákon nestanoví povinnost provozovat živnost po změně jména nadále pod odvozenou firmou, ale dává obchodníkovi možnost volby. Možnost ponechat firmu v původní podobě se v této situaci z hlediska pravdivosti firmy nejeví jako problematická, protože dochází pouze ke změně jména, nikoli ke změně vlastníka podniku nebo ručiteckých poměrů na straně obchodníka.⁷⁰⁰

V okamžiku změny jména musí existovat přípustná firma a podnik, se kterým je spojena. Naproti tomu nemusí být vždy rozhodné, zda je firma zapsána v obchodním rejstříku. To se týká firem, které vznikají faktickým užíváním a do obchodního rejstříku se zapisují pouze s deklaratorním účinkem.⁷⁰¹ Ustanovení § 21 HGB nevyžaduje připojení nástupnického dodatku obsahujícího nové jméno. Je sporné, zda je takový dodatek obsahující nové jméno ve firmě tvořené původním jménem vůbec přípustný, neboť může vzbuzovat dojem, že se jedná o skutečně odvozenou firmu, tedy že došlo ke změně v subjektu.⁷⁰² Ustanovení se použije na firmu jednotlivého obchodníka, obchodních společností a družstev včetně evropské společnosti, evropské družstevní společnosti a evropského hospodářského zájmového sdružení a uplatní se rovněž na název partnerské společnosti a vzájemného pojišťovacího spolku.⁷⁰³

Nejčastěji bude toto ustanovení dopadat na osobní firmy při změně jména fyzické osoby, k němuž může dojít především v důsledku sňatku, opětovného přijetí dřívějšího jména ovdovělé nebo rozvedené osoby, změny jména na základě příslušného zákona⁷⁰⁴ nebo adopce nebo jejího zrušení.⁷⁰⁵ Toto ustanovení dopadá podle převládajícího názoru nejen na křestní jména a příjmení fyzických osob, ale i na firmy společností (a to i věcné a fantazijní), jež byly přijaty jako součást firem jiných společností. Popsaná situace se bude týkat především GmbH & Co. KG, což je komanditní společnost, jejímž komplementářem je společnost s ručením omezeným.⁷⁰⁶

Praktický význam § 21 HGB je v současné době zanedbatelný. Zatímco před liberalizací firemního práva představovalo toto ustanovení skutečnou výjimku z pravidel tvorby firmy a nebýt tohoto ustanovení, muselo by v případě změny jména

699 *Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn* 2007, HGB § 21 s. 337.

700 *Canaris, C.-W.: Handelsrecht.* München: C.H.Beck, 2000, s. 256.

701 *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 21 s. 492; k účinkům zápisu do obchodního rejstříku viz blíže vysvětlení pojmu „Kaufmann“ v kap. 6.2.1.2.

702 Za problematický jej považuje např. *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 21 s. 491/

703 *Burgard* in *Canaris/Habersack/Schäfer* 2009, HGB § 21 s 656.

704 Gesetz über die Änderung von Familiennamen und Vornamen.

705 *Burgard* in *Canaris/Habersack/Schäfer* 2009, HGB § 21 s 656.

706 *Zimmer in Ebenroth/Boujong/Joost/Strohn* 2007, HGB § 21 s. 337–338.

obchodníka nebo společníka dojít ke změně firmy, mohla by být v současnosti firma zpravidla zachována i bez výslovného zákonného dovolení v § 21 HGB, protože je zásadně možné vytvořit novou firmu za použití starého jména obchodníka či společníka. Současný význam § 21 HGB se tak omezuje na případy, v nichž by při změně jména bylo další užívání firmy pro rozpor se zákazem klamavosti nemožné. Takové případy však budou výjimečné.⁷⁰⁷ Možnost dalšího užívání původní firmy podle § 21 HGB má *dále* význam i z hlediska priority firmy podle § 30 HGB.⁷⁰⁸

6.2.8 Důsledky neoprávněného užívání firmy

6.2.8.1 Ochrana firmy podle § 37 HGB

Stěžejní normou, která reguluje ochranu firmy, je § 37 HGB. Odstavec první upravuje veřejnoprávní ochranu firmy, tzv. řízení o zneužití firmy (Firmenmissbrauchsverfahren) a odstavec druhý soukromoprávní ochranu firmy, tedy zdržovací nárok oprávněné osoby vůči narušiteli.⁷⁰⁹ Předpokladem použití § 37 HGB (obou jeho odstavců) je nepřipustné užívání firmy, tj. užívání firmy v rozporu s §§ 17 a násl. HGB. Porušení ostatních předpisů do působnosti tohoto ustanovení nespadá. V obou případech je rozhodné, zda je užívání firmy objektivně neoprávněné, zavinění se nezkoumá.⁷¹⁰

Podle prvního odstavce citovaného ustanovení nařídí rejstříkový soud osobě, jež užívá firmu, která jí podle §§ 17 a násl. HGB nenáleží, pod pohrůžkou uložení pořádkové pokuty, aby se užívání firmy zdržela. Cílem tohoto ustanovení je ochrana veřejného zájmu, nikoliv ochrana subjektivních práv účastníků obchodního styku.⁷¹¹ Soud zakročuje z úřední povinnosti a judikatura a část doktríny dávají rejstříkovému soudu jistý prostor pro uvážení, zda řízení o zneužití firmy zahájí.⁷¹² Podle některých autorů však znění citovaného ustanovení nedává soudu prostor k uvážení a tento musí řízení zahájit vždy.⁷¹³

Ustanovení se použije na všechny firmy všech obchodníků a dalších subjektů, u nichž zvláštní zákony použití předpisů platných pro obchodníky předpokládají. Diskutovanou je však otázka, zda může být řízení podle tohoto ustanovení zahájeno

707 *Burgard* in Canaris/ Habersack/Schäfer 2009, HGB § 21 s. 655.

708 *Heidinger* in Schmidt 2010, HGB § 21 s. 492.

709 Oetker 2010, s. 115–116.

710 Oetker 2010, s. 115–116.

711 Steinbeck 2011, s. 87.

712 V souladu s tímto názorem soud například nemusí řízení zahájit, pokud je veřejný zájem dotčen pouze nepodstatným způsobem (*Emmerich* in Horn 1995, HGB § 37 s. 386).

713 Např. *Krebs* in Schmidt 2010, HGB § 37 s. 723–724.; *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 37 s. 784.

i v případě neoprávněného užívání obchodních označení.⁷¹⁴ Tuto otázku většina doktríny zodpovídá kladně.⁷¹⁵

Průběh řízení reguluje § 392 ve spojení s §§ 388 a násl. FamFG. Soud vydá rozhodnutí, v němž pod pohrůžkou uložení pořádkové pokuty uloží nositeli firmy, aby se neprodleně zdržel nepřípustného užívání firmy jako celku nebo aby ve stanovené lhůtě podal proti tomuto rozhodnutí odpor. Lhůta musí být přiměřená a lze ji prodloužit i bez návrhu. Rozhodnutí soudu musí být odůvodněno, takže jeho adresát může alespoň poznat, která ze součástí firmy je nepřípustná.⁷¹⁶ Je-li podán důvodný odpor, rozhodnutí je zrušeno. V opačném případě je odpor zamítnut, proti čemuž se lze bránit stížností u Vrchního zemského soudu. Pokud nebyl podán odpor, byl podán opožděně, byl vzat zpět nebo byl pravomocně zamítnut, zjistí soud z úřední povinnosti, zda adresát pokračuje v nepřípustném užívání firmy. Pokud tomu tak je a je-li toto jednání zaviněné, uloží soud pořádkovou pokutu. V případě zamítnutí podaného odporu je soud rovněž oprávněn pořádkovou pokutu neuložit, případně ji snížit. Pokud toto řízení nepřiměje nositele firmy k nápravě vadného stavu, soud je může opakovat.⁷¹⁷

Pokud je v obchodním rejstříku zapsána nepřípustná firma, může soud postupovat dvěma způsoby. Buď zahájí výše popsané řízení o zneužití firmy (Firmenmissbrauchsverfahren) podle § 37 odst. 1 HGB ve spojení s § 392 FamFG nebo zahájí řízení o výmazu firmy (Amtslöschungsverfahren) podle § 395 FamFG. Cílem prvně jmenovaného řízení je zabránit užívání firmy, cílem druhého je její výmaz. Zpravidla se považuje za vhodnější zahájit nejdříve řízení o zneužití firmy a vyčkat, jestli nositel firmy pod tlakem tohoto řízení firmu změní. Pokud nositel podá návrh na zápis změny firmy, k řízení o výmazu vůbec nedojde.⁷¹⁸

714 To se týká jak případu, kdy nositel firmy namísto své firmy neoprávněně užívá obchodní označení, případně pouze klíčová slova z firmy nebo její zkratky, tak případu, kdy osoba, jež nemůže být nositelem firmy (například drobný živnostník nezapsaný v obchodním rejstříku), užívá firmě podobné obchodní označení nebo firmě podobnou „menší firmu“ (Minderfirma). I užíváním jiných označení na způsob firmy je totiž dotčena informační funkce firemního práva (*Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 37 s. 973–974).

715 Např. *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 37 s. 974; *Ammon/Ries* in Röhrich/ v. Westphalen 2008, HGB § 37 s. 636–637; naopak kriticky např. *Krebs* in Schmidt 2010, HGB § 37 s. 715–717, který poukazuje na to, že se § 37 HGB týká pouze porušení předpisů §§ 17 a násl. HGB, z nichž se na obchodní označení analogicky použijí jenom jednotlivá ustanovení, nikoliv tedy firemní právo jako celek.

716 Soud sice nemůže adresátovi nařídit odstranění určité části firmy, jelikož to zákon nepředpokládá, ale může mu svým odůvodněním dát určité vodítko, jakou změnou firmy by dle jeho názoru byla odstraněna její nepřípustnost (blíže viz *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 37 s. 984–985).

717 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 37 s. 986–987.

718 *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 37 s. 987–988.

Podle druhého odstavce § 37 HGB se ten, jehož práva jsou dotčena neoprávněným užíváním firmy, může domáhat, aby se narušitel takového užívání zdržel. Tím není dotčen oprávněný nárok na náhradu škody podle jiných právních předpisů. Ochrany podle tohoto ustanovení se může domáhat každý, kdo byl dotčen na svých právech, tedy i osoby, jež nemají status obchodníka.⁷¹⁹ Názor na to, jaká práva mohou být dotčena, se v průběhu času změnil. Dříve se pod těmito právy rozuměla absolutní práva ve smyslu § 823 odst. 1 BGB.⁷²⁰ V současnosti podřazuje judikatura a většina doktríny pod toto právo i bezprostřední porušení právních zájmů hospodářské povahy, z čehož plyne především aktivní legitimace konkurentů.⁷²¹ I v tomto případě má převládající část doktríny za to, že pasivně legitimovanou může být i osoba, která není obchodníkem.⁷²²

6.2.8.2 Ochrana firmy podle jiných právních předpisů

Soukromoprávní ochranu firmy podle § 37 odst. 2 HGB doplňují ustanovení občanského zákoníku, zákona proti nekalé soutěži a zákona o ochranných známkách. Z občanského zákoníku jsou to především § 12 BGB upravující právo na jméno, § 823 BGB upravující nárok na náhradu škody a § 1004 BGB, podle něhož může oprávněný uplatnit odstraňovací a zdržovací nárok vůči tomu, kdo porušil jeho vlastnické právo jinak než zabráněním nebo odejmutím držby. Ze zákona o ochranných známkách je to hlavně § 15 ve spojení s § 5 MarkenG upravující výlučné právo vlastníka obchodního označení a zdržovací a odstraňovací nárok a nárok na náhradu škody pro případ porušení tohoto práva. Ze zákona proti nekalé soutěži jsou to potom ustanovení §§ 3 a 4 UWG, které upravují zákaz nekalých obchodních praktik, § 5 UWG, který upravuje klamavé obchodní praktiky, § 8 UWG, jehož předmětem je nárok na odstranění závadného stavu a zdržení se závadného jednání, a § 9 UWG, který zakládá právo na náhradu škody. Nároky z citovaných ustanovení se částečně překrývají.⁷²³

719 *Krebs* in Schmidt 2010, HGB § 37 s. 726.

720 Podle § 823 odst. 1 BGB ten, kdo úmyslně nebo nedbale protiprávně způsobí škodu na životě, těle, zdraví, svobodě, vlastnictví nebo jiném právu jiné osoby, je povinen k náhradě této škody; v souvislosti s tématem sem lze zařadit např. právo na ochranu firmy, jména, patentu nebo ochranné známky (Brox/Henssler 2009, s. 68).

721 K podání žaloby je aktivně legitimován např. makléř, jehož konkurent ve své firmě užívá akademický titul, aniž by dosáhl odpovídajícího vzdělání (Schmidt 1999, s. 374).

722 Např. *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB § 37 s. 974; Schmidt 1999, s. 374; naopak kriticky *Krebs* in Schmidt 2010, HGB § 37 s. 725.

723 Podrobněji k jednotlivým nárokům viz např. *Burgard* in Canaris/Habersack/Schäfer 2009, HGB dodatek I a II k § 37 s. 994 a násl.

Závěry

Těžiště německého firemního práva je zakotveno v §§ 17 – 37a německého obchodního zákoníku (HGB), kde najdeme především legální definici firmy, pravidla pro její tvorbu a způsob užívání, stejně jako některé důsledky jejího neoprávněného užívání. Německé firemní právo bylo zásadním způsobem liberalizováno v roce 1998. Tehdy došlo především k uvolnění a sjednocení pravidel pro tvorbu firmy tím, že se jednotlivým obchodníkům, osobním i kapitálovým společnostem otevřela stejná možnost volby mezi osobní, věcnou, fantazijní a smíšenou firmou. Druhá podstatná změna spočívala v konkretizaci zákazu klamavosti v tom smyslu, že rejstříkový soud odmítne zapsat firmu do obchodního rejstříku pouze tehdy, pokud obsahuje údaje způsobilé klamat ohledně obchodních poměrů, jež jsou podstatné pro dotčené účastníky obchodního styku, a tato způsobilost klamat bude rejstříkovému soudu zřejmá.

Firma je podle § 17 HGB jméno, pod kterým obchodník provozuje svoje obchody a kterým se podepisuje. Obchodník může pod svou firmou podat žalobu a být žalován. Jako součásti firmy jsou tradičně chápány firemní kmen a jeden, případně více dodatků. Podle obsahu se rozlišuje firma osobní, věcná, fantazijní a smíšená. Podle § 18 odst. 1 HGB musí firma plnit označovací funkci (Kennzeichnungsfunktion) a musí vykazovat odlišovací způsobilost (Unterscheidungskraft). Firma tak musí být způsobilá jako jméno individualizovat svého nositele v obchodním styku a odlišit svého nositele od ostatních. Podle § 19 HGB musí firma obsahovat dodatek označující právní formu. Tato povinnost je stanovena i pro jednotlivého obchodníka (Einzelkaufmann), který musí ve firmě užívat dodatek „eingetragener Kaufmann“, „eingetragene Kauffrau“ nebo obecně srozumitelnou zkratku tohoto označení. Pokud dojde ke změně právní formy nositele firmy, musí být vždy odpovídajícím způsobem změněn i dodatek označující právní formu.

Tradičně se v německém firemním právu rozlišuje pět zásad, a to zásada pravdivosti firmy, zásada stálosti firmy, zásada jednotnosti firmy, zásada odlišitelnosti firmy a zásada veřejnosti firmy. Liberalizací a zjednodušením firemního práva v roce 1998 doznal ovšem vzájemný „poměr sil“ mezi jednotlivými firemními zásadami změny. Příčinou je nová zásada, která tehdy přibyla do německého firemního práva, a to zásada svobodné volby firmy (Firmenwahlfreiheit). Tato zásada je vyjádřením pravidel tvorby firmy, která platí od roku 1998. Každý obchodník kterékoliv právní formy si může svobodně zvolit mezi osobní, věcnou, fantazijní a smíšenou firmou.

V centru zásad, jež ovládají německé firemní právo, stojí zásada pravdivosti firmy (Firmenwahrheit). Její základ tvoří zákaz působit klamavě (Irreführungsverbot), který je zakotven v § 18 odst. 2 HGB. Firma nesmí obsahovat údaje, které jsou způsobilé klamat ohledně obchodních poměrů, jež jsou podstatné pro dotčené účastníky obchodního styku. Způsobilost působit klamavě však rejstříkový soud zohlední jen tehdy, bude-li zřejmá. V tomto znění platí ustanovení od roku 1998, kdy byl rozsah

kontroly rejstříkovými soudy omezen na zřejmou způsobilost klamat ohledně obchodních poměrů, jež jsou pro dotčené obchodní kruhy podstatné. K této liberalizaci vedlo přesvědčení zákonodárce, že možnosti tvorby firmy nemají být omezeny více než je nutné a rejstříkové řízení se nemá v důsledku kontroly nepřiměřeně protahovat.

Další zásadou německého firemního práva je zásada odlišitelnosti firmy (Firmenunterscheidbarkeit). Kromě požadavku § 18 odst. 1 HGB, aby firma plnila označovací funkci a vykazovala odlišovací způsobilost, který se označuje jako tzv. abstraktní odlišitelnost, zakotvuje § 30 HGB požadavek tzv. konkrétní odlišitelnosti, resp. výlučnosti firmy. Podle tohoto ustanovení se musí každá nová firma zřetelně odlišovat od všech firem na tomtéž místě nebo v též obci již existujících a zapsaných v obchodním rejstříku nebo rejstříku družstev. Účelem tohoto ustanovení je zajistit ochranu veřejnosti před záměnou firem obchodníků, jeho vedlejší účinkem je pak ochrana obchodníka, který může být dotčen na svých právech neoprávněným užíváním firmy. Na základě zásady přednosti je takto chráněna firma dříve zapsaná především v obchodním rejstříku a rejstříku družstev. Teritoriální omezení zásady výlučnosti je pozůstatkem z doby, kdy v Německu neexistoval centrální elektronický obchodní rejstřík.

Německé právo nepřikazuje jednotlivému obchodníkovi, aby jako firmu použil vždy své jméno a příjmení. Pokud však obchodník, který má s jiným již zapsaným obchodníkem stejná křestní jména a stejné příjmení, zamýšlí vytvořit firmu ze svého jména, musí podle § 30 odst. 2 HGB k firmě připojit dodatek, kterým se jeho firma zřetelně odliší od firmy již zapsané. Existuje-li v místě nebo v obci, kde je zřizována pobočka, již stejná zapsaná firma, musí být k firmě pobočky připojen dodatek, kterým se firma odliší od firmy již zapsané.

V §§ 21, 22 a 24 HGB se odráží zásada stálosti firmy (Firmenbeständigkeit), podle níž může být přípustným způsobem vytvořená firma zachována, i když následně dojde k podstatné změně poměrů rozhodných pro její tvorbu. Tato zásada se projevuje ve třech případech. Předně dojde-li ke změně jména nositele firmy nebo společníka, jehož jméno firma obsahuje, aniž by došlo ke změně osoby. Dále jde o situace, kdy dojde k převodu podniku a jeho dosavadní vlastník, resp. jeho dědicové souhlasí s dalším užíváním firmy nabyvatelem. Poslední případ představují situace, kdy do provozu živnosti jednotlivého obchodníka vstupuje další osoba (vzniká tak osobní společnost a podnik jednotlivého obchodníka se stává věcným vkladem do této společnosti) nebo kdy nový společník vstoupí do obchodní společnosti nebo zanikne jeho účast v ní. V posledně jmenovaném případě může dosavadní firma zůstat nezměněna, i pokud obsahuje jméno společníka, jehož účast ve společnosti zanikla, ovšem pouze s jeho souhlasem, případně souhlasem jeho dědiců. Zásada stálosti prolamuje zásadu pravdivosti firmy, když do jisté míry upřednostňuje zájem na zachování hodnoty, kterou firma představuje, před ochranou veřejnosti před případnými neaktuálními a tím pádem klamavými údaji obsaženými ve firmě. S touto zásadou souvisí i zákaz převodu firmy bez podniku zakotvený v § 23 HGB. Se zásadou stálosti souvisí dále zásada firemní identity (Firmenidentität),

podle níž je obchodník povinen vystupovat v obchodním styku pod svojí firmou, jež je zapsána v obchodním rejstříku, aniž by ji libovolně zkracoval nebo upravoval.

Další zásadou je potom zásada jednotnosti firmy (Firmeneinheit). Podle většinového názoru z této zásady, jež není v zákoně výslovně vyjádřena a byla dovozena doktrínou a judikaturou ze zásady pravdivosti firmy, plyne, že obchodník smí pro jeden podnik užívat jenom jednu firmu. Použití několika firem pro jeden podnik by identifikaci obchodníka ztížilo, protože veřejnosti by nemuselo být jasné, že se pod dvěma firmami skrývá jeden a týž podnik a jeden a týž obchodník.

Poslední zásadou německého firemního práva je zásada veřejnosti firmy (Firmenöffentlichkeit), jež odráží skutečnost, že se firma jako označení podnikatele dotýká hospodářských zájmů svého nositele, hospodářských zájmů účastníků trhu a rovněž veřejného zájmu. Z tohoto důvodu musí být firma uveřejněna, takže jsou obchodníci zásadně povinni nechat zapsat firmu a její případné změny do obchodního rejstříku, kde jsou tyto údaje každému přístupné.

Stěžejní normou, která reguluje ochranu firmy, je § 37 HGB. Jeho odstavec první upravuje veřejnoprávní ochranu firmy, tzv. řízení o zneužití firmy (Firmenmissbrauchsverfahren) a odstavec druhý soukromoprávní ochranu firmy, tedy zdržovací nárok oprávněné osoby vůči narušiteli. Předpokladem použití ustanovení o ochraně firmy je porušení §§ 17 a násl. HGB. Porušení ostatních předpisů do působnosti tohoto ustanovení nespadá. V obou případech je rozhodné, zda je užívání firmy objektivně neoprávněné, zavinění se nezkoumá. Soukromoprávní ochranu firmy doplňují ustanovení občanského zákoníku, zákona proti nekalé soutěži a zákona o ochranných známkách.

§§ 17 - 37a HGB⁷²⁴

Dritter Abschnitt

Handelsfirma

§ 17

- (1) Die Firma eines Kaufmanns ist der Name, unter dem er seine Geschäfte betreibt und die Unterschrift abgibt.
- (2) Ein Kaufmann kann unter seiner Firma klagen und verklagt werden.

724 Handelsgesetzbuch (HGB), in der Fassung vom 10.05.1897 (RGBl. S. 219), zuletzt geändert durch Art. 8 G. vom 1.3.2011 (BGBl. I S. 288).

§ 18

(1) Die Firma muß zur Kennzeichnung des Kaufmanns geeignet sein und Unterscheidungskraft besitzen.

(2) Die Firma darf keine Angaben enthalten, die geeignet sind, über geschäftliche Verhältnisse, die für die angesprochenen Verkehrskreise wesentlich sind, irreführen. Im Verfahren vor dem Registergericht wird die Eignung zur Irreführung nur berücksichtigt, wenn sie ersichtlich ist.

§ 19

(1) Die Firma muß, auch wenn sie nach den §§ 21, 22, 24 oder nach anderen gesetzlichen Vorschriften fortgeführt wird, enthalten:

1. bei Einzelkaufleuten die Bezeichnung „eingetragener Kaufmann“, „eingetragene Kauffrau“ oder eine allgemein verständliche Abkürzung dieser Bezeichnung, insbesondere „e.K.“, „e.Kfm.“ oder „e.Kfr.“;
2. bei einer offenen Handelsgesellschaft die Bezeichnung „offene Handelsgesellschaft“ oder eine allgemein verständliche Abkürzung dieser Bezeichnung;
3. bei einer Kommanditgesellschaft die Bezeichnung „Kommanditgesellschaft“ oder eine allgemein verständliche Abkürzung dieser Bezeichnung.

(2) Wenn in einer offenen Handelsgesellschaft oder Kommanditgesellschaft keine natürliche Person persönlich haftet, muß die Firma, auch wenn sie nach den §§ 21, 22, 24 oder nach anderen gesetzlichen Vorschriften fortgeführt wird, eine Bezeichnung enthalten, welche die Haftungsbeschränkung kennzeichnet.

§ 20

§ 21

Wird ohne eine Änderung der Person der in der Firma enthaltene Name des Geschäftsinhabers oder eines Gesellschafters geändert, so kann die bisherige Firma fortgeführt werden.

§ 22

(1) Wer ein bestehendes Handelsgeschäft unter Lebenden oder von Todes wegen erwirbt, darf für das Geschäft die bisherige Firma, auch wenn sie den Namen des bisherigen Geschäftsinhabers enthält, mit oder ohne Beifügung eines das Nachfolgeverhältnis andeutenden Zusatzes fortführen, wenn der bisherige Geschäftsinhaber oder dessen Erben in die Fortführung der Firma ausdrücklich willigen.

(2) Wird ein Handelsgeschäft auf Grund eines Nießbrauchs, eines Pachtvertrags oder eines ähnlichen Verhältnisses übernommen, so finden diese Vorschriften entsprechende Anwendung.

§ 23

Die Firma kann nicht ohne das Handelsgeschäft, für welches sie geführt wird, veräußert werden.

§ 24

(1) Wird jemand in ein bestehendes Handelsgeschäft als Gesellschafter aufgenommen oder tritt ein neuer Gesellschafter in eine Handelsgesellschaft ein oder scheidet aus einer solchen ein Gesellschafter aus, so kann ungeachtet dieser Veränderung die bisherige Firma fortgeführt werden, auch wenn sie den Namen des bisherigen Geschäftsinhabers oder Namen von Gesellschaftern enthält.

(2) Bei dem Ausscheiden eines Gesellschafters, dessen Name in der Firma enthalten ist, bedarf es zur Fortführung der Firma der ausdrücklichen Einwilligung des Gesellschafters oder seiner Erben.

§ 25

(1) Wer ein unter Lebenden erworbenes Handelsgeschäft unter der bisherigen Firma mit oder ohne Beifügung eines das Nachfolgeverhältnis andeutenden Zusatzes fortführt, haftet für alle im Betrieb des Geschäfts begründeten Verbindlichkeiten des früheren Inhabers. Die in dem Betrieb begründeten Forderungen gelten den Schuldnern gegenüber als auf den Erwerber übergegangen, falls der bisherige Inhaber oder seine Erben in die Fortführung der Firma gewilligt haben.

(2) Eine abweichende Vereinbarung ist einem Dritten gegenüber nur wirksam, wenn sie in das Handelsregister eingetragen und bekanntgemacht oder von dem Erwerber oder dem Veräußerer dem Dritten mitgeteilt worden ist.

(3) Wird die Firma nicht fortgeführt, so haftet der Erwerber eines Handelsgeschäfts für die früheren Geschäftsverbindlichkeiten nur, wenn ein besonderer Verpflichtungsgrund vorliegt, insbesondere wenn die Übernahme der Verbindlichkeiten in handelsüblicher Weise von dem Erwerber bekanntgemacht worden ist.

§ 26

(1) Ist der Erwerber des Handelsgeschäfts auf Grund der Fortführung der Firma oder auf Grund der in § 25 Abs. 3 bezeichneten Kundmachung für die früheren Geschäftsverbindlichkeiten haftbar, so haftet der frühere Geschäftsinhaber für diese Verbindlichkeiten nur, wenn sie vor Ablauf von fünf Jahren fällig und daraus Ansprüche gegen ihn in einer in § 197 Abs. 1 Nr. 3 bis 5 des Bürgerlichen Gesetzbuchs bezeichneten Art festgestellt sind oder eine gerichtliche oder behördliche Vollstreckungshandlung vorgenommen oder beantragt wird; bei öffentlich-rechtlichen Verbindlichkeiten genügt der Erlass eines Verwaltungsakts. Die Frist beginnt im Falle des § 25 Abs. 1 mit dem Ende des Tages, an dem der neue Inhaber der Firma in das Handelsregister des Gerichts der Hauptniederlassung eingetragen wird, im Falle des § 25 Abs. 3 mit dem Ende des Tages, an dem die

Übernahme kundgemacht wird. Die für die Verjährung geltenden §§ 204, 206, 210, 211 und 212 Abs. 2 und 3 des Bürgerlichen Gesetzbuches sind entsprechend anzuwenden.

(2) Einer Feststellung in einer in § 197 Abs. 1 Nr. 3 bis 5 des Bürgerlichen Gesetzbuchs bezeichneten Art bedarf es nicht, soweit der frühere Geschäftsinhaber den Anspruch schriftlich anerkannt hat.

§ 27

(1) Wird ein zu einem Nachlaß gehörendes Handelsgeschäft von dem Erben fortgeführt, so finden auf die Haftung des Erben für die früheren Geschäftsverbindlichkeiten die Vorschriften des § 25 entsprechende Anwendung.

(2) Die unbeschränkte Haftung nach § 25 Abs. 1 tritt nicht ein, wenn die Fortführung des Geschäfts vor dem Ablauf von drei Monaten nach dem Zeitpunkt, in welchem der Erbe von dem Anfall der Erbschaft Kenntnis erlangt hat, eingestellt wird. Auf den Lauf der Frist finden die für die Verjährung geltenden Vorschriften des § 210 des Bürgerlichen Gesetzbuchs entsprechende Anwendung. Ist bei dem Ablauf der drei Monate das Recht zur Ausschlagung der Erbschaft noch nicht verloren, so endet die Frist nicht vor dem Ablauf der Ausschlagungsfrist.

§ 28

(1) Tritt jemand als persönlich haftender Gesellschafter oder als Kommanditist in das Geschäft eines Einzelkaufmanns ein, so haftet die Gesellschaft, auch wenn sie die frühere Firma nicht fortführt, für alle im Betrieb des Geschäfts entstandenen Verbindlichkeiten des früheren Geschäftsinhabers. Die in dem Betrieb begründeten Forderungen gelten den Schuldnern gegenüber als auf die Gesellschaft übergegangen.

(2) Eine abweichende Vereinbarung ist einem Dritten gegenüber nur wirksam, wenn sie in das Handelsregister eingetragen und bekanntgemacht oder von einem Gesellschafter dem Dritten mitgeteilt worden ist.

(3) Wird der frühere Geschäftsinhaber Kommanditist und haftet die Gesellschaft für die im Betrieb seines Geschäfts entstandenen Verbindlichkeiten, so ist für die Begrenzung seiner Haftung § 26 entsprechend mit der Maßgabe anzuwenden, daß die in § 26 Abs. 1 bestimmte Frist mit dem Ende des Tages beginnt, an dem die Gesellschaft in das Handelsregister eingetragen wird. Dies gilt auch, wenn er in der Gesellschaft oder einem ihr als Gesellschafter angehörenden Unternehmen geschäftsführend tätig wird. Seine Haftung als Kommanditist bleibt unberührt.

§ 29

Jeder Kaufmann ist verpflichtet, seine Firma, den Ort und die inländische Geschäftsanschrift seiner Handelsniederlassung bei dem Gericht, in dessen Bezirk sich die Niederlassung befindet, zur Eintragung in das Handelsregister anzumelden.

§ 30

- (1) Jede neue Firma muß sich von allen an demselben Ort oder in derselben Gemeinde bereits bestehenden und in das Handelsregister oder in das Genossenschaftsregister eingetragenen Firmen deutlich unterscheiden.
- (2) Hat ein Kaufmann mit einem bereits eingetragenen Kaufmann die gleichen Vornamen und den gleichen Familiennamen und will auch er sich dieser Namen als seiner Firma bedienen, so muß er der Firma einen Zusatz beifügen, durch den sie sich von der bereits eingetragenen Firma deutlich unterscheidet.
- (3) Besteht an dem Ort oder in der Gemeinde, wo eine Zweigniederlassung errichtet wird, bereits eine gleiche eingetragene Firma, so muß der Firma für die Zweigniederlassung ein der Vorschrift des Absatzes 2 entsprechender Zusatz beigefügt werden.
- (4) Durch die Landesregierungen kann bestimmt werden, daß benachbarte Orte oder Gemeinden als ein Ort oder als eine Gemeinde im Sinne dieser Vorschriften anzusehen sind.

§ 31

- (1) Eine Änderung der Firma oder ihrer Inhaber, die Verlegung der Niederlassung an einen anderen Ort sowie die Änderung der inländischen Geschäftsanschrift ist nach den Vorschriften des § 29 zur Eintragung in das Handelsregister anzumelden.
- (2) Das gleiche gilt, wenn die Firma erlischt. Kann die Anmeldung des Erlöschens einer eingetragenen Firma durch die hierzu Verpflichteten nicht auf dem in § 14 bezeichneten Weg herbeigeführt werden, so hat das Gericht das Erlöschen von Amts wegen einzutragen.

§ 32

- (1) Wird über das Vermögen eines Kaufmanns das Insolvenzverfahren eröffnet, so ist dies von Amts wegen in das Handelsregister einzutragen. Das gleiche gilt für
 1. die Aufhebung des Eröffnungsbeschlusses,
 2. die Bestellung eines vorläufigen Insolvenzverwalters, wenn zusätzlich dem Schuldner ein allgemeines Verfügungsverbot auferlegt oder angeordnet wird, daß Verfügungen des Schuldners nur mit Zustimmung des vorläufigen Insolvenzverwalters wirksam sind, und die Aufhebung einer derartigen Sicherungsmaßnahme,
 3. die Anordnung der Eigenverwaltung durch den Schuldner und deren Aufhebung sowie die Anordnung der Zustimmungsbedürftigkeit bestimmter Rechtsgeschäfte des Schuldners,
 4. die Einstellung und die Aufhebung des Verfahrens und
 5. die Überwachung der Erfüllung eines Insolvenzplans und die Aufhebung der Überwachung.
- (2) Die Eintragungen werden nicht bekanntgemacht. Die Vorschriften des § 15 sind nicht anzuwenden.

§ 33

- (1) Eine juristische Person, deren Eintragung in das Handelsregister mit Rücksicht auf den Gegenstand oder auf die Art und den Umfang ihres Gewerbebetriebs zu erfolgen hat, ist von sämtlichen Mitgliedern des Vorstands zur Eintragung anzumelden.
- (2) Der Anmeldung sind die Satzung der juristischen Person und die Urkunden über die Bestellung des Vorstands in Urschrift oder in öffentlich beglaubigter Abschrift beizufügen; ferner ist anzugeben, welche Vertretungsmacht die Vorstandsmitglieder haben. Bei der Eintragung sind die Firma und der Sitz der juristischen Person, der Gegenstand des Unternehmens, die Mitglieder des Vorstandes und ihre Vertretungsmacht anzugeben. Besondere Bestimmungen der Satzung über die Zeitdauer des Unternehmens sind gleichfalls einzutragen.
- (3) Die Errichtung einer Zweigniederlassung ist durch den Vorstand anzumelden.
- (4) Für juristische Personen im Sinne von Absatz 1 gilt die Bestimmung des § 37a entsprechend.

§ 34

- (1) Jede Änderung der nach § 33 Abs. 2 Satz 2 und 3 einzutragenden Tatsachen oder der Satzung, die Auflösung der juristischen Person, falls sie nicht die Folge der Eröffnung des Insolvenzverfahrens ist, sowie die Personen der Liquidatoren, ihre Vertretungsmacht, jeder Wechsel der Liquidatoren und jede Änderung ihrer Vertretungsmacht sind zur Eintragung in das Handelsregister anzumelden.
- (2) Bei der Eintragung einer Änderung der Satzung genügt, soweit nicht die Änderung die in § 33 Abs. 2 Satz 2 und 3 bezeichneten Angaben betrifft, die Bezugnahme auf die bei dem Gericht eingereichten Urkunden über die Änderung.
- (3) Die Anmeldung hat durch den Vorstand oder, sofern die Eintragung erst nach der Anmeldung der ersten Liquidatoren geschehen soll, durch die Liquidatoren zu erfolgen.
- (4) Die Eintragung gerichtlich bestellter Vorstandsmitglieder oder Liquidatoren geschieht von Amts wegen.
- (5) Im Falle des Insolvenzverfahrens finden die Vorschriften des § 32 Anwendung.

§ 35 (weggefallen)

§ 36 (weggefallen)

§ 37

- (1) Wer eine nach den Vorschriften dieses Abschnitts ihm nicht zustehende Firma gebraucht, ist von dem Registergericht zur Unterlassung des Gebrauchs der Firma

durch Festsetzung von Ordnungsgeld anzuhalten.

(2) Wer in seinen Rechten dadurch verletzt wird, daß ein anderer eine Firma unbefugt gebraucht, kann von diesem die Unterlassung des Gebrauchs der Firma verlangen. Ein nach sonstigen Vorschriften begründeter Anspruch auf Schadensersatz bleibt unberührt.

§ 37a

(1) Auf allen Geschäftsbriefen des Kaufmanns gleichviel welcher Form, die an einen bestimmten Empfänger gerichtet werden, müssen seine Firma, die Bezeichnung nach § 19 Abs. 1 Nr. 1, der Ort seiner Handelsniederlassung, das Registergericht und die Nummer, unter der die Firma in das Handelsregister eingetragen ist, angegeben werden.

(2) Der Angaben nach Absatz 1 bedarf es nicht bei Mitteilungen oder Berichten, die im Rahmen einer bestehenden Geschäftsverbindung ergehen und für die üblicherweise Vordrucke verwendet werden, in denen lediglich die im Einzelfall erforderlichen besonderen Angaben eingefügt zu werden brauchen.

(3) Bestellscheine gelten als Geschäftsbriefe im Sinne des Absatzes 1. Absatz 2 ist auf sie nicht anzuwenden.

(4) Wer seiner Pflicht nach Absatz 1 nicht nachkommt, ist hierzu von dem Registergericht durch Festsetzung von Zwangsgeld anzuhalten. § 14 Satz 2 gilt entsprechend

7. Obchodní firma a nekalá soutěž

7.1 Obecná východiska úpravy nekalé soutěže

Tato část pojednává o jednáních soutěžitelů, která jsou nekalosoutěžními zásahy do práv podnikatele k jeho obchodní firmě i do práv k dalším jeho nefirmním označením, a také o nekalosoutěžních jednáních soutěžitelů, která zasahují do práv k různým označením těch podnikatelů, kteří obchodní firmu nemají, příp. i do práv jiných osob (nepodnikatelů). Výklad o nekalosoutěžním jednání (podle generální klauzule i podle jedné ze zvláštních skutkových podstat, která nejvíce souvisí s právy na označování podnikatelů) plynule přechází do přehledu o prostředcích právní ochrany před nekalou soutěží (tzv. relativní ochrana) zejména podle § 53 a 54 obch. zák., včetně přehledu o pasivní a aktivní legitimitaci i jednotlivých žalobních nárocích. V závěru části se podává stručné shrnutí problematiky s některými návrhy směřujícími k budoucí právní úpravě.

Podle české právní úpravy vycházející z ustanovení § 42 obch. zák. se za nekalou soutěž považuje **zneužití účasti v hospodářské soutěži**, pokud nejde o nedovolené omezování hospodářské soutěže.⁷²⁵ Účelem právní úpravy nekalé soutěže je právní postih deliktů, které zneužívají účasti v hospodářské soutěži deformacemi soutěžních pravidel s cílem poškodit soutěžitele nekalým způsobem. **Nekalá soutěž je deliktem objektivní povahy**, u něhož zákon nevyžaduje zavinění; ani ve sporech z nekalé soutěže se zásadně nedokazuje zavinění. Nekalou soutěží je každé jednání, které objektivně naplňuje všechny znaky určité skutkové podstaty nekalé soutěže – obecné (případy podle generální klauzule) nebo i speciální (konkrétní, zvláštní, pojmenované případy nekalé soutěže).

Naše právní úprava nekalé soutěže má svůj vzor a základ v Pařížské úmluvě na ochranu průmyslového vlastnictví z r. 1883 (dále jen **pařížská úmluva**).⁷²⁶ Členství v této mezinárodní smlouvě zavazuje členské státy k zajištění ochrany proti nekalé soutěži příslušníkům všech členských států, přičemž je jim ponecháno na vůli, jak tak učiní – zda zvláštním zákonem (systém středoevropský) nebo jen obecnými předpisy práva deliktního, resp. kvazideliktního (úprava francouzská).

725 Nedovolené omezení soutěže upravuje zvláštní zákon, tj. zák.č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, v novelizovaném znění.

726 Uvedená úmluva byla uveřejněna podč. 64/1975 Sb., ve znění vyhláškyč. 81/1985 Sb.; ČR je členským státem už od r. 1919.

Nekalá soutěž je definována článkem 10bis (2) pařížské úmluvy.⁷²⁷ Článek 10bis (3) této úmluvy nadto uvádí tři příklady nekalých praktik,⁷²⁸ které musí být v unijních státech především zakázány. Jde tedy o minimální ochranu, kterou musí všechny členské státy ve svých zákonných úpravách poskytovat soutěžitelům (u třetí praktiky kromě nich také veřejnosti,⁷²⁹ tj. spotřebitelům).

Z obecné definice nekalé soutěže dané článkem 10bis (2) vyplývá, že je v ní uplatněno objektivní měřítko. Subjektivní prvky nejsou podstatné pro **pojem poctivosti konkurence**. Tyto prvky jsou v praxi soudy předpokládány.⁷³⁰ Subjekty, které se dopouštějí soutěžní činnosti, která odporuje poctivým zvyklostem v průmyslu nebo v obchodě (tzn. jednájí nekalosoutěžně), jsou soutěžitelé. Těmi druhými, proti nimž tato nekalá činnost směřuje a jež je potřeba chránit, jsou pak jejich konkurenti – jiní soutěžitelé.

Současná právní úprava nekalé soutěže vychází z prvorepublikového **zákonč. 111/1927 Sb. z. a n., proti nekalé soutěži** (dále též z.p.n.s.), který přijal tzv. smíšený kazuistický systém se subsidiárním použitím generální klauzule. Účelem z.p.n.s. byla represe nekalé soutěže, nadále zůstala v platnosti speciální ustanovení jiných právních předpisů i po jeho vydání.

V díle prvorepublikového advokáta L. Hamanna⁷³¹ nacházíme rozbor pojmu „nekalá soutěž“: „Lidové pojmání pojmu „nekalá soutěž“ obsahuje téměř vždy značný

727 „Nekalou soutěží je každá soutěžní činnost, která odporuje poctivým zvyklostem v průmyslu nebo v obchodě.“ Článek 10bis byl do pařížské úmluvy začleněn již v r. 1900 na diplomatické konferenci o revizi pařížské úmluvy v Bruselu; v původní (bruselské) verzi zněl tento článek takto: „Příslušníci úmluvy (článek 2 a 3) požívají ve všech státech unie ochrany poskytované příslušníkům proti nekalé soutěži.“ In SKÁLA, K., *Nekalá soutěž. Její podstata a stihání podle zákona ze dne 15. července 1927, č.111 Sb. z. a n.* Praha: Prator, 1927, s. 18.

728 Článek 10bis (3) pařížské úmluvy: „Zejména musí být zakázány: 1. jakékoliv činy, které by mohly jakkoli způsobit záměnu s podnikem, výrobky nebo s průmyslovou nebo obchodní činností soutěžitele; 2. falešné údaje při provozování obchodu, které by mohly poškodit dobrou pověst podniku, výrobků nebo průmyslové nebo obchodní činnosti soutěžitele; 3. údaje nebo tvrzení, jejichž užívání při provozu obchodu by bylo s to uvádět veřejnost v omyl o vlastnosti, způsobu výroby, charakteristice, způsobilosti k použití nebo o množství zboží.“ In MUNKOVÁ, J., *Právo proti nekalé soutěži. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 186.

729 Bod 3. článku 10bis (3) byl do pařížské úmluvy zařazen až revizní konferencí v Lisabonu v r. 1958 a tehdy se mělo všeobecně za to, že pojmem „veřejnost“ jsou míněny v tu dobu nové, moderní subjekty v soutěžním právu, kterým je zapotřebí poskytovat ochranu – „spotřebitelé“.

730 Viz např. dikci § 1 našeho prvorepublikového zákona proti nekalé soutěži z r. 1927: „... věděl-li pak nebo musil-li vědět, že jednání jeho jest způsobilé poškoditi soutěžitele, též, aby nabradil škodu tím způsobenou.“

731 HAMANN, L. in HAMANN, L., DRÁBEK, J., BUCHTELA, R., *Soutěžní právo československé*. Praha: V. Linhart, 1938. s. 61.

prvek neslušnosti, morální zavržitelnosti a nečestnosti. Laik spatřuje typickou nekalou soutěž např. ve zlehčování nebo v reklamě, která má za cíl oklamat spotřebitele. Zákonnými ustanoveními je však stíháno jednání pouze objektivně nekalé. Určitě není nic nečestného a morálně zavržitelného v tom, že např. výrobce označuje své zboží značkou, kterou mylně nepovažuje za zaměnitelnou se starší značkou jinou. Pokud se nekryje lidové pojmání „nekalé“ soutěže s pojetím zákona, vzniká otázka, zda by se zákon neměl nazývat „zákon proti nepřipustné soutěži“. Pro kladnou odpověď mluví okolnost, že zákon má být občanům co nejvíce srozumitelný a že slušný soutěžitel musí těžce nést, že je stíhán pro „nekalou“ soutěž a že je mu tak vpalováno jakési znamení nečestnosti, ač jeho provinění spočívá např. jen v tom, že příležitostně a vzdor jeho zákazu jeden z jeho obchodních zástupců zlehčil konkurenční firmu. Slovo „nekalý“ v takových případech, kde jde po stránce subjektivní jen o soutěž nepřipustnou, je v laickém pojetí rozporuplné se zákonnou terminologií. Při objektivním posuzování důsledků každého činu, u něhož nelze dokázat úmysl směřující k nekalosti, lze zevně vidět znaky zavrženíhodného činu (např. obchodník označí sýr jako „pravý eidamský sýr“ v dobré víře, neboť netuší, že jde o napodobeninu; přes tuto subjektivní nezávadnost je veřejnost klamána a jeho čin nutno objektivně označit jako nekalý). Relevantní je, jak se jeví čin zevně a jaké má důsledky. Nelze tedy tvrdit, že zákon nese neprávem název „proti nekalé soutěži“.

Zákon proti nekalé soutěži postihoval svými sankcemi zvláštní, kazuistické (speciální) případy, které potřebovaly normativní úpravu – viz skutkové podstaty nekalé soutěže uvedené v § 2 – 14 z.p.n.s.: nekalá reklama (§ 2 – 3), nesprávné označování původu zboží (§ 4 – 9), zlehčování (§ 10), zneužívání podnikových značek a zevnějších zařízení podniku (§ 11), podplácení (§ 12), porušování a využívání obchodních a výrobních tajemství (§ 13), nekalá soutěž pomocných osob a její používání soutěžitelem (§ 14). Vedle těchto kazuistických případů zákon stanovil v § 1 obecnou normu (generální klauzuli – jednání proti dobrým mravům vůbec),⁷³² která postihovala všechny ostatní případy, na něž se nehodila jednotlivá kazuistická ustanovení. Těžiště celého z.p.n.s. bylo v tzv. generální klauzuli (§ 1), která měla však význam subsidiární. K jejímu použití docházelo jen tehdy, když pro daný případ nešlo použít jiná speciální ustanovení zákona.

Zákon proti nekalé soutěži z r. 1927 obsahoval pět hlav (v hlavách I. – III. byla zpracována ochrana soukromoprávní, trestní a správní, ve IV. hlavě ustanovení všeobecná a v V. hlavě ustanovení závěrečná). **Soukromoprávní ochrana podle z.p.n.s.** umožňovala využití žaloby zdržovací, odstraňovací, domáhat se náhrady škody a odškodného za utrpěné příkoří a jiné osobní újmy (v případech upravených v § 1 až 14). Ochrana trestní spočívala hlavně v uplatnění soukromé žaloby pro přestupky

732 Podle § 1 z.p.n.s. (generální klauzule) *kdo dostane se v hospodářském styku v rozpor s dobrými mravy soutěže jednáním způsobilým poškodit soutěžitele, může být žalován.*

a přečiny (viz § 25 až 33). Správní ochranou bylo zabezpečeno administrativní stíhání přestupků (viz § 42 až 44) a přestoupení nařízení vydaných na základě § 7 a 41 z.p.n.s. Zákon proti nekalé soutěži platil na území našeho státu v předválečném období až do r. 1950, přitom více než jedenáct let (1928 – 1939) v období kapitalistického řádu s volnou soutěží. Byl výslovně zrušen až přijatým občanským zákoníkem (zák.č. 141/1950 Sb., účinný k 1. 1. 1951), v němž problematiku nekalé soutěže upravovalo ustanovení § 352, obsahující zvláštní případ náhrady škody (náhradu škody způsobené nekalou soutěží).⁷³³

Obchodní zákoník z období po r. 1989⁷³⁴ již nepřevzal z prvorepublikového zákona proti nekalé soutěži zakotvení trojí různé ochrany nekalé soutěže (soukromoprávní, trestní a správní; tento způsob se však ani v předválečné praxi příliš neosvědčil). Obchodní zákoník je soukromoprávním předpisem, podle něhož mohou být uloženy **pouze civilní sankce**; vychází se tedy zásadně z práva osoby dotčené nekalou soutěží, příp. i jiných osob podat soukromoprávní žalobu k soudu. V případech nekalé soutěže, které jsou současně upraveny veřejnoprávními předpisy (např. zákonem o regulaci reklamy, zákonem o provozování rozhlasového a televizního vysílání, zákonem o ochraně spotřebitele, tiskovým zákonem aj.) mohou být rušitelům (nekalé jednajícím subjektům) ukládány pokuty příslušnými správními orgány z úřední povinnosti (podle správního řádu). Pokud byl spáchán trestný čin nekalosoutěžním jednáním, postupuje osoba dotčená tímto činem podle příslušného ustanovení trestního zákoníku (viz § 248), a to samostatně anebo i vedle soukromoprávní ochrany (podle obch. zák. nebo obč. zák.). V některých případech nekalosoutěžních jednání působí účinně, příp. i preventivně ještě také samoregulační mechanismy.⁷³⁵

Právní úprava nekalé soutěže v obchodním zákoníku chrání čistotu soutěžních

733 Blíže k tomu u nekalé soutěže. VEČERKOVÁ, E. in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol., *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl. (§ 1 až 220)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 200.

734 Zákonč. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (až tímto zákonem byl zrušen § 352 občanského zákoníku z r. 1950)

735 Zejména v oblasti reklamy se uplatňují samoregulační nástroje. V ČR působí samosprávný orgán Rada pro reklamu ČR (dále jen RPR ČR), jehož arbitrážní komise se zabývá případy reklamy, které jsou nebo by mohly být v rozporu se Zásadami etické reklamní praxe platné v České republice (tzv. Etickým kodexem). Arbitrážní komise RPR ČR se vyjadřuje ke konkrétní reklamě (tiskové, billboardové, letákové, televizní, rozhlasové, internetové aj.), a to na základě stížností stěžovatelů (vč. stížností soukromé osoby – spotřebitele) nebo z vlastního podnětu. Předmětem posuzování arbitrážní komise RPR ČR nejsou však nikdy právní otázky (např. zda uvedená reklama je klamavá, zlehčující, nepřipustná srovnávací či jinak nekalosoutěžní, nebo zda reklamou bylo zasaženo do práv k firmě apod.). Více o činnosti Rady pro reklamu ČR na webových stránkách www.rpr.cz.

vztahů především se zaměřením na **soutěžitele** – stejně jako prvorepublikový zákon proti nekalé soutěži⁷³⁶ – a přihlíží navíc také k zájmům **spotřebitelů a zákazníků**, kterým poskytuje ve značné míře možnost samostatně se bránit proti činům nekalé soutěže.

Zákonný zákaz nekalé soutěže nelze však vnímat jako zákaz hospodářského soutěžení vůbec. K právu na úspěch v hospodářské soutěži se v této souvislosti vyjádřil ve svém článku P. Hajn⁷³⁷: „Mají-li právní normy tolerovat a dokonce podporovat hospodářské soutěžení, musí zaručovat i „právo na úspěch v hospodářské soutěži“. Právo nemůže zajišťovat nejen rovnost soutěžních výsledků, ale ani jejich „spravedlnost“. Jestliže jedni mají mít právo na úspěch v hospodářské soutěži, musí existovat jiní, kteří v hospodářské soutěži neobstojí a dokonce i zaniknou jako subjekty hospodářského soutěžení. Právo proto nemůže nikomu bránit, aby v soutěži likvidoval konkurenta, pokud k takovému výsledku vedla vyšší soutěžní zdatnost uplatňovaná metodami považovanými za přijatelné. Znamená to, že určité tržní postavení a určité rozměry hospodářské aktivity by neměly být omezovány těm, kdo se jich domohli řádnými vítězstvími v konkurenčních bojích. Právo na úspěch v hospodářské soutěži v sobě zahrnuje i právo používat těch metod, které k úspěchu v soutěži vedou. Obecně lze říci, že účastníkům hospodářské soutěže musí společenské regulační mechanismy umožnit přiměřenou soutěžní agresivitu; přiměřené soutěžní lákání (někdy bude hraničit se soutěžní lstivostí) i přiměřené soutěžní využití výkonů někoho jiného (tj. přiměřenou dávku parazitismu). Potíž tkví, stejně jako v mnoha jiných životních oblastech, v interpretaci slova „přiměřené“. Jeho výklad bude vždy záležet na okolnostech jednotlivého případu a vždy alespoň zčásti i na hodnotových měřících těch, kdo jednotlivé případy posuzují. Ti budou muset vážit různé zájmy, které se v hospodářském soutěžení projevují. Budou muset dovolovat rozmanitost lidského soutěžního chování, brát v úvahu zvláštní možnosti a schopnosti jednotlivých hospodářských subjektů a jen v nezbytně nutné míře korigovat tyto vlastnosti s ohledem na subjekty jiné. Hospodářské soutěžní (či soutěživé) chování patří k nejvýraznějším projevům lidského chování vůbec a projevuje se i v takových oblastech života, které mají s hospodářskou soutěžní činností zdánlivě jen málo společného. Navíc právní re-

736 Podle z.p.n.s. postiženými (poškozenými) mohli být jediné soutěžitelé (příčemž soutěžitelem podle § 46 zákona se rozuměl jediné podnikatel), přímí konzumenti (odběratelé, zákazníci) nepatřili pod ochranu zákona. To však neznamenalo, že by závadným jednáním nemohli být poškozeni také oni; ale mohli se dovolávat pouze ochrany poskytnuté jim jinými zákony (např. zákoníkem občanským, trestním). Bezprostřední spotřebitelé (odběratelé, zákazníci) nemohli podat podle zákona proti nekalé soutěži žalobu o náhradu škody, přestože byli činem nekalé soutěže sebevíce poškozeni. Blíže in SKÁLA, K., *Nekalá soutěž. Její podstata a stíhání podle zákona ze dne 15. července 1927*, č. 111 Sb. z. a n. Praha: Praetor, 1927, s. 11 a 49.

737 HAJN, P., O právu na soutěžní chování. *Právník*, 1998, č. 10 – 11, s. 916 – 930.

gulace hospodářské soutěže představuje vysoce abstraktní typ právní úpravy a operuje s mnohými neurčitými pojmy. Soudci a státní úředníci, kteří posuzují soutěžní chování, proto – i v systému psaného kontinentálního práva – v mnohém dotvářejí a často i vytvářejí právní regulaci soutěžního chování. Na takovém „normotvorném procesu“ se ve výrazné míře podílejí i advokáti a další právníci, kteří svými podáními ovlivňují obsah soudních i správních rozhodnutí.“

7.2 Generální klauzule nekalé soutěže

Úprava nekalé soutěže v obchodním zákoníku spočívá v kombinaci vymezení základního ustanovení – **generální klauzule**, která vychází jednak z obecné definice dané článkem 10bis (2) pařížské úmluvy a jednak také z generální klauzule zákona proti nekalé soutěži č. 111/1927 Sb. z. a n. (dále též z.p.n.s.),⁷³⁸ a příkladného výčtu konkrétních skutkových podstat, stejně jako úprava v zákoně proti nekalé soutěži z r. 1927.⁷³⁹ Generální klauzuli (§ 44 odst. 1) je nutno považovat za zásadní, neboť splňuje-li určité jednání kumulativně její tři podmínky, lze hovořit o nekalé soutěži.⁷⁴⁰

738 Od definice stanovené článkem 10bis (2) pařížské úmluvy se generální klauzule v z.p.n.s. odlišovala několika pojmy: „v hospodářském styku“ (namísto „v průmyslu nebo v obchodě“), „dobré mravy soutěže“ (namísto „poctivé zvyklosti“), „jednání způsobilé poškodit soutěžitele“ (namísto „činnost, která odporuje“). Shodně s K. Skálou lze potvrdit, že takto konstruovaná generální klauzule splňovala obecné požadavky pařížské úmluvy: „*O nekalé soutěži jedná zvlášť čl. 10b) smlouvy, který byl v Haagu podstatně doplněn, a to tak, že byla do něho pojata povšechná definice „jednání nekalé soutěže“ a kromě toho vytýčeny byly v něm dvě speciální skutkové podstaty. Srovnáme-li tyto doplňky čl. 10b) s naším zákonem proti nekalé soutěži, shledáme, že se celkem shodují s naším zákonem. I podle našeho zákona rozumíme jednáním proti dobrým mravům soutěže (§ 1 z.p.n.s.) každé soutěžní jednání, které je v rozporu s čestnými zvyklostmi živnosti nebo obchodu.*“ Blíže in SKÁLA, K., Pařížská unijní smlouva na ochranu živnostenského vlastnictví a její vnitrostátní provedení v Československu. *Soutěž a tvorba (časopis pro otázky ochrany živnostenského vlastnictví, autorského práva a nekalé soutěže)*, ročník IV., 1931, č. 9 – 10, s. 170.

739 Současná soudní rozhodnutí stále nacházejí inspiraci v dřívějších rozhodnutích soudů, zejména prvorepublikového Nejvyššího soudu ČR (viz sbírku rozhodnutí Vážný). Právní věta rozhodnutí Vážný 10.611, sp. zn. Rv I 424/30: „*Lze v podstatě souhlasiti s úsudkem odvolacího soudu, že není skutečněn zákonný znak zlehčování podle § 10 zákona proti nekalé soutěži, který předpokládá, že žalovaný učinil údaj o žalobcově podniku za účelem soutěže ... Ale právně mylný je názor odvolacího soudu, že na souzený případ nelze použít povšechného ustanovení § 1 z.p.n.s.*“ In MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 338.

740 Příklad ze soudních rozhodnutí (generální klauzule):

Právní věta rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 1125/2006: „*Při zkoumání, zda je splněna druhá podmínka generální klauzule – rozpor s dobrými mravy soutěže, nutno*

Pokud jsou ještě také navíc splněny další podmínky, vyplývající z některé **speciální skutkové podstaty** nekalé soutěže (upravené v § 45 až 52 obch. zák.), jde o nekalosoutěžní jednání nazvané podle této konkrétní (zvláštní, pojmenované) skutkové podstaty (např. klamavá reklama, klamavé označení zboží a služeb, vyvolání nebezpečí záměny, podplácení, zlehčování, srovnávací reklama). Generální klauzule je v soutěžním právu (v širším slova smyslu) potřebná proto, že nelze předem v zákoně vyjmenovat všechny konkrétní typy narušení hospodářské soutěže.

V ustanovení § 44 odst. 1 obch. zák., které lze považovat za definici nekalé soutěže, jsou obsaženy tři základní podmínky: „Nekalou soutěží je jednání v hospodářské soutěži nebo hospodářském styku, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže a je způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům, spotřebitelům nebo dalším zákazníkům.“⁷⁴¹ Za uvedenou definicí je vysloven zákaz nekalé soutěže.

Ustanovení § 44 odst. 1 má zásadní a výjimečný význam – je obecnou generální klauzulí nekalé soutěže a zásadním vodítkem pro kvalifikaci jednání v hospodářské soutěži či hospodářském styku jako jednání nekalého. Bez ohledu na to, zda jednání naplňuje podmínky některé z konkrétních skutkových podstat nekalé soutěže, jež jsou v demonstračním výčtu v § 44 odst. 2, půjde vždy o nekalosoutěžní jednání, pokud naplňuje kumulativně všechny tři podmínky generální klauzule (tj. § 44 odst. 1). Nekalosoutěžní jednání nemusí být úmyslné, může jít o jednání nedbalostní či zcela nahodilé, bez jakéhokoliv záměru poškozovat či působit újmu třetí osobě, rozhodující je vždy objektivní stav a fakt, že jde o jednání v hospodářské soutěži či hospodářském styku.⁷⁴²

Jsou-li soutěžním jednáním splněny všechny obecné podmínky uvedené v generální klauzuli, lze takové jednání považovat za nekalou soutěž, kterou obchodní zákoník zakazuje.

Podmínka „jednání v hospodářské soutěži nebo hospodářském styku“ neočekává žádnou definici pojmů „hospodářská soutěž“ či „hospodářský styk“, protože při

v každém konkrétním případě přihlídnout ke všem konkrétním okolnostem případu. Jde o otázku právní, nikoli skutkovou, proto ji řeší soudy podle svého mravního a právního, zákonem odpovídajícího přesvědčení, nikoli znalci.“

Blíže viz <http://www.nsoud.cz/rozhod.php>

741 Obchodní zákoník obsahuje tuto rozšířenou definici nekalé soutěže až od novelizace zákonem č. 152/2010 Sb., tj. s účinností od 1. 7. 2010. Novela obohatila generální klauzuli nekalé soutěže o pojmy „hospodářský styk“ a „další zákazníci“, aniž by zrušila pojmy dřívější („hospodářská soutěž“ a „spotřebitelé“), což nepovažujeme za nejspřávnější řešení s ohledem na jednoznačnost výkladu. Mnohé soudy dokázaly a dokáží interpretovat bezproblémově i dřívější pojmy dostatečně široce.

742 HEROLDOVÁ, H. in DĚDIČ, J. a kol., *Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. § 1 – § 92e*. Praha: Polygon, 2002, s. 305. (S aktuální korekcí, že jde o jednání v hospodářské soutěži či v hospodářském styku; pojem hospodářský styk je možno v současné právní úpravě § 44 odst. 1 obch. zák. považovat za širší pojem.)

jejich výkladu se vždy vychází z § 41 obch. zák. Snad můžeme vycházet z jednoznačného závěru, že „hospodářský styk“ je pojmem širším než „hospodářská soutěž“. Jednání v hospodářské soutěži předpokládá existenci nejméně dvou soupeřících subjektů (soutěžitelů) a tím i existenci soutěžního vztahu. Pojem soutěžní vztah je současnou teorií doplněn o „soutěžní vztah ad hoc“ (zejména vhodný pro uspokojivé řešení případů vztahu soutěžitelů s velmi vzdálenými předměty činnosti). P. Hajn⁷⁴³ přináší další nové výstižnější výrazy jako „soutěžní situace“ (namísto dřívějšího pojmu „soutěžní vztah“): subjekty se často ocitají v situacích (soutěžních i jiných), aniž o to záměrně usilovaly (zatímco do vztahů vstupují na základě svých volných projevů) a „soutěžní orientace jednání“ (namísto dříve používaného pojmu „soutěžní záměr či účel“): soutěžitel je orientován určitým směrem, který však nutně nemusí odpovídat jeho vědomému záměru ohledně cíle a účelu jeho jednání; např. nebude hospodářskou soutěží (ani soutěžní orientací jednání) takové jednání, které je zaměřeno na informaci spotřebitelů, politickou diskusi, objektivní testování výrobků apod. Pro vysvětlení pojmu „hospodářský styk“ nejlépe nahlédneme do předválečné komentářové literatury, např. podle L. Hamanna: „Hospodářský styk je pojem známý též § 12 (podplácení). Jde o pojem širší než styk obchodní (§ 4 – nesprávné označování původu zboží) a styk zákaznický (§ 11 odst. 2 – zneužívání podnikových značek a zevnějších zařízení podniku). Stykem hospodářským nebude patrně ryzí styk úřední, soukromý, náboženský, vědecký, literární, umělecký a politický, pokud nevyúsťuje v majetkové cíle a soutěžní snahy. Činnost tak zv. svobodných povolání není zpravidla stykem obchodním, zajisté však jest stykem hospodářským. Z pojmu hospodářského styku dlužno patrně vyloučiti údaje konané ve veřejném zájmu, při čemž veřejným zájmem se rozumí zejména zájem, která má společnost nebo její jednotlivé složky na uspořádání věcí veřejných a sociálních, na zachování zákonů a nařízení a na odstranění zlořádů z veřejné správy a z veřejného života vůbec. Často bude se však pod rouškou hájení veřejného zájmu skrývatí jednání soutěžní.“⁷⁴⁴

Jednáním v hospodářské soutěži nebo v hospodářském styku nemusí být rozhodně dosaženo hospodářského prospěchu, neboť tento znak v generální klauzuli není obsažen, proto nemusí být v každém případě naplněn. Při některém jednání v rámci hospodářské soutěže (např. při zlehčování konkurenta, při vyvolání nebezpečí záměny) nemusí soutěžitel vůbec sledovat svůj hospodářský prospěch, avšak půjde o jednání schopné přivodit újmu soutěžiteli, nebo jiným osobám, a splňující ostatní podmínky nekalé soutěže obsažené v generální klauzuli. Shodně se závěry prvorepublikových teoretiků lze usuzovat, že ne každý případ, kdy jeden hospodářský subjekt způsobí

743 HAJN, P., *Soutěžní chování a právo proti nekalé soutěži*. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2000. s. 119 – 122.

744 HAMANN, L. in HAMANN, L., DRÁBEK, J., BUCHTELA, R., *Soutěžní právo československé*. Praha: V. Linhart, 1938. s. 187 – 188.

újmu hospodářskému subjektu druhému, lze kvalifikovat jako soutěžní jednání, příp. řešit podle ustanovení o nekalé soutěži. Cílem práva nekalé soutěže není postihnout všechny protiprávní nekalé postupy, ale pouze nekalé praktiky soutěžní.

U druhé podmínky – „rozpor s dobrými mravy soutěže“ – vycházíme ze zásady, že generální klauzule neslouží k prosazování obecné mravnosti (tuto funkci plní jiné právní normy), proto v pojmu „dobré mravy soutěže“ musíme klást důraz na slovo „soutěž“. Panuje shoda v tom, že rozhodně uvedené pojmy nelze ztotožňovat, neboť se jedná v prvním případě o obecný pojem („dobré mravy“) a v druhém případě pak o zcela specifický pojem („dobré mravy soutěže“) na obecném pojmu vůbec nezávislý. Úprava nekalé soutěže v obchodním zákoníku má zajišťovat čistotu, slušnost soutěžních postupů. Poměr mezi dobrými mravy soutěže a obecnou etikou lze označit jako „průnik množin“. Určité jednání nebude v souladu s obecnou morálkou, avšak z hlediska soutěžní morálky bude zcela nezávadné. A naopak – některá jednání jsou sice podle zásad obecné morálky nezávadná, mohou však být závadná z přísnějšího hlediska dobrých mravů soutěže (např. soutěžitel si zvolí obchodní firmu nezáměrně zaměnitelnou s firmou jiného, dřívějšího soutěžitele, o jehož existenci vůbec nemohl vědět, není-li zapsán v obchodním rejstříku). Při výkladu pojmu „dobré mravy soutěže“ lze souhlasit s P. Hajnem, že „tato podmínka vyvolává největší interpretační rozpaky. Zákon nevyžaduje, aby jednání soutěžitele, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže, bylo jednáním zaviněným, ať již úmyslně nebo z nedbalosti. Postačí, když se octne v nesouladu s objektivními soutěžními principy.“⁷⁴⁵ Určitá jednání mohou být v rozporu s dobrými mravy soutěže a zároveň v rozporu s obecnější společenskou etikou, příp. obchodnickou etikou. „Dobré mravy soutěže“ lze považovat za podmnožinu morálních norem vůbec a zvláště pak podmnožinu „dobrých mravů“ (podle § 3 odst. 1, resp. § 39 obč. zák.). O rozpor s dobrými mravy soutěže se bude jednat vždy, budou-li narušeny principy výkonové soutěže, tj. takové soutěže, v níž se náskok oproti konkurentům získává kvalitnějšími výrobky, lepšími službami, nižšími cenami, nápaditější reklamou. Soudy postihují jako jednání v rozporu s dobrými mravy soutěže i taková jednání, která se nezdaří zvláště nebezpečná v konkrétním jednom případě, avšak mohla by vést k napodobení nežádoucího chování a stupňování jeho intenzity – podle předválečných rozhodnutí by mohla vést k celkovému „zdivočení soutěžních mravů“.

Nelze podpořit názor, že v rozporu s „dobrými mravy soutěže“ je pouze takové jednání, které se podobá jednáním upraveným v dílčích skutkových podstatách. V hospodářské soutěži stále dochází k novým, dosud neznámým nekalosoutěžním jednáním (tj. jednáním splňujícím všechny tři podmínky generální klauzule), která nebyla zákonem pojmenována a která jsou proto soudy podřazována právě pod

745 HAJN, P., *Soutěžní chování a právo proti nekalé soutěži*. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2000. s. 122 – 126.

generální klauzuli, zejména pro jejich rozpor s „dobrymi mravy soutěže“ – tzv. nepojmenované skutkové podstaty nekalé soutěže.

Každé protiprávní jednání soutěžitele v oblasti hospodářské soutěže bude pravděpodobně v rozporu s „dobrymi mravy soutěže“. V konkrétních případech jednání musí rozhodnout o rozporu s „dobrymi mravy soutěže“ soud, neboť jde o otázku ryze právní. Nejde o otázku skutkovou, proto ji neposuzují znalci. Soudce však nemůže věc posuzovat ze svého pohledu, ale vždy jen z pohledu objektivního, ovlivňován pouze zákonem (což není specifický požadavek na soudce rozhodujícího o naplnění generální klauzule, ale obecný požadavek kladený na každého soudce). Přestože jsou „dobré mravy soutěže“ otázkou právní, jejich etický obsah nelze pominout. Stejně jako obecné „dobré mravy“ jsou vnitřně diferencovány, jsou rozděleny i „dobré mravy soutěže“. Mezi soutěžiteli různých oborů budou platit různá kritéria „podnikatelské etiky“ či „obchodních zvyklostí“. Proto musí soud zvažovat porušení „dobrých mravů soutěže“ vždy ad hoc, s ohledem na oblast, v níž k soutěži dochází. Soud musí ve svém rozhodování přihlížet k tomu, jak se na konkrétní jednání hledí mezi soutěžiteli (konkurenty).

Vládní důvodová zpráva k z.p.n.s k této podmínce (v § 1) uváděla: „Soutěží rozumí se tu spoluzávodění o odbyt zboží neb výkonů. Spoluzávodění to ovládáno je jistými mravními zásadami (dobrymi mravy), které zachovávají nebo mají zachovávat všichni ti, kdož mají na tomto spoluzávodění účast. Nejde tu snad jen o mravní pravidla té které výdělečné činnosti, nýbrž o povšechné zásady regulující hospodářskou činnost vůbec a odpovídající tudíž mravnímu nazírání a představám o slušnosti osob na této činnosti zúčastněných, správně a spravedlivě myslících.“ L. Hamann ve svém komentáři k § 1 z.p.n.s. poznamenal: „Soudíme, že dobré mravy soutěže jsou mravní názory, jež zákon velí v soutěži uskutečňovati a jež udržují soutěžní pořádek. Definice ta je sice bezbarvá a mnoho neříká, avšak tytéž vady vykazuje mnohomluvná definice vládní důvodové zprávy.“⁷⁴⁶

Třetí podmínkou je „způsobilost přivodit újmu jiným soutěžitelům, spotřebitelům nebo dalším zákazníkům“⁷⁴⁷, která má být vysvětlována tak, že soutěžitel nesmí být omezován ve svobodě podnikat. Správný přístup k právní regulaci podnikatelské svobody je založen na poznání, že podnikatel (soutěžitel) musí mít alespoň

746 Vládní důvodová zpráva k zákonu proti nekalé soutěži. Poslanecká sněmovna, 1926, tiskč. 255. In HAMANN, L., DRÁBEK, J., BUCHTELA, R., *Soutěžní právo československé*. Praha: V. Linhart, 1938. s. 695.

HAMANN, L. in HAMANN, L., DRÁBEK, J., BUCHTELA, R., *Soutěžní právo československé*. Praha: V. Linhart, 1938. s. 189.

747 Pojem „zákazník“ (další zákazníci) byl do generální klauzule a do § 45 přiřazen až novelizací obch. zák., provedenou zákonem č. 152/2010 Sb. a účinnou k 1. 7. 2010, a to jako reakce zákonodárce na tzv. katalogové podvody. Viz též u aktivní legitimity osob v rámci kapitoly o právní ochraně proti nekalé soutěži.

tolik svobody, aby mohl dosahovat hospodářský prospěch, ale jeho soutěžní činnost nemůže být na újmu ostatním soutěžitelům (potažmo i spotřebitelům a zákazníkům). Samotná způsobilost přivodit újmu (újma nemusí vůbec nastat) jinému soutěžiteli či jiným osobám ještě nevypovídá o nekalém charakteru soutěžního jednání. Pro zjištění, zda se jedná o nekalosoutěžní jednání (mj. i o rozpor s dobrými mravy soutěže), však nestačí sama tato orientace na soutěžní úspěch jednoho (a soutěžní porážku jiného); z hlediska práva proti nekalé soutěži jsou důležité metody, jimiž má být tohoto cíle dosaženo. Protiprávnost jednání nelze vyvozovat ze způsobení (možnosti způsobení) újmy jiným takovými prostředky, které jsou v hospodářském boji považovány za soutěžně slušné (to však nevylučuje určitou dávku soutěžní agresivity, soutěžní lstivosti). V hospodářském soutěžním boji se neuplatní starořímská zásada „neminem laedere“ (neškodit nikomu). Požadavek soutěžního boje v souladu s právem by mohl znít „škodit druhým jen právem dovolenými metodami“. Proto se musí při výkladu generální klauzule nekalé soutěže brát v úvahu také § 41 obch. zák. a v něm uvedené právo na soutěžní chování.⁷⁴⁸

Výrazem „újma“ dal zákonodárce najevo, že může jít o újmu v širším slova smyslu, tedy jakoukoli újmu materiální (hmotnou škodu) i nemateriální (např. poškozování dobré pověsti, porušování práva na soukromí, tzv. rozmělnění obchodní firmy a jiných druhů označení, snížení sebedůvěry oklamaného spotřebitele apod.). Není nutné dokazovat vznik újmy, ani rozsah újmy, aby určité jednání mohlo být kvalifikováno jako nekalosoutěžní. Důkaz, že jednání „je způsobilé přivodit újmu“, se bude opírat o subjektivnější kritéria, než je tomu u důkazů, pokud újma skutečně vznikla. Musí jít však o možnost vzniku újmy reálnou, nikoliv vyspekulovanou. Obchodní zákoník nijak blíže neurčuje rozsah újmy, která musí z určitého jednání alespoň hrozit, aby takové jednání mohlo být posouzeno jako nekalosoutěžní. Zejména nebyly použity přívlastky, které se při jiných příležitostech používají (např. „újma značného rozsahu“, „podstatná újma“). Proto ke splnění zákonného předpokladu „způsobilosti přivodit újmu“ postačí, když hrozí i vznik újmy nepřilíživě rozsáhlé. V rozhodovací praxi (mj. s ohledem na rozhodovací praxi ESD) lze ovšem dospět k názoru, že újma (hrozící nebo skutečně existující) v nepatrném, zanedbatelném rozsahu není vlastně újmu.

Podmínka „přivodit újmu jiným soutěžitelům, spotřebitelům nebo dalším zákazníkům“ vykládá se tak, že újma nemusí hrozit všem skupinám osob (soutěžitelům, spotřebitelům, zákazníkům) současně; postačí, že nekalosoutěžní jednání (a s ním i újma) bude směřovat jen vůči jedné skupině. K naplnění tohoto znaku postačí (přes použitý plurál), aby jednání bylo způsobilé přivodit újmu soutěžiteli, spotřebiteli nebo zákazníkovi jedinému (např. soutěžiteli, jemuž bylo porušeno obchodní tajemství; soutěžiteli, jehož právo k obchodní firmě nebo jinému označení bylo porušeno; spotřebiteli

748 HAJN, P., *Soutěžní chování a právo proti nekalé soutěži*. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2000. s. 127 – 128.

– odběrateli, jemuž je na základě klamavých reklamních informací dodáván investiční celek; zákazníkovi, který byl oklamán při uzavírání smlouvy). Určitě však nebude postačovat ke kvalifikaci jednání nekalé soutěže, dozná-li újmu (mohla by doznat) pouze určitá okrajová skupina spotřebitelů (např. reklama u zboží denní spotřeby) a bude-li chybět rozpor takového jednání s dobrými mravy. Proto bývá již tradičně přípustné tzv. obvyklé reklamní přehánění, i když určitá část spotřebitelů (spíše podprůměrné inteligence) může takové reklamě uvěřit a doznat v důsledku toho újmu.

Nestačí však samo o sobě splnění podmínky „způsobivosti přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům“. Až budou kumulativně splněny všechny tři podmínky generální klauzule, konkrétní jednání lze považovat za nekalou soutěž.

Využití předválečné nekalosoutěžní judikatury v současných nekalosoutěžních sporech je do jisté míry omezené, neboť podle generální klauzule z.p.n.s. („...jednání způsobilé poškodit soutěžitele...“) mohla být některá tehdejší soutěžní jednání posuzována jako přípustná (nikoliv jako nekalá soutěž), a to ze dvou důvodů: jednak § 1 z.p.n.s. hovořil o „škodě“ a jednak zákon mohl být použit pouze na „soutěžitele“, resp. podnikatele.

K uvedenému třetí podmínce generální klauzule se L. Hamann ve svém komentáři k § 1 z.p.n.s. vyjádřil tak, že jednáním je míněn projev zevně smysly vnímatelný a že je jím nutno rozumět i nečinnost; dále že stačí způsobilost poškodit soutěžitele, že není zapotřebí poškození nastalého, a že zákon nežadá nebezpečí intenzivního poškození, hrozit může i škoda nehmotná. „Je sporné, zda existují vůbec jednání proti dobrým mravům soutěže, jež by nebyla způsobilá soutěžitele poškodit. Příklady, jež uvádí Skála, nezdají se příliš přílehlavými. Spíše se zdá, že způsobilost poškodit soutěžitele je pojmovým znakem jednání proti dobrým mravům soutěže, jež se jeví jako ohrožení soutěžního pořádku. Není-li soutěžní pořádek ohrožen, nelze mluvit o jednání proti dobrým mravům soutěže. Nesporně je, že při uplatňování pouhého nároku zdržovacího nemusí žalobce dokazovat, že žalovaný si byl nebo musil býti vědom způsobivosti jednání soutěžitele poškodit.“⁷⁴⁹

Vedle nekalosoutěžních jednání výslovně upravených v obchodním zákoníku (a pojmenovaných § 45 až 52), existuje řada dalších soutěžních jednání, která naplňují všechny obecné podmínky uvedené v generální klauzuli a proto je nutno označit taková jednání za nekalou soutěž. Tato další nekalosoutěžní jednání nejsou nijak obchodním zákoníkem pojmenována, proto je teorie označuje za tzv. „nepojmenované nekalosoutěžní delikty“ (příp. soudcovské skutkové podstaty). Jsou to takové případy nekalé soutěže, které soudy podřazovaly a podřazují pod generální klauzuli nekalé soutěže. Z judikatury k nekalé soutěži je patrné, že větší díl případů byl podřazen pod samostatně aplikovanou generální klauzuli.

749 HAMANN, L. in HAMANN, L., DRÁBEK, J., BUCHTELA, R., *Soutěžní právo československé*. Praha: V. Linhart, 1938. s. 202 – 203.

Z komentáře L. Hamanna ke generální klauzuli z.p.n.s. plyne, že „speciální poznámky k § 1 zabývají se vyhraněnějšími skutkovými podstatami, jež se v nejrůznějších obměnách v denním životě opakují. Nevyčerpávají ovšem ani z daleka ony miliony skutkových podstat podřaděných generální klauzuli.“⁷⁵⁰

7.3 Pojmenované skutkové podstaty nekalé soutěže při označování podnikatelů

Ze speciálních skutkových podstat, které jsou upraveny ustanoveními § 45 až 52 obch. zák., se označování podnikatelů (ať už obchodní firmou či jinými způsoby) nejvíce dotýká § 47 vyvolání nebezpečí záměny. Není však vyloučeno, že firma či jiné označení podnikatele bylo soutěžitelem nekalosoutěžně použito také v reklamě. Pokud by uvedené reklamní sdělení bylo klamavé, mohlo by být podřazeno pod skutkovou podstatu § 45 klamavá reklama, pokud by se jednalo o srovnávací reklamu, která by nevyhovovala stanoveným podmínkám v obch. zák., pak by mohla být podřazena pod skutkovou podstatu § 50a srovnávací reklama. Při označování podnikatelů je možné uvažovat také o nekalosoutěžním jednání podle § 46 klamavé označení zboží a služeb, § 48 parazitování na pověsti nebo § 50 zlehčování soutěžitele.

S ohledem na výše uvedené je vždy zapotřebí, aby konkrétní jednání soutěžitele splňovalo nejprve tři základní podmínky generální klauzule nekalé soutěže, teprve následně lze toto jednání případně podřadit pod některou ze speciálních skutkových podstat. V případě, že dané jednání nebude splňovat všechny podmínky té které speciální skutkové podstaty, může stále jít o jednání nekalé soutěže podle obecné skutkové podstaty – generální klauzule.

V dalším výkladu se zaměříme pouze na tu skutkovou podstatu nekalé soutěže, která se dotýká obchodní firmy a jiných způsobů označování podnikatelů, a to na **vyvolání nebezpečí záměny**, a pokusíme se vymezit základní podmínky podle § 47 obch. zák.

Ustanovení § 47 obch. zák. vychází z příkladmo uvedené skutkové podstaty (vyvolávání nebezpečí záměny) upravené článkem 10bis (3) pařížské úmluvy: „Zejména musí být zakázány: 1. jakékoliv činy, které by mohly jakkoliv způsobit záměnu s podnikem, výrobky nebo s průmyslovou nebo obchodní činností soutěžitele“. Ustanovení § 11 z.p.n.s. z r. 1927 upravovalo podle tohoto mezinárodního rámce skutkovou podstatu „zneužívání podnikových značek a zevnějších zařízení podniku“.⁷⁵¹

750 HAMANN, L. in HAMANN, L., DRÁBEK, J., BUCHTELA, R., *Soutěžní právo československé*. Praha: V. Linhart, 1938. s. 203. Tyto „speciální poznámky k § 1“ jsou rozpracovány na str. 203 – 243 uvedeného díla, přičemž autor poznámek uvádí v logickém přehledu nepojmenované skutkové podstaty nekalé soutěže (např. porušení smluvního závazku, zneužití důvěry, porušení cizího známkového práva, využívání cizí práce, nepřipustné akviziční způsoby s uvedením 11 typů apod.).

751 Ustanovení § 11 z.p.n.s.: (1) Kdo užije jména, firmy nebo zvláštního označení podniku

Obchodní zákoník rozlišuje jednak (a) užití určitých označení, která již někdo jiný užívá po právu, dále (b) užití označení nebo zvláštní úpravy výrobků atd., které platí v zákaznických kruzích za příznačné, a (c) napodobení výrobků, jejich obalů apod.⁷⁵²

Podle § 47 obch. zák. vyvoláním nebezpečí záměny je

- a) užití firmy nebo názvu osoby nebo zvláštního označení podniku užívaného již po právu jiným soutěžitelem,
- b) užití zvláštních označení podniku nebo zvláštních označení či úpravy výrobků, výkonů nebo obchodních materiálů podniku, které v zákaznických kruzích platí pro určitý podnik nebo závod za příznačné (např. i označení obalů, tiskopisů, katalogů, reklamních prostředků),
- c) napodobení cizích výrobků, jejich obalů nebo výkonů, ledaže by šlo o napodobení v prvcích, které jsou již z povahy výrobku funkčně, technicky nebo esteticky předurčeny, a napodobitel učinil veškerá opatření, která od něho lze požadovat, aby nebezpečí záměny vyloučil nebo alespoň podstatně omezil, pokud jsou tato jednání způsobilá vyvolat nebezpečí záměny nebo klamnou představu⁷⁵³ o spojení s podnikem, firmou, zvláštním označením nebo výrobky anebo výkony jiného soutěžitele.

K současnému znění § 47 uvádí I. Pelikánová, že „obchodní zákoník zde zřetelně reaguje na obě citované úpravy (pařížskou úmluvu i z.p.n.s.), avšak je pokusem

nebo závodu způsobem takovým, že může z toho vzejít ve styku zákaznickém záměny se jménem, firmou nebo zvláštním označením podniku nebo závodu, užívaným po právu již jiným soutěžitelem, může být žalován, aby se zdržel takového užívání a odstranil závadný stav.

- (2) Rozsudkem může být k návrhu žalobce žalovanému uloženo, aby učinil v zákaznickém styku při svém jménu, firmě nebo zvláštním označení podniku nebo závodu změnu rozeznatelnost zabezpečující, jde-li pak o užívání firmy jiné než osobní nebo zvláštního označení podniku nebo závodu, po případě také, aby zvolil jinou firmu nebo označení.
- (3) Předchozích ustanovení o zvláštním označení podniku nebo závodu jest přiměřeně použití na zvláštní zevnější zařízení podniku nebo závodu, která v zákaznických kruzích platí za příznačná pro určitý jiný podnik nebo závod (jako na úpravu zboží nebo jeho označení, úpravu obalů, tiskopisů, katalogů, reklamních prostředků).
- (4) Věděl-li jednající nebo musil-li vědět, že používání jména, firmy nebo zvláštního označení podniku nebo závodu nebo zevnějších zařízení je způsobilé přivodit záměnu, může být žalován i o náhradu škody.
- (5) Ustanovení § 3 jest přiměřeně použití.

752 PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 1. část, § 1 – 55. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2003. s. 477.

753 Druhá podmínka „nebo klamnou představu o spojení s...“ byla do tohoto ustanovení vřazena až novelou zák.č. 370/2000 Sb., účinnou k 1. 1. 2001.

zformulovat úpravu nově tak, aby znamenala pozitivní syntézu dosavadních formulací i poznatků z judikatury. Je to patrné již z názvu skutkové podstaty, který se liší od z.p.n.s.: Formulace pařížské úmluvy je velmi široká, omezujícím prvkem je jenom určení týkající se předmětu záměny – podnik, výrobky, průmyslová nebo obchodní činnost soutěžitele. Naše úprava nepochybně zahrnuje i nebezpečí záměny podnikatele. Obchodní firma je totiž nástrojem identifikace podnikatele a neoprávněné užití obchodní firmy § 47 výslovně uvádí podobně jako z.p.n.s. uváděl neoprávněné užití jména nebo firmy. Náš kodex je oproti pařížské úmluvě konkrétnější, avšak ve srovnání s § 11 z.p.n.s. poskytuje ochranu širší. Praktický význam rozdílů není velký, protože ve všech případech je zvláštní skutková podstata doplnitelná generální klauzulí, která umožňuje stíhat i jednání, jež jsou vyvoláváním nebezpečí záměny, ačkoli na ně nedopadá speciální ustanovení. Konkrétnější formulace speciálního ustanovení má význam zejména pro aplikační praxi, již usnadňuje.⁷⁵⁴

Skutková podstata vyvolání nebezpečí záměny postihuje jednání, v němž prolínají klamavé a parazitní prvky – právě klamáním soutěžitel parazituje na jiných subjektech nebo jejich výrobcích nebo výkonech. Pokud se soutěžitel vydává za jiného, klame v subjektu, připodobňuje-li své výrobky či služby k výrobkům či službám cizím, klame v objektu. Cílem jeho snah bude zpravidla zjednání vlastního prospěchu v hospodářské soutěži (příp. jen možnost získání prospěchu) na úkor jiných soutěžitelů nebo spotřebitelů. Uvedený cíl soutěžitele není vůbec uveden v podmínkách nutných k naplnění této skutkové podstaty (žádný vlastní prospěch, ani cizí úkor či újma – ta však plyne z generální klauzule). Je však nutné, aby soutěžitelovo jednání bylo způsobilé vyvolat nebezpečí záměny nebo klamnou představu o spojení s podnikem, firmou, zvláštním označením nebo výrobky či výkony jiného soutěžitele. Podmínka způsobilosti jednání vyvolat nebezpečí záměny nebo klamnou představu je obsažena ve větě, která se vztahuje ke všem třem výše uvedeným částem ustanovení (díličím skutkovým podstatám pod písmeny a/, b/, c/). Rozumí se tím objektivní situace, tedy hrozba vzniku záměny nebo klamně představy, vůbec nemusí k záměně nebo klamně představě skutečně dojít, nemusí být dokonána.⁷⁵⁵ Jde o ohrožovací povahu všech v zákoně uvedených díličích jednání. Pro objektivní povahu zaměnitelnosti je rozhodující celkový dojem průměrného spotřebitele, nikoliv individuální schopnosti konkrétní osoby. Nebezpečí záměny musí existovat ve vztahu k jinému soutěžiteli. Podle

754 PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 1. část, § 1 – 55. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2003. s. 476.

755 Podle rozhodovací praxe „zaměnitelnost je třeba chápat v poloze objektivní, není nutno zkoumat úmysl soutěžitele, event. okolnost, zda věděl, či mohl vědět o tom, že zde existují předměty chráněné ve prospěch jiného soutěžitele“. Blíže v rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 813/93 in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 151.

této skutkové podstaty nemůže jít o případy, kdy soutěžitel vyvolá nebezpečí záměny mezi svými vlastními výrobky nebo výkony různého druhu či mezi jednotlivými součástmi svého podniku. Takové případy by se musely kvalifikovat buď jako klamavé označení zboží a služeb (§ 46 obch. zák.) nebo klamavá reklama (§ 45 obch. zák.), příp. jako nekalá soutěž podle generální klauzule (§ 44 odst. 1 obch. zák.).

Ustanovení § 47 ve vztahu k jednotlivým právům na označení, chráněným zvláštními zákonnými úpravami, má zejména ten význam, že nepodléhá omezení principem speciality. Jestliže známkové právo dává výlučnou ochranu jenom proti označování stejnou nebo zaměnitelnou značkou pro zboží nebo služby téhož druhu jiného výrobce, právo nekalé soutěže rozšiřuje ochranu na veškerá možná nebezpečí záměny, k nimž může dojít v soutěžním vztahu. Soutěžní vztah je sice také určitou formou principu speciality, ale formou značně volnější oproti omezení danému třídou výrobků známkového práva.⁷⁵⁶

Skutková podstata vyvolání nebezpečí záměny (§ 47) se skládá ze tří částí (dílcích skutkových podstat), přičemž ke každé z těchto částí se vztahuje závěrečná věta za písm. c): „pokud jsou tato jednání způsobilá vyvolat nebezpečí záměny nebo klamnou představu o spojení s podnikem, firmou, zvláštním označením nebo výrobky anebo výkony jiného soutěžitele“. Pokud by uvedená podmínka protiprávnosti jednání uvedených pod písm. a), b) a c) u některého jednání soutěžitele odpadla, nemohlo by se jednat o tuto skutkovou podstatu nekalé soutěže.

Lze souhlasit s názorem a rozbořem I. Pelikánové, že „vyvolání nebezpečí záměny je podmnožinou klamavosti, je jedním z případů klamavého účinku. Závěrečná věta („pokud jsou tato...“) však nedoplňuje klamavost bez omezení, ale jenom takovou, která spočívá v nesprávné představě o spojení s podnikem, firmou, zvláštním označením nebo výrobky či výkony jiného soutěžitele. Oproti jednoduchému nebezpečí záměny, kdy se spotřebitel bude domnívat, že např. výrobek pochází od jiného výrobce, než je tomu ve skutečnosti, touto klamavostí budou i případy, kdy si sice uvědomuje, kdo je výrobcem, avšak mylně předpokládá sepětí tohoto pravého výrobce s jiným soutěžitelem. Nejběžnějším příkladem takového spojení budou koncernové nebo kooperační vztahy. Způsobilostí vyvolat nebezpečí záměny nebo klamnou představu se i v tomto případě rozumí objektivní situace, hrozba vzniku záměny bez ohledu na to, zda k záměně nebo klamně představě skutečně došlo nebo nedošlo. Tak se konstatuje, že důkaz o tom, že k záměně v několika případech došlo, nemusí nutně znamenat, že uvedená způsobilost je dána, a naopak – skutečnost, že k záměně nedošlo, nebrání důkazu, že způsobilost vyvolat záměnu tu je. Oproti z.p.n.s. je naše současná formulace vlastně „dvojité potenciální“: jednání totiž musí být způsobilé (tedy schopné) vyvolat nikoli záměnu, ale nebezpečí záměny. Naše znění snad lze chápat jenom jako

756 PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 1. část, § 1 – 55. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2003. s. 478.

podtrhující ohrožovací povahu jednání. Objektivní povaha zaměnitelnosti je vykládána tak, že není závislá na individuálních schopnostech určité konkrétní osoby, ale je rozhodující „celkový dojem průměrného spotřebitele“. Pokud by tedy bylo prokázáno, že k záměně skutečně došlo, měl by soud zkoumat, zda jí podlehl průměrný spotřebitel nebo jiná osoba. Za nevhodné se považuje využívání znalců k posouzení způsobilosti vyvolat záměnu, protože znalci vzhledem ke své odbornosti mají deformovaný pohled na věc a ideálním průměrným spotřebitelem je právě soudce.⁷⁵⁷

Skutková podstata vyvolání nebezpečí záměny doplňuje a rozšiřuje ochranu poskytovanou právní úpravou obchodní firmy (§ 8 – 12 obch. zák.), ochranných známek, průmyslových vzorů, označení původu apod. (dle zvláštních předpisů) tím, že přiznává ochranu nejen firmám a označením přiznaným formálním způsobem (registrovaným), ale i těm označením, která se stala příznačnými pro podnikatele či jinou osobu jejich faktickým užíváním a která nejsou žádným jiným způsobem chráněna.

Užití firmy nebo názvu osoby nebo zvláštního označení podniku užívaného již po právu jiným soutěžitelem – § 47 písm. a): Nekalosoutěžní úprava zde jde nad rámec absolutní ochrany obchodní firmy. Za předpokladu splnění podmínek ze závěrečné věty za písm. c/ („pokud jsou tato jednání způsobilá...“) nekalou soutěží bude nejen popsané „užití firmy“ jiného podnikatele, ale také „užití názvu“ osoby (čímž lze patrně rozumět nejen název právnické osoby, ale i jméno fyzické osoby bez obchodní firmy) nebo zvláštního označení podniku (např. i název organizační složky podniku, provozovny, označení na štítu podniku či závodu apod.). Toto ustanovení rozlišuje obchodní firmu (název označující subjekt – podnikatele), název osoby (jakékoliv jiné osoby než podnikatele – právnické i fyzické) a také další označení podniku (název označující objekt).⁷⁵⁸ Zvláštní označení podniku nepožívají žádné ochrany dané speciálními zákony, proto při jejich jistém způsobu používání, který bude splňovat podmínky nekalé soutěže, může docházet právě k porušení ustanovení o nekalé soutěži (§ 47 obch. zák., příp. jen generální klauzule). Nebezpečí záměny lze vztáhnout nejen na případy, kdy může být zaměněn jeden subjekt (podnikatel či jiná osoba) za jiný (tzv. přímé nebezpečí záměny), ale také na případy, kdy by mohl vzniknout mylný dojem (klamná představa) o určité hospodářské a organizační souvislosti různých subjektů, která vůbec neexistuje – např. koncernové podniky (tzv. nepřímé nebezpečí záměny). Nekalosoutěžním jednáním podle § 47 písm. a) může být užití obchodní

757 PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku (s přihlédnutím k evropskému právu)*. 1. díl, § 1 – 55. 4. aktualizované vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 471 – 472 (a tam citovaná literatura „Soutěžní právo ČSR“)

758 V § 11 z.p.n.s. se rozlišuje označení podniku, ale také označení závodu. Z Důvodové zprávy k z.p.n.s. vyplývá: „Osнова rozeznává mezi podnikem a závodem, přihlížejíc ke skutečnosti, že i jednotlivé závody, z nichž se určitý podnik skládá, mívají svoje zvláštní označení, pod nímž jsou v zákaznických kruzích známy.“

firmy podnikatele, názvu právnické osoby nebo příjmení fyzické osoby po právu užívané jiným soutěžitelem, ale i jakéhokoli dalšího označení, které soutěžitel užívá, aniž užíváním porušuje nějaký zákon (např. tzv. štít, tj. název provozovny umístěný zvenčí na budově, nemá u nás zvláštní právní úpravu).

Užití zvláštních označení podniku nebo zvláštních označení či úpravy výrobků, výkonů anebo obchodních materiálů podniku, které v zákaznických kruzích platí pro určitý podnik nebo závod za příznačné (např. i označení obalů, tiskopisů, katalogů, reklamních prostředků) – § 47 písm. b): Zde jsou tzv. zvláštní označení podniku spojena s tím, že „platí v zákaznických kruzích pro určitý podnik nebo závod za příznačné“, na rozdíl od označení spojených s jejich „užíváním již po právu jiným soutěžitelem“ podle písm. a). Půjde např. o určité nehmotné statky, které se mohou stát pro podnik příznačnými (např. know-how, symboly,⁷⁵⁹ doménová jména). Má-li takový statek značnou hodnotu, přestože není právně upraven (tzv. nechráněný statek), znamená zvýšení hodnoty podniku. I. Pelikánová k tomu uvádí, že „zákonodárce zde použil jako omezující podmínku pro určení okruhu chráněných označení a úprav formulaci takřka doslova shodnou se z.p.n.s. („které v zákaznických kruzích platí pro určitý podnik nebo závod za příznačné“).⁷⁶⁰ Na tomto místě dokonce převzal odlišení podnik – závod, které na jiných místech, nepřesně redukoval jenom na podnik. Příznačnost je tedy prvkem významným, protože je podmínkou poskytnutí ochrany – pokud ovšem ochrana není poskytována podle písm. a), kde takováto podmínka stanovena není a předpokládá se tedy speciální právní ochrana. Příznačnost byla chápána (a je možno ji chápat stejně i dnes) tak, že zákaznické kruhy spojují představu určitého podniku s určitým označením nebo s určitou úpravou výrobků atd. Judikatura konstatovala, že i druhové označení se může stát příznačným, že rozhodující je priorita příznačnosti. Významné je i omezení na představy zákaznických kruhů. Je to jiný okruh osob, než jsou soutěžitelé.”⁷⁶¹ Pod pojmem „zákaznické kruhy“ si lze dnes

759 „Použití symbolu poštovní trubky, umístěného u venkovního firemního označení, je způsobilé vzbudit dojem o možném propojení provozovny žalovaného s poštovním úřadem, resp. o poskytování poštovních služeb žalovaným, ač tomu tak není. Svým jednáním vstoupil žalovaný v soutěžní vztah se žalobcem, jenž poštovní služby poskytuje.“ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 788/94 in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. Praha: C.H.Beck, 2000, s. 75 – 78.

760 Zákon proti nekalé soutěži z r. 1927 spojil úpravu označení a zvláštních zařízení podniku, jimiž se rozumělo patrně i všechno jiné (vyjma jména, firmy, zvláštního označení podniku nebo závodu), co je způsobilé individualizovat určitý podnik nebo závod. Náš kodex je oproti z.p.n.s. užší, omezuje se jenom na úpravu výrobků, výkonů nebo obchodních materiálů podniku. In PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 1. část, § 1 – 55. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2003. s. 480.

761 PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku*. 1. část, § 1 – 55. 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2003. s. 481.

představit (s použitím současných pojmů pro subjekty v nekalé soutěži) pravděpodobně spotřebitele a zákazníky.

Napodobení cizích výrobků, jejich obalů nebo výkonů (naopak napodobení v prvcích, které jsou již z povahy výrobku funkčně, technicky nebo esteticky předurčeny, a napodobitel učinil veškerá opatření, která od něho lze požadovat, aby nebezpečí záměny vyloučil nebo alespoň podstatně omezil, nebývá považováno za nekalou soutěž) – § 47 písm. c): Tato dílčí skutková podstata spočívá v **tzv. otrockém napodobení** výrobků, jejich obalů nebo výkonů. Překrývá se s předchozí skutkovou podstatou podle písm. b/ (napodobení obalů bude obvykle zároveň užitím zvláštních označení či úpravy výrobků podniku), ale neobsahuje prvek příznačnosti. Rozhodující je zejména funkční, technická a také estetická předurčenost prvků konkrétního výrobku. Shodnost nebo podobnost výrobků (funkční, technická, estetická) různých soutěžitelů nemůže být nekalou soutěží, pokud napodobitel učiní všechna opatření, která lze od něho požadovat, k vyloučení či podstatnému omezení vyvolání nebezpečí záměny.⁷⁶² Jedinou **podmínkou zůstává nebezpečí vyvolání záměny a klamavost** podle poslední věty, uvedené za textem sub a) až c), která se vztahuje ke všem těmto dílčím skutkovým podstatám. Napodobení výrobků může současně porušovat také práva z průmyslového vlastnictví (zejména práva k vynálezu, průmyslovému vzoru, užitému vzoru); jejich ochrana není vázána na splnění podmínek nekalé soutěže.

Všechny tři dílčí skutkové podstaty jsou nekalosoutěžním jednáním jenom za předpokladu, že jsou způsobila k vyvolání zaměnitelnosti nebo klamavosti v zákoně uvedeném smyslu. Pokud by některé mezery tohoto ustanovení nebylo možné v praxi překlenout výkladem, lze případy neoprávněných zásahů soutěžitelů do práv podnikatele k obchodní firmě, názvu, jménu a dalším označením, podřadit pouze pod generální klauzuli.

7.4 Právní ochrana proti nekalé soutěži (relativní)

Na **podnikatele (fyzické a právnické osoby), kteří jsou zapsáni v obchodním rejstříku**, se vztahuje tzv. absolutní ochrana firmy (podle § 8 až 12 obch. zák.) a vedle

762 Napodobení je přípustné jenom v té míře, pokud je nezbytné z hlediska funkce výrobku. Funkce výrobku totiž podmiňuje i tvarové řešení výrobku a další jeho vlastnosti. Je proto nutno najít hranici mezi nezbytnou shodou mezi funkčně shodnými výrobky a mezi shodou, která může vyvolat záměnu s výrobky jiného výrobce. Tak např. je možno zaměnitelnosti zabránit, jestliže výrobce na povrch výrobků umístí zřetelné označení odlišující jeho výrobek od podobného výrobku jiného výrobce. Je ovšem obtížnou otázkou, které prvky jsou nezbytné z hlediska funkčního nebo technického, zejména když zákon tuto výjimku rozšiřuje i na hlediska estetická. In PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku (s přiblížením k evropskému právu)*. 1. díl, § 1 – 55. 4. aktualizované vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 476.

ní také tzv. relativní ochrana obchodní firmy, příp. i jejich dalších zvláštních označení, názvů, značek apod., které používají např. v propagaci, v reklamě, na vývěsních štítech (nekalosoutěžní ochrana podle § 44 a násl. obch. zák.).

Z ustanovení § 8 odst. 2 obch. zák. vyplývá, že ustanovení obchodního zákoníku o obchodní firmě se nevztahují **na podnikatele (fyzické i právnické osoby), kteří nejsou zapsáni v obchodním rejstříku**. Na tyto podnikatele dopadá občanskoprávní absolutní ochrana jejich jména (fyzické osoby podle § 13 až 16 obč. zák.) nebo názvu (právnické osoby podle § 19b obč. zák.), pod nimiž podnikají a činí právní úkony, a dále tzv. relativní ochrana jejich jména, názvu, příp. také dalších zvláštních označení, značek apod. podle obchodního zákoníku (ochrana před nekalou soutěží podle § 44 a násl. obch. zák.).

Z ustanovení o právních prostředcích ochrany proti nekalé soutěži (§ 53 a 54 obch. zák.) ve spojitosti s generální klauzulí nekalé soutěže (§ 44 odst. 1) vyplývá, že **pasivně legitimovanými osobami** (tzv. rušiteli) mohou obecně být: soutěžitelé⁷⁶³ a jiné osoby (odlišné od osob soutěžitelů, a to zejména ty, které jsou uvedeny v konkrétních skutkových podstatách)⁷⁶⁴. Pokud jde o skutkovou podstatu vyvolání nebezpečí záměny (§ 47), lze usuzovat, že žalován (pasivně legitimován) může být v podstatě kdokoli, kdo „užil firmu nebo název osoby nebo zvláštní označení podniku ...“, nebo kdo „užil zvláštních

763 Podle § 41 obch. zák. jsou to fyzické i právnické osoby, které se účastní hospodářské soutěže (podnikatelé i nepodnikatelé). Lépe by se hodil pojem „hospodářský soutěžitel“ nebo „soutěžitel v hospodářské soutěži“, aby bylo zřejmé, v jaké oblasti soutěžení se tato osoba vyskytuje. Blíže k pojmu „soutěžitel“ viz např. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 1336/94 (právní věta): „Jednání nekalé soutěže se může dopustit jak podnikatel, tak i osoba, jež se sama podnikání v dané oblasti neúčastní.“ Z dalšího textu uvedeného rozhodnutí vyjímám (právní závěry): „Skutečnost, že nejčastější je nekalosoutěžní jednání podnikatele, které je způsobilé přivodit újmu jinému přímo soupeřícímu podnikateli, který poskytuje plnění téhož druhu nebo plnění zastupitelné, nemůže vést k restriktivnímu výkladu úpravy, proti jejímu jasně vyjádřenému znění. Nekalosoutěžního jednání se může dopustit i ten, kdo neposkytuje plnění téhož druhu, případně i společník obchodní společnosti, i nepodnikatel.“ Blíže in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 51 – 53.

764 Např. v ustanovení § 49 obch. zák. (podplácení) bude touto jinou osobou „osoba, která je členem statutárního nebo jiného orgánu soutěžitele“, příp. „osoba, která je v pracovním či jiném obdobném poměru k soutěžiteli“. K otázce subjektů nutno doplnit, že v současné době „podnik“ nemůže být v nekalé soutěži ani rušitelem ani osobou oprávněnou, přestože je tento pojem v rámci úpravy nekalé soutěže nepřesně použit u několika speciálních skutkových podstat (k čemuž došlo zřejmě při přejímání textu z předlohy – prvorepublikového z.p.n.s.). Podnik je v současné právní úpravě přesně definován v ustanovení § 5 obch. zák. (na rozdíl od z.p.n.s., který definici postrádal) a jako věc hromadná může být pouze objektem obchodně právních vztahů, nikoli subjektem, nemůže tedy vystupovat jako subjekt ani ve vztazích z nekalé soutěže.

označení podniku ...“, nebo kdo „napodobil cizí výrobky, jejich obaly nebo výkony...“, tj. jakýkoliv soutěžitel nebo i jiná osoba. V této souvislosti I. Pelikánová srovnává pasivní legitimaci v § 11 z.p.n.s. („kdo“) a v § 47, v němž podle ní také zůstává zachována neosobní formulace, i když v jiné podobě („Vyvoláním nebezpečí záměny je užití...“), z čehož vyplývá, že může být žalován nejenom podnikatel, který je v soutěžním vztahu k dotčené osobě, ale i kterýkoli jiný podnikatel, jestliže se dopustil popsánoho jednání.⁷⁶⁵ Je třeba však doplnit, s ohledem na současný výklad pojmu soutěžitel (podnikatel i nepodnikatel), že přesnější formulace by měla obsahovat pojem „jakýkoliv soutěžitel“. Na rušiteli bude v některých případech nekalé soutěže, např. i při vyvolání nebezpečí záměny, mimo jiné spočívat i důkazní břemeno (viz níže k aktivní legitimaci spotřebitele).

V komentáři obchodního zákoníku (§ 53) k otázce, kdo může být pasivně legitimován v nekalosoutěžním sporu, autoři⁷⁶⁶ sdělují, že je to komplikovanější. „Dovodit lze, že rušitelem je každá osoba, fyzická i právnická, která se svým aktivním jednáním dopustí nekalé soutěže. Je jím však i tehdy, jestliže za sebe nechá jednat jiného, nebo mu dá k takovému jednání podnět nebo jej podporuje nebo pro sebe využije. Nejde však vždy jen o bezprostřední vztah mezi rušitelem a osobou dotčenou v jejích právech. Např. v souvislosti s reklamou, prodejem, všude tam, kde mezi podnikatelem a adresátem jeho podnikatelských snah, ať je to jiný soutěžitel nebo spotřebitel, je vsunuta třetí osoba, je třeba brát v úvahu i to, nakolik je tato třetí osoba (popřípadě i třetí osoby) odpovědná za nekalosoutěžní jednání. Rozhodující pro posouzení bude zřejmě vztah mezi rušitelem a touto třetí osobou. Jde-li o zcela závislého zaměstnance, který pouze provádí příkaz svého zaměstnavatele, neměla by zde přicházet v úvahu jeho osobní odpovědnost, jestliže nemohl jednání svého zaměstnavatele nijak ovlivnit.“

Např. u klamavého označování zboží a služeb (§ 46), vyvolání nebezpečí záměny (§ 47), parazitování na pověsti (§ 48) může být pasivně legitimován každý, kdo se těchto nekalosoutěžních jednání dopustil, tj. soutěžitelé, ale i jiní podnikatelé, kteří vůbec nejsou s dotčeným soutěžitelem v soutěžním vztahu (např. podnikatelé, kteří nabízejí či prodávají výrobky nebo služby, jejichž označení je způsobilé vyvolat mylnou domněnku nebo klamnou představu nebo jejichž označení parazituje na pověsti jiného soutěžitele).

Aktivně legitimovanými osobami (§ 53 a 54, § 44 odst. 1) mohou být **osoby dotčené nekalou soutěží** (ustanovení § 53 zní obecně: „osoby, jejichž práva byla nekalou soutěží porušena nebo ohrožena“), tedy konkrétně: soutěžitelé dotčení nekalou soutěží, spotřebitelé dotčení nekalou soutěží, zákazníci dotčení nekalou soutěží a jiné osoby dotčené nekalou soutěží, a vedle nich dále také osoby nekalou soutěží

765 PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku (s přihlédnutím k evropskému právu). 1. díl, § 1 – 55.* 4. aktualizované vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 477 (a tam citovaná literatura „Soutěžní právo ČR“)

766 MUNKOVÁ, J., MACEK, J. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol., *Obchodní zákoník. Komentář.* 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 201.

nedotčené (§ 54 odst. 1) – právnické osoby oprávněné hájit zájmy soutěžitelů a právnické osoby oprávněné hájit zájmy spotřebitelů.

Soutěžitelem je podle § 41 obch. zák. jakákoli fyzická i právnická osoba, která se účastní hospodářské soutěže, i když není podnikatelem (jde pouze o legislativní zkratku, nikoli o definici pojmu). Soutěžitel dotčený nekalou soutěží přichází v úvahu jako osoba aktivně legitimovaná v celé šíři úpravy nekalé soutěže. Z komentáře (k § 53) vyplývá, že „pojem „soutěžitel“ obch. zák. používá zásadně jako legislativní zkratku, aniž by se sémantickým významem tohoto pojmu spojoval jakékoli důsledky. Kdo je aktivně legitimován k podání návrhu na zahájení řízení, je třeba odvodit v konkrétním případě z příslušného vymezení skutkové podstaty. Podle toho se pak určí, zda soutěžitelem je skutečně soutěžitel v pravém smyslu slova (osoba podnikající v témže nebo podobném hospodářském oboru), nebo zda je tento pojem použit ve svém významu legislativní zkratky (osoba, jejíž zájmy jsou nekalou soutěží dotčeny).“⁶⁷

V z.p.n.s. z r. 1927 se vyskytovaly v souvislosti s aktivní legitimací soutěžitele (v § 15 odst. 1 a 2) dva pojmy, a to (1) „každý soutěžitel“⁶⁸ (mohl podat žalobu zdržovací a odstraňovací v případech nekalé soutěže splňujících podmínky generální klauzule, nekalé reklamy, nesprávného označování původu zboží a podplácení), a dále (2) „jen ten soutěžitel“⁶⁹, jehož se čin bezprostředně dotýká“ (mohl podat žalobu zdržovací a odstraňovací v ostatních případech nekalé soutěže, tj. při zlehčování, zneužívání podnikových značek a zevnějších zařízení podniku, porušování a využívání obchodních a výrobních tajemství, nekalé soutěži osob pomocných a její používání soutěžitelem). Z komentáře⁷⁰ k § 15 odst. 1 vyplývalo, že „každý soutěžitel“ (žalobce) nemusí být soutěžitelem žalovaného, nemusí být činem bezprostředně dotčen, nemusí prokazovat svoje živnostenské oprávnění a stačí, že je de facto podnikově činným v tom kterém hospodářském oboru; není to tedy konzument, a dále k § 15 odst. 2, že „jen ten soutěžitel...“ je pojem širší než soutěžitel činem poškozený, neboť může žalovat i soutěžitel činem nepoškozený (jemuž vznikla újma, kterou nelze ještě nazvat škodou nebo jemuž škoda pouze hrozí).

677 MUNKOVÁ, J., MACEK, J. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol., *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 200 – 201.

678 Podle § 46 odst. 1 z.p.n.s. „soutěžitelem rozumí se každý podnikatel, jenž vyrábí nebo prodává zboží téhož nebo podobného druhu nebo provádí výkony téhož nebo podobného druhu nebo vůbec je podnikově činným ve stejném nebo podobném oboru hospodářském“.

679 Slovo „soutěžitel“ vsunul ústavně-právní výbor, aby byl dán výraz tomu, že pouhý konzument a nepodnikatel nemá žalobního práva.

HAMANN, L. in HAMANN, L., DRÁBEK, J., BUCHTELA, R., *Soutěžní právo československé*. Praha: V. Linhart, 1938. s. 343.

6770 HAMANN, L. in HAMANN, L., DRÁBEK, J., BUCHTELA, R., *Soutěžní právo československé*. Praha: V. Linhart, 1938. s. 342 – 343.

Spotřebitelem je podle § 52 odst. 3 občanského zákoníku fyzická osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání. Postavení „spotřebitele“ v hospodářské soutěži, resp. v nekalé soutěži lze odvodit zejména z ustanovení § 41 a násl. obch. zák.: spotřebitel rozhodně nesplňuje podmínky stanovené pro soutěžitele (zejména „rozvíjení soutěžní činnosti v zájmu dosažení hospodářského prospěchu“), je tedy osobou odlišnou od soutěžitele. Spotřebitel je osobou aktivně legitimovanou ve všech případech nekalé soutěže, v nichž může být dotčen jeho zájem. Výkladem lze dospět k závěru, že je to zjevně vyloučeno v případech upravených v § 48, § 49, § 50 a § 51 (srov. nesprávný výčet uvedený v § 54 odst. 2).

Podle z.p.n.s. nebylo účelem zákona chránit nepodnikatele a konzumenta (spotřebitele podle současné terminologie): „pouhý konsument a nepodnikatel nemá žalobního práva“.⁷⁷¹

Zákazníkem⁷⁷² (pro účely nekalé soutěže) se rozumí fyzická nebo právnická osoba, která se v hospodářské soutěži nebo v hospodářském styku ocitla skrze jinou osobu (rušitele), která s ním při uzavírání smlouvy jednala nekalosoutěžně (např. použila vůči němu klamavou reklamu, klamavé označení zboží a služeb, případně i jiné nekalé praktiky).⁷⁷³ Z tohoto podání pojmu „zákazník“ by mohlo vycházet (s přihlédnutím k výše uvedenému u soutěžitele), že zákazník není soutěžitelem v pravém slova smyslu (podnikatelem), avšak šlo by případně uvažovat i o tom, že zákazník je soutěžitelem ve významu legislativní zkratky, tj. osobou, jejíž práva jsou nekalou soutěží porušena nebo ohrožena. Pokud práva zákazníka jsou nekalou soutěží porušena nebo ohrožena,

771 HAMANN, L. in HAMANN, L., DRÁBEK, J., BUCHTELA, R., *Soutěžní právo československé*. Praha: V. Linhart, 1938. s. 343.

772 V reakci na nejednotnost postupu soudů při rozhodování sporů z tzv. katalogových podvodů (nekalé praktiky a jinak závadná jednání, k nimž docházelo ze stran tzv. katalogových firem a které naplňovaly především znaky skutkové podstaty § 45 klamavá reklama a § 46 klamavé označení zboží a služeb), bylo podle zákonodárce nutno poskytnout zákonnou ochranu před nekalou soutěží také zákazníkům (většinou právníckým osobám), kteří byli v hospodářském styku osloveni právě těmito tzv. katalogovými firmami. Zákonodárce měl zřejmě za to, že pokud jsou v § 44 odst. 1 uvedeni pouze soutěžitelé nebo spotřebitelé, jiné osoby dotčené nekalou soutěží nemohou uplatňovat z tohoto titulu jakékoliv nároky. Širší výklad § 53 jim to určité umožňoval i dříve, což některé soudy správně aplikovaly ve svých rozhodnutích i před novelizací účinnou k 1. 7. 2010. Navíc mohou soudy pracovat také s pojmem „soutěžitel ad hoc“, jímž by u některých skutkových podstat nekalé soutěže „zákazník“ mohl být.

773 Při přiblížení pojmu „zákazník“ (či pokusu o jeho definici) jsme vycházeli z důvodů (tzv. katalogové podvody), které vedly zákonodárce k doplnění „zákazníka“ do generální klauzule a do § 45 (namísto očekávaného a praktického nahrazení pojmu „spotřebitel“ širším pojmem „zákazník“).

má možnost proti rušiteli uplatnit všechny žalobní nároky podle § 53, a to ve všech případech nekalé soutěže, kterými může být dotčen (stejně jako spotřebitelé dotčení nekalou soutěží).

Z komentáře L. Hamanna ke generální klauzuli z.p.n.s. zjišťujeme, že mnoho z uvedených nepojmenovaných skutkových podstat (v díle na str. 203 – 243) dopadá ve své podstatě právě na „zákazníka“. Např. u nepřipustných akvizičních způsobů tzv. nabídky zboží „zdarma“⁷⁷⁴ nebo nepřipustného lákání,⁷⁷⁵ premiových jednání, lavičkových obchodů, poskytování přídavek, nepřipustného umístění reklamních nebo orientačních tabulek apod. Přestože účelem z.p.n.s. nebylo vůbec chránit zákazníka (ani v generální klauzuli nebyl uveden, ani nemohl být aktivně legitimován), o nekalé soutěži rušitelů mohly soudy rozhodovat proto, že mohl „každý soutěžitel“ (i když nebyl soutěžitelem žalovaného, nebyl ani činem bezprostředně dotčen) podat žalobu zdržovací a odstraňovací.

Jiné osoby v nekalé soutěži jsou osobami odlišnými od soutěžitelů nebo spotřebitelů. Lze je přiblížit jako jakékoliv osoby (fyzické i právnické), jejichž práva byla nekalou soutěží porušena nebo ohrožena. Pokud by práva těchto jiných osob byla porušena nebo ohrožena nekalou soutěží, mohou uplatnit všechny žalobní nároky ve všech případech nekalé soutěže (stejně jako soutěžitelé a spotřebitelé dotčení nekalou soutěží). Pojem „jiné osoby dotčené nekalou soutěží“ není v zákoně uveden, ale výklad k nim směřuje. V teorii se o nich mluví zpravidla jako o osobách, jejichž osobnostní atributy (např. podoba, jméno apod.) byly zneužity k soutěžním účelům (např. v soutěžitelově reklamě) – mohlo se jednat o neoprávněné užití (jména, podoby aj.), ale také o oprávněné užití, při němž si rušitel nemusel být vůbec vědom nekalosoutěžních dopadů svého jednání. Může se jednat také o osoby, kterých se dotkly určité formy zabraňovací soutěže nebo jiné nekalé praktiky. Pokud práva těchto jiných osob byla nekalou soutěží porušena nebo ohrožena, mohou proti rušiteli uplatnit všechny žalobní nároky ve všech případech nekalé soutěže (stejně jako spotřebitelé dotčení nekalou soutěží).

774 Nabídky zpravidla míří k oklamání čtenáře insertu neb prospektu, nabízení počítá s velikou atraktivností slova „zdarma“ graficky obyčejně zvýrazněného.... Německý soud řešil takto spor: inzerát „zcela bezplatná vyučování cizím řečem“ přilákal zájemce, přičemž přihlásivší se reflektant byl poučen dopisem o tom, že nabídnuté bezplatné vyučování není vlastně bezplatným; soud osobu nabízející odsoudil. HAMANN, L. in HAMANN, L., DRÁBEK, J., BUCHTELA, R., *Soutěžní právo československé*. Praha: V. Linhart, 1938. s. 231.

775 „Povšechně lze říci asi tolik, že nesrovnává se s dobrými mravy soutěže takový způsob akvizice, jenž publikum obtěžuje dotěrností a pohoršlivostí. Kdyby se takový způsob akvizice uznal za přípustný, nastaly by pravé závody v dotěrnosti, kupovalo by se namnoze jen proto, aby se ušlo dalšímu obtěžování, zákazníkům brala by se možnost klidného zkoumání jakosti.“ HAMANN, L. in HAMANN, L., DRÁBEK, J., BUCHTELA, R., *Soutěžní právo československé*. Praha: V. Linhart, 1938. s. 227.

Právnícké osoby oprávněné hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů nemají v obch. zák. řešeno, zda musí být k účelům hájení zájmů soutěžitelů nebo spotřebitelů zvláště zřízeny nebo zda mohou být některé již existující organizace takovým oprávněním pouze nadány. Ani v jednom z obou případů by však nešlo o procesněprávní zastoupení soutěžitelů nebo spotřebitelů, nýbrž pouze o hájení zájmů ve sporech o zdržení se a odstranění závadného stavu (nekalosoutěžního jednání).⁷⁷⁶ „Tyto právnícké osoby mají právo žalovat samostatně, svým jménem. Předpokladem není, že by protiprávním jednáním byly samy dotčeny, jsou-li dotčeni členové právnícké osoby nebo alespoň ti, k ochraně jejichž zájmů byla zřízena.“⁷⁷⁷

V z.p.n.s. (§ 15 odst. 1) byla upravena možnost, že může podat žalobu zdržovací a žalobu odstraňovací také každá korporace podle stanov povolána hájit hospodářské zájmy soutěžitelů činem dotčené (leč by byla v témže případě konala smírčí řízení podle § 49), a to v týchž případech nekalé soutěže jako každý soutěžitel. V komentáři⁷⁷⁸ k tomuto ustanovení L. Hamann uváděl, že to mohou být dvě i více korporací, např. svaz obchodníků obuví, obchodní komora a svaz čl. obchodnictva, že musí mít způsobilost procesní, tj. možnost samostatně vcházet v platné závazky, a dále že se zákon snaží zabránit korporacím těžit na úkor žalovaného ze znalostí získaných během smírčího řízení.

I. Pelikánová ve svém komentáři srovnává nejen formulaci současnou (§ 54 odst. 1) a předválečnou (§ 15 odst. 1 v z.p.n.s. – viz níže), ale také odůvodnění, proč se uvedené ustanovení dostalo do zákona. K obch. zák.: „Umožnění takovýchto žalob je významné z hlediska vyvážení nerovnosti ekonomické nebo profesionální mezi rušitelem a dotčeným soutěžitelem nebo spotřebitelem. Rovná úprava právních podmínek může v praxi narazit na to, že některý soutěžitel je ekonomicky slabší (spotřebitel je slabší pravidelně) a zabezpečení ochrany procesními prostředky pro něj může být nedostupné.“ K z.p.n.s. (z důvodové zprávy k zákonu): „...korporace tyto jsou zpravidla složeny z těchto interesentů a rozšíření tohoto práva je tedy jen formální a má význam hlavně procesuální. Důvodem pro přiznání žalobního práva těmto korporacím jest, že se tím počet sporů značně zmenší, neboť rozsudek, jež si vysoudí korporace, bude jistě směřodatným a praejudicielním pro všechny soutěžitele v korporaci sdružené.“

Procesní legitimace osob, jejichž práva byla nekalou soutěží porušena nebo ohrožena, je širší, zatímco procesní legitimace právníckých osob oprávněných hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů je omezena, a to v dvojím smyslu (viz níže).

776 MUNKOVÁ, J., MACEK, J. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol., *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 200.

777 PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku (s přihlédnutím k evropskému právu)*. 1. díl, § 1 – 55. 4. aktualizované vydání. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 477 (a tam citovaná literatura)

778 HAMANN, L. in HAMANN, L., DRÁBEK, J., BUCHTELA, R., *Soutěžní právo československé*. Praha: V. Linhart, 1938. s. 342.

Osoby, jejichž práva byla nekalou soutěží porušena nebo ohrožena (dotčené osoby), jak vyplývá z § 53 obch. zák., mají možnost využít všech právních prostředků ochrany proti nekalé soutěži ve všech případech nekalosoutěžního jednání (§ 44 odst. 1, § 45 až 52 obch. zák.):

- domáhat se, aby se rušitel svého jednání zdržel,
- domáhat se, aby rušitel odstranil závadný stav,
- požadovat přiměřené zadostiučinění (které může být poskytnuto i v penězích),
- požadovat náhradu škody,
- požadovat vydání bezdůvodného obohacení.

Právnícké osoby oprávněné hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů, jak vyplývá z § 54 odst. 1 obch. zák., mohou uplatnit pouze dva z uvedených nároků, a to domáhat se, aby se rušitel svého jednání zdržel a aby rušitel odstranil závadný stav, avšak pouze v některých případech nekalé soutěže – konkrétně podle generální klauzule, klamavé reklamy, klamavého označení zboží a služeb, vyvolání nebezpečí záměny a ohrožování zdraví a životního prostředí (§ 44 odst. 1, § 45 až 47, § 52 obch. zák.).

V souvislosti se **skutkovou podstatou vyvolání nebezpečí záměny** (§ 47) z uvedeného vychází, že jak osoby dotčené tímto činem, tak i právnícké osoby zřízené na ochranu zájmů soutěžitelů budou moci uplatnit své žalobní nároky proti rušitelům. V případech neoprávněných zásahů do práv podnikatele k obchodní firmě, jménu, názvu či jiným označením to budou zpravidla soutěžitelé, resp. podnikatelé, kteří se budou domáhat ochrany svých práv kterýmkoli z žalobních nároků, které mohou být v souladu s aktuální judikaturou uplatněny. Každý soutěžitel (žalobce) musí ve své žalobě prokázat jednání nekalé soutěže, jehož se dopustil rušitel.

Pokud by vyvoláním nebezpečí záměny byl dotčen spotřebitel⁷⁷⁹ nebo zákazník,

779 Výkladem § 53 a upraveného § 54 odst. 1 (po tzv. harmonizační novele v r. 2000) lze dospět k závěru, že spotřebitel má možnost zvolit všechny právní prostředky ochrany proti jednání nekalé soutěže stejně jako soutěžitel, a to ve všech případech nekalé soutěže. Spotřebiteli lze sice podle § 53 obecně přiznat takto širokou aktivní legitimaci, avšak bude oprávněn podat žalobu proti nekalé soutěži pouze v případech vlastního dotčení nekalou soutěží. K podpoře tohoto výkladu poslouží také generální klauzule („je způsobilé přivodit újmu spotřebitelům“). Nemožnost dotčení spotřebitele nekalou soutěží lze nalézt rozhodně v případech nekalosoutěžního jednání podle ustanovení § 48, 49, 50 a 51 obch. zák. Podle D. Rause „Spotřebitel může uplatnit svůj nárok pouze v případě, jde-li o takovou skutkovou podstatu, jejímž naplněním může být dotčen jeho zájem. Zcela vyloučeno je to u parazitování na pověsti, podplácení, zlehčování a porušení obchodního tajemství. Roli spotřebitele může subjekt zaujmout i samotným jednáním nekalého soutěžitele, např. v situaci, kdy mu bylo nabízeno nevyžádané zboží, o které by nikdy neměl

také jim svědčí široká právní ochrana podle § 53 a mohou uplatnit jakýkoli žalobní nárok. Podle § 54 odst. 2 obch. zák., uplatní-li zdržovací nebo odstraňovací žalobu, nemusí spotřebitel prokazovat nekalé soutěžní jednání rušitele v případech uvedených v § 44 odst. 1, § 45 až 47 a § 52.⁷⁸⁰ Důkazní břemeno v těchto případech tíží rušitele (typicky soutěžitele) – podle § 54 odst. 2 obch. zák.: „jestliže se práva... domáhá spotřebitel, musí rušitel prokázat, že se jednání nekalé soutěže nedopustil.“ To platí i pro povinnost k náhradě škody, pokud jde o otázku, zda škoda byla způsobena jednáním nekalé soutěže, a pro právo na přiměřené zadostiučinění a právo na vydání bezdůvodného obohacení. Samotný spotřebitel (žalobce) však vždy bude muset prokázat výši způsobené škody, závažnost a rozsah jiné újmy, povahu a rozsah bezdůvodného obohacení. Z uvedeného vyplývá, že v ostatních případech, tj. v § 48 až 51 obch. zák., pak spotřebitel bude muset jednání nekalé soutěže prokazovat.⁷⁸¹ U vyvolání nebezpečí záměny (§ 47) má tedy spotřebitel ulehčenou situaci s dokazováním.

V případech dotčení nekalosoutěžní srovnávací reklamou bude muset spotřebitel zvolit poněkud jiný postup, než u jiných případů nekalé soutěže, neboť v určité části ustanovení § 54 se zákonodárce evidentně dopustil nechtěného. Srovnávací reklama (§ 50a) je ve výčtech nesprávně spojována se skutkovými podstatami zakotvenými v § 50 a § 51 (v § 54 odst. 1: „mimo případy uvedené v § 48 až 51“ a v § 54 odst. 2: „v případech uvedených v § 44 až 47 a § 52“). Nepřípustná srovnávací reklama podle § 50a obch. zák. by mohla znamenat porušení nebo ohrožení práv spotřebitele stejně jako v případech klamavé reklamy, klamavého označení zboží a služeb, vyvolání nebezpečí záměny a jim podobných jednání nekalé soutěže. Dotčený spotřebitel by tedy měl mít možnost v případě nekalé soutěže způsobené srovnávací reklamou uplatnit všechny právní prostředky ochrany, tj. použít proti rušiteli jakoukoli žalobu (podle § 53). Procesně právní postavení spotřebitele je však v tomto případě (§ 50a) oproti jiným případům nekalé soutěže, jimiž může být dotčen (upraveným v § 44 odst. 1, 45, 46, 47, 52), ze zákona zřejmě nedopatřením znevýhodněno, neboť spotřebiteli není umožněno přesunout důkazní břemeno o nekalé soutěži na rušitele podle § 54 odst. 2.

K závěru, že zákonná úprava § 54 odst. 2 obch. zák. nebyla záměrem (zatižení spotřebitele důkazním břemenem v případech podání žaloby, byl-li dotčen nekalosoutěžní srovnávací reklamou podle § 50a), ale určitou nedůsledností zákonodárce při novelizaci,

zájem a nemohl by tak nikdy spotřebitelem tohoto druhu zboží být.“ In RAUS, D., Některé otázky aktivní legitimace ve sporech o nekalou soutěž. *Právní praxe v podnikání*, 1997, č. 11, s. 33 – 37.

780 Výčet ustanovení je zde uveden tak, jak byl pravděpodobně zákonodárcem zamýšlen, tj. že pod „§ 44“ nutno rozumět pouze „§ 44 odst. 1“, tj. generální klauzuli a nic více.

781 To však jen za předpokladu, že by vůbec v daných případech nekalé soutěže byl tímto jednáním dotčen a podával sám žalobu.

je nutno vzít v úvahu účel tehdy platné směrnice 84/450/EHS k harmonizaci právních a správních předpisů členských států o klamavé reklamě, ve znění směrnice 97/55/ES, týkající se srovnávací reklamy.⁷⁸² Účelem uvedené směrnice byla tehdy (podle článku 1) ochrana spotřebitele.⁷⁸³ Členské státy (podle čl. 4) měly zajistit, aby existovaly v zájmu spotřebitelů, soutěžitelů i celé veřejnosti přiměřené a účinné prostředky k potírání klamavé reklamy a dbát na dodržování ustanovení o srovnávací reklamě. Členské státy dostaly možnost (podle čl. 7) zachovat nebo přijmout předpisy upravující klamavou reklamu k zajištění širší ochrany spotřebitelů, osob provozujících obchod, živnost, řemeslo nebo svobodné povolání, jakož i veřejnosti, což znamená stanovit přísnější pravidla pro regulaci klamavé reklamy (nikoli však pro srovnávací reklamu). Pokud měl mít spotřebitel podle citované směrnice zajištěnou ochranu proti klamavé reklamě i proti nekalosoutěžní srovnávací reklamě, ve výčtu případů nekalé soutěže v § 54 odst. 2 obch. zák. mělo být rozhodně pamatováno i na srovnávací reklamu (§ 50a). Pochopitelně, že je možno tento nedostatek, vyplývající ze zákonné úpravy, překlenout uplatněním žaloby, v níž spotřebitel (v pozici žalobce) opře své dotčení nekalou soutěží o jinou konkrétní skutkovou podstatu (např. o § 45, § 46, § 47), příp. pouze o generální klauzuli, aby mohl využít výhody obrácení důkazního břemene.

V r. 2000 došlo k zakotvení obrácení důkazního břemene v § 54 odst. 2 obch. zák. ve smyslu novelizovaného článku 6 písm. a) směrnice o klamavé a srovnávací reklamě⁷⁸⁴. V této směrnici však byl žalobce ve sporu označen jako „jiný účastník řízení“,

782 V době přijetí tzv. harmonizační novely obch. zák. (tj. § 50a i § 54 odst. 2) byla platná a účinná tato novelizovaná směrnice o klamavé a srovnávací reklamě. Nyní je tato oblast upravena Směrnicí Evropského parlamentu a Rady č. 2006/114/ES ze dne 12. prosince 2006, o klamavé a srovnávací reklamě (kodifikované znění). Účelem této směrnice je podle čl. 1 již jen ochrana obchodníků. Členské státy podle čl. 5 směrnice ES musí zajistit, aby v zájmu obchodníků a soutěžitelů existovaly přiměřené a účinné prostředky k boji proti klamavé reklamě a pro dodržování předpisů o srovnávací reklamě. Členské státy mají možnost podle čl. 8 odst. 1 směrnice ES, aby v oblasti klamavé reklamy zachovaly nebo přijaly ustanovení zajišťující rozsáhlejší ochranu obchodníků a soutěžitelů, nevztahuje se však na srovnávací reklamu, pokud jde o srovnání.

783 Podle článku 1 směrnice ES bylo jejím účelem chránit spotřebitele, ...proti klamavé reklamě... a stanovit podmínky, za nichž je přípustná srovnávací reklama. V současné době je ochrana spotřebitele zakotvena ve Směrnicí Evropského parlamentu a Rady č. 2005/29/ES ze dne 11. května 2005, o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu. Podle článku 1 účelem této směrnice je přispět k řádnému fungování vnitřního trhu a dosáhnout vysoké úrovně ochrany spotřebitele sblížením právních a správních předpisů členských států týkajících se nekalých obchodních praktik, které poškozují ekonomické zájmy spotřebitelů.

784 Článek 6 směrnice 84/450/EHS ve znění směrnice 97/55/ES (o srovnávací reklamě): „Členské státy přenesou na soudy nebo správní orgány pravomoci, které je v občanském soudním řízení nebo správním řízení uvedeném v článku 4 zmocňují: a) požadovat na

nikoliv „spotřebitel“, navíc se měl brát ohled na oprávněné zájmy obou účastníků řízení a na přiměřenost vzhledem k okolnostem daného případu. Naše úprava § 54 odst. 2 dopřává pouze spotřebiteli výhody přesunutí důkazního břemene na rušitele, avšak komunitární právo mělo jistě na mysli takto zvýhodnit i další subjekty, nejen samotného spotřebitele. Zde lze souhlasit s úvahou P. Hajna nad dopady nekalosoutěžních jednání konkrétních rušitelů na jejich „oběti“: „Hodnocení soutěžního jednání (obsah reklamy, pracovní postup, který může mít originální nebo parazitní povahu) záleží i obecněji na okolnostech, které zná pouze jednající subjekt. Proto k obrácení důkazního břemene dochází v situacích, kdy žalobce není prakticky schopen vyvrátit reklamní nebo jiná tvrzení žalované strany, která mají soutěžní relevanci. Je pak na žalovaném (rušiteli soutěžního pořádku), aby prokázal správnost svého tvrzení; to musí platit i v případech, že se ochrany proti nekalé soutěži domáhá někdo jiný než spotřebitel (typicky soutěžitel).“⁷⁸⁵

Sledujeme-li „spotřebitele“ a jeho pozici v nekalé soutěži (podle § 54 odst. 2) z pohledu směrnice o nekalých obchodních praktikách 2005/29/ES,⁷⁸⁶ na výše uvedeném se nic nezmění. I tato současná komunitární úprava, jejímž účelem je dosáhnout vysoké úrovně ochrany spotřebitelů, umožňuje členským státům upravit své vnitrostátní předpisy tak, aby důkazním břemenem byl zatížen obchodník (pozn.: v nekalé soutěži „soutěžitel“).⁷⁸⁷ Také zde můžeme uvažovat, že se v textu § 54 odst. 2 obch. zák. na-

zadavatelé reklamy, aby prokázal správnost skutkových tvrzení obsažených v reklamě, jestliže se takový požadavek, s ohledem na oprávněné zájmy zadavatele reklamy a jiného účastníka řízení, jeví jako přiměřený vzhledem k okolnostem daného případu, a v případě srovnávací reklamy pak vyžadovat od zadavatele reklamy provedení takových důkazů v krátké lhůtě; a b) považovat skutková tvrzení za nesprávná, není-li důkaz požadovaný v souladu s písmenem a) předložen nebo je-li soudem nebo správním orgánem považován za nedostatečný.“

785 HAJN, P., K úpravě nekalé soutěže po „technické novele“ ObchZ. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 5, s. 11.

786 V současné době je ochrana spotřebitele zakotvena ve Směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2005/29/ES ze dne 11. května 2005, o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu. Podle článku 1 účelem této směrnice je přispět k řádnému fungování vnitřního trhu a dosáhnout vysoké úrovně ochrany spotřebitele sblížením právních a správních předpisů členských států týkajících se nekalých obchodních praktik, které poškozují ekonomické zájmy spotřebitelů. Tuto směrnici zapracovává u nás zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.

787 Článek 12 směrnice 2005/29/ES: „Soudy a správní orgány: prokazování tvrzení: Členské státy udělí soudům nebo správním orgánům pravomoci, které je v občanském soudním řízení nebo správním řízení uvedeném v článku 11 zmocňují a) požadovat na obchodníkově, aby prokázal správnost skutkových tvrzení v souvislosti s obchodní praktikou, jestliže se takový požadavek, s ohledem na oprávněné zájmy obchodníka a kteréhokoli

místo samotného „spotřebitele“ mohl objevit např. pojem „spotřebitel nebo soutěžitel“ nebo „osoba, která má ve sporu slabší postavení“ apod.

V první části § 54 odst. 2 obch. zák. je patrná ještě další nedůslednost zákonodárce, resp. pojmová nepřesnost – nesprávně uvedený dřívější pojem „neoprávněný majetkový prospěch“ (v občanském zákoníku byl nahrazen pojmem „bezdůvodné obohacení“ s účinností od 1. 1. 1992).⁷⁸⁸ K výkladu tohoto pojmu je třeba vzít v úvahu i druhou část věty za středníkem (která navazuje na předchozí část a obsahuje správné označení): „...povahu a rozsah bezdůvodného obohacení však musí prokázat vždy žalobce“. Nesprávně použitý pojem „neoprávněný majetkový prospěch“ lze tedy vyložit jako bezdůvodné obohacení (viz § 451 a násl. občanského zákoníku).

Co se týče postavení právnických osob oprávněných hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů (§ 54 odst. 1), ani tito účastníci řízení nemohou své žalobní nároky využít v případě nekalosoutěžní srovnávací reklamy (§ 50a). Zákon jim totiž umožňuje uplatnit zdržovací a odstraňovací žalobu „mimo případy uvedené v § 48 až 51“, z čehož vyplývá, že právě § 50a srovnávací reklama je pro ně vyloučena. Domníváme se, že ani zde není úprava stanovena takto záměrně, ale že zákonodárce pouze opomenul novelizovat citovanou část ustanovení § 54 odst. 1 současně s vložení § 50a do obchodního zákoníku (v r. 2000). Tento nedostatek mohou uvedené právnické osoby překlenout uplatněním žaloby, jež bude vycházet z jiné konkrétní skutkové podstaty nekalé soutěže (např. z klamavé reklamy, klamavého označení zboží a služeb, vyvolání nebezpečí záměny), příp. pouze z naplnění podmínek generální klauzule, obdobně jak bylo doporučeno pro spotřebitele (pro něž by ztráta možnosti obrácení důkazního břemene u žaloby na nekalosoutěžní srovnávací reklamu byla nevýhodná).

„Jsou-li v rámci soutěže obecně, tedy nejen v souvislosti s nekalou soutěží, ale i v souvislosti s ochranou soutěže a i v souvislosti s ochranou obchodního tajemství a obchodní firmy jakožto hospodářského statku porušena práva osob, mají tyto dotčené osoby k dispozici soustavu nároků, které mohou uplatňovat, a jim odpovídající právní prostředky ochrany, tj. různé žaloby dané povahou porušeného práva a další možnosti nápravy utrpěné újmy. Tyto nároky jsou z valné části shodné, nicméně jsou mezi nimi drobné nuance. Procesní úprava směřuje výlučně do oblasti občanského soudního řízení. Tím snad lze vysvětlit, proč je relativně kusá a na jednotlivé instituty procesní, ač nepochybně důležité – jako je předběžné opatření – ani neodkazuje, protože se předpokládá aplikace příslušných ustanovení občanského soudního řádu.“⁷⁸⁹

jiného účastníka řízení, jeví jako přiměřený vzhledem k okolnostem daného případu, a b) považovat skutková tvrzení za nesprávná, není-li důkaz požadovaný v souladu s písmenem a) předložen nebo je-li soudem nebo správním orgánem považován za nedostatečný.“

788 KOZEL, R., *Komentář k novele obchodního zákoníku 2001*. Ostrava: Jirí Motloch – Sagit, 2001. s. 21

789 MUNKOVÁ, J., MACEK, J. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.,

7.4.1 Návrh na vydání předběžného opatření

Obchodní zákoník se v žádném svém procesním ustanovení ani odkazem nezabývá otázkou předběžného opatření, ač tento institut je vzhledem k deliktivní povaze nekalosoutěžních jednání vysoce důležitý. Podle obecné úpravy v § 74 a násl. o. s. ř. lze před zahájením sporu požádat o nařízení předběžného opatření soud příslušný k jednání ve věci samé, a to v případech, že je třeba, aby byly zatímně a dočasně – až do vydání rozhodnutí ve věci – upraveny poměry účastníků. Zásah do práv, který uložením předběžného opatření vznikne, musí být přiměřený tvrzeným právem chráněným zájmům navrhovatele.⁷⁹⁰

V případech nekalé soutěže je soutěžitelem často podáván návrh na vydání předběžného opatření soudem (podle § 74 a násl. o. s. ř.), a to tehdy, má-li velmi rychle dojít k ukončení protiprávních (nekalosoutěžních) zásahů rušitele. Vydáním předběžného opatření lze dosáhnout rychle nápravy protiprávního stavu. Tento prostředek právní ochrany využívají soutěžitelé k okamžité zábraně dalšího pokračování nekalosoutěžního jednání (často i před podáním žaloby), případně i k zabránění vzniku újmy, pokud by z nekalosoutěžního jednání (některého z ohrožovacích deliktů) dotčené osobě újma (materiální nebo nemateriální) hrozila.

Požadavek, aby nekalosoutěžnímu jednání, jímž rušitel zasáhl do práv soutěžitele k obchodní firmě (jménu, názvu, jiným označením) bylo včas zamezeno, je uskutečňován především opatřeními předběžného charakteru. Soutěžitel, který byl nekalou soutěží rušitele dotčen na svých právech k firmě či k jinému označení, má možnost podat návrh soudu na vydání předběžného opatření ještě i před zahájením řízení ve věci podáním žaloby. Pokud by soutěžitel podal návrh na vydání předběžného opatření, v němž by požadoval, aby se neoprávněný uživatel firmy zdržel nekalosoutěžního jednání, soud mu může vyhovět pouze tehdy, není-li žalovaný podnikatelem zapsaným v obchodním rejstříku. Blíže k tomu u absolutní ochrany firmy (včetně judikatury).

Z vydaných soudních rozhodnutí Vrchního soudu v Praze⁷⁹¹ vyplývá několik pravidel, které lze navrhovateli doporučit, aby se jimi řídil ve svých návrzích:

Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 199.

790 MUNKOVÁ, J., MACEK, J. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol., *Obchodní zákoník. Komentář.* 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 205 – 206.

791 Právní věty z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 143/94, sp. zn. 3 Cmo 406/94, sp. zn. 3 Cmo 843/94, sp. zn. 3 Cmo 3/97, sp. zn. 3 Cmo 35/97, sp. zn. 3 Cmo 50/98, sp. zn. 3 Cmo 227/98, sp. zn. 3 Cmo 363/98 in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 240 – 242, s. 243 – 244, s. 244 – 248, s. 269 – 270, s. 270 – 273, s. 279 – 281, s. 286 – 290, 290 – 293.

- „Je věcí navrhovatele, aby doložil podmínky pro vydání předběžného opatření podle § 74 a násl. o. s. ř., v tomto stadiu řízení soud dokazování neprovádí.“
- „Pro vydání předběžného opatření podle § 74 a násl. o. s. ř. není zapotřebí zkoumat, zda je jednoznačně prokázáno naplnění skutkové podstaty jednání nekalé soutěže.“
- „Pokud oprávněný v dostatečné míře osvědčil svůj nárok a hrozí zde nebezpečí z prodlení, je na místě poměry účastníků dočasně upravit.“
- „Návrh na vydání předběžného opatření ve svém petitu musí být jasný, určitý a natolik konkrétní, aby po převzetí do rozhodnutí soudu mohl být i vykonatelný.“
- „Jedním z předpokladů pro vyhovění návrhu na vydání předběžného opatření je jeho přiměřenost a přímá souvislost s vytýkaným zásahem do práv navrhovatele.“
- „Při zkoumání podmínek pro vydání předběžného opatření nelze zamítavé rozhodnutí odůvodnit úvahou soudu o tom, že ve věci samé lze předpokládat značný rozsah dokazování, či že oprávněnost nároku vyplývá až z provedeného dokazování. V této fázi jde pouze o to, zda osvědčené skutečnosti odůvodňují návrh natolik, že lze konstatovat splnění podmínek podle § 102, 74 a násl. o.s.ř. či nikoli.“
- „Pokud žalobce dlouhodobě strpěl jím tvrzený zásah žalovaných do svých práv, nelze nyní nebezpečí z prodlení dovozovat a nebude tak dána podmínka nezbytnosti zatímné poměry účastníků předběžným opatřením upravit.“
- „Předběžným opatřením ukládajícím povinnost nebyl spor sám rozhodnut, v takovém případě je na oprávněném, pokud chce vyloučit důsledky zániku předběžného opatření podle § 77 odst. 1 písm. a), včetně důsledku dle § 77 odst. 3 o.s.ř., aby ve věci samé žalobou se domáhal odpovídajících nároků, v případě tvrzeného nekalosoutěžního jednání pak podle ust. § 53 obč. zák. Přitom oprávněný, pokud předběžným opatřením žádá odstranění určitých prvků jednání, jež se jeví jako nekalosoutěžní a jeho návrhu je vyhověno, svou žalobu ve věci samé již nemůže založit na nároku na odstranění závadného stavu (spočívajícího v těchto prvcích), když tento stav byl v důsledku předběžného opatření již odstraněn – byť jen prozatímně, avšak objektivně tento závadný stav zde v době rozhodnutí soudu již není.“

7.4.2 Žalobní nárok na zdržení se nekalosoutěžního jednání

Zdržovací nárok má preventivní povahu, neboť směřuje proti pokračování v nekalosoutěžním jednání (např. uveřejňování nevhodné reklamy v časopisech nebo neoprávněné zásahy do práv na označení podnikatele). Je vhodným prostředkem zejména v případech, v nichž nekalosoutěžní zásah rušitele stále trvá anebo v nichž existuje

hrozba obnovení nekalé soutěže. Proto jej nelze požadovat tehdy, jestliže rušitel se již reprobovaného jednání nedopouští a jeho opakování v budoucnosti nehrozí.⁷⁹² Žalobu se zdržovacím nárokem (zápůrčí žalobu) mohou úspěšně uplatnit v řízení před soudem proti rušiteli soutěžitelé, spotřebitelé, zákazníci i další osoby, jejichž práva k obchodní firmě, názvu, jménu a dalším označením byla nekalou soutěží porušena nebo ohrožena (dle § 53), dále také právnické osoby oprávněné hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů (dle § 54 odst. 1).

V souladu s ustálenou judikaturou (viz rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 234/93, rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 808/93)⁷⁹³ nelze však zápůrčí (negatorní) žalobu využít proti rušiteli, jímž je podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku. Totéž platí pro návrh výše uvedených aktivně legitimovaných subjektů, aby soud vydal předběžné opatření (dle § 74 a násl. o. s. ř.), jímž by rušiteli uložil zdržet se daného nekalosoutěžního jednání. Pouze žalobou na odstranění závadného stavu může být v takových případech dosaženo nápravy. Zato však v případech nekalosoutěžních zásahů do práv podnikatelů i jiných oprávněných osob k jejich názvu, jménu a dalším neregistrovaným označením lze zápůrčí žalobu využít, neboť směřuje k uložení povinnosti rušiteli, aby se zdržel nekalosoutěžního jednání, spočívajícího v neoprávněném zásahu do cizích práv.

7.4.3 Žalobní nárok na odstranění závadného stavu

Nárok na odstranění závadného stavu směřuje do minulosti, protože se týká odstranění zdroje účinků, které již nastaly⁷⁹⁴ (např. odvolání nepravdivých a zlehčujících tvrzení v dopisech zaslaných zákazníkům soutěžitele nebo vysvětlení a omluva na stránkách deníku, v němž žalovaný dříve uvedl klamavé údaje způsobilé vyvolat nebezpečí záměny, že žalovaný organizačně souvisí s žalobcem). Dotčená osoba, příp. i jiná oprávněná osoba (viz výše) žalobou s odstraňovacím nárokem (restituční žalobou) směřuje k tomu, aby soud žalovanému uložil povinnost změnit obchodní firmu, název, označení, logo, značku, odvolat údaje šířené v médiích (např. v televizním spotu, v tisku, na billboardech, na internetu), v reklamě, propagačních letácích apod. Restituční žaloba je vhodným prostředkem také k vyřešení závadného stavu, který vznikl zápisem dvou shodných nebo zaměnitelných obchodních firem. Odstraňovací žalobou se žalobce (dotčený soutěžitel nebo jiná oprávněná osoba, včetně právnických osob oprávněných hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů) domáhá obnovení stavu,

792 MUNKOVÁ, J., MACEK, J. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol., *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 199.

793 Blíže in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 1 – 3, s. 31 – 34.

794 MUNKOVÁ, J., MACEK, J. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol., *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 199.

kteřý existoval před nekalosoutěžním zásahem do jeho práv k obchodní firmě, jménu, názvu i jiným označením. Způsob odstranění následků porušení těchto práv musí odpovídat obsahu, rozsahu a formě nekalosoutěžního zásahu.

7.4.4 Žalobní nárok na náhradu škody

Nekalou soutěží poškozený soutěžitel, poškozený spotřebitel nebo poškozený zákazník může požadovat v soudní žalobě náhradu škody, na niž se podle § 757 obch. zák. použijí ustanovení § 373 a násl. obch. zák. Žalobce musí ve své žalobě o náhradu škody prokázat splnění všech obecných podmínek vzniku odpovědnosti za škodu podle obch. zák., dále musí prokázat splnění minimálně tří základních podmínek nekalé soutěže (podle generální klauzule), má-li být s žalobou z titulu nekalé soutěže úspěšný. Zásadně je nutno rozlišovat oblast materiální újmy a imateriální újmy. Není přípustné, aby vzniklá materiální újma (škoda) byla nahrazena z titulu přiměřeného zadostiučinění poskytnutého v penězích, a je nutno trvat na tom, že má být vypořádána z titulu náhrady škody, popř. bezdůvodného obohacení.⁷⁹⁵

Nárok na náhradu škody z titulu nekalé soutěže právníckým osobám oprávněným hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů nenáleží (viz § 54 odst. 1).

Žalobní nárok na náhradu škody náleží mezi tradiční prostředky ochrany proti neoprávněným zásahům do práv soutěžitele (podnikatele) k firmě a jiným označením. Jeho úkolem je reparovat vzniklou materiální újmu soutěžitele, příp. jiné oprávněné osoby (dědice, bývalého podnikatele apod.). Nárok na náhradu škody z titulu nekalé soutěže (dle § 53 obch. zák.) může požadovat kdokoli, jehož práva k obchodní firmě, jménu, názvu nebo jinému označení byla nekalou soutěží porušena nebo ohrožena, tedy nejen podnikatel, který má (nebo dříve měl) obchodní firmu, ale i podnikatel, který nemá obchodní firmu a podniká pod svým jménem či názvem, stejně tak i nepodnikatel, který vystupuje pod svým jménem nebo názvem.

Pokud jde o postup poškozeného soutěžitele (nejčastěji podnikatele s firmou) při soudní ochraně před nekalosoutěžním jednáním zasahujícím do jeho práv k obchodní firmě či jinému označení, žalobce musí ve své žalobě specifikovat protiprávní zásah do svých práv k firmě či jinému označení, vyčíslit rozsah utrpěné škody,⁷⁹⁶ prokázat

795 Tuto otázku posuzoval Vrchní soud v Praze (rozhodnutí sp. zn. 3 Cmo 684/95) takto (právní věta): „Pokud oprávněnému vznikla hmotná újma, prostředkem nápravy může být pouze náhrada škody, eventuálně vydání bezdůvodného obohacení. Nelze připustit, aby (např. z důvodů obtížného prokazování výše škody) si cestou požadavku na zaplacení přiměřeného zadostiučinění oprávněný řešil jemu vzniklou újmu hmotnou.“ MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 255 – 260.

796 „Pokud má být podle žalobce zavázán žalovaný k náhradě jemu vzniklé škody, pak – aby žaloba netrpěla vadou – musí být jasně a přesně udána peněžitá částka, kterou žalobce

výši škody, dále musí prokázat příčinnou souvislost mezi protiprávním jednáním žalovaného (neoprávněného uživatele jeho firmy či jiného označení) a vznikem škody, příp. i neexistenci okolností vylučujících odpovědnost. U deliktních škod se neuplatní prvek tzv. předvídatelnosti vzniku škody jako u kontraktních škod. Zavinění není třeba prokazovat, protože obchodněprávní úprava odpovědnosti za škodu je konstruována na objektivním principu (tedy s možností liberace, nikoli exkulpace).

Také podle § 11 odst. 4 z.p.n.s. mohl být rušitel žalován o náhradu škody: „Věděl-li jednatel nebo musil-li vědět, že používání jména, firmy nebo zvláštního označení podniku nebo závodu nebo zevnějších zařízení je způsobilé přivoditi záměnu, může býti žalován i o náhradu škody.“ Z komentáře k tomuto odstavci plyne: „Žalobce nemusí dokazovati, že žalovaný jednal v úmyslu záměnu přivoditi, nýbrž že žalovaný byl nebo si musil býti vědom, že je tu nebezpečí záměny.“⁷⁹⁷

V § 16 z.p.n.s. je upraven obsah nároku na náhradu škody.⁷⁹⁸ Komentář k § 16 k osobě žalobce uvádí: „Aktivně legitimován ku žalobě o náhradu škody je vždy jen ten soutěžitel, jenž jednáním nekalé soutěže utrpěl škodu. Zájmová korporace žalovati nemůže, ani poškozený konsument, jenž ovšem může dle okolností žalovati podle obč. nebo obch. zákona.“ K „ušlému zisku“ v komentáři nacházíme: „Ušlý zisk nelze vždy dobře odlišiti od pozitivní škody, obzvláště tam, kde jde o hodnoty nepřímé, jako při skladu zboží, nebo kde hodnota věci je dána výdělečnou činností.“ K poškození obchodní firmy se v komentáři cituje věta ze soudního rozhodnutí (cit. v díle Rouček-Sedláček): „Škoda způsobená diskreditováním firmy, je škoda způsobená zmenšenou možností výdělku, ale v tom spočívá hodnota firmy, jde tedy o pozitivní škodu a nikoliv ušlý zisk.“ K samotnému pojmu „ušlý zisk“ používá komentář věty ze soudních rozhodnutí.⁷⁹⁹

požaduje, jíž je soud v řízení i při rozhodování vázán. K určení výše škody, která žalobci vznikla, není totiž zapotřebí součinnosti (soudem vynucené) škůdce.“ Z právní věty rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 186/96 in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 260 – 262.

797 HAMANN, L. in HAMANN, L., DRÁBEK, J., BUCHTELA, R., *Soutěžní právo československé*. Praha: V. Linhart, 1938. s. 299 – 324.

798 Ustanovení § 16 z.p.n.s.: (1) Slova v zákoně použitá „musil vědět“ značí nevědomost zaviněnou hrubou nedbalostí. (2) Škodou podle tohoto zákona jest rozuměti též ušlý zisk. (3) O tom, zdali škoda vznikla a o její výši může soud rozhodnouti podle volného uvážení, oceňuje pečlivě všechny okolnosti. (4) Kromě náhrady může soud podle okolností přirknouti žalobci na jeho návrh též přiměřené odškodné za utrpěné příkoří a jiné osobní újmy. (5) Je-li několik osob povinno k náhradě škody podle ustanovení tohoto zákona, ručí rukou společnou a nerozdílnou.

799 „Ušlý zisk jest odůvodněná naděje na zisk; nahrazuje se právě tato naděje a nikoliv zisk, který by se snad podle počtu pravděpodobnosti dostavil. Plnou jistotu nelze požadovati,

7.4.5 Žalobní nárok na přiměřené zadostiučinění

Žalobní nárok na přiměřené zadostiučinění, má vést především k odstranění nemohotné újmy, kterou způsobil rušitel nekalou soutěží dotčené osobě. Uvedený žalobní nárok (satisfakční žalobu) mohou využít soutěžitelé, spotřebitelé a zákazníci, kterým byla nekalou soutěží rušitele způsobena jakákoliv nemateriální újma, anebo jimž takováto újma přinejmenším v budoucnu z nekalé soutěže hrozila. Právníckým osobám oprávněným hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů nepřísluší uplatnit v žalobě nárok na přiměřené zadostiučinění z titulu nekalé soutěže (viz § 54 odst. 1).

Žalobce může v žalobě požadovat přiměřené zadostiučinění v nepeněžitě formě (která není zákonem blíže určena), nebo v penězích, případně také v obou formách současně. Zákonem preferovaná nepeněžitá forma přiměřeného zadostiučinění má povahu tzv. morálního plnění. Jejím účelem je odčinění nemajetkové újmy, která byla způsobena nekalou soutěží rušitele, příp. která pouze hrozila v budoucnu nastat, a to stejnými nebo podobnými prostředky, jakými byla tato újma vyvolána (např. omluva v televizi po odvysílání klamavého televizního reklamního spotu, omluva na webových stránkách internetu po uveřejnění nekalosoutěžní internetové reklamy, omluva v konkrétním periodiku po uveřejnění závadných informací v novinách nebo časopisech atd.), a to případně i opakovaně. Peněžitá forma přiměřeného zadostiučinění bývá využívána v případech, kdy zásah do nemateriální sféry dotčené osoby může způsobit ztráty také v její majetkové sféře a nelze předpokládat, že nepeněžitá satisfakce tuto ztrátu vyrovná. Obchodní zákoník nestanoví pravidla pro určení výše satisfakčního plnění (v penězích), zakotvuje pouze „přiměřenost“. V žalobním návrhu žalobce uvede ve vztahu k újmě či předpokládané újmě určitou částku, z níž soud vychází a podle svého volného uvážení určí výši náhrady nemajetkové újmy v penězích, která nesmí přesáhnout částku žalobcem požadovanou, může však být i výrazně nižší, příp. nemusí být přiznána vůbec. Soud přitom přihlíží k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení nebo ohrožení práv žalobce došlo.

V komentáři k § 53 Munková, J. a Macek, J. uvádí, že „právě proto, že nárok na přiměřené zadostiučinění je nárokem, který podléhá volné úvaze soudu, soud vychází z těch okolností a hledisek, jež vyšly v řízení najevo a jimiž žalobce v řízení plní svou povinnost tvrdit a prokazovat svá tvrzení. Volná úvaha soudu neznamená libovůli soudu, který bez dalšího, aniž by posuzoval v daném případě konkrétně zjištěné a také prokázané skutečnosti a okolnosti jednání v nekalé soutěži, určí, kdy

nýbrž jen jistou pravděpodobnost. Pouhé (neodůvodněné) naděje nejsou předmětem náhrady ušlého zisku. K pojmu ušlého zisku nestačí možnost zisku, nýbrž je zapotřebí bezpečnosti nebo aspoň pravděpodobnosti, že by zisku bylo dosaženo, kdyby určitá okolnost nebyla nastala. Rozhoduje naděje na zisk podle pravidelného běhu věcí a nikoliv pouhá možnost zisku.“ In HAMANN, L. in HAMANN, L., DRÁBEK, J., BUCHTELA, R., *Soutěžní právo československé*. Praha: V. Linhart, 1938. s. 346 – 348.

požadovaná forma satisfakce je či není na místě, a tudíž je či není přiměřenou. Pro svou úvahu musí mít soud k dispozici dostatek tvrzených a prokázaných skutečností, vymezujících určité hranice, z nichž soud při svých úvahách vychází (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 511/2006 ze dne 5. 5. 2006).⁸⁰⁰

Postup dotčeného soutěžitele (nejčastěji podnikatele s firmou) při soudní ochraně před nekalosoutěžním jednáním zasahujícím do jeho práv k obchodní firmě či jinému označení je u tohoto nároku o něco jednodušší než např. u nároku na náhradu škody (viz výše). Žalobce musí ve své žalobě zejména specifikovat nekalosoutěžní zásah do svých práv k firmě či jinému označení, odůvodnit oprávněnost ochrany svých práv (např. právem priority), uvést svůj náhled na závažnost vzniklé újmy, uvést všechny okolnosti nekalosoutěžního jednání rušitele. Podle rozhodnutí soudu „u nároku na poskytnutí zadostiučinění ve finanční podobě je třeba, aby žalobce v žalobě vyšší takto požadovaného zadostiučinění uvedl. Je třeba totiž vycházet z předpokladu, že přiměřené zadostiučinění požadované v penězích má nahradit nemajetkovou újmu, jež jednáním žalovaného žalobci vznikla, nárok má a musí vycházet ze skutečností, jež jsou známy pouze žalobci, neboť jím vyjadřuje svou vlastní újmu nemajetkové povahy.“⁸⁰¹

Pokud by žalobce náhradu vzniklé škody, k níž došlo nekalou soutěží, zamýšlel požadovat prostřednictvím žalobního nároku na přiměřené zadostiučinění v peněžité formě (přestože by škodu v žalobě záměrně označil jako „újma“), soud mu takovýto nárok na přiměřené zadostiučinění nemůže přiznat.⁸⁰²

Uvedený žalobní nárok nepatří sice k tradičním prostředkům ochrany proti nekalé soutěži (pokud jde o jeho název), přesto však i v § 16 odst. 4 z.p.n.s. nacházíme pomyslné dělení škody na škodu hmotnou a škodu nehmotnou: „Kromě náhrady může soud podle okolností přikhnouti žalobci na jeho návrh též přiměřené odškodné za utrpěné příkoří a jiné osobní újmy.“ K tomu se vyjádřil L. Hamann⁸⁰³ v komentáři takto: „§ 16 klade vedle pojmu škody (skutečné škody a ušlého zisku) ještě pojem

800 MUNKOVÁ, J., MACEK, J. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol., *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 203. (Citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ČR ve věci žalobkyně V., spol. s r.o. proti žalované Kancelář Senátu Parlamentu ČR, o ochranu proti nekalé soutěži, se týká nároku žalobkyně na přiměřené zadostiučinění formou omluvy a také formou peněžitou; blíže viz rozsudek na www.nsoud.cz)

801 Rozhodnutí Vrchního soudu sp. zn. 3 Cmo 58/97 in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 273 – 275.

802 V souladu s judikaturou – viz např. rozhodnutí Vrchního soudu sp. zn. 3 Cmo 684/95 (právní věta uvedena v kapitole o náhradě škody), rozhodnutí Vrchního soudu sp. zn. 3 Cmo 58/97 (viz výše).

803 HAMANN, L. in HAMANN, L., DRÁBEK, J., BUCHTELA, R., *Soutěžní právo československé*. Praha: V. Linhart, 1938. s. 347.

odškodného za osobní újmy. Míjí pod pojmem prvním škodu hmotnou a pod pojmem druhým škodu nehmotnou? Jisto je, že obč. zákon pod pojmem škody rozumí i škodu nehmotnou (bolestné v § 1325, cena zvláštní obliby v § 1331). Jisto je též, že odškodným rozuměti sluší vždy jen náhradu za škodu nehmotnou („osobní újmy“).“ K odst. 4 komentář uvádí: „Doslov „podle okolností přiřknouti“ by zdál se nasvědčovat tomu, jako by zákon delegoval soud k přisouzení odškodného jaksi dle libovůle. Není tomu tak. Odškodné za osobní újmy je odrůdou náhrady škody. Podle vládní důvodové zprávy bude míti odst. čtvrtý význam zejména při §§ 10, 11, 13, ježto v případech těchto náhrada škody neposkytne zpravidla úplné odčinění utrpěné újmy. ... Soud může přisouditi náhradu i odškodné, avšak i jen náhradu nebo jen odškodné. ... Nárok na odškodné za osobní újmy přísluší též osobě právnické. ... Odškodné lze přiznati jen za újmy nehmotné na př. za znehodnocení dobré pověsti výrobků žalobcových, za ponížení a vůbec nehmotné ublížení.“

7.4.6 Žalobní nárok na vydání bezdůvodného obohacení

Institut bezdůvodného obohacení je obecným občanskoprávním institutem (§ 451 až 459 občanského zákoníku), který se v současné době využívá i ve vztazích obchodněprávních (obchodní zákoník neobsahuje vlastní úpravu), a to bez ohledu na subjekty daného vztahu (podnikatelé, nepodnikatelé) a na důvody a okolnosti, za nichž došlo k bezdůvodnému obohacení (při podnikání, v hospodářské soutěži apod.). Jednání nekalé soutěže není v úpravě bezdůvodného obohacení výslovně zmíněno jako specifický důvod, avšak výkladem lze dospět k tomu, že nekalosoutěžní bezdůvodné obohacení je majetkovým prospěchem, který rušitel získal z nepoctivých zdrojů (nekalá soutěž je dle § 44 zakázané jednání). Podle § 451 odst. 1 obč. zák. kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat.

V případech nekalé soutěže, v nichž dotčený soutěžitel, spotřebitel nebo zákazník uplatní v žalobě nárok na vydání bezdůvodného obohacení, bude soud zvažovat, zda se skutečně jedná o bezdůvodné obohacení na úkor žalobce, zda k němu došlo nekalou soutěží a zda jsou splněny všechny podmínky, za nichž je možno uložit rušiteli, aby osobě dotčené nekalou soutěží (žalobci) toto bezdůvodné obohacení vydal. Lze si představit např. situaci, že dotčenou osobou je majitel obchodní firmy (podnikatel), na jehož úkor rušitel svým neoprávněným jednáním (nekalosoutěžním zásahem do práv podnikatele k obchodní firmě) získal určitý majetkový prospěch. Aktivně legitimován v tomto případě je soutěžitel (podnikatel, majitel obchodní firmy), který může ve své žalobě požadovat uložení povinnosti rušiteli (žalovanému), aby mu vydal to, oč se nekalosoutěžním jednáním obohatil. Vzhledem k tomu, že v případech nekalé soutěže se jedná o širší ochranu, která není omezena pouze na zásahy do obchodní firmy (jako je tomu v § 12 obch. zák.), může být aktivně legitimovanou osobou jakákoliv osoba (podnikatel s obchodní firmou, podnikatel bez firmy, fyzická osoba,

právníká osoba), do jejichž práv k jménu, názvu nebo dalším označením bylo zasaženo nekalosoutěžním jednáním a z tohoto jednání se rušitel bezdůvodně obohatil.

Ze soudního rozhodnutí vyplývá, že „nelze vyloučit, že v okamžiku podání žaloby s nárokem na vydání bezdůvodného obohacení nebude žalobce moci přesnou částku uvést, když vyčíslení je závislé na údajích, který zná pouze žalovaný; i přesto však musí být návrh na rozhodnutí soudu (žalobní petit) natolik určitý a jednoznačný, že po doplnění údaje bude výše požadovaného peněžitého nároku bez dalšího dána.“⁸⁰⁴

Právníckým osobám oprávněným hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů nepřislouží uplatnit v žalobě nárok na vydání bezdůvodného obohacení z titulu nekalé soutěže (viz § 54 odst. 1).

7.4.7 Právo uveřejnit rozsudek soudu

Pro toto tzv. vedlejší právo platí podobně to, co bylo sděleno úvodem k návrhu na vydání předběžného opatření. U nekalé soutěže již není upraveno právo účastníka řízení navrhnout soudu, aby přiznal právo uveřejnit rozsudek, ani zde není odkaz na občanský soudní řád.⁸⁰⁵ Přesto lze uvedeného práva využít i v případech nekalosoutěžních sporů, a to podle § 155 odst. 4 o. s. ř. Účastníku řízení, jehož návrhu bylo vyhověno (který ve sporu uspěl), může soud přiznat v rozsudku právo uveřejnit rozsudek na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl. Přiznání práva uveřejnit rozsudek je tedy plně v dispozici soudu („může“), nejde o žádnou povinnost. Soud však nemůže nikdy účastníku řízení přiznat právo uveřejnit rozsudek, pokud mu vůbec nevyhověl (ani v jednom z uplatněných nároků), jde o jakési vedlejší právo. Soud může přiznat právo uveřejnit rozsudek také účastníku, který ve sporu uspěl jen částečně, ale v převažující části. Soud může podle okolností určit i rozsah, formu a způsob uveřejnění. Uveřejněním rozsudku se rozumí jakákoli forma uveřejnění (v konkrétních novinách, v časopise, na internetu apod.).⁸⁰⁶

V mnoha soutěžních sporech tak zůstala zachována možnost soudu uložit jako dodatečnou sankci uveřejnění rozsudku na náklady toho účastníka řízení, který ve sporu neuspěl. Soud o tom rozhodne v rozsudku, v němž také určí rozsah (zda má být publikován celý nebo jen jeho podstatné části) i způsob publikace, tj. v jakém sdělovacím prostředku (zpravidla noviny nebo časopis), případně i s jejich přesným určením.⁸⁰⁷

804 Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 186/96 (část právní věty) in MACEK, J., *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 260 – 262.

805 Ustanovení § 55 obch. zák. v původním znění bylo zákonem č. 151/2002 Sb., s účinností od 1. 1. 2003 (v rámci novelizace občanského soudního řádu), z úpravy nekalé soutěže vyjmuto a přesunuto do občanského soudního řádu (viz § 155 odst. 4).

806 Např. *Hospodářské noviny*, *Mladá fronta DNES*, *Dům a zahrada*, *Lékař a technika*, *Bravo*, <http://www.belmondomag.cz>, <http://www.budvar.cz>, <http://www.blesk.cz/> apod.

807 MUNKOVÁ, J., MACEK, J. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol.,

Vzhledem k tomu, že účastníkem řízení může být jednak dotčený soutěžitel, spotřebitel nebo zákazník, ale také právnická osoba oprávněná hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů, mohou všechny tyto aktivně legitimované osoby ve svých žalobách požadovat, aby jim soud přiznal právo uveřejnit rozsudek.

7.5 Několik postřehů k budoucí úpravě nekalé soutěže

Z úpravy nekalé soutěže podle nového občanského zákoníku (zák.č. 89/2012 Sb. – dále jen NOZ), platné, avšak v současné době ještě neúčinné, lze vybrat k nekalosoutěžní ochraně obchodní firmy,⁸⁰⁸ jména, názvu a jiných označení podnikatelů následující:

- 1) Podle ustanovení § 2988 NOZ „osoba, jejíž právo bylo nekalou soutěží ohroženo nebo porušeno, může proti rušiteli požadovat, aby se nekalé soutěže zdržel nebo aby odstranil závadný stav. Dále může požadovat přiměřené zadostiučinění, náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení.“

Citované ustanovení zní podobně jako současné ustanovení § 53 obch. zák., pojmy zůstávají shodné (dotčená osoba, rušitel), jednotlivé nároky rovněž. Zásady při uplatňování některých uvedených nároků však NOZ mění.

Přiměřené zadostiučinění:

Pokud jde o absenci části věty u nároku na přiměřené zadostiučinění (nyní: „které může být poskytnuto i v penězích“), zcela jednoznačně se k tomu vyjadřuje obecné ustanovení zakotvené v hlavě III „Závazky z deliktů“, Díl 1 „Náhrada majetkové a nemajetkové újmy“, Oddíl 3 „Způsob a rozsah náhrady“ (§ 2951 odst. 2), které vychází ze stejné zásady uplatňované i dnes při rozhodování o způsobu poskytnutí přiměřeného zadostiučinění: zákon preferuje nepeněžitou formu, nepostačuje-li tato forma, pak může být zadostiučinění poskytnuto v penězích, přičemž kombinace obou forem není vyloučena. Podle § 2951 odst. 2 NOZ „Nemajetková újma se odčíní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečně a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.“

Náhrada škody:

U tohoto nároku se vychází z obecného ustanovení o náhradě újmy § 2894 NOZ: „Povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody). Nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána,

Obchodní zákoník. Komentář. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 205.

808 Absolutní ochrana je upravena v ustanovení o firmě (§ 423 odst. 2): „Ochrana práv k obchodní firmě náleží tomu, kdo ji po právu použil poprvé. Kdo byl dotčen ve svém právu k obchodní firmě, má stejná práva jako při ochraně před nekalou soutěží.“

postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon. V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadostiučinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu.“

K rozsahu náhrady škody (v případech nekalosoutěžních zásahů do práv na označení podnikatelů) se obecně vyjadřuje § 2910: „Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil.“

Podle § 2951 NOZ „Škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích.“ Zde dochází k významnému posunu – zákon dává přednost naturální restituci, až není-li to možné anebo požaduje-li to poškozený, přichází teprve v úvahu relativní restituce.

V souvislosti s obchodní firmou bude v praxi zřejmě problematický výklad ustanovení § 2969 NOZ „Náhrada při poškození věci“: (1) „Při určení výše škody na věci se vychází z její obvyklé ceny v době poškození a zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit. (2) Poškodil-li škůdce věc ze svévole nebo škodolibosti, nahradí poškozenému cenu zvláštní obliby.“ Pojmy „obvyklá cena“ nebo „cena zvláštní obliby“ se budou teprve budoucí judikaturou postupně naplňovat.

Vydání bezdůvodného obohacení:

Podle § 2991 NOZ: (1) „Kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil. (2) Bezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám.“

Pro účely nekalé soutěže se podle současného § 451 obč. zák. vycházelo ze závěrečné části definice bezdůvodného obohacení – „majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů“. Tato formulace již v NOZ opakována není, dokonce je v definici užito slovo „zvláště“ (bezdůvodně obohatit se tedy může i někdo jiný, než uvedeno). V případech zásahů do označení podnikatele (firmy i jiných), z nichž by se rušitel „bez spravedlivého důvodu obohatil“, půjde pravděpodobně o případy, které lze nazvat „protiprávním užitím cizí hodnoty“.

Plnění z bezdůvodného obohacení ve vztahu k času upravuje § 3003 NOZ: „Nepoctivý příjemce vydá, co nabyl v době, kdy obohacení získal.“, jeho rozsah řeší konkrétně § 3004 odst. 1 NOZ: „Obohacený, který nebyl v dobré víře, vydá vše, co obohacením nabyl, včetně plodů a užitků; rovněž nahradí užítek, který by ochuzený byl získal. Zcizil-li předmět bezdůvodného obohacení za úplatu, má ochuzený právo požadovat, aby mu byla podle jeho volby vydána buď peněžitá náhrada, anebo co obohacený zcizením utržil.“

Navíc se k člověku (v případech zásahu do jeho obchodní firmy, jde-li o podnikatele zapsaného v obchodním rejstříku, nebo zásahu do jeho jména či jiného označení,

jde-li o podnikatele nezapsaného, z něhož se rušitel nekalosoutěžně obohatil) poji ještě i ustanovení § 3004 odst. 2 NOZ: „Bylo-li bezdůvodné obohacení nabyto zásahem do přirozeného práva člověka chráněného ustanoveními první části tohoto zákona, může ochuzený požadovat za neoprávněné nakládání s hodnotami týkajícími se jeho osobnosti namísto plnění podle odstavce 1 dvojnásobek odměny obvyklé za udělení souhlasu s takovým nakládáním. Je-li pro to spravedlivý důvod, může soud rozsah plnění přiměřeně zvýšit.“

Promlčení:

Ve všech třech případech (pro právo na náhradu škody, právo na náhradu jiné újmy, právo na vydání bezdůvodného obohacení) se uplatní obecná 3letá promlčecí lhůta (podle § 629 NOZ), dále maximální 10letá objektivní promlčecí lhůta od vzniku škody nebo újmy či od nabytí bezdůvodného obohacení (podle § 636 nebo § 638 NOZ) a maximální 15letá lhůta v případech úmyslného způsobení škody nebo újmy či úmyslného nabytí bezdůvodného obohacení.

2) Podle § 2989 odst. 1 NOZ⁸⁰⁹ se přiznává aktivní legitimace ve sporech z nekalé soutěže také **právníckým osobám oprávněným hájit zájmy soutěžitelů nebo zákazníků** (zde je již vypuštěn pojem „spotřebitel“ jako nadbytečný; také generální klauzule obsahuje již jen pojmy „soutěžitel“ a „zákazník“). Mohou uplatnit pouze žalobu zdržovací a žalobu odstraňovací (jako dosud), a to v určitých případech nekalé soutěže (podle generální klauzule a podle skutkových podstat klamavé reklamy, klamavého označení zboží nebo služeb, srovnávací reklamy, vyvolání nebezpečí záměny, dotěrného obtěžování, ohrožení zdraví nebo životního prostředí). Pokud jde o konkrétní skutkové podstaty upravené v NOZ, přibyla k původním (dle obch. zák.) nová skutková podstata § 2986 dotěrné obtěžování, podle níž mohou žalovat na nekalou soutěž nejen dotčené osoby, ale i právnícké osoby oprávněné hájit zájmy soutěžitelů nebo zákazníků. Také případy nekalosoutěžní srovnávací reklamy jsou po této stránce již v pořádku (k tomu viz výše u aktivní legitimace podle § 54 odst. 1 obch. zák.).

3) V § 2989 odst. 2 NOZ⁸¹⁰ je upraveno výhodnější procesní postavení pouze pro spotřebitele (nikoliv pro „zákazníka“!): Pokud **spotřebitel uplatní ve své žalobě**

809 § 2989 odst. 1 NOZ: „Právo, aby se rušitel nekalé soutěže zdržel nebo aby odstranil závadný stav, může mimo případy uvedené v § 2982 až 2985 uplatnit též právnícká osoba oprávněná hájit zájmy soutěžitelů nebo zákazníků.“

810 § 2989 odst. 2 NOZ: „Uplatní-li spotřebitel právo, aby se rušitel zdržel nekalé soutěže nebo aby odstranil závadný stav a jde-li o některý případ stanovený v § 2976 až 2981 nebo v § 2987, musí rušitel prokázat, že se nekalé soutěže nedopustil. Uplatní-li spotřebitel právo na náhradu škody, musí rušitel prokázat, že škoda nebyla způsobena nekalou soutěží.“

bě právo, aby se rušitel zdržel nekalé soutěže nebo aby odstranil závadný stav a jde-li o některý z vyjmenovaných případů nekalé soutěže (podle generální klauzule a podle skutkových podstat klamavé reklamy, klamavého označení zboží nebo služeb, srovnávací reklamy, vyvolání nebezpečí záměny, ohrožení zdraví nebo životního prostředí), **musí rušitel prokázat, že se nekalé soutěže nedopustil**. Již na první pohled je toto ustanovení textově odlišné od současného § 54 odst. 2 obch. zák. Není však bez závad, i v § 2989 odst. 2 NOZ došlo k několika nepřesnostem, resp. nežádoucím důsledkům. Z případů nekalé soutěže („některý případ stanovený v § 2976 až 2981 nebo v § 2987“), v nichž se spotřebiteli obrací důkazní břemeno směrem k rušiteli, je evidentně vynechán případ nový, dotěrné obtěžování (§ 2986). Předpokládáme, že ve vztahu ke spotřebiteli – žalobci neměl zákonodárce tento záměr. Zde bychom doporučili vyřešit uvedený nedostatek technickou novelou NOZ.

- 4) Z poslední věty § 2989 odst. 2 NOZ plyne, že „pokud **spotřebitel uplatní právo na náhradu škody, musí rušitel prokázat, že škoda nebyla způsobena nekalou soutěží**“. Srovnáme-li dopad tohoto ustanovení s tím, co vychází ze současné úpravy v § 54 odst. 2 obch. zák., zjistíme, že v NOZ se u spotřebitele – žalobce řeší pouze tři žalobní nároky (nárok zdržovací, nárok odstraňovací, nárok na náhradu škody), z nichž mu vzejde procesní výhoda v podobě přesunu důkazního břemene na rušitele (zatímco nyní má tuto výhodu u všech pěti žalobních nároků). Protože v textu § 2989 odst. 2 NOZ jsou některé nároky nevyslovené (opomenuté), vychází z toho otázka: Nemůže tedy spotřebitel požívat stejné procesní výhody, pokud ve své nekalosoutěžní žalobě uplatní nárok na přiměřené zadostiučinění nebo nárok na vydání bezdůvodného obohacení? Domníváme se, že v tomto případě zákonodárce ze závěru textu § 2989 odst. 2 NOZ vypustil dva žalobní nároky nezáměrně, neboť pro spotřebitele stejně vyplývají z ochrany proti nekalé soutěži upravené v § 2988 („osoba, jejíž právo bylo nekalou soutěží ohroženo nebo porušeno může...“). Uvedené (zřejmě nezáměrné) „zúžení procesní ochrany spotřebitele“ bychom doporučili vyřešit technickou novelou NOZ.

Závěry

K prolínání právní úpravy obchodní firmy (§ 8 až 12 obch. zák.) a nekalé soutěže (§ 44 a násl. obch. zák.) dochází prvořadě v ustanoveních, která upravují vymezení firmy – pozitivní i negativní. Z pozitivního vymezení (§ 8 odst. 1) plyne, že **obchodní firmu** má pouze podnikatel, který je zapsán v obchodním rejstříku, přičemž důležité je právě splnění oné formální podmínky, tj. zapsání podnikatele do obchodního rejstříku k určitému datu, od něhož pak na podnikatele lze nahlížet jako na podnikatele

s obchodní firmou. Podnikateli zapsanému v obchodním rejstříku je výslovně uložena povinnost firmu užívat. Podnikatel, pro kterého je firma zapsána, má absolutní právo ke své obchodní firmě a současně má povinnost užívat ji v takové podobě, jak je zapsána v obchodním rejstříku. Právní ochranu obchodní firmy má podnikatel dvojí – absolutní ochranu (podle § 12) a vedle ní také relativní ochranu (podle § 53), přičemž obojí je upraveno obchodním zákoníkem.

Z negativního vymezení (§ 8 odst. 2) se dozvíme, že na podnikatele nezapsaného v obchodním rejstříku se **nevztahují ustanovení o firmě**, a dále je (zcela nadbytečně) současně upřesněno, že fyzická osoba-podnikatel musí činit právní úkony pod svým jménem a příjmením a právnická osoba-podnikatel pod svým názvem. Tomuto nezapsanému podnikateli obchodní zákoník umožňuje používat při podnikání odlišující dodatek nebo další označení, pokud však nepůsobí klamavě a je užíván v souladu s právními předpisy i dobrými mravy soutěže. V závěru tohoto ustanovení se znovu opakuje, že takový dodatek nebo označení není firmou a je chráněn právem proti nekalé soutěži. Lze uzavřít, že celý druhý odstavec § 8 je zbytečné ustanovení (vsunuté do úpravy obchodní firmy), jímž zákonodárce pouze reagoval na tehdejší stav nejistoty mezi podnikatelskou veřejností, která s nepochopením tzv. harmonizační novely činila nesprávné závěry o podnikatelích nezapsaných v obchodním rejstříku a jejich právní ochraně. Jisté je, že podnikatel nezapsaný v obchodním rejstříku má relativní právní ochranu svého jména, názvu či jiných označení podle úpravy nekalé soutěže (vedle absolutní ochrany podle ustanovení občanského zákoníku).

K dalšímu prolínání úpravy obchodní firmy a nekalé soutěže dochází ve výslovně zákonem zmíněné **zásadě nezaměnitelnosti (výlučnosti) firmy** v § 10 odst. 1 obch. zák.: obchodní firma podnikatele nesmí být zaměnitelná s obchodní firmou jiného podnikatele (pro posouzení, zda je dána objektivní zaměnitelnost, je brán v úvahu celkový dojem průměrného zákazníka, který zakotví v jeho paměti). Zaměnitelnost je vyloučena, pokud lze zúčastněně podnikatele objektivně odlišit. Může však nastat situace, že se různé firmy budou shodovat v tzv. klíčových nebo příznačných slovech. Z hlediska firemního práva budou nezávadné (nezaměnitelné), avšak mohou být protiprávní jako nekalá soutěž, např. podle § 47 obch. zák. – vyvolání nebezpečí záměny. Zákonný **zákaz klamavosti firmy** (stanovený harmonizační novelou v § 10 odst. 1) rovněž prolíná s úpravou nekalé soutěže a vyjadřuje společně se zásadou pravdivosti a přiměřenosti firmy požadavek, že každý podnikatel má mít firmu, z níž musí být vyloučeny prvky klamavosti. Ve firmách podnikatelů – fyzických osob nesmí být k jménu podnikatele připojovány různé klamavé dodatky, ve firmách podnikatelů – právnických osob nesmí působit klamavě zvláště jejich firemní kmen.

Z komentářů obchodního zákoníku, které se vyjadřují k otázce **podnikání pod tzv. starou firmou**, jednoznačně vyplývá, že nástupnický dodatek nemusí obsahovat také jméno nástupce, tzn. že podnikatel – fyzická osoba (nástupce) může podnikat pod starou firmou bez uvedení svého jména a příjmení. Podle našeho názoru firma

nabyvatele podniku – fyzické osoby již však v takovém případě, přestože bude obsahovat zákonem předepsaný obecný nástupnický dodatek, nemůže být pravdivá, neboť nesplňuje zákonem stanovený požadavek, že firmou fyzické osoby musí být vždy její jméno a příjmení. Ustanovení § 11 odst. 1 obch. zák. skutečně výslovně nepojednává o nutnosti uvést k nástupnickému dodatku také jméno a příjmení nabyvatele firmy. Otázkou je, zda nepůjde o vyvolání nebezpečí záměny či do jisté míry o parazitování na pověsti jiného podnikatele, pokud nabyvatel fyzická osoba bude používat tzv. starou firmu bez uvedení svého jména. Aby mohly být řádně dodrženy základní zásady firemního práva, zejména zásada individualizace a identifikace podnikatele, pravdivosti firmy, příp. také zásada zákazu klamání, zřejmě bude třeba, aby podnikatel-fyzická osoba – ač to současný zákon výslovně neukládá – pravdivě uvedl svou osobní firmu ke staré firmě, kterou nabyl (např. jako součást nástupnického dodatku).

Pokud jde o **právní ochranu firmy**, podnikatelé zapsaní v obchodním rejstříku mají obchodněprávně chráněnou svou firmu dvojnásobně, a to jednak tzv. absolutně a jednak tzv. relativně, tj. ustanoveními o nekalé soutěži. Pro podnikatele nezapsané v obchodním rejstříku se uplatní ochrana v rozdílných právních režimech – ochrana jejich jména nebo názvu, pod nimiž podnikají a činí právní úkony podle občanského zákoníku (**absolutní ochrana**) a ochrana jejich jména, názvu, příp. také dalších zvláštních označení, názvů, značek apod. používaných např. v propagaci, v reklamě, na štítech podle § 44 a násl. obch. zák. (**relativní ochrana – nekalosoutěžní**).

Při porušení nebo ohrožení práv k firmě vůbec nemusí být současně porušena nebo ohrožena jiná práva vyplývající ze zvláštních předpisů (např. právo k ochranné známce, k chráněnému označení původu, autorské právo apod.), ani nemusí dojít k jedné nekalé soutěži (resp. k soutěžnímu vztahu vůbec). Pokud však bude podnikatel, příp. jiný subjekt současně dotčen na jiných svých právech, má možnost uplatňovat vedle tzv. absolutní ochrany práv k firmě podle § 12 obch. zák. také ochranu těchto jiných práv podle příslušných ustanovení zvláštních zákonů. Pokud protiprávním užíváním firmy, jména, názvu nebo jiných označení došlo současně i k činu nekalé soutěže, může dotčená osoba (nejčastěji podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku, ale i podnikatel nezapsaný v obchodním rejstříku, příp. kdokoli jiný, tedy i nepodnikatel) využít právních prostředků ochrany proti nekalé soutěži podle ustanovení § 53 a 54 obch. zák. (tzv. relativní ochrany obchodní firmy). V rámci relativní ochrany firmy jsou upraveny shodné právní prostředky ochrany jako u absolutní ochrany (srov. § 53 a § 12 obch. zák.).

Nekalosoutěžní jednání, jimiž rušitelé zasahují do práv k obchodní firmě, jménu, názvu nebo jiným označením soutěžitelů (příp. i spotřebitelů a zákazníků), je vhodné řešit soudní cestou v rámci soukromoprávní ochrany těchto práv. Za nejúčinnější a nejrychlejší právní prostředek ochrany proti nekalé soutěži lze považovat návrh na vydání předběžného opatření (podle § 74 a násl. o. s. ř.), přičemž buď současně s ním anebo následně dotčená osoba (navrhovatel/žalobce) podává žalobu k témuž

soudu. Oprávněná osoba musí uvážit, čeho hodlá svojí žalobou dosáhnout, a formou vhodně zvoleného nároku (zdržovací, odstraňovací, na náhradu škody, na přiměřené zadostiučinění, na vydání bezdůvodného obohacení, příp. k tomu i návrh na uveřejnění rozsudku soudu) vyjádřit, jakým nejhodnějším způsobem by mělo být dosaženo obnovení práv, která jí byla nekalou soutěží rušitele porušena nebo ohrožena, a jakou náhradu požaduje za způsobenou či hrozící újmu. Pro některé osoby dotčené nekalou soutěží (žalobce) bývá někdy obtížné zformulovat žalobní petit správně tak, aby soud, pokud rozhodne o nekalé soutěži žalovaného, mohl žalovanému uložit žalobcem požadované povinnosti a žalobním nárokům celkově vyhovět. V takovém případě lze doporučit, aby žalobce (např. majitel obchodní firmy, nositel jména, názvu nebo jiného označení) před sepsáním žaloby včetně žalobního petitu nahlédl do bohaté judikatury, s níž se může seznámit v odborných publikacích sestavených z vydaných soudních rozhodnutí (např. Macek, J.: *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*, vydáno v r. 2000, Macek, J. *Rozhodnutí ve věcech nekalé soutěže a obchodní firmy (2000 – 2010)*, vydáno v r. 2011) nebo na internetu (např. www.nsoud.cz). Mnoho již bylo vyřčeno v četných soudních rozhodnutích, přesto stále dochází k některým „školáckým“ chybám ze strany účastníků řízení (u žalobců zejména při sepsování žalob a u žalovaných v reakcích na žaloby, příp. v odvoláních a dovoláních).

Ponecháváme zatím mimo závěrečné hodnocení, jakým směrem se bude od účinnosti nové úpravy (NOZ) ubírat ochrana subjektů, jimž bylo nekalosoutěžně zasazeno do jejich práv k obchodní firmě nebo jiným označením (podnikatelé), do práv k jménu nebo pseudonymu či jinému označení (člověk), do práv k názvu či jinému označení (právnícká osoba). Jsme si však docela jisti, že nekalá soutěž tohoto druhu určitě potrvá, bude nabývat stále nových a novějších (modernějších) forem i rozměrů, proto bude potřeba řádně se s ní vypořádat – mimosoudní cestou i soudně.

Literatura a další použité zdroje

Literatura:

1. BALÍK, Stanislav; HLOUŠEK, Vít; HOLZER, Jan a kol. *Politický systém českých zemí 1848–1989*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2003. 180 s. ISBN 80-210-3307-X.
2. BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. K právní úpravě obchodního jména v obchodním zákoníku. *Právní rádce*. 1994, roč. 2, č. 3, s. 17 – 19. ISSN 1210-4817.
3. BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. Právní úprava firmy v návrhu novely obchodního zákoníku. *Právní praxe v podnikání*. 2000, roč. 9, č. 3, s. 31 – 38. ISSN 1210-4043.
4. BROX, Hans; HENSSLER, Martin. *Handelsrecht*. 20. vyd. München: C. H. Beck, 2009. xx, 350 s. ISBN 978-3-406-58658-3.
5. CANARIS, Claus – Wilhelm. *Handelsrecht*. 23. vyd. München: C. H. Beck, 2000. xviii, 634 s. ISBN 3-406-44245-5.
6. CANARIS, Claus – Wilhelm; HABERSACK, Mathias; SCHÄFER, Carsten (eds.). *Handelsgesetzbuch. Großkommentar. Band 1. Einleitung; §§ 1- 47b*. 5. vyd. Berlin: De Gruyter Recht, 2009. xxvii, 1096 s. ISBN 978-3-89949-407-5.
7. DAŇHA, Josef; HORNA, František; MINISTR, Josef. *Komentář lesních zákonů a nařízení platných na celém území Československé republiky*. 1. vyd. Praha: Právníké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1937. xvi, 944 s.
8. DAVIES, Paul Lyndon. *Principles of Modern Company Law*. 8. vyd. London: Thomson Reuters (Legal) Limited, 2008. CII, 1258 s. ISBN 9780421949003.
9. DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. § 1 – § 92e*. 1. vyd. Praha: POLYGON, 2002. 847 s. ISBN 80-7273-071-1.
10. DOMINIK, Rudolf; KIZLINK, Karel. *Obecný zákoník obchodní platný v historických zemích Československé republiky se zákony úvodními, zejména zákonem ze dne 17. prosince 1962č. 1 ř. z. ex 1863*. Praha: Nákladem Vladimíra Orla, 1927. xv, 768 s.

11. EBENROTH, Carsten Thomas; BOUJONG, Karlheinz; JOOST, Detlev; STROHN, Lutz (eds.). *Handelsgesetzbuch. Kommentar. Band 1. § 1 – 342e*. München: C. H. Beck, Franz Wahlen, 2007. I, 2781 s. ISBN 978-3-8006-3381-4.
12. **EISENHARDT, Ulrich. *Gesellschaftsrecht*. 13. vyd. München: C. H. Beck, 2007. xxiv, 522. ISBN 978-3-406-55628-9.**
13. ELIÁŠ, Karel. Některé otázky spojené s právní úpravou obchodního jména akciových společností. *Obchodní právo*. 1999, roč. 8, č. 6, s. 2 – 11. ISSN 1210-8278.
14. ELIÁŠ, Karel. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem judikatury od roku 1900*. 1. vyd. Praha: Linde Praha a.s., 1998. 720 s. ISBN 8072011138.
15. ELIÁŠ, Karel. *Význam zásad nového občanského zákoníku pro obchodněprávní témata*. Příspěvek přednesený na konferenci pořádané ve dnech 20. – 21. 6. 2012 katedrou obchodního práva Právnické fakulty MU v Brně.
16. ELIÁŠ, Karel; BEJČEK, Josef; HAJN, Petr a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. xl, 609 s. ISBN 8071798541.
17. ELIÁŠ, Karel; BEJČEK, Josef; HAJN, Petr; JEŽEK, Jiří a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. xlii, 610 s. ISBN 9788071795834.
18. ENSTHALER, Jürgen; FÜLLER, Jens Thomas; SCHMIDT, Burkhard. *Kommentar zum GmbH-Gesetz*. 2. vyd. Köln: Luchterhand, 2010. xviii, 744 s. ISBN 978-3-472-07509-7.
19. FALDYNA, František a kol.. *Obchodní zákoník s komentářem. I. díl (§ 1 až § 260)*. 1. vyd. Praha: Codex, 2000. 647 s. ISBN 8086395065.
20. FLORA, Martin. *Sdružování vlastníků lesů. Pracovní metodika pro privátní poradce v lesnictví* [online]. Brandýs nad Labem: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, 2007. s. 3. [cit. 2011-11-30]. Dostupné z: <http://www.uhul.cz/poradenstvi/metodiky/SVL.pdf>.
21. HAJN, Petr. K dřívějším, současným a budoucím prostředkům ochrany proti nekalé soutěži. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2001, roč. 9, č. 4, s. 398 – 404. ISSN 1210-9126.
22. HAJN, Petr. K přiměřenému zadostiučinění ve sporech o ochranu osobnosti. *Bulletin advokacie*. 2003, č. 4, s. 7 – 12. ISSN 1210-6348.
23. HAJN, Petr. K úpravě nekalé soutěže po „technické novele“ Obch. zák.. *Bulletin advokacie*. 2002, č. 5, s. 8 – 13. ISSN 1210-6348.

24. HAJN, Petr. Ochrana právnické osoby podle § 19b občanského zákoníku. *Právo a podnikání*. 1994, roč. 3,č. 10, s. 2 – 5. ISSN 1211-1120.
25. HAJN, Petr. O právu na soutěžní chování. *Právník*. 1998, roč. 137,č. 10 – 11, s. 916 – 931. ISSN 0231-6625.
26. HAJN, Petr. *Soutěžní chování a právo proti nekalé soutěži*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2000. 329 s. ISBN 8021022825.
27. HAJN, Petr; POKORNÁ, Jarmila. Jméno společníka jako součást obchodního jména. *Právní rozhledy*. 2000, roč. 8,č. 4, s. 135 – 138. ISSN 1210-6410.
28. HAMANN Leopold; DRÁBEK Jaroslav; BUCHTELA, Rudolf. *Soutěžní právo československé*. Praha: V. Linhart, 1938. 1091 s.
29. HORN, Norbert (eds.). *Heymann Handelsgesetzbuch (ohne Seerecht). Kommentar. Band. 1. Erstes Buch. Einleitung; §§ 1 – 104*. 2. vyd. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 1995. xxix, 859 s. ISBN 3-11-013755-0.
30. HOPT, Klaus J.; MERKT, Hanno. *Handelsgesetzbuch mit GmbH & Co., Handelsklauseln, Bank- und Börsenrecht, Transportrecht (ohne Seerecht)*. 34. vyd. München: C.H.Beck, 2010. lix, 2323 s. ISBN 978-3-406-59034-4.
31. HORÁČEK, Roman; ČADA, Karel; HAJN, Petr. *Práva k průmyslovému vlastnictví*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. xxiv, 424 s. ISBN 80-7179-879-7.
32. HOSKOVEC, Zdeněk. *Právo obchodní a směnečné*. Praha: Vydáno vlastním nákladem autora, 1948.
33. HURDÍK, Jan; LAVICKÝ, Petr. *Systém zásad soukromého práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 197 s. ISBN 978-80-210-5063-1.
34. HUŠEK, Jan. Novela obchodního zákoníku a firma podnikatele – fyzické osoby. *Právo a podnikání*. 2001, roč. 10,č. 3, s. 6 – 8. ISSN 1211-1120.
35. HÜBNER, Ulrich. *Handelsrecht*. 5. vyd. Heidelberg: Müller, 2004. xxvi, 338 s. ISBN 3-8114-1819-X.
36. JANÁK, Jan. *Dějiny Moravy. Díl 3/1. Hospodářský rozmach Moravy 1740–1918*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1999. 321 s. ISBN 8085048892.
37. JAKUBEC, Ivan; JINDRA, Zdeněk; DUDEK, F. A kol. *Dějiny hospodářství českých zemí od počátku industrializace do konce habsburské monarchie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze. Nakladatelství Karolinum, 2007. 471 s. ISBN 8024610353.
38. JANOŠÍKOVÁ, Petra; KNOLL, Vilém.; STARÝ, Marek. *Napoleonská éra*

- a kodifikace.* In KOTULÁN, Jaroslav; UHLÍŘ, Dušan. *Evropa 1805. Sborník prací V. mezinárodního napoleonského kongresu konaného v budově Veřejného ochránce práv Brno 26. – 28. září 2005.* s. 389–405. ISBN 802397694X.
39. KLUNZINGER, Eugen. *Grundzüge des Handelsrechts.* 14. vyd. München: Vahlen, 2011. xxiii, 289 s. ISBN 978-3-8006-3805-5.
40. KNAPP, Viktor. *Teorie práva.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995. xvi, 247 s. ISBN 80-7179-028-1.
41. KNAP, Karel; OPLTOVÁ, Milena; KŘÍŽ, Jan; RŮŽIČKA, Michal. *Práva k nehmotným statkům.* Praha: Codex, Nakladatelství Hugo Grotia, a. s., 1994. 245 s. ISBN 80-901185-3-4.
42. KOBLIHA, Ivan; KALFUS, Jan; KROFTA, Jiří; KOVAŘÍK, Zdeněk; KOZEL, Roman; POKORNÁ, Jarmila; SVOBODOVÁ, Yvona. *Obchodní zákoník. Úplný text zákona s komentářem.* 1. vyd. Praha: Linde, 2006. 1554 s. ISBN 80-7201-564-8.
43. KOLLER, Ingo; ROTH, Wulf – Henning; MORCK, Winfried. *Handelsgesetzbuch. Kommentar.* 7. vyd. München: C. H. Beck, 2011. xxxviii, 1012. ISBN 978-3-406-60605-2.
44. KOZEL, Roman. *Komentář k novele obchodního zákoníku 2001.* Ostrava: Sagit, 2001. 103 s. ISBN 8072081993.
45. KREJCI, Heinz. *Handelsrecht.* 3. vyd. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2005. xxxiii, 448 s. ISBN 3214146734.
46. KULHÁNEK, Martin. Pojetí a základní znaky firemního práva. *Právní rozhledy.* 2000, roč. 8, č. 7, s. 294 – 299. ISSN 1210-6410.
47. LOCHMANOVÁ, Ludmila. K některým diferencím obchodního jména (firmy), ochranné známky a označení původu výrobků. *Právo a podnikání.* 2001, roč. 10, č. 2, s. 7 – 15. ISSN 1211-1120.
48. MACEK, Jiří. Obchodní jméno a jeho ochrana. *Průmyslové vlastnictví.* 1994, roč. 4, č. 6, s. 161 – 165. ISSN 0862-8726.
49. MACEK, Jiří., Ochrana obchodního jména. *Obchodní právo.* 1994, roč. 3, č. 5, s. 16 – 19. ISSN ISSN 1210-8278.
50. MACEK, Jiří. Ochrana obchodního jména – příklady z praxe. *Průmyslové vlastnictví.* 1994, roč. 4, č. 12, s. 365 – 370. ISSN 0862-8726.

51. MACEK, Jiří. *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000. xi, 481 s. ISBN 807179256X.
52. MALOVSKÝ-WENIG, Arnošt. *Příručka obchodního práva*. 1. vyd. Praha: Československý kompas, 1947. xvi, 510 s.
53. MIRAS, Antonio. *Die neue Unternehmergesellschaft*. 1. vyd. München: C. H. Beck, 2008. xvi, 122 s. ISBN 978-3-406-58018-5.
54. MORAVČÍK, Jozef; OVEČKOVÁ, Oľga a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 1995. 905 s. ISBN 80-88715-08-3.
55. MRÁZEK, Josef. Obchodní firma. *Právní rádce*. 2001, roč. 9, č. 4, s. 5 – 13. ISSN 1210-4817.
56. MRÁZEK, Josef. „Obchodní firma“ v novele obchodního zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2001, č. 5, s. 35 – 44. ISSN 1210-6348.
57. MUNKOVÁ, Jindřiška. *Právo proti nekalé soutěži. Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2001. xi, 347 s. ISBN 8071795690.
58. OETKER, Hartmut. *Handelsrecht*. 6. vyd. Heidelberg: Springer, 2010. xxvii, 309 s. ISBN 978-3-642-12977-3.
59. OPPENHEIM, A. Leo. *Starověká Mezopotámie*. 1. vyd. Praha: Academia, 2001. 329 s. ISBN 8020007490.
60. PATAKYOVÁ, Mária a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. xx, 1199 s. ISBN 9788074003141.
61. PELIKÁNOVÁ, Irena. Firemní právo v novém obchodním zákoníku. *Právní praxe v podnikání*. 1993, roč. 2, č. 6, s. 1 – 11. ISSN 1210-4043.
62. PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. část. § 1 – 55*. 3. vyd. Praha: Linde, 2003. 614 s. ISBN 80-7201-420-X.
63. PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku (s přihlédnutím k evropskému právu). 1. díl. § 1 – 55*. 4. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004. 607 s. ISBN 80-7357-009-2.
64. PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo I*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2005. 458 s. ISBN 8073570629.
65. PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo I*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. 576 s. ISBN 9788073575250.

66. PELIKÁNOVÁ, Irena. Obnova firemního práva v obchodním zákoníku. *Právní zpravodaj*. 2000, roč. 1, č. 2, s. 4 – 5. ISSN 1212-8694.
67. PELIKÁNOVÁ, Irena; KOBLIHA, Ivan. *Komentář k obchodnímu zákoníku. I. část. § 1 – 55*. Praha: Linde, 1994. 234 s. ISBN 80-85647-52-4.
68. POKORNÁ, Jarmila. *Subjekty obchodního práva. Vybrané problémy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997. 379 s. ISBN 8021015195.
69. POKORNÁ, Jarmila; VEČERKOVÁ, Eva. Commercial name in the draft of the Civil Code. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*. 2012, roč. 60, č. 2, s. 271–277, ISSN 1211-8516.
70. POKORNÁ, Jarmila; VEČERKOVÁ, Eva: Jméno společníka – fyzické osoby jako součást firmy. *Právní fórum*. 2008, roč. 5, č. 11, s. 460 – 463. ISSN 1214-7966.
71. POKORNÁ, Jarmila; KOVAŘÍK, Zdeněk; ČÁP, Zdeněk a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl (§ 1 – 220)*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. xxxv, 1079 s. ISBN 978-80-7357-491-8.
72. POKORNÁ, Alena. Firma v české a německé právní úpravě. In *Dny práva 2011. „Bermudský trojúhelník“ obchodního práva I. Sborník příspěvků z konference* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012. s. 181 – 187. ISBN 978-80-210-5910-8. Dostupné z: <http://www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/>
73. RANDA, Antonín. *Držba dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Podle spisů a přednášek Antonína Randa zpracoval dr. Heřman Šikl. Praha: Tiskem a nákladem J. Otty v Praze, 1890. Reprint původního vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008.
74. RAUS, David. Některé otázky aktivní legitimace ve sporech o nekalou soutěž. *Právní praxe v podnikání*. 1997, roč. 6, č. 11, s. 33 – 37. ISSN 1210-4043.
75. ROUČEK, František: *Československé právo obchodní I. Obecná část*. Praha: Právnícké nakladatelství a nakladatelství V. Linhart, 1938. 196 s.
76. RÖHRICHT, Volker; GRAF VON WESTPHALEN, Friedrich (eds.). *Handelsgesetzbuch. Kommentar zu Handelsstand, Handelsgesellschaften, Handelsgeschäften und besonderen Handelsverträgen (ohne Bilanz-, Transport- und Seerecht)*. 3. vyd. Köln: Schmidt, 2008. xxix, 2812 s. ISBN 978-3-504-45513-2.
77. RŮŽIČKA, Michal. Právo k obchodnímu jménu (firmě). *Průmyslové vlastnictví*. 1994, č. 6, s. 174 – 181. ISSN 0862-8726.

78. SEDLÁČEK, Jaromír. *Obligační právo II*. Brno: Čsl. Akademický spolek »Práv-
ník« v Brně, 1946. 92 s.
79. SCHMIDT, Karsten. *Handelsrecht*. 5. Köln, Berlin, Bonn, München: Heymanns,
1999. xxxvii, 1072 s. ISBN 3-452-24232-3.
80. SCHMIDT, Karsten (eds.). *Münchener Kommentar. Handelsgesetzbuch. Band
1. Erstes Buch. Handelsstand. §§ 1– 104a*. 3. vyd. München: Franz Vahlen, 2010.
xxix, 1626 s. ISBN 978-3-406-58376-6.
81. SKÁLA, Karel. *Nekalá soutěž; Firma. Stanovisko ze dne 1. 1. 1927*. Dostupné z:
Informační systém ASPI, LIT112CZ. ASPI Verze 13/2012.
82. SKÁLA, Karel. *Nekalá soutěž. Její podstata a stihání podle zákona ze dne 15. červen-
ce 1927, č. 111 Sb. z. a n.* Praha: Praetor, 1927. xxiii, 360 s.
83. SKÁLA, Karel: Pařížská unijní smlouva na ochranu živnostenského vlastnictví
a její vnitrostátní provedení v Československu. *Soutěž a tvorba (časopis pro otáz-
ky ochrany živnostenského vlastnictví, autorského práva a nekalé soutěže)*. 1931, roč.
4, č. 9 – 10, s. 167 – 172.
84. SPINDLER, Gerald; STILZ, Eberhard (eds.). *Kommentar zum Aktiengesetz.
Band 1. §§ 1 – 149*. 2. vyd. München: C. H. Beck, 2010. xl, 2056 s. ISBN
978-3-406-60081-4.
85. STEINBECK, Anja. *Handelsrecht*. 2. vyd.. Baden-Baden: Nomos, 2011. 256
s. ISBN 978-3-8329-5523-6.
86. ŠTENGLOVÁ, Ivana; PLÍVA, Stanislav; TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník.
Komentář*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2002. xvi, 1325 s. ISBN 8071797820.
87. ŠTENGLOVÁ, Ivana; PLÍVA, Stanislav; TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník.
Komentář*. 11. vyd. Praha, C. H. Beck, 2006. xx, 1508 s. ISBN 8071794872.
88. ŠTENGLOVÁ, Ivana; PLÍVA, Stanislav; TOMSA, Miloš a kol. *Obchod-
ní zákoník. Komentář*. 12. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. xxii, 1375 s. ISBN
978-80-7400-055-3.
89. ŠTENGLOVÁ, Ivana; PLÍVA, Stanislav; TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník.
Komentář*. 13. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. xxii, 1447 s. ISBN 9788074003547.
90. ŠTĚPINA, Jaroslav. *Obchodníci a obchodní společnosti se zvláštním zřetelem k právu
firemnímu*. Praha: Nakladatel Josef Svoboda, 1935.
91. ŠVAMBERG, Gustav. *Právo firemní*. In *XLV. Roční zpráva o Československé akade-
mii obchodní v Praze za školní rok 1916–1917*. Praha: JUDr. František Košťál, 1917.

92. ŠVESTKA, Jiří; JEHLIČKA, Oldřich; ŠKÁROVÁ, Marta; SPÁČIL, Jiří. *Občanský zákoník. Komentář*. 10. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. xxvi, 1465 s. ISBN 80-7179-486-4.
93. TOMSA, Miloš. K obchodnímu jménu a jeho ochraně. *Obchodní právo*. 1995, roč. 4, č. 7–8, s. 14–20. ISSN 1210-8278.
94. TOMSA, Miloš. Ke správnému užívání obchodního jména obchodních společností. *Obchodní právo*. 1997, roč. 6, č. 4, s. 17–21. ISSN 1210-8278.
95. VEČERKOVÁ, Eva. Obchodní firma a nekalá soutěž. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2008, roč. 16, č. 1, s. 31–41. ISSN 1210-9126.
96. VLČEK, Eduard. Právní úprava obchodních vztahů na počátku 19. století. In KOTULÁN, Jaroslav; UHLÍŘ, Dušan. *Evropa 1805. Sborník prací V. mezinárodního napoleonského kongresu konaného v budově Veřejného ochránce práv Brno 26.–28. září 2005*. s. 377–388. ISBN 802397694X.
97. *Všeobecný zákoník obchodní a zákony i nařízení jej měnící a doplňující zejména výtah dopravního řádu železničního*. Poznámkami a rozhodnutími nejvyššího soudu opatřil JUDr. Pravoslav Bělský. Písek: Jaroslav Burian, knihkupec, 1924.
98. VYPARINA, Stanislav. Obsah a rozsah pojmu obchodního mena. *Právní obzor*. 1993, roč. 76, č. 3, s. 268–284. ISSN 0032-6984.
99. WEINBERGER, Ota. *Norma a instituce (Úvod do teorie práva)*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně. Právnická fakulta, 1995. 217 s. ISBN 8021011238.

Právní předpisy:

1. Císařský patentč. 227/1859, jímž se vydává řád živostenský. Dostupné z: Informační systém Aspi, Verze 13/2012.
2. Aktiengesetz vom 6. 9. 1965 (BGBl. I S. 1089), zuletzt geändert durch Art. 2 Abs. 49 G. vom 22. 12. 2011 (BGBl. I S. 3044).
3. Abgabenordnung in der Fassung der Bekanntmachung vom 1. 10. 2002 (BGBl. I S. 3866; 2003 I S. 61), zuletzt geändert durch Art. 9 G. vom 21. 7. 2012 (BGBl. I S. 1566).
4. Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. 1. 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), zuletzt geändert durch Art. 7 G. vom 19. 10. 2012 (BGBl. I S. 2182).

5. Bundesrechtsanwaltsordnung (BRAO) in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 303–8, veröffentlichten bereinigten Fassung, zuletzt geändert durch Art. 8 G. vom 6. 12. 2011 (BGBl. I S. 2515).
6. Gesetz zur Ausführung der EWG-Verordnung über die Europäische wirtschaftliche Interessenvereinigung (EWIV-Ausführungsgesetz) vom 14. 4. 1988 (BGBl. I S. 514), zuletzt geändert durch Art. 16 G. vom 23. 10. 2008 (BGBl. I S. 2026).
7. Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit vom 17. 12. 2008 (BGBl. I S. 2586, 2587), zuletzt geändert durch Art. 3 G. vom 21. 7. 2012 (BGBl. I S. 1577).
8. Gesetz betreffend die Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften (Genossenschaftsgesetz) in der Fassung der Bekanntmachung vom 16. 10. 2006 (BGBl. I S. 2230), zuletzt geändert durch Art. 10 G. vom 25. 5. 2009 (BGBl. I S. 1102).
9. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4123-1 veröffentlichten bereinigten Fassung, zuletzt geändert durch Art. 7 G. vom 21. 3. 2013 (BGBl. I S. 556).
10. Gesetz über die Änderung von Familiennamen und Vornamen in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 401-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, zuletzt geändert durch Art. 54 G, vom 17. 12. 2008 (BGBl. I S. 2586).
11. Gesetz über elektronische Handelsregister und Genossenschaftsregister sowie das Unternehmensregister (EHUG) in der Fassung vom 10. 11. 2006 (BGBl. I S. 2553), zuletzt geändert durch Art. 8 G. v. 1. 3. 2011 (BGBl. I S. 288).
12. Gesetz zur Neuregelung des Kaufmanns- und Firmenrechts und zur Änderung anderer handels- und gesellschaftsrechtlicher Vorschriften (Handelsrechtsreformgesetz), in der Fassung vom 22. 06. 1998 (BGBl. I S. 1474), aufgehoben durch Art. 125 G. vom 19. 4. 2006 (BGBl. I S. 866).
13. Handelsgesetzbuch in der Fassung vom 10.05.1897 (RGBl. S. 219), zuletzt geändert durch Art. 8 G. vom 1.3.2011 (BGBl. I S. 288).
14. Investmentgesetz vom 15. 12. 2003 (BGBl. I S. 2676), zuletzt geändert durch Art. 8 G. vom 26. 6. 2012 (BGBl. I S. 1375).
15. Gesetz über das Kreditwesen (Kreditwesengesetz) in der Fassung der Bekanntmachung vom 9. 9. 1998 (BGBl. I S. 2776), zuletzt geändert durch Art. 3 G. vom 6. 11. 2012 (BGBl. I S. 2286).
16. Gesetz über den Schutz von Marken und sonstigen Kennzeichen (Markengesetz) in der Fassung vom 25. 10. 1994 (BGBl. I S. 3082; 1995 I S. 156; 1996 I S. 682),

- zuletzt geändert durch Art. 17 G. vom 22. 12. 2010 (BGBl. I S. 2248).
17. Gesetz über Partnerschaftsgesellschaften Angehöriger Freier Berufe (Partnerschaftsgesellschaftsgesetz) vom 25. 7. 1994 (BGBl. I S. 1744), zuletzt geändert durch Art. 22 G. vom 23. 10. 2008 (BGBl. I S. 2026)
 18. Gesetz zur Ausführung der Verordnung (EG) Nr. 1435/2003 des Rates vom 22. Juli 2003 über das Statut der Europäischen Genossenschaft (SCE) (SCE-Ausführungsgesetz) vom 14. 8. 2006 (BGBl. I S. 1911), zuletzt geändert durch Art. 7 G. vom 30. 7. 2009 (BGBl. I S. 2479).
 19. Gesetz zur Ausführung der Verordnung (EG) Nr. 2157/2001 des Rates vom 8. Oktober 2001 über das Statut der Europäischen Gesellschaft (SE) (SE-Ausführungsgesetz) vom 22. 12. 2004 (BGBl. I S. 3675), zuletzt geändert durch Art. 6 G. vom 30. 7. 2009 (BGBl. I S. 2479)].
 20. Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb in der Fassung der Bekanntmachung vom 3. 3. 2010 (BGBl. I S. 254).
 21. Gesetz über die Beaufsichtigung der Versicherungsunternehmen (Versicherungsaufsichtsgesetz) in der Fassung der Bekanntmachung vom 17. 12. 1992 (BGBl. 1993 I S. 2), zuletzt geändert durch Art. 15 G. vom 23. 10. 2012 (BGBl. I S. 2246).
 22. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 100-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, zuletzt geändert durch Art. 1 des G. vom 11. 7. 2012 (BGBl. I S. 1478).
 23. Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví uveřejněna podč. 64/1975 Sb., ve znění vyhláškyč. 81/1985 Sb.
 24. Richtlinie 2003/58/EG des Europäischen Parlaments und des Rates vom 15. Juli 2003 zur Änderung der Richtlinie 68/151/EWG des Rates in Bezug auf die Offenlegungspflichten von Gesellschaften bestimmter Rechtsformen.
 25. Směrnice Evropského parlamentu a Radyč. 2003/58/ES ze dne ze dne 15. července 2003, kterou se mění směrnice Rady 68/151/EHS, pokud jde o požadavky na zveřejňování týkající se některých forem společností.
 26. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004, o dodržování práv duševního vlastnictví.
 27. Směrnice Evropského parlamentu a Radyč. 2006/114/ES ze dne 12. prosince 2006, o klamavé a srovnávací reklamě (kodifikované znění).

28. Směrnice Evropského parlamentu a Radyč. 2005/29/ES ze dne 11. května 2005, o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu.
29. Směrnice 84/450/EHS (o klamavé reklamě) ve znění směrnice 97/55/ES (o srovnávací reklamě).
30. Verordnung (EG) Nr. 2157/2001 des Rates vom 8. Oktober 2001 über das Statut der Europäischen Gesellschaft (SE).
31. Verordnung (EWG) Nr. 2137/85 des Rates vom 25. Juli 1985 über die Schaffung einer Europäischen Wirtschaftlichen Interessenvereinigung (EWIV).
32. Verordnung (EG) Nr. 1435/2003 des Rates vom 22. Juli 2003 über das Statut der Europäischen Genossenschaft (SCE).
33. Zákonč. 1/1863 ř.z., jímžto se uvádí zákoník obchodní.
34. Zákon ze dne 28. října 1918,č. 11 Sb. z. a nař.
35. Zákon ze dne 10. prosince 1918,č. 61 Sb., jímž se zrušují šlechtictví, řády a tituly.
36. Zákonč. 111/1927 Sb. z. a nař., proti nekalé soutěži
37. Zákonč. 40/1964 Sb., občanský zákoník. zarovnat vlevo!
38. Zákonč. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.
39. Zákonč. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.
40. Zákonč. 216/2006 Sb., kterým se mění zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).
41. Zákonč. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví a o změně zákonů na ochranu průmyslového vlastnictví (zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví).
42. Zákonč. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
43. Zákonč. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).
44. Zákonč. 40/1964 Zb., občiansky zákonník.
45. Zákonč. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok.
46. Zákonč. 513/1991 Zb., obchodný zákonník.
47. Zákonč. 530/2003 Z. z., o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

48. Zákonč. 618/2003 Z. z. o autorském práve a právních súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

49. Zákonč. 506/2009 Z. z. o ochranných známkach.

Legislativní materiály:

1. Begründung der Regierung – Bundestagsdrucksache Nr. 13/8444 ze dne 29.8.1997, s. 16 a násl.
2. Begründung der Regierung – Bundestagsdrucksache Nr. 16/6140 ze dne 23.5.2007, s. 27 a násl.
3. Stellungnahme des Bundesrates – Bundestagsdrucksache Nr. 16/6140, ze dne 6.7.2007, s. 61 a násl.
4. Gegenäußerung der Bundesregierung – Bundestagsdrucksache Nr. 16/6140, ze dne 25.7.2007, s. 74 a násl.

Judikatura:

Seznam použité judikatury Ústavního soudu:

- Usnesení Ústavního soudu ze dne 26.7.2007 sp. zn. III ÚS 793/07

Seznam použité judikatury Nejvyššího soudu:

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28.1.1933, sp. zn. Rv I 1695/31
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.8.1995, sp. zn. Odon 3/1995/Fa
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Rc 47/96
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.3.1998, sp. zn. 2 Cdon 600/1997
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.7.1998, sp. zn. 1 Odon 47/97
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Odon 108/97
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.12.2000, sp. zn. 29 Cdo 603/2000
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.1.2001, sp. zn. 22 Cdo 2480/2000
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.1.2002, sp. zn. 21 Cdo 315/2001

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.5.2003, sp. zn. 29 Odo 186/2002
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.12.2005, sp. zn. 29 Odo 844/2003
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2004, sp. zn. 32 Odo 840/2004
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.10.2004, sp. zn. 8 Tdo 1120/2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.3.2005, sp. zn. 32 Odo 873/2004
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.8.2006 sp.zn. 29 Odo 1221/2005
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.1.2008, sp. zn. 32 Odo 1729/2006
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.6.2007, sp. zn. 29 Cdo 904/2007
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.4.2008, sp. zn. 29 Cdo 201/2007
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.1.2011, sp. zn. 23 Cdo 2667/2008
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2010, sp. zn. 29 Cdo 3580/2009
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.1.2011, sp. zn. 23 Cdo 4933/2009
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.5.2012, sp. zn. 23 Cdo 3607/2010
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.5.2012, sp. zn. 23 Cdo 775/2012

Seznam použité judikatury Vrchních soudů:

- Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 87/1992
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 233/1992
- Usnesení Vrchního soudu V Praze ze dne 9.8.1993, sp. zn. 3 Cmo 234/1993
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31.10.1994, sp. zn. 3 Cmo 808/1993
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7.11.1994, sp. zn. 3 Cmo 813/1993
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23.4.1997, sp. zn. 3 Cmo 371/1995
- Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 426/1995
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 684/1995
- Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 197/1996
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 238/1996
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 254/97

- Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 207/98
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22.4.2002, sp. zn. 3 Cmo 568/2000
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22.1.2003, sp. zn. 3 Cmo 133/2001
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1.3.2004, sp. zn. 3 Cmo 72/2003
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2.6.2005, sp. zn. 7 Cmo 72/2005
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11.9.2006, sp. zn. 3 Cmo 108/2006
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5.5.2009, sp. zn. 8 Cmo 106/2009
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17.6.2009, sp. zn. 3 Cmo 424/2008
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31.3.2010, sp. zn. 3 Cmo 346/2009
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 27.9.2010, sp. zn. 3 Cmo 55/2010
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13.1.2011, sp. zn. 3 Cmo 254/2010

Seznam použité judikatury dalších soudů:

- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20.5.2010, sp. zn. 7 As 28/2010.
- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. 6. 1995, sp. zn. 15 Co 318/95.

Seznam použité judikatury německých soudů:

- Rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora (Bundesgerichtshof) ze dne 22. 11. 1990, BGH I ZR 14/89, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 1991, 1353, 1354 a násl.
- Rozhodnutí Vrchního soudu v Mnichově (Oberlandesgericht München) ze dne 13. 12. 2006, sp. zn. 31 Wx 84/06, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 2007, 1601.
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) z roku 1969, Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Zivilsachen (BGHZ) 53, 339, 342.
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvora (Bundesgerichtshof) z roku 1989, Der Betriebs-Berater (BGH BB) 1989, 2350.
- Rozhodnutí Zemského soudu Siegen (Landgericht Siegen), Der Betriebs-Berater (BB) 1960, 958.

- Rozhodnutí Spolkového správního soudu (Bundesverwaltungsgericht) ze dne 2. 4. 1991, sp. zn. 3 B 133.90, Neue Juristische Wochenschrift (NJW) 1992, 588 a násl.
- Rozhodnutí Vrchního zemského soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (Oberlandesgericht Frankfurt am Main), Der Betriebs-Berater (BB) 1966, 1242.
- Rozhodnutí Bavorského nejvyššího zemského soudu (Bayerisches Oberstes Landesgericht) z roku 1990, Neue Juristische Wochenschrift, Rechtsprechungreport (NJW-RR) 1990, 671.

Abstrakt: Monografie se zabývá významem a funkcemi firmy a právní úpravou firmy v obchodním zákoníku a novém občanském zákoníku. Tuto úpravu srovnává s regulací firmy v německém a slovenském právu.

Klíčová slova: firma, obchodní zákoník, občanský zákoník, identifikace, soutěžní a investiční funkce firmy, srovnání s německou a se slovenskou úpravou

Abstract: The monograph deals with importance and functions of the commercial name and with the legal regulation of commercial name in Commercial Code and the new Civil Code. This regulation is compared with the German and Slovak regulation.

Keywords: commercial name; Civil Code; Commercial Code; identification; competitive and investment function of the commercial name, comparison with the German and Slovak regulation

Vědecká redakce MU

prof. PhDr. Ladislav Rabušic, CSc., Mgr. Iva Zlatušková,
prof. RNDr. Zuzana Došlá, DSc., Ing. Radmila Droběnová, Ph.D.,
Mgr. Michaela Hanousková, doc. PhDr. Jana Chamonikolasová, Ph.D.,
doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D., Mgr. et Mgr. Oldřich Krpec, Ph.D.,
prof. PhDr. Petr Macek, CSc., PhDr. Alena Mizerová,
doc. Ing. Petr Pirožek, Ph.D., doc. RNDr. Lubomír Popelínský,
Ph.D., Mgr. David Povolný, Mgr. Kateřina Sedláčková,
Ph.D., prof. MUDr. Anna Vašků, CSc., prof. PhDr. Marie Vítková,
CSc., doc. Mgr. Martin Zvonař, Ph.D.

FIREMNÍ PRÁVO V ČESKÉ REPUBLICE VÝVOJ A SROVNÁNÍ S NĚMECKEM A SLOVENSKEM

**prof. JUDr. Jarmila Pokorná, CSc., JUDr. Eva Večerková, Ph.D.,
JUDr. Jaromír Kožiak, Ph.D., JUDr. Martin Cempírek, Mgr. Alena Pokorná**

Vydala Masarykova univerzita roku 2013
Spisy Právnické fakulty MUč. 415 (řada teoretická, Edice S)

Ediční rada:

J. Kotásek (předseda), J. Bejček, V. Kratochvíl,
N. Rozehnalová, P. Mrkývka, J. Hurdík, R. Polčák, J. Šabara

Tisk: Point CZ s.r.o., Milady Horákové 890/20, 602 00 Brno 2
1. vydání, 2013

ISBN 978-80-210-6566-6